ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

SOSYALİST PARTİSİ

TSİP'in BİR YILI

cilt 3 / sayı 18
1975 haziran

İLKE'nin açıklaması

İLKE'nin ilk sayısı Ocak 1974'de çıktı. 12 Mart sonrası faşizminden sonra yayınlanan ilk sosyalist dergiydi. Sosyalist hareketimizin o dönemki şartları, İLKE'ye geniş bir demokratik çevreyi kucaklayan bir demokratik mücadele organı niteliği kazandırıyordu. Bu dönemde İLKE'nin, eksikleri gedikleriyle de olsa, görevini yerine getirdiğine inanıyoruz.

Bu dönem boyunca, İLKE, demokratik görevi yanında, sosyalist örgütlenme sorununa eğilip, İşçi sınıfı partisi hedefini göstermekten de geri kalmadı. Yayın organları çerçevesinde, dergilerde «sosyalizm» yapılamayacağını, sosyalizmin örgüt meselesi demek olduğunu vurguladı. Üçüncü sayısında «Sosyalist Parti Sorunu» İLKE'nin ana konusuydu.

Haziran 1974'de TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ kuruldu. Kuruluşta ve Parti çalışmalarında İLKE'ye yazı yazmış, katkıda bulunmuş, İLKE'yi çıkarmış arkadaşların bir kısmı da yer aldılar.

Partinin kuruluşuyla, İLKE, daha önceki çizgisine ve örgütlenme, Parti vurgulamasına uygun olarak, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin çizgisini ve görüşlerini ana hatlarıyla yansıtan bir dergi haline geldi. Sosyalist hareket içindeki görevini burada gördü. Bu dönemde de eksikleri, hataları oldu şüphesiz. Ancak eksikleri, hataları aşmayı, düzeltmeyi, Türkiye Sosyalist Hareketine ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'ne, kısaca sosyalist hareketin örgütlenmesinin güçlenmesine yardımcı olmayı başlıca görevi bildi.

İLKE'nin, elinizdeki 18. sayısı, dergide bazı değişikliklerle çıkıyor. Sosyalist hareketimizin 1974'den bu yana geçirdiği ge-

lişme süreci, yeni şartlar, İLKE'ye de yeni görevler yüklüyor. Bu görevleri, asıl önümüzdeki sayılardan sonra daha hakkıyla yerine getireceğimizi umuyoruz. Bu yeni görevleri, sosyalist hareketimizin teorik ihtiyaçlarına, ideolojik mücadeleye ışık tutmak, Dünya devrimci pratiğinin sorunlarını yansıtmak, dünya sosyalist sisteminin uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin temel sorunlarını incelemek ve Türkiye araştırmaları yapmak olarak özetleyebiliriz. Bu yapısıyla İLKE daha fazla sosyalist kadrolara seslenen bir yayın organı olacaktır. Sosyalist hareketin ve kadroların, önümüzdeki günlerde karşılarına çıkacak veya şimdiden çıkmış olan çeşitli meseleler İLKE'de enine boyuna incelenmeye çalışılacak. Ustalardan çeviriler ve gündelik tartışma konularının, sosyalist hareketimizin gündeme getirdiği konuların teorik temelleri de İLKE'de yer alacak.

Böyle bir yayın çizgisini, İLKE ile aynı doğrultuda, aynı çizgide yayın yapan, ama biçim ve özleri farklı olan diğer yayınlarla, meselâ Haftalık KİTLE dergisi ve GERÇEK gazeteleriyle birlikte düşünmekte ve tamamlayıcı niteliklerini hesaba katmakta yarar vardır.

Özlenen ve amaçlanan yayın birlikteliği, teorik dergi, kadroları hedefleyen ideolojik yayın organı ve kitlelere seslenen gazete'dir.

İLKE'nin 18. sayısıyla böyle bir bütünlüğe doğru bir ilk adım atılmaktadır. Bu ilk adım önümüzdeki aylarda geliştirilecektir.

Bir yandan hata ve eksiklerinin, öte yandan sosyalist hareket, sosyalist mücadele içindeki yerinin bilinciyle, İLKE dergisi, sosyalist hareket içindeki yerini daha önce olduğu gibi bundan böyle de Parti çizgisi çerçevesinde alacak ve ana amacı işçi sınıfının merkezî otoritesinin ileri düzeyde sağlanması ve güçlendirilmesi olacaktır. İLKE, işçi sınıfı sosyalizminin ideolojik mücadelesinde, prensip mücadelesinde daha fazla yoğunlaşacaktır. Türkiye'de işçi sınıfı sosyalizminin ideolojik sorunlarına, Türkiye'de ideolojik birliğin oluşmasına, teorik yazılar ve bilimsel araştırmalarla daha fazla eğilecektir.

İLKE, 18. sayısı çıkarken birinci yılını kutlamakta olan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'ne, tüm partililere ve işçi sınıfı sosyalistlerine ortak mücadelelerinde başarılar diler.

İLKE

ilke Haziran / 1975
Sayı : 18
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü : Oya Baydar / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çemberlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlân : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih : 12 Haziran 1975

TSİP'nin kuruluşunun birinci yılında

Türkiye Sosyalist Hareketinin Dağınıklığı ve Birliği

16 Haziran 1975'de Türkiye Sosyalist İşçi Partisi **bir yılını doldurmaktadır. TSİP'in birinci kuruluş yıldönümü dolayısıyle İLKE aşağıdaki yazıyı hazırladı. Bir sosyalist partinin çalışmalarının ve politikasının gözden geçirileceği, geçmiş dönemde Partinin durumunun irdelenmesinin yapılacağı yer, şüphesiz ki Parti'nin en yüksek organı olan Büyük Kongresidir. Bu bakımdan okuyacağınız yazı, bu nokta gözönünde tutularak İLKE'nin sınırları içinde, TSİP'in kuruluşunu ve günümüz sosyalist hareketinin bugünkü birlik sorununu ele alan bir nitelikte hazırlanmıştır.**

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurucuları 15 ve 16 Haziran 1974 günlerinde, İstanbul'da toplanarak partinin Tüzük ve Program taslağını tartıştılar ve Partinin kuruluş dilekçesini imzaladılar. Onu izleyen günlerde Partinin Tüzük ve Programı bu tartışmalar ışığında, son haline getirildi ve kuruluş formaliteleri tamamlandı. 22 Haziran 1974 günü kuruluş dilekçesi, İçişleri Bakanlığına verildi.

TSİP'in, kuruluşunu kamuoyuna açıkladığı sırada yayınladığı kuruluş deklerasyonu şöyle başlıyordu :

«Bugün Türkiye'miz çalışanla çalıştıran, sömürülenle sömüren arasındaki sosyal çelişkinin giderek derinleştiği, emperyalizme bağımlı ve tekelci yapıdaki kapitalistleşmenin, kapitalizm öncesinden kalma sömürü biçimleriyle birlikte, toplumumuzun geri kalmışlığının nedeni olduğu bir ülke durumundadır. Bu yapının kaçınılmaz bir sonucu olarak, emekçilerimiz, egemen çıkar çevrelerinin baskısı altında gitgide yoksullaşmaktadırlar.»

Halkımızın bu yoksulluk ve geri kalmışlık zincirini kırmasının biricik yolunun, uyanması, bilinçlenmesi, örgütlenerek kendi davasına sahip çıkması olduğunu belirten deklerasyon, egemen sınıfların, halkımızın serbestçe bilinçlenmesini, örgütlenmesini, toplumumuzun demokratlaşmasını önlemeğe çalıştıklarını ve anti - demokratik baskıların özellikle sosyalist düşünce ve davranış üzerinde yoğunlaştığını dile getirdikten sonra, tüm anti - demokratik uygulamalara, tüm baskılara rağmen halkımızın uyanmakta olduğunu dile getirmekte ve Sosyalist Parti zorunluluğunu vurgulamaktaydı.

Emekçi yığınların uyanmakta, sömürü ve baskıya karşı mücadele vere vere özgürlüğe doğru ilerlemekte olduğunu belirten Deklerasyon bu mücadelenin **kendiliğinden** niteliğine değinerek şöyle devam ediyordu :

«Bir yandan gelişen demokratik halk hareketi, öte yandan karşı - devrim cephesinin sürüp giden demokrasi düşmanı saldırıları karşısında, sosyalist akımın eli kolu bağlı seyirci kalmasını devrimci sorumlulukla bağdaştıramayan partimiz kurucuları, halkımızın sosyalizme giden yolda demokratik örgütlenmesinde bir ön adım atmak görevini üstlenmişlerdir.»

Emekçi halk uyanışının kendiliğinden nitelikten çıkıp siyasî bakımdan merkezileşmesinin çetin güçlüklerle karşı karşıya olduğunu belirten TSİP, bu güçlüklerin üstesinden bilimin rehberliğinden kitlelere inanarak, kitlelerle bütünleşerek, geçmiş deneylerden ders alınarak gelineceğine olan inancını vurgulamaktaydı.

«Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, sosyalizm içindeki çeşitli görüş ayrılıklarının, bilimden şaşmayarak, kitlelere olan inancı yitirmeyerek ilke mücadelesini devrimci kardeşlik üzerine kurarak, asgariye indirileceğine inanır.»

Parti programının özünün **demokratik iktidar** programı olduğunu, bunun için sosyalizmin bağımsızlığından asla taviz vermeden demokratik cephe politikasının izleneceğini söyleyen Deklerasyon şu şekilde sona ermekteydi :

«Partimiz sosyalist düşünce ve davranışı geniş halk kitlelerine yayabilmek için tüm sosyalistleri çatısı ve bayrağı altında birleşmeğe çağırır.

Kurucuların üstlenmiş olduğu görev sadece bir ilk adımdır. Partimizin serpilip güçlenmesi sosyalist ve yurtsever kadrolarımızın bilinçli, fedakâr, aktif katkı ve destekleriyle mümkün olacaktır.

Halkımızın emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde partimizin üstlendiği tarihsel görev hepimizin ortak, bilinçli ve örgütlü çabalarıyla kalıcı başarılara ulaşacaktır.»

TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz ise, yazdığı yazıda TSİP'in kurulmasını erken ve zamansız olarak niteleyen görüşleri eleştirdikten sonra işin özünün işçi sınıfının, siyasal örgütlenmesi olduğunu belirterek sözlerini şöyle bağlıyordu :

«Ne var ki, yıllar süren bu dağınıklıktan ve çeşitli hastalıklardan sonra hareketin bir anda toparlanıp, her türlü sağlıksızlıktan arınacağını, kavram ve davranış kargaşasının bıçakla kesilmiş gibi sona ereceğini ummak hayalcilik olur. Partimiz bu gerçeği bildiği için prensiplerinden taviz vermemek şartıyla geniş bir hoşgörü içinde olacaktır. Birtakım kişisel kaygılar veya dar hesaplar taşıyan hastalıklı unsurların çeşitli engelleme çabalarını, bilimin ve devrimci dinamizmin gücüne güvenerek eleştiri ve ikna yöntemleri kullanarak, ideolojik mücadele ve devrimci kardeşlik prensibini uygulayarak yenmeğe çalışacağız. Bütün bunlara rağmen sosyalist mücadeleyi bir küçük dükkâncılık meselesi haline getirmekte ısrar edecekler çıkarsa, gelişen sosyal pratiğin doğrularını hâlâ görmek istemeyenler olursa, Parti bu gibi onmaz eğilimlerle daha fazla vakit kaybetmeği gereksiz bulacaktır.

Mücadelenin her aşamasında, Parti sadece kendi sorumluluk alanı içindeki çalışmalarda titiz davranmayacak, kendisi dışındaki yanlış eğilimlerin de harekete vereceği zararın sorumluluğunu hissedecek ve bu zararları asgariye indirmek için prensip ve davranış mücadelesi verecektir.» (Kitle, 2.7.1974)

TSİP Genel Başkanı İLKE dergisinde yayınlanan başka bir yazısında ise, Türkiye sosyalist hareketinin en başta gelen meselesinin örgütlenmek olduğunu ve örgütlenmenin derlenişle olan bağıntısını vurgulayarak aynı parti çatısı altında çalışılamayacak çizgilerin hatırlatmasını yaptıktan sonra; parti kurmak için çeşitli çevrelerle temaslar yapıldığını belirterek şunları söylüyordu :

«...Yuvarların ortadan kaldırılması "küçük dükkâncılık" ların dağıtılarak güçlerin bir program ve tüzük üzerinde anlaşmaya varıp tek bir parti çatısı altında sömürü ve tahakküme karşı verilen mücadelede birleştirilmesi önerildi. Ancak bu noktada, bu somut ortaklaşa iç çıkarma anında, tek bir parti çatısı altında birleşmesi düşünülen ve öngörülen sosyalist "çevre" lerin çoğu ya çekimser kaldılar veya çeşitli mazeretler göstererek birlikte çalışma imkânını hiç değilse bir dönem için ortadan kaldırdılar.

Öte yandan emekçi halkımızın bilhassa işçilerimizin ve yurtsever devrimci gençlerimizin sömürü ve tahakküme karşı kendinden gelişen hareketleri merkezî bir siyasal otoriteye bir sosyalist partiye olan ihtiyacın azami noktaya vardığını gösteriyordu. Siyasî örgütlenme fiiliyatta kurulmadı-

ğı takdirde, kendiliğindenlik ve bunun getireceği örgütsüzlük anarşisi bezginlik ve umutsuzluğa yol açacaktı.»

Partinin örgütlenme anlayışını belirten TSİP Genel Başkanı, TSİP dışındaki işçi sınıfı sosyalistleri için şu noktaları hatırlatmaktaydı :

«...Parti, saflarına henüz katılmamış işçi sınıfı devrimcilerine kuruluştan önceki dönemde öne sürmüş olduğu prensipleri uygulamayı bundan böyle de sürdürecektir. Parti saflarına katılmak için tüzük ve programı ana hatlarıyla benimsemek yeterlidir. Strateji ve taktik anlaşmazlıkları şu anda olabilir. Ama unutulmamalıdır ki strateji ve taktikler ancak bir siyasî örgüt içinde oluşturulup tayin edilebilir. Farklı stratejileri savunan kimselerin aynı çatı altında biraraya gelmelerini, ilke olarak bulmayanlar genel teorik açıdan bir yere kadar haklı olabilirler. Ama bizim kanaatimiz odur ki, Türkiye'nin gerek toplumsal yapısı ve sosyalist hareketin bugün vardığı nokta gerekse emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı verilmekte olan ve verilecek mücadele, bir "program" etrafında birleşen işçi sınıfı sosyalistlerinin strateji ve taktik tartışmalarını, aynı parti çatısı yapmalarını zorunlu kılmaktadır. (...)

Parti çatısı altında strateji ve taktiklerin tartışması yapılmaz demek, hem savunulan görüşlerin doğruluğuna savununların kendilerinin de güvenmediklerini gösterir hem de bu gibi önemli tartışmaların parti dışında yapılmasına sebep olarak, yapıcı değil yıpratıcı, eylemde birliğe doğru disipline edilmiş değil, eylem kargaşasını körükleyici olur. Bütün bunlardan da en geniş ve yapıcı tartışmalar sonucu en doğru ve gerçekçi strateji ve taktiklerin oluşturulmasını bekleyen işçi sınıfımız ve tüm emekçi halkımız değil de, iç ve dış sömürü ve tahakküm çevreleri yararlanır. Partinin zigzagsız ve tutarlı bir çizgi izlemesi elbette istenilen ve gerçekleşmesi gereken bir husustur. Ama bu, parti üyelerinin ve yöneticilerinin hep bir ağızdan konuşan papağanlar olması demek değildir. Hatta bunun tersi doğrudur. Bir parti, hele toplumumuzun bugünkü şartlarında, etkinliğini ve hayatiyetini bütün işçi sınıfı sosyalistlerini bağrında toplayarak ve bunların tüzük esasları dahilinde kıyasıya tartışarak oluşturacakları kararlarla ve bu kararların tek bir vücut olarak uygulama alanına konmasıyla sağlar.»
(İlke, Sayı 8, sf. 47 - 49)

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurucuları, Parti kurulmadan önce çeşitli sosyalist çevrelerle yaptıkları görüşmelerde, genellikle, ya parti kurulmasının erken ve zamansız olduğu görüşüyle ya da «her grup kendi partisini kurmalıdır, grupların biraraya gelip parti kurması doğru olmaz» düşüncesiyle karşılaştılar. Partinin kurulmasını erken bulanlar, o günkü demokratik koşulların elverişli olmadığını öne sürüyorlardı, bir kısım unsurlar ise erken bir seçimin muhtemel olduğu; Sosyalist Partinin böyle bir seçimde CHP'nin oylarını böleceğini söylüyorlardı.

TSİP NASIL BİR BİRLİĞİ ÖNGÖRÜYORDU

Daha sonra TSİP'in kuruluşuna katılan işçi sınıfı sosyalistleri partinin kurulmasından önce temel noktalarda anlaşmış olan sosyalistlerin bir Parti çatısı altında buluşabilmelerini önermişlerdi: Bu öneri, belirli temel sapmalar dışında kalan tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin aralarındaki ikincil gö-

rüş ayrılıklarının Sosyalist Parti disiplini ve kollektivitesi içinde, işçi sınıfı örgütlenmesini esas alan çalışmalar sürecinde çözülebileceğini öngörüyordu.

İşçi Sınıfı Sosyalizminin Reddettiği Çizgiler

Sosyalist Partide birlikte çalışma imkânı olmayan temel sapmalar, varolan belirli çizgiler saf dışı bırakılmıştı :

«Sosyalist Parti için hesaba katılmayacak eğilimlerin başında sol ve sağ "burjuva solcuları" ile küçük burjuva devrimcileri gelir.

Halkımız tarafından yıllarca önce sosyal pratik dışında bırakıldığı halde, 14 Ekim öncesinde yeniden canlanmağa çalışarak sosyalist olmayan bir partinin liste başında "parlamento şansını" deneyip, sonra da kadro boşluğundan "bilistifade" bir oldu bitti partisi kuracağını açıklayan burjuva sosyalistleri, seçimlerde birkez daha hüsrana uğratılmalarına rağmen verdikleri zararla yetinmeyerek yeni provokasyon ve jurnal partileri kurmağa hazırlandıklarından ötürü, işçi sınıfının bağımsız gelişimi için kesinlikle zararlı öğelerdir. Sosyalizm kisvesi altındaki burjuva sosyalizminin baş temsilcisi nasıl ki sosyalist olmayan bir partinin liste başında parlamento merdivenleri için hazırlık yaptıysa, bugün de sosyalist olmayan bir derginin orta sayfalarına yerleşerek Parti hazırlıkları yaptığı, sosyalizm tekelciliğinden bir türlü vazgeçemediği sosyalist mücadelede, her geçen gün biraz daha yanlışlar batağına gömülmektedir.» (Kitle, Sayı 1, 27, 3.7. 1974)

Burada sözü edilen burjuva sosyalist çizgi, Birlik Partisinde liste başı olmuş ama parlamentoya girememiş, daha sonra bir derginin orta sayfalarında yazılara başlamış olan Aybar tarafından temsil ediliyordu. Bugün o derginin sahibi Millet Partisi genel başkanıdır. Orta sayfa yazarı M. Ali Aybar ise, 30.5.1975'de «Sosyalist Parti» adlı bir kuruluşun ilânını yapmıştır.

Burjuva sosyalizminden başka, ondan çok daha tehlikeli bir başka sapıklık bir provokasyon ve «anarşizm» çizgisi safdışı bırakılmaktaydı :

«Öte yandan, lâfta hızlı "proleter devrimci" kesilip özünde köylü kuyrukçuluğu gibi ciddi bir sağ sapmayı, —en hafif deyimiyle— ilkel bir "burjuva popülizmini" temsil eden, birtakım basmakalıp lâfları papağan gibi tekerleyerek Türkiye halkını yanlış hedeflere yöneltmeğe çalışan, Türkiye'nin şartlarını kendi "evrensel (!) reçetelerine" uydurmağa uğraşarak ülkemizin gerçeklerini tahrif eden, bir çizgiyi anmadan geçemeyiz. Geçmişteki kariyer köşe kapmacasında bir "mezhebi" seçerek, sol yelpazede kendilerine bir köşecik ayıran, lâfta keskinlik yaparak fiyakalı sözleri peşpeşe sıralarken, "proletaryaya" sözde tapınıp özde söven, "köylülüğün büyük devrimci misyonundan", "toprak devriminden" sözeden, sosyalizmin bilimini katledip, disiplini ve sosyalist düşünce - davranışı "putperestlik", "tarikatçılık" haline getiren, geçmişteki ve günümüzdeki başlıca "misyonları" provokasyon yapmak olan bir başka sol eğilim de işçi sınıfına zarar vermeğe çalışacaktır. Evrensel olarak **bölücülüğü sürdüren bu sapkın eğilime karşı proletarya sosyalistlerinin mücadele etmeleri gerekecektir.»** (Kitle, Sayı 1)

Böylelikle Maoculuğun provokasyon çizgisi daha ilk günden teşhir edilip işçi sınıfı düşmanı ilân edilmişti. Aradan geçen zaman, işçi sınıfı sosyalistlerini büsbütün doğruladı ve Maocular her geçen gün tarihsel ihanetlerini derinleştirerek devam ettirdiler, ettiriyorlar.

Burjuva sosyalizminden ve işçi sınıfı enternasyonalizminde bölücülüğün temsilcisi Maoculuktan başka, işçi sınıfı sosyalizmi dışında kalan küçük burjuva devrimcileri ile de bir parti çatısı altında çalışmak mümkün olamazdı :

«Üçüncü olarak küçük burjuva devrimciliğinin bazı yöntemlerini kullanarak tedhiş yoluyla soyut bir devrim için didinen ve yanlışlığı son yıllarda dünya ve Türkiye'de acı örnekleriyle bir kez daha kanıtlanan sol sapma (goşist) çizginin, yeni hasarlar verebilecek biçimde kökleşmesine, birtakım yiğit ve fedakâr öğelerin daha, bu yolda heder olmamasına çalışmakda Sosyalist Partinin görevleri arasındadır.»

İşçi sınıfı sosyalizmi **goşistler**'den başka «cuntacılar» ile de birlik kuramazdı :

«Küçük burjuva devrimciliğinin bir başka türü de işçi sınıfının tarihi misyonunu ve sübjektif - objektif önemini göremeyip, ya da önemsemeyip bürokratik atılımlarla "devrim" sorununu çözmeği amaçlayan çizgidir. Bu eğilimler zaten Sosyalist Parti kavramını ciddiye almadıkları ve halkın bilinçlenip örgütlenmesini önemsemeyerek, kitleden tecrit olmuş tasarılarda bulundukları için, işçi sınıfı çizgisinin dışındadırlar. Böyle yönelimler arasında "sosyalist" olanları varsa, bunlar da işçi sınıfı bağımsızlığından taviz vererek, "kuyrukçu" bir tutum izledikleri için kendiliğinden sosyalist örgütlenmenin uzağına düşmüşlerdir.»

Ayrıca, sosyalizm adına CHP kuyrukçuluğu yapanlar da işçi sınıfı sosyalizmi tarafından sosyalist parti için muhatap kabul edilmiyordu :

«Yine küçük burjuva solculuğunun bir başka biçimi de, CHP'den bir sosyalist parti çıkacağını uman bir başka türlü kuyrukçulardır. Sosyalist örgütlenmenin günümüzdeki hayatî önemini göremeyip, işçi sınıfı bağımsızlığının ne demek olduğunu kavramamış bu tür öğeler, ne denli iyi niyetli olurlarsa olsunlar, işçi sınıfı devrimcisi değildirler. Böyle kişiler Sosyalist Parti pratiğini görerek, CHP kuyrukçuluğu yaptıklarını birgün anlayabilirler veya daha ileri sosyal bilinçlere varabilirler, ama Sosyalist Partinin kuruluş çabalarında "Sosyalist Parti kurmağa" karşı çıkan, bunu "şimdilik" gereksiz bulan solcularla tartışacak birşeyimiz yoktur.» (Kitle, Sayı 1)

Böylece Sosyalist Parti çalışmalarında burjuva sosyalistleri, PDA'cı provokatörler, cuntacılar, goşistler ve kuyrukçular diyalog dışı tutulmuştu :

«Böyle zararlı eğilim ve öğeler dışında kalan çizgilerin arasında, geçmişin ve bugünün değerlendirilmesine değgin diyalogların yapılması, Türkiye'nin genel analizinde birleşilmesi, işçi sınıfının ve işçi sınıfı sosyalistlerinin acil görevlerinin tesbit edilmesi partileşme yolunda somut ve bağlayıcı bir adım olacaktır. Bu adımların atılması için ise yapıcı ve birleştirici bir anlayışla sosyalist parti sorununa yaklaşacak, sekter ve tekkeci tutumları bir tarafa iterek kendi sübjektif eğilimlerini değil işçi sınıfının yüksek çıkarlarını **gerçekten de kılavuz edinecek çeşitli "sosyalizm içi" eğilimlerin ve onların temsilcilerinin serbestçe diyaloga girebilecekleri ortamı beklemek zorunludur.»** (Kitle, Sayı 1)

Siyasal Af ve TSİP'in Kuruluşu

Öngörülen diyalogun başlaması siyasî affın kapsamlı bir biçimde çıkmasıyla mümkün olacaktı. Ne var ki genel af yasası anti-demokratik bir kimlikle parlementodan geçti ve siyasî affı içermedi. Durum sadece bununla kalmadı, aynı zamanda ortalığı bir karamsarlık havası kapladı. Siyasî affın parlamentodan geçmemesi, gericiler tarafından engellenmesi bir kısım unsurlar üzerinde moral kırıklığı bile yarattı.

Ayrıca o zamanki kabine sallantıya girdi. Böyle bir ortamda ne yapmak gerekirdi?

KİTLE dergisi ertesi hafta «Yılmayacağız» başlıklı başyazısında siyasî af için yoğun bir **kitle mücadelesini** ve güçbirliğini öneriyordu.

«Bu demokratik güçbirliğinin demokratik görevlerinden biri de, geniş kapsamlı siyasî affı gerçekleştirmektir. Bu konuda tüm demokratik haklarımızı ve imkânlarımızı sonuna kadar ve asla gerilemeden kullanmalıyız. Siyasal af sorununu demokratik mücadelemizin bir parçası olarak daha geniş emekçi yığınlara maletmek ve gerçekleştirmek için vargücümüzle çalışacağız.

Anti-demokratik cepheye karşı demokratik cephenin sürdüreceği genel siyasî af mücadelesinde, demokratik, siyasal örgütlerin yanında sendikalar, meslek kuruluşları, demokratik dernekler ve birlikler, yurtsever aydınlar, üniversite, satılmamış basın ve tüm demokrasiden yana güçler kenetlenerek saf tutmalıdırlar.» (Kitle, 21.5.1974)

Demokratik halk hareketinin siyasî af talebi hayli büyük ve güçlüydü. Ama bu demokratik talebin Anayasa Mahkemesine ne ölçüde etkileyeceği, hatta etkileyip etkilemeyeceği belli değildi. Öte yandan siyasî tutuklular için İmroz adası hazırlandığı söyleniyor. Anayasa mahkemesinin iptal kararı alması halinde bile bu kararın altı ay sonra uygulamaya konulacağı sözkonusu ediliyordu.

O zaman, bir kısım devrimci - ilerici çevreler Türkiye'nin yeniden bir 12 Mrt dönemine ya da nicel farklılık taşıyan benzer bir karanlık döneme gebe olduğunu bile ileri sürmekteydiler.

İşte böyle bir bozbulanık ortamda «bekleyiş» içinde olunamazdı. Değil sadece sosyalist örgütlenmenin ve sosyalist mücadelenin, demokratik mücadelenin bile teminatı sosyalist partiydi. Ve artık partinin beklenmeden kurulması zorunluydu.

TSİP kurucuları o zamanki imkânlarda görüşmenin mümkün olduğu çevrelerde Parti kuruluşu için temasa geçtiler.

Temas ettikleri çevrelerden çeşitli gerekçelerle ya olumsuz cevap aldılar, ya da çekimser bir tutumla karşılaştılar.

Ama sosyalist parti görevinin savsaklanması yanlış bir davranış olacaktı. Ayrıca partinin kurulması, onun kapısının kendi dışındaki sosyalist çevrelere ve işçi sosyalistlerine kapanmasını getirmeyecekti. Parti uzun bir süre, işçi sınıfının politik örgütlenmesii esas alan ama kadroların da toparlanmasını ve merkezileşmesini amaçlayan, yani örgütleme ile derlenişi bir arada götüren bir kimlik taşımalıydı.

KİTLE Gazetesi, 11 Haziran 1975 tarihinde **Sosyalist Parti İçin Göreve** başlığı altında şu yazıyı yayınladı :

«Emekçi halkımızın demokratik özlemlerinin bir yansıması olan 14 Ekim seçimlerinden bu yana sekiz ay geçmiş durumdadır.

Şurasını tekrar tekrar belirtmeliyiz ki, işçi sınıfımız, halkımızın kurtuluş yolunu sosyal demokraside gördüğü için CHP'ye oy vermiş değildir. Gerek işçi sınıfımız, gerekse yüzbinlerce sosyalist, 14 Ekim'de bir Sosyalist Parti olmadığı için; demokratik cepheyi güçlendirmek, gerici hakim sınıfların tahakkümünü geriletebilmek için CHP'yi desteklemiştir. Ve sosyal pratik, işçi sınıfı sosyalizminin tavrının doğru olduğunu, hiç bir itirazı yer bırakmayacak şekilde ispatlamıştır. İşçi sınıfı sosyalizmi seçimlerde CHP'ye oy vermek önerisini getirdiği zaman, hatta daha önce, Sosyalist Partinin acil gerekliliğini, sosyalizmin bağımsızlığı açısından birinci şart olarak öne sürmüştü.

Seçimlerden bu yana ortam nisbeten demokratikleştiği işbaşında sosyal demokrat eğilimli bir hükümet bulunduğu halde Sosyalist Partı hâlâ kurulmamıştır. Bu durum Sosyalist hareket açısından bir gecikme bir kayıptır. 1971 öncesi dağınıklığının önemli bir rol oynadığı bu ciddi eksikliği gidermek hepimizin artık kaçınılmaz birinci ödevidir.

KİTLE Gazetesi, Sosyalist Parti kurulmadan önce, geçmişte çeşitli eğilimleri temsil etmiş sosyalistler arasında bir diyalog kurulmasını ve «optimum» noktalarda görüş birliğine ulaşılmağa çalışılmasını gerekli görmüştü. Geçmişin irdelenmesinin, eleştiri ve özeleştirinin daha özgür bir ortamda yapılmasının adımlarından biri olarak, o günlerde, önümüzde genel af kanununun gerçekleşmesi duruyordu. Bu bakımda KİTLE Gazetesi, parti savsaklayıcılarına olduğu kadar, partiyi kaptı kaçtıya getirmek isteyen eğilimlere, veya iyi niyetli aceleci isteklere de karşı çıkmıştı. Ama bilindiği gibi, hakim sınıfların faşist istekleri ve manevralarıyla siyasi af gerçekleşmemiştir.

Bu durumda, Sosyalist Parti'nin hâlâ geciktirilmesi, bilinmeyen bir tarihe ertelenmesi, diyalogların ancak o zaman başlatılması vb. gibi görüşler, artık bir «iş yapmama» bahanesinden öteye gidemez. Kitlelerin yükselen devrimci potansiyeli ve dinamizmi, sosyalistlerin aylarca oturup beklemesini, tartışmayla vakit geçirmesini bekleyemez.

Artık işçi sınıfı sosyalizminin bağımsızlığının somutlanması bir gün dahi geciktirilmemelidir. Şüphesiz ki pek çok sorunlarımız ve güçlüklerimiz vardır, hareketimizin DEVRİMCİ Birliğinin güçlenmesi, işçi sınıfımızın Türkiye halkına örgütsel bakımdan öncülük etmesi için önümüzdeki yol çetindir, sarptır. Ama bugün, Türkiye İşçi Sınıfının bağımsızlığının en öndeki somutlanma noktası, İşçi Sınıfının Sosyalist Parti'sidir. Bu şerefli uğraşta tüm işçi sınıfı devrimcilerine, yüreğiyle bileğiyle, aklıyla, olanca enerjisiyle görev düşmektedir.»

TSİP Tüzük ve Programının tartışıldığı gün 15.Haziran.1975'de basılan Kitle'nin 13'cü sayısının «GÜN ÖRGÜTLENME GÜNÜDÜR» başlıklı başyazısında şu satırlar yeralıyordu :

«Ülkemiz yıllardır çalkantıların ve dalgalanmaların içinden geçiyor. Toplumun sömüren ve sömürülen bütün kesimlerindeki hareketlenme, ve kristalleşme süreci derinleşiyor. Sınıflararasındaki ilişki ve çelişkilerin, mücadelelerin ekonomik ve politik yansımaları biribirini izliyor.

Bütün bu süreç içinde, işçi sınıfımızın ve tüm emekçi halkımızın demokratik mücadelesinin gitgide güçlendiğini ve sömürücü hakim sınıfları her geçen gün biraz daha sıkıştırdığını görüyoruz. Son yıllarda yurdumuzda yaşanılan ve hızla gelişen olayların izahı bu sınıfsal gelişimin, ve yükselen devrimci birikimin çeşitli boyutlarıyla günden güne belirginleşmesinden başka birşey değildir.

Burada tüm sosyalistlerin durup sorması gereken önemli bir soru var: Bu birikimin niteliği nedir? İtiraf etmek zorundayız ki bu birikimin niteliği: kendiliğindenlik'tir.

Günümüzde işçi sınıfının yoluna inanmış, halkımızın kurtuluşunun, gerçek özgürlüğe kavuşmasının biricik yolu olarak işçi sınıfı öncülüğünü bellemiş tüm devrimcilerin, bu kendiliğinden gidişe son vermek üzere seferber olmaları ve işçi sınıfımızın siyasi teşkilatlanması için irade birliğine ulaşmaları kaçınılmaz bir görevdir.

Bu görevi yerine getirmek için bilimin rehberliğinden ayrılmaksızın kararlı ve yürekli olmak, gerekir. Sosyalizmin alçak gönüllü neferi olmasını bilmek gerekir. Sosyalist mücadele şimdiye kadar kişisel ve bireyci tutumlardan çok zarar görmüştür. Oysa, hırs ve kibir sahibi olmak, «misyon gütmek», mücadelenin patentini elinde tuttuğunu sanmak bir sosyaliste yakışmaz.

Eğer bu mücadelede varsak, herşeyden önce bencilliklerden arınmış ve sonuna kadar alçakgönüllü bir nefer olarak kalmayı kafamıza koymuş olmalıyız. «Sosyalizm benden sorulur» tavrının ne işçi sınıfına ne de tutum sahiplerine hiç bir yarar getirmediğini bellemiş bulunmalıyız. Hele hele, dedikodu ve tezvirata kaymayı, adam karalama ve küçümsemelere başvurmayı, çelme takmayı şiddetle reddetmiş olmalıyız.

Bir yandan kabaran karşı-devrim, karşı tarafta yükselen devrimci potansiyel önünde, işçi sınıfı sosyalizmi kollarını kavuşturup seyirci kalacak değildir. Çünkü: işçi sınıfı sosyalizmi çağına karşı, gelecek kuşaklara karşı sorumludur. Gün örgütlenme günüdür.

Bu Parti, dâvaya yürekten gönül vermiş, proletaryaya iman etmiş tüm devrimcilerin partisi olacaktır.»

KURULUŞ

Böylelikle TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ, 11'i işçi veya sendikacı, 3'ü aydın, 1'i köylü olan 15 arkadaş tarafından kuruldu.

Ahmet Kaçmaz

1938 İstanbul doğumlu İnşaat Yüksek Mühendisi.

Ali Kar

1941 Erzincan doğumlu. Tarım Meslek Okulu, orta kısmını bitirdi. Kömür işletmelerinde işçi.

Aydoğan Gezer

Tüm Sağlık İş Sendikası Genel Sekreteri. 1942 İstanbul doğumlu.

Ayhan Çekiç

1938 doğumlu. 25 Yıldır döşeme işçisi olarak çalışıyor.

Burhan Şahin

Basın İş Sendikası Genel Başkanı. 1936 Adana doğumlu, sendikaya Genel Başkan seçildiği 1972 yılına kadar matbaa işçisi olarak çalışıyordu.

Cemal Çelik

Kauçuk işçisi. 1948 Ayancık doğumlu. 1955 yılından beri sanayii işçisi.

Cemal Özden

Lastik işçisi, 1939 Sivas doğumlu. Daha önce rençberlik inşaat işçiliği ırgatlık yaptı. 1967'den beri sanayi işçisi ve sendikada amatör yönetici.

Hamdi Gülen

Tekstil işçisi. 1941 doğumlu, Teksil Sendikası Mahmutpaşa Şube Başkanı Halen profesyonel sendikacılık yapıyor.

Hikmet Karahan

Kimya işçisi. Kimya-İş Sendikası Genel Yönetim Kurulu üyesi 1944 Elâzığ doğumlu. 13 Yaşından beri çalışıyor.

İbrahim Şahin

Metal işçisi. 1942 Adıyaman - Gölbaşı doyumlu. 9 Yaşından beri çalışıyor.

İsmail Güldal

Kahveci. 1944 Sultanhisar'ın Salvatlı Köyü doğumlu. Daha önce tarım işçiliği, tezgâhtarlık, fırın işçiliği yaptı.

Mehmet Şahin

Tekstil işçisi. 1933 Sinop doğumlu. Tekstil İşçileri Sendikası Topkapı Şubesi Başkan Vekili. 20 Yıllık sanayi işçi,si

Oya Baydar

Gazeteci. 1940 İstanbul doğumlu. İ.Ü Sosyoloji bölümü mezunu.

Osman Sercan

Dokuma işçisi. 1338 Erdek doğumlu. 11 Yaşından beri işçi,

Yalçın Yusufoğlu

Jeofizikçi. 1942 Diyarbakır doğumlu. İ.Ü. Fen Fakültesi mezunu.

TARTIŞMALAR

TSİP'in kuruluşu Türkiye Solunda yeni tartışmalara yol açtı. Daha çok partinin kuruluşuna değgin itirazları dile getiren bu tartışmaların bazıları şu noktalarda düğümleniyordu :

- Bazıları demokratik şartların elverişli olmadığını, Partinin erken ve zamansız kurulduğunu belirtiyorlardı.
- Bazıları daha çok CHP'nin oylarının bölünmesinden kaygılanıyorlar ve «demokrasi cephenin zaafa uğrayacağını» ileri sürüyorlardı.

Bu itirazlara verilen cevap şu oldu : (Kitle 2.7.1974)

Kimler Partiyi «Erken» Buluyor :

Parti'nin kuruluşu sırasında ve kurulmasından sonra birtakım çevrelerden, kuruluş için zamanın henüz erken olduğu yolunda görüşler belirtildiği, yer yer basına da yansıyan bu görüşlerin temellendiği gerekçeler şu noktalarda somutlanıyordu :

1 — Bir Sosyalist Parti'nin kurulması için demokratik koşullar henüz elverişli değildir. Partinin kurulması için 141 - 142 nci maddelerin kalkması veya etkisiz hale getirilmesi gereklidir.

2 — Şimdiki hükümetin yapısı istikrarlı olmadığı için, bir erken seçim muhtemeldir. Sosyalist Parti'nin erken seçimlere girmesi CHP'nin oylarını bölecektir. Oysa, önce CHP'nin tek başına iktidara geleceği bir or-

tamı hazırlamak, ondan sonra sosyalist örgütlenmeyi gerçekleştirmek gerekir.

Kolayca görüleceği gibi bu görüşler, sağ görüşlerdir. CHP'den medet uman kuyrukçu eğilimlerdir. Partiyi kuranlar şüphesiz ki bu görüşleri ve uyarıları da dikkate alarak incelemişlerdir, ama sosyalist ve demokratik görevler ve objektif birikim, sözkonusu eleştirileri haklı gösterecek nitelikte değildir.

Bu görüşün sahiplerinden bazıları iddialarını daha ileri götürecek, emperyalizmin ve yerli ortaklarının böyle bir girişime göz yumucağı, hatta teşvik edeceği şeklinde üstü kapalı ve çirkin imalarda bulunmaktadırlar. Bu kervana CHP'ye kesinlikle bağlı bir küçük sendika yöneticisinin de katılmış olması öne sürülen iddiaların çirkinliğinin yanısıra hangi amaçlara hizmet ettiğini de göstermeğe yeter.

Bu alıntıda adı geçen CHP'li sendika başkanı, TSİP ve sosyalizm düşmanlığına devam ede ede yükseldi ve bugün son kongreyle daha da sağ bir yönetime ulaşan DİSK'in Genel Yürütme Kurulu üyeliğine dek tırmandı. Öte yandan CHP ise finans kapitalle sarmaş dolaş oldu. Ve. TSİP'in kuruluşuna gölge düşürmeğe çalışanların, güya işçiler adına davranıp aslında CHP'nin değirmenine su taşıyanların, TSİP'e niçin düşman oldukları bir yıl içinde daha iyi anlaşıldı. TSİP'in kurulmasını provokasyon olarak niteleyenler, bugün daha da «yetkili» yerlerde, işçi yığınlarının başına sosyal demokrasi çorabını örmekle ve Koç'ların, Eczacıbaşı'ların artık pek sevimli buldukları «barışçılık alternatifi» desteklemekle meşguller...

Gene TSİP'in kuruluşu CHP'nin zayıflayacağından çekinen ilerici aydınların hiç hoşuna gitmedi. Bu aydınların TSİP'e karşı aldıkları tavır ve CHP'nin gitgide sağa kayan, açıkça tutuculaşan politikasına rağmen, «Ecevit fetişizmi» biçiminde devam ediyor.

KİTLE Gazetesi ister sendikacı ister aydın olsun, CHP yandaşlarına ve sözde sosyalizm adına CHP kuyrukçuluğu yapanlara şu uyarıyı yöneltiyordu :

Partinin kurulmasına karşı ileri sürülen görüşlerdeki en önemli çelişki ve tutarsızlık şu noktada açıkça ortaya çıkıyor : Sözkonusu görüşlerin sahipleri hem «demokratik şartlar olgunlaşmadı, 141 - 142 kalkmadı» gerekçelerini ileri sürerek, partiyi adeta jurnallemeğe çalışmakta ve kanun dışı gibi göstermeğe gayret etmektedirler, hem de bu partiyi gemen sınıfların tşvik ettiğini ileri sürmektedirler. Bu ne biçim tutursazlılık ve sorumsuzluktur böyle? Hem kanuni ve meşru bir partiyi egemen sınıflara bir çeşit jurnal edeceksin, hem de bu partinin egemen sınıflardan destek gördüğünü ima yoluyla belirteceksin. Ve lâfı getirip, «Umudumuz Ecevit» sloganına bağlayarak dilinin altındaki baklayı çıkaracaksın. Hem egemen güçlere anti - demokratik bir sinyal çakacaksın, yeşil ışık yakacaksın, hem de eğer egemen güçler meşru bir sosyalist kuruluşu yokedemezlerse, bu kuruluşun teşvik gördüğünü telmih edeceksin. Bazı «ilerici» kimselerin tutumu mâlesef böyle olmuştur ve son tahlilde, egemen güçlere «ilerici cepheden» anti - demokratik uygulamalar için icazet veren bir görünüme bürünmüştür. Demokrasi ve özgürlük cephesinde yerini almış demokratik bir kuruluş olan TSİP'in varlığına en azından samimi demokratik amaçlarla

yardımcı olmak yerine, partinin gelişip güçlenmesine destek olmak yerine, o partinin daha emekleme çağında bastırılmasına ilericilik adına cevaz vermek, ilericilik değildir. Demokratik anlayışla bağdaşmaz.

Gene KİTLE Gazetesindeki aynı yazıda Partinin kurulması karşısında tereddüt duyan veya çekimser kalan arkadaşlara şu noktalar hatırlatılmaktaydı :

Diğer bir nokta da iyi niyetli sosyalistlerde görülen tutumdur. Bu kişiler, «bekleyelim, partinin icraatını görelim demektedirler.» Eğer bu anlayış, «parti güçlenirse gireriz veya destekleriz, güçlenmezse başka bir alternatif ararız» şeklindeyse, bu tutum oportünist bir tutumdur. Partinin güçlenmesi tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin çabalarıyla hızlanabilir. Gelişip güçlendikten sonra bir hareketin içine girmek en kolay şeydir. Asolan devrimci bilincini kullanması ve mümkün olduğu kadar erken tavır belirlemesidir.

«Bekleyelim, görelim» tutumunda olan diğer bir kesimin tereddütleri makul karşılanabilir. Genellikle «şöhretli» isimlerin olmadığı bir partinin ne olacağını, nasıl gelişim göstereceğini bir kısım sosyalistlerin çekingenlikle izlemesi doğaldır. Parti kurucuları bu gibi tereddütlerin kısa zamanda kalkacağı inancındadırlar. Ama burada esas olan şu noktadır. Çekimser arkadaşlar «ne zamana kadar bekleyeceklerdir?» Parti'nin dışında kalarak partinin güçlenmesini ve gelişmesini izlemek zordur. Partinin icraatının olumlu olduğu, burjuva basınında yayınlanacak basın bildirilerinden ve demeçlerden anlaşılacak değildir. Ayrıca partinin güçlenmesi, başlangıçta nicel güçlenme ve yayılma değil, nitel güçlenme olacaktır. Sosyalizmin işçi ve yoksul köylü tabanına inmesi olacaktır. Bu nitel gelişimi ve üyelerin bilinç yapısını, çalışkanlığını ise parti dışında ve basından izlemeğe imkân yoktur. ««Partinin icraatını beklemek» çekimserliği içindeki iyi niyetli arkadaşların, en azından kendi kıstaslarını tesbit etmeleri Parti'yle yakından bağ kurarak, gelişimleri ve bilinçlenme sürecini yakından izlemeleri ve Parti saflarına katılmayı oportünizme varacak ölçüde geciktirmemeleri gerekir.

TSİP'İN KURULUŞ BİÇİMİNE OLAN İTİRAZLAR

Partiyi erken bulanlar dışında, böyle bir partinin bir Sosyalist Kurultay'dan geçerek kurulmasının doğru olacağını ileri sürenler oldu. TSİP kurucuları, kuruluştan önce bu noktayı düşünmüşler ve böyle bir kurultayın maddî şartlarının bulunmadığını tesbit etmişlerdi. Öyle anti - demokratik bir ortamda yapılacak kurultay, hem Türkiye sosyalist hareketinin çeşitli eğilimlerinin temsilcilerini içine alamayacağı için «göstermelik» kalacak, hem de hakim sınıfların ve onların çeşitli servislerinin dikkatini çekerek provokasyona açık bir nitelik taşıyacaktı.

Kurultayın zorunlu olduğu yolundaki görüşlere verilen cevap da şöyle dile getirildi :

**«Sosyalist Kurultay» Önerisi
Gerçekçi Değildi :**

Partinin zamansız olmadığını ileri süren, ama kuruluş biçiminde farklı yöntemler öneren sosyalistler de olduğu, oluyor. Bu arkadaşlar, bir Sos-

yalist Kurultay'ın partiden önce toplanmasının zorunlu olduğunu savunmaktaydılar. Böyle bir kurultay objektif zemini yoktu. Kurultayı kim, ne için, ne adına ve nasıl toplayacaktı? Kurultayın düzenlenmesini kim üstlenecekti? Kim kimi, ne için ve hangi sıfatla kurultaya davet edecekti? Böyle bir kurultay objektif olarak provokasyona açık bir girişim olmayacak mıydı? Bu nedenle kurultay önerileri gerçekçi olmayan soyut öneriler olarak kaldı.»

Böyle bir kurultay olsa olsa ayrı sosyalist çizgilerden bir kısmının bazı sözcülerinin kendi kişisel görüşlerini açıkladığı bir **forum** olmaktan öteye gidemeyecekti. Nitekim TSİP'in kurulmasından sonra bazı çevreler kurultay toplamak için çaba göstermişler, çeşitli sosyalist çevrelere ve Anadolu illerine bu teklifi götürmüşler, ama kurultay toplayamamışlardır.

TSİP'in kuruluş biçimine gelen itirazlardan birisi de Parti programının daha önceden yayınlanıp tartışmaya sunulmayışı oldu.

TSİP programının daha önceden yayınlanıp tartışmaya sunulması şüphesiz yararlı olurdu, ama bu sosyalist derlenişin özünden ziyade biçim ilgilendiren bir sorundu.

Çünkü sonraları pek çok kimsenin de ifade ettiği gibi; program genel çizgileriyle bütün çevrelerin üzerinde en kolay anlaşabileceği bir mesele idi.

TSİP'İN TESBİT ETTİĞİ TEMEL SORUN

İşçi sınıfı sosyalizmi gerek TSİP'in kurulmasından önce, gerekse kurulmasından bugüne dek geçen süre içinde, sosyalist hareketimizin gündemindeki temel sorunu açık bir şekilde tesbit etmiştir.

Bu sorun Türkiye'de sosyalist hareket ile işçi sınıfının kendiliğinden gelme hareketinin günümüze de ayrı ayrı gelişmiş bulunması, bir başka deyimle, işçi sınıfı hareketinin politize olmadığı, ya da sosyalizmin işçi sınıfına mal olmadığı şeklindedir. TSİP işçi sınıfı sosyalizminin gündemindeki ana görevin bu sorunu çözmek olduğunu sık sık tekrarlamıştır.

Bu sorunun çözümü bize biribirinden ayrı tutulamayacak olan ikili bir görevi dayatmaktadır:

1 — Bugüne dek ayrı ayrı gelişmiş olan işçi sınıfının kendiliğinden gelme hareketi ile sosyalist hareketin kaynaşıp bütünleşmesi ve işçi sınıfımızın politik - ideolojik mücadele bütünlüğünün politik örgüt öncülüğünde gerçekleşmesi ve giderek işçi - köylü ittifakının kurulması...

2 — Bu ana görevi doğru tesbit eden tüm işçi sınıfı sosyalisti çevre ve unsurların sağlam prensipler ve ideolojik birlik temeli üzerinde, doğru teori - pratik birliği içinde tek bir politik örgüt çatısı altında birleşerek, merkezi siyasî otoriteyi gerçekleştirmeleri, güçlendirmeleri...

Bu görevler, doğru tesbit edilmedikçe ve bunların yerine getirilmesi doğrultusunda tüm çabalar yoğunlaştırılmadıkça devrimci çalışmalar işçi sınıfı sosyalizminin bugünkü somut sorunlarını çözmekten uzak kalır.

Bu görevi doğru teşhis eden örgüt, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi olmuştur. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, ÖRGÜTLENME sorununu ve İŞÇİ SINIFI PARTİSİ konusunu gündeme getirdiğinde, sık sık vurguladığımız bu maddî temeli koymuş, önerilerini ve çalışmalarını bu temele göre tes-

bit etmiştir. Gerçi hareketin dağınıklığından şikâyet eden, örgütlenme gereğinden sözeden ve bu yolda girişimlerde bulunan başka çevreler de olmuştur. Ama sözkonusu çevrelerden çoğu örgütlenme görevinin maddî temelini, yani işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketin bütünleşmesi gereğini, kadroların toparlanmasının ancak bu çalışmanın içinde geçerli olabileceğini, anlam taşıyabileceğini tesbit edemediklerinden sözkonusu örgütlenme tarafları çevrelerin önerileri, girişimleri ve örgütlenme çabaları daha başlangıçta yanlış eğilimleri de içinde barındırmıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi işçi sınıfının politik örgütlenmesini temel görev olarak almış ve aynı önemde olan kadroların toparlanması —**derleniş**— sorununun da, ancak işçi sınıfı pratiği içinde gerçekleşebileceğini sovunmuştur.

TSİP, gündemdeki İŞÇİ SINIFI PARTİSİ (İşçi Sınıfının Merkezi siyasi Otoritesi) sorununun, ancak bu somut nokta esas alındığı takdirde, çözüm yolunun da anahtarını birlikte getirebileceğini savunmaktadır. Yoksa, bu temel sorunun ve görevin açık seçik konmadığı herhangi bir İŞÇİ SINIFI PARTİSİ tartışması daha başlangıçta kısır kalmaya mahkûmdur.

Sosyalist veya genel devrimci saflardaki dağınıklığın maddî temelini araştırmak istersek, mesele gelir bu noktada düğümlenir. Bilimin bize dayattığı İŞÇİ SINIFININ POLİTİK ÖRGÜTLENMESİ görevi... İşçi sınıfının kendiliğinden hareketi ile sosyalist hareketin tek bir merkez etrafında kaynaştırılarak işçi sınıfının gerçek siyasî hareketine döküştürülmesi görevini yerine getirmek üzere, sağlam prensipli, gerçekçi adımlar atılmadığı takdirde, bir başka deyimle işçi sınıfı halen çoğunlukla aydınların güdümündeki sosyalist harekete ağırlığını koymadığı sürece dağınıklığın önlenmesi mümkün değildir. Bu bakımdan sorun şu veya bu görüşleri savunan sosyalistlerin veya sosyalist çevrelerin masa başında oturup anlaşmasıyla çözülecek kadar basit değildir.

İkili Görev Nasıl Yerine Getirilebilirdi?

Elbette bu önemli somut gerçeğin doğru tesbiti, sorunu çözmeğe yetmez. Bu görevin nasıl yerine getirileceği büyük önem taşır. İlkesiz ya da gelişigüzel bir çalışmaya girmek, sorunu çözemez. İşçi sınıfı sosyalizmi, işçi sınıfının örgütlenmesi ve kadroların toparlanması biçiminde beliren ikili görevin yerine getirilmesi için şu esasları koymuştur :

- Bilime **ortodoksça** bağlı olmak, işçi sınıfı sosyalizminin prensiplerinden en küçük bir şekilde bile olsa asla taviz vermemek.
- Yakın geçmişin Türkiye pratiğinde önemli ölçüde ihmal edilmiş bulunan işçi sınıfı prensiplerini hareket içinde kökleştirmeğe ve yaygınlaştırmağa çalışmak.
- Gene bu prensiplerin çok önemli bir parçası olan **enternasyonalizme** titizlikle sahip çıkmak, işçi sınıfının evrensel geleneklerine, bazı sloganlara, davranış biçimlerine varıncaya dek, azami hassasiyeti göstermek.
- Sosyalist hareketimizin geçmişini elimizdeki veriler ışığında doğru de-

ğerlendirmek, geçmiş deneylerden ders çıkarmasını bilmek, zaafları, yanlış ve eksikleri gidermenin gereklerini yerine getirmek.

- Yanlış eğilim ve sapmalara karşı mücadele vermek.
- Temel pratik görevimizin devrimci işçi liderlerinin harekete kazanılması, yetişmesi, **sanayi proletaryası** başta olmak üzere yoksul köylülüğün, devrimci gençliğin, sosyalist aydınların en ileri işçi sınıfı sosyalisti unsurlarının tek bir potada işçi sınıfı kollektivitesi ve disiplini içinde kaynaşmaları olduğunu çok iyi kavramak.

TSİP'in Yola Çıktığı Öneriler ve İlkeler

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi bu temel ilkeler ışığında somut önerilerle yola çıkmıştır. TSİP, temel prensiplerde anlaşmış sosyalist çevrelerin ve unsurların bir Sosyalist Parti çatısı altında buluşabileceklerini, işçi sınıfının yoksul köylülüğün ve devrimci gençlik liderlerinin bilinçlendirilip örgütlenme çalışmaları esas olmak üzere, ikincil derecedeki görüş ayrılıklarını parti kollektivitesi ve disiplini içinde tartışıp çözüme bağlayabileceklerini savunmuştur.

TSİP 1971 öncesinde olduğu gibi, dergiler etrafında kümelenmiş sosyalistlerin biribirleriyle ideolojik mücadele görünümü altında kısır polemik yarışına girişmelerinin harekete birşey kazandırmayacağını bildiği için sözkonusu somut öneriyle çıkmıştır.

Hepimizin derece derece sorumluluk paylaştığımız 1961 sonrasının (12 Mart öncesinin) eleştirisi ve özeleştirisi böyle bir buluşmanın hem platformu, hem başlangıç noktası olabilirdi. Elle tutulur noktaları açığa çıkaracak böyle bir eleştiri - özeleştiri süzgecinden geçmeden başlangıç adımı atılamazdı. (TSİP'in bu görüşünün dikkate alınmadığı, sonraki gelişmelerde ve yeni parti kuruluşlarında açıkça görüldü.)

Bugün, TSİP'in kuruluşundan bir yıl sonra «sosyalist parti» olarak dört yeni örgütün daha kurulmuş bulunması **derleniş** konusunun üzerinde daha fazla durmamızı gerektiriyor. TSİP'in kuruluşunu ele alırken başlangıçtan bugüne dek olan derleniş anlayışını ve bu anlayışın «sosyalist partilerden» olan farkını da ele almamız gerekmektedir.

Çünkü TSİP'den sonra kurulan partiler, ne derleniş sorununa yaklaşmışlar, ne de TSİP'in baştanberi önerdiği yöntemi, yani aralarında «ikincil görüş ayrılıkları olan» ama işçi sınıfının temel prensiplerinde, evrensel ilkelerinde, enternasyonalist tavrında anlaşmış ayrı çevrelerin bir sosyalist parti çatısı altında ve onun kollektif disiplini içinde çalışabilecekleri önerisini kabul etmişlerdir. Ne var ki, genellikle, TSİP'in önerdiğinin tersine, «her grup kendi partisini kurar» görüşü egemen olmuş ve grup partileri doğmuştur.

Kurulan partilerden birisi (Vatan Partisi) sosyal faşist çizgisiyle sosyalizm dışıyken, bir diğeri de (Sosyalist Parti) burjuva sosyalizmini yeniden ayağa kaldırmağa çalışmaktadır. Bu bakımdan onları sosyalist saymanın imkânı yoktur. Türkiye Emekçi Partisi, (TEP)'e gelince kurulalı dört ayı bulduğu halde henüz gelişme göstermemiştir.

TSİP'İN DERLENİŞ ANLAYIŞI

TSİP, önce derleniş olsun, ondan sonra işçi sınıfı örgütlenmesine gidilsin diye idealist bir yaklaşımı hiç bir zaman taşımamıştır. Pratik süreçte işçi sınıfı liderlerinin yetişmesini esas alan bir Parti çalışmasının derlenişi sağlayacağını savunmuştur. Yani bir «öncelik meselesi» olarak ele alınacak olursa, derleniş sorunu, işçi sınıfının örgütlenmesi görevinin yanısıra ele alınmıştır. Bu nedenle, derlenişin bir süreç olacağı ve temelde anlaşan çevre veya unsurların pratik çalışma içinde, işçi sınıfı çalışması içinde, Parti disiplini ve kollektivitesi içinde homojenleşeceği, daha ileri birliğe ulaşacağı görüşü TSİP'de egemen olmuştur.

Gerek savunduğu bu tezle, gerekse pratiğiyle göstermiştir ki, TSİP bir grup partisi değildir, bu anlayışta hiçbir zaman olmamıştır. Ama TSİP'den sonra kurulan partiler, kendilerinin de kabul ettikleri gibi «grup partileridir». TSİP savunduğu derleniş biçimi ve önerileri ile, saflarını temelde anlaşan, ama ikincil noktalarda ayrılıklar taşıyan işçi sınıfı sosyalistlerine açık tutacaktır.

Şu halde, TSİP işçi sınıfının politik örgütlenmesi göreviyle, kadroların derlenişi görevini diyalektik bir bütünlük içinde görmüş, önerisini bu şekilde getirmiş, kurulacak partinin kendisini, bizzat işçi sınıfı örgütlenmesi sürecinde bir derleniş platformu olarak kabul etmiştir.

Türkiye'de sosyalistler, kitlelerle ilişkide köklü ve sistemli bir çalışma gösterememişler, genel hatlarıyla devrimci yöntem ve sistem bakımından eksik kalmışlardır. 1960 sonrasında ajitasyon yanı ağır basan, buna karşılık propaganda yanı hafif kalan, örgütlenme yanı ise işçi sınıfı sosyalizmi anlamında hemen hiç olmayan bir çalışma göstermişlerdir. İşçi sınıfının örgütlenmesi, gerçek liderlerinin yetişmesi süreci, işçi sınıfı sosyalizmi prensipleri anlamında, oldukça yenidir. Ve bu örgütlenmenin birtakım tabandan kopup sendika liderlerinin ve aydınlarının biraraya gelmesiyle gerçekleşemeyeceği, 1961 - 1971 döneminde çok iyi görülmüştür. Gene bu örgütlenmenin, öğrencileri ve sınıf temelinden soyutlanmış anti - emperyalist, anti - faşist mücadeleyi esas alan çalışmalarla hiç mi hiç sağlanmayacağı sayısız deneylerle ispatlanmıştır.

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ, işçi sınıfının bilimini kendine rehber edinmiştir. TSİP, popülist - parlamentarist kitle partileriyle, tabandan kopuk sendika liderleri ve aydınlarla işçi sınıfının örgütlenemeyeceğini, İŞÇİ SINIFI'nın fabrikalardan, sendika tabanlarından yetişecek SOSYALİST İŞÇİ LİDERLERİ ile örgütleneceğini prensip kabul etmiştir. TSİP işçilerin gerçek devrimci liderlerini yetiştirmeği, Parti içinde örgütlemeği, işçi - aydın kaynaşmasını işçi sınıfı ilkeleri içinde partide gerçekleştirmeyi esas almıştır. İşçi sınıfının örgütlenme sorununun, çileli, sabırlı, uzun erimli ve fedakâr işçi sınıfı çalışmalarıyla, kitle faaliyetleriyle çözülebileceğine inanmıştır.

Gene TSİP, bugünkü konakta, Türkiye sosyalist hareketinin ajitasyon - propaganda döneminden örgütlenme dönemine geçişin partisidir, bir başka deyimle, ajitasyon - propaganda ve örgüt üçlüsünü gerçekleştirmenin sıkıntıları ve çabaları içindedir. Bu geçiş; işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketin tek bir GÜÇLÜ merkezde bütünleşmesine, işçi sınıfımızın gerçek

devrimci liderlerinin parti - sendika (politik ve ekonomik mücadele) bağıntısını **güçlü bir merkezi siyasî otorite altında birleştirmesine,** tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin ve işçi sınıfımızın tüm «en ileri unsurlarının» aynı örgütte yeralmalarına kadar sürecektir.

TSİP, TÜRKİYE SOSYALİST HAREKETİNİN DAĞINIKLIĞINA NASIL BAKIYOR?

Bugün Türkiye sosyalist hareketi içinde dağınıklık, kavram kargaşası ve örgütsüzlük anarşisi halen devam etmektedir. TSİP'den başka sosyalist partiler kurulmuştur. Ayrıca, herhangi bir partiye bağlı olmayan sosyalist ve sosyalizan kişiler vardır.

Bu bakımdan, gerçeği görmek gerekir ki, Türkiye sosyalist hareketi bölünmüş durumdadır. Yetişmiş —yani sınıf bilincine ulaşmış— sosyalist işçi liderleri birden fazla parti veya gruba dağılmışlardır; farklı çizgiler ve örgütler vardır. Bu olgu, işçi sınıfı politik hareketinin nitel unsurlarının ve dolayısıyle işçi sınıfı politik hareketinin de bölünmüşlüğü demektir. Bu olguya göz kapayıp, işçi sınıfının henüz bütün olarak sosyalizme kazanılamamış olduğunu abartıp, onu «kurtarıcısını bekleyen» bir «yiğit» olarak göremeyiz.

Ancak, bu olguyu tesbit ederken, Türkiye sosyalist hareketinin bugünkü dağınıklığı ile 12 Mart öncesindeki dağınıklığı arasındaki farkı da görmemiz gerekir.

12 Mart öncesindeki dağınıklık, giderek çözülen, ayrışan, merkezileşme eğilimlerinden uzaklaşmakta olan bir dağınıklık ve bölünmüşlüktü. Bugün, 1975 yılının Haziran ayında, 12 Mart öncesinden farklı bir durum vardır. Bugünkü bölünmüşlük ve dağınıklık, toparlanma prensiplerini ve çabalarını içeren, **temel ayrılıkların** kristalleşmeğe başladığı ve buna paralel olarak **temel prensip birliklerinin ve ideoloji birliklerin** ortaya çıktığı bir dağınıklıktır. Bu bakımdan sosyalist hareketimizin bugünkü düzeyi ile 1971 başındaki düzeyi arasında **nitel** bir fark vardır.

Bugün, işçi sınıfı sosyalizminin artık popülizmden, küçük burjuva radikalizminden, sosyal demokrasiden kesin ayrım çizgileriyle ayrılmakta olması, şüphesiz ki, ilk bakışta sosyalizmin tabanını daraltıyor gibi görünmektedir. 1960 hele 1965 sonralarında 300 - 500 bin gibi rakamlarla ve «oy» sayısı ölçüsüne vurularak ölçülmeye çalışılan sosyalist potansiyel, işçi sınıfı sosyalizmi ile popülizmin, işçi sınıfı sosyalizmi ile sosyal demokrasinin, işçi sınıfı sosyalizmi ile küçük burjuva radikalizminin ayrım çizgisinde, nicel olarak belki bir ölçüde daralmıştır. CHP'nin bir yandan küçük burjuvaziden kaynaklanan popülist çizgisi, öte yandan tekelci sermayenin barışçıl sosyal demokrat alternatifi oluşu, küçük burjuva aydınlarını büyük ölçüde kendi sınıf konumlarının da gerektirdiği yere geri döndürmüştür.

Ancak ilk bakışta olumsuz görünen bu faktör, bugün için sosyal muhalefetin CHP çevresinde odaklaşmış görünmesi, hele Türkiye şartlarında, geçici bir durumdur. Öte yandan, işçi sınıfı sosyalizminin en fazla ihtiyacı olan «nitel» güçlenme, bu arınmalardan da doğacaktır.

Bu ilk bakışta olumsuz görülebilecek objektif şart bir yana, bugünkü

dağınıklık, kendi içinde birleşme, toparlanma ve işçi sınıfının devrimci politik çizgisi ve ideolojisi etrafından merkezileşme tohumlarını önemli ölçüde taşımaktadır. Kavram kargaşası devam etmekle birlikte işçi sınıfı sosyalizmi ile işçi sınıfı dışındaki sol çizgiler arasındaki prensip ayrılıkları giderek netleşmektedir. Bu netleşme daha ileri boyutlara ulaştıkça, yani işçi sınıfı sosyalizminin ilkeleri Türkiye'de devrimci kadrolar ve işçi liderleri arasında daha çok kökleşip, yaygınlaştıkça bugün dağınık biçimde bulunan tüm işçi sınıfı sosyalistleri aynı yörünge içine girecekler ve tek bir merkez etrafında birleşeceklerdir.

Bu birleşme, toparlanma ve merkezileşme gerçekleştiği zaman, Türkiye «sol» undai bölünmeler sona ermeyecek, ama temel bölünme **işçi sınıfı sosyalizmi** ile çeşitli «sosyalist» ve sol çizgiler arasındaki gerçek ayırım hattına, gerçek kamplaşmaya ulaşacaktır. Böylece ilkesiz bölünmeler, yerini köklü ve ilkeli ayrılıklara; ilkesiz birlikler ise, yerini sağlam temeller üzerine kurulmuş ideolojik birliklere terkedecektir.

Türkiye sosyalist hareketinin bugünkü, durumunun 1971 başlarındakinden nitelik bakımdan farklı olduğunu belirtmiştik. Bu nitelik farklarının temelinde işçi sınıfının evrensel prensiplerinin yaygınlaşmış bulunması, işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketin bütünleşme konağını yaşıyor olması, Türkiye şartlarını yanlış tahlil eden görüşlerin etkisinin azalmış bulunması gelmektedir. Sözkonusu nitelik farklarını somutlayalım :

- İşçi sınıfının öncülüğü ve sonuna kadar devrimci sınıf olduğu şeklindeki şaşmaz doğru, bugün çok daha geniş kadrolar tarafından ve yürekten benimsenmiştir. Gerçi 12 Martın hemen öncesinde de, herkes işçi sınıfı öncülüğü lâfını ağzından eksik etmiyordu ama uygulama büyük ölçüde bu öncülükle çelişen eylemleri içeriyordu. Bugün işçi sınıfı öncülüğü gerçeği tartışılmaz biçimde kendini dayatmıştır.
- İşçi sınıfına olan inancın kökleşip yaygınlaşması, elbette işçi sınıfı biliminin daha geniş kadrolar tarafından benimsenmiş ve kavranılmış olmasına paraleldir. Bugün işçi sınıfının evrensel prensipleri, sosyalizmin biliminin temel ilkeleri çok daha geniş çevreler ve unsurlar tarafından özümlenmektedir.
- İşçi sınıfı sosyalizminin ilkelerinin özümlenmesi ve kökleşmesi, yaygınlaşması, dünya devrimci pratiğinde varolagelmiş temel sapmaların da giderek kesin olarak reddedilmesini ve açığa çıkarılmasını beraberinde getirmektedir. Böylece işçi sınıfı biliminin temel unsurlarından olan **enternasyonalizm** Türkiye sosyalist hareketi içinde giderek güçlenmektedir.
- Türkiye sosyalistlerinin dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi karşısındaki tutumu netliğe doğru gitmektedir. Geçmişte, işçi sınıfı biliminin kadrolar arasında köklü olmamasından, enternasyonalizmin zayıf kalmasından ve küçük burjuva keskinliği içindeki kadrolarda, bilimin değil heyecanların ve duyguların egemen olmasından dolayı dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi karşısında bilimsel olmayan görüşlerin yaygınlığı çok fazlaydı. Bugün bu bilimsizlik henüz tam aşıla-

mamış olduğu halde, işçi sınıfı sosyalistlerinin pek çoğu dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi önünde doğru tutum takınabilmektedirler. İşçi sınıfı enternasyonalizminin, bütünlüğünü bölücü tutumlar ve Maoculuğun bu bütünlüğe zarar veren etkileri işçi sınıfı sosyalistlerimizin büyük bir çoğunluğu tarafından tepkiyle karşılanmaktadır.

- 1971 başlarındaki durumdan farklı olan önemli bir nokta da, bilimin yaygınlaşıp kökleşmesine paralel olarak işçi sınıfı sosyalistlerinin önemli bir kısmının günümüzün somut meselesini doğru tespit etmiş olmallrıdır. Türkiye sosyalist hareketinin çıkmazını işçi sınıfının politik örgütlenmesinin güçsüz olmasında gören ve işçi sınıfının politik örgütlenmesi için enerjilerini yoğunlaştıran işçi sınıfı sosyalistleri, bugün ayrı ayrı çevrelere dağılmış olsalar bile **en genelinde** doğru hattı izliyorlar demektir.

Türkiye'de kendiliğinden gelme işçi hareketi ile sosyalist hareketi bütünleştirmek, kaynaştırmak tek bir merkezi otorite etrafında toplamak görevi esas görevimizdir. Bu görevin yerine getirilmesi çalışmalarında olan ve işçi sınıfı biliminin evrensel ilkelerini benimsemiş bulunan tüm işçi sınıfı sosyalistleri pratik içide, aralarındaki ikincil görüş farklılıklarını da asgariye indirerek veya tamamen giderek işçi sınıfının merkezi siyasî otoritesini daha güçlü, daha etkin biçimde oluşturacaklardır.

- 1971'in ilk ayları ile 1975 ortaları arasındaki süreçte, sosyalist hareketin önemli nitel farklarından birisi de yanlış ideolojik ve pratik davranışların iflâs etmesinin getirdiği olumsuzluğun yanısıra, bu yanlışların kazandırdığı derslerdir.

Örneğin, bir zamanlar küçük burjuva kuyrukçuluğunu savunan MDD'cilik tecrit olmuştur. Bugün devrimci kadrolar arasında küçük burjuvaziden, radikallerden bir atılıma bel bağlayan unsurlar hemen hemen yok gibidir.

Gene somut pratik içinde evrensel sol sapmalardan goşizmin yanılgısı daha iyi anlaşılmıştır. Ama şimdilik işçi sınıfının politik örgütlenmesi güçlü olmadığı, işçi sınıfı biliminin yaygınlığı en geniş çevrelere ulaşıp, küçük burjuva ilericilerine, öğrenci gençliğin tümüne ulaşamadığı için, goşizm yanılgısı halen yer yer devam etmektedir. Ama gerek 12 Mart öncesinin gerekse 12 Mart döneminin goşizminin, sol sapma düşünce ve davranışlarının verdiği dersler, birçok devrimciyi işçi sınıfı sosyalizminin prensiplerine yöneltmiştir.

- Bir başka önemli sapma olan popülizm - sendikalizm ve parlemantarizm iflâs etmiştir. CHP'nin İsmet Paşa çizgisine nazaran sola açılması ve sosyal demokrasi bayrağını ele alması, pek çok aristokrat ve bürokrat sendikacıyı oraya sevketmiştir. Gene, bir yandan işçi bürokrasisi ve aristokrasisine dayanan sosyal demokrasi, öte yandan, popülizm yoluyla oy toplama sevdasındadır. Ama, popülizm, sendikalizm ve parlamentarizmin üçlüsü Türkiye sosyalist hareketinin dışına sürülüp çıkarılmıştır. Zaten 1960'ların sonlarında iyice iflâs eden bu üçlünün bugünkü CHP faktörüyle şansı büsbütün azalmıştır. Önümüzdeki pratik süreçte, ilke beraberliklerini

ve ayrılıkları netleştikçe, bugün halen sosyalist kimliğini taşıyan bir kısım popülist ve parlamentarist ya da sendikalistler de sosyalizm hattının iyice dışına itileceklerdir.

- Bugün işçi sınıfı sosyalistlerinin, somut pratik görevin işçi sınıfının politik örgütlenmesi olduğunu tesbit ettiklerini yukarda belirtmiştik. İşçi sınıfı sosyalistleri bu görevin devrimci yöntemlerini de uygulamaktadırlar. Tabandan kopuk sendika liderleriyle işçi sınıfının politik örgütlenmesinin sağlanmayacağını, işçi sınıfı politik örgütlenmesinin sendika tabanlarını ve fabrikaları esas alan uzun vadeli, sabırlı ve bilimsel çalışmalar sonucunda gerçekleşeceğini bilen işçi sınıfı sosyalistleri bu doğrultuda çalışma göstermektedirler. İşçi sınıfı sosyalistleri kısa vadeli, «flaş» başarıların değil, sabırlı çalışmaların nihai zaferi getireceğini bilirler. Bu bakımdan, asıl konu nitelik meselesi olduğuna göre, işçi sınıfı sosyalistleri 12 Mart öncesindekinden farklı olarak, sadece sendika tepelerini veya üniversiteleri değil, işçi semtlerini fabrikaları, sendika taban birimlerini esas alan bir pratik içindedirler. Böylece işçi sınıfının sosyalist liderleri yetişip örgütlendikçe, çoğaldıkça işçi sınıfının güçlü politik birliğinin ve politik merkezileşmesinin de maddî şartları o ölçüde güçlenecektr. Çünkü işçi sınıfı bilimi, «birlik» sorununun devrimci çözümünü, işçi sınıfını esas alan ilkeler ve çalışmalar üzerine kurmaktadır.

BÖLÜNMÜŞLÜKTEN «BİRLİĞE»

Yukarıda belirttiğimiz olumluluklar, Türkiye sosyalist hareketinin bölünmüşlüğü içindeki «birlik» tohumlarının ta kendisidir.

TSİP, Türkiye'de devrimci birliğin önündeki en önemli engel olarak Türkiye'de PARTİ geleneğinin henüz yerleşmemiş olması gerçeğini görmektedir.

Türkiye'de egemen olan : PARTİ geleneği, PARTİ nosyonu ve PARTİ prensipleri değil, grupçuluk ve yuvarcılıktır. Bu kısır çemberin, bu **aydın döngüsünün** kırılmasının şartı ise, işçi sınıfı biliminin ilkelerini kökleştirmek ve işçi sınıfının liderlerini, sosyalist işçi liderlerini yetiştirmektir.

TSİP, bu çalışmaların da bir parti çatısı ve kollektif disiplini altında sürdürülmesini doğru görmüş ve aralarında ikincil ideolojik ayrılıklar taşıyan grupların bir parti içinde birleşmelerini önermiştir. Ancak bu şekilde, parti tüzüğü ve programı çerçevesinde sürdürülecek kitle çalışmaları ve ideolojik tartışmalar daha ileri (üst düzeyde) bir birliğin şartlarını hazırlayabilir kanısıyla yola çıkan TSİP, halen de bu görüşünü devam ettirmektedir.

Bu durumda, işçi sınıfının ileri düzeydeki politik birliği için işçi sınıfı sosyalistleri yukarıda olumluluklar olarak belirttiğimiz doğrultuda çalıştıkça; işçi sınıfının evrensel prensiplerinin, kökleşmesine hizmet ettikçe; sosyalist işçi liderlerini yetiştirip örgütledikçe; temel sapmalara karşı tavizsiz bir mücadele verdikçe; goşizmi, maoizmi, burjuva sosyalizmini büsbütün tecrit ettikçe; enternasyonalizmi yerleştirdikçe; dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi konusundaki görüş birliğini sağladıkça;

Türkiye'nin somut yapısı hakkında ayrıntılı bir ideolojik çalışmayı koydukça temel birlikler ve temel ayrılıklar daha açıkça ortaya çıkacak, hareket içindeki ayrılıklar işçi sınıfı sosyalizmi ile işçi sınıfı dışı «solculuk» arasındaki gerçek ayırım hattına ve kamplaşmasına ulaşacaktr.

TSİP, birliğin temel ve sağlıklı şartını, böyle öngörmektedir. TSİP devrimci birliğe giden yolda özellikle prensip mücadelesi verecektir. İlkesiz birlikleri değil, önce ayrılıkların altını çizmeyi, sorunları çözmeyi önerecektir. TSİP, önündeki ideolojik ve pratik görevleri şöyle tesbit etmektedir:

- Temel sapmalara karşı mücadele: Özellikle bir provokasyon çizgisi niteliği taşıyan «Maoculuğun» Türkiye sol hareketi içinde büsbütün tecrit edilmesi için gerekli ideolojik ve pratik çalışma...
- Birtakım yiğit ve inanmış unsurları goşizmin yanılgısından kurtarmak için verilecek ideolojik mücadele...
- Burjuva ve küçük burjuva sosyalizminin her türlüsünü sosyalist hareket içinden tecrit etmek...
- Enternasyonalizmin yerleşip kökleşmesini sağlamak.. Ve dünya sosyalist sistemi konusunda görüş birliğini güçlendirmek...
- Türkiye'nin somut şartları konusunda açıklayıcı çalışmalar yapmak; güçlü bir ideolojik merkezileşme için güçlü bir bilim temeli kurmak...
- Bütün bu ideolojik çalışmaları, ana pratik görev olan işçi sınıfı politik örgütlenmesi içinde yürütmek...

TSİP bu pratik ve ideolojik görevleri **dün** üstlenmiştir **bugün** de bu görevleri sürdürmektedir. TSİP bu görevleri daha da layıkıyla yerine getirmeğe çalışacaktır. Bu pratik süreç ve ideolojik çalışmalar, tartışmalar içinde, TSİP dışında olan aynı doğrultuda çaba gösteren çeşitli sosyalist çevreler de vardır. Önümüzdeki ideolojik ve pratik süreç sık sık tekrarladığımız gibi birlik ve ayrılık noktalarını sağlam temeller üzerinde netleştirecektir. Ve TSİP «birlik» noktalarının «ayrılık»lara ağır basarcasına, «ayrılık»ların dostluk - eleştiri - dostluk ilişkileri içinde üstesinden gelineceğine inanmaktadır.

TSİP sosyalist hareketin birliğinin maddi şartını: **işçi sınıfı örgütlenmesi, işçi sınıfı pratiği** ve **sosyalist işçi liderleri** olarak görmektedir. Gene TSİP, birliğin sübjektif ama çok önemli şartını da, Türkiye sosyalist hareketi içinde adeta gelenekleşmiş bulunan yuvarcılık, grupçuluk veya fraksiyonculuğun yıkılması olarak görmektedir. Bütün işçi sınıfı sosyalistleri, ana görev olarak, işçi sınıfı biliminin temel prensiplerini ve enternasyonalist ilkelerini yaygınlaştırmak ve derinleştirmek yolunda çaba gösterirken, aynı zamanda Türkiye'de ayağı yere basan, Türkiye şartlarında anlaşmış bir ideolojik birlik için çalışmalıdırlar. Ve ana çalışma alanı olarak işçi sınıfının politik örgütlenmesi üzerine yoğunlaşmalıdırlar... Tüm çalışmalar içinde TSİP'li olsun veya olmasın tüm işçi sınıfı sosyalistlerine düşen görev adeta kanserleşmiş, müzminleşmiş olan yuvarcılık, grupçuluk, fraksiyonculuk, ahbap çavuşluk ve çetecilik hastalığına karşı, sağlam temeller üzerinde mücadele vermektir.

15-16 Haziran'ın Beşinci yılında

Halkımızın emperyalizme ve faşizme karşı verdiği BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ ve SOSYALİZM mücadelesi ve onun bir parçası olan güncel İŞ - EKMEK - HÜRRİYET kavgası, gün geçtikçe gelişiyor, güçleniyor. Ve dün olduğu gibi bugün de bu mücadelenin öncülüğünü İŞÇİ SINIFIMIZ yapıyor.

Türkiye işçileri her geçen gün uyanıyor, bilinçleniyor, örgütleniyor. Türkiye işçi sınıfı ekonomik ve sendikal mücadele boyutlarını aşıp siyasî örgütlenme ve siyasî mücadele yolunda ilerliyor.

Burjuvazinin tüm baskılarına rağmen Türkiye işçi sınıfı sömürüye ve zulme karşı mücadele vere vere güçlenmiştir. 1960 sonrasında yeni bir

dinamizm kazanan işçi sınıfımız kendi mücadele tarihinin en önemli ve güçlü direnişini 15 - 16 Haziran 1970 günlerinde göstermiştir.

İşçi sınıfımızın giderek yükselen hareketini engellemek isteyen tekelci burjuvazi, tüm egemen güçler ve sözcüleri, bundan beş yıl önce 274 ve 275 sayılı kanunlarda sendikalaşma özgürlüğünü yok eden, ilerici sendikaları özellikle DİSK'i yok etmeyi amaçlayan gerici ve anti - demokratik değişiklikler yapmışlardı. AP'nin hazırladığı, bu tasarıyı, DP ve CHP de desteklemişti. Gerici kanun bu şekilde parlamentodan geçince, İstanbul ve çevresindeki yüz bini aşkın işçi, demokratik kitle gösterilerine başlamışlar, Ankaralı devrimci işçiler de bu gösteriye katılmışlardı. 15 - 16 Haziran Demokratik İşçi Direnişi'nin toplumumuzdaki yankıları büyük olmuş, Türkiye'nin dört bir köşesindeki işçiler güçlü bir sınıf dayanışması göstererek hareketi desteklemişlerdi. Bunun da ötesinde zamanın iktidarı hemen sıkıyönetim ilân etmiş ve mahkemeler kurarak tutuklamalara başlamışlardı.

15 - 16 Haziran Demokratik İşçi Direnişi, aynı zamanda devrimci hareket içinde de büyük yankılar bulmuş ve işçi sınıfı öncülüğüne inanmayan «kuyrukçu» görüşlere ağır bir darbe indirerek, onların iflâsını çabuklaştırmıştı. İşçi sınıfının öncülüğü meselesinde tartışmalar yapan küçük burjuva devrimcilerine, ya da işçi sınıfının mücadelesini saptıran sendikalist ve parlamentarist eğilimlere karşı en kesin, en etkili cevabı, gene işçi sınıfımızın kendisi vermişti.

Bugün, 15 - 16 Haziran İşçi Direnişinin beşinci yılında, işçi sınıfımızın daha güçlü, daha örgütlü olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Ve en önemlisi, Türkiye İşçi Sınıfı, siyasî örgütlenme açısından yeni bir aşamaya varmıştır. Fabrikalardan, sendikalardan yetişen ve yetişmekte olan sosyalist işçi liderleri, işçi sınıfının evrensel ilkelerine, devrimci ideolojisine bağlı olarak örgütlenmektedirler. Böylece işçi sınıfımızın politik, ekonomik ve ideolojik mücadele üçlüsü siyasî örgütlenmenin öncülüğünde sağlamca gerçekleşme, bütünleşme sürecine girmektedir.

İşçi sınıfı sosyalizminin bugünkü en önemli, en acil görevi bu üçlü bütünlüğü, işçi sınıfının evrensel ilkeleri ve enternasyonalist ruhuyla, sağlam temeller üzerinde gerçekleştirmektir.

Doğumunun 83. yıldönümünde Georgi Dimitrov'a saygı

18 Haziran 1882 : Georgi Dimitrov doğdu. 2 Temmuz 1949 : Georgi Dimitrov öldü. Arada 67 yıl var, 804 ay yani... Uzatın bunu, hafta, gün, saat, dakika, saniye... Ve bir saniyeye dahi rastlanmayacaktır ki, Georgi Dimitrov proletaryanın enternasyonal mücadelesinin bir mevziinde savaşıyor olmasın... Bir saniyeye dahi rastlanmıyacaktır ki Georgi Dimitrov, yükselen, ya da pusuda bekleyen faşizme, işçi sınıfının öncülüğünde vurulan darbelerde ön safta yer almasın... Bir saniyeye dahi rastlanmayacaktır ki, Georgi Dimitrov, işçi sınıfının devrimci mücadelesi ve dünya halklarının kurtuluşu için dövüşüyor olmasın...

Doğumunun 83. yılında, Georgi Dimitrov'u saygıyla anmak, ancak onun bu 47 yıllık olağanüstü «savaş» ını bir kere daha anlatmak, yeryüzünün her yanındaki genç ve yaşlı sosyalistlere, bu büyük sosyalizm savaşçısının uluslararası işçi sınıfı hareketine «katkısını» hatırlatmakla anlam kazanır.

Dünya emekçileri, Dimitrov'u, üç büyük olaydaki «varlığı» ile tanıdılar. 1933'te Dimitrov, Alman faşizminin İmparatorluk Mahkemesi önünde, Leipzig'de anti - faşist mücadelenin en büyük savaşçısı idi. Kabaran ve Avrupa'nın başına kara bir kâbus gibi çöreklenen faşizm canavarı, Dünya halkları adına şiddetli tokatlardan birini, orada, Dimitrov'dan yedi. 1935'de Dimitrov, «çok milyonlu Komintern ordusunun» önderi olarak alkışlanıyordu. Komintern kongresinde okuduğu rapor, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm, barış mücadelesinin hedef, ilke, strateji ve taktiklerini, zengin bir bilgi hazinesi halinde işçi sınıfı sosyalistlerine sunuyordu. 1948'de Dimitrov, Bulgar Komünist Partisi'nin (BKP), faşizmin yıkılışından sonraki ilk kongresinde, yeni bir düzenin, inşa edilmekte olan yeni bir «toplumun» usta strateji olarak, yalnız Bulgar halkına değil, bütün halklara ışık tutuyordu.

Georgi Dimitrov Mihaylov, 18 Haziran 1882 günü Pernik Sancağı'nın (Bucak ile İlçe arası bir idari bölünüş), Kovaçevtsi köyünde doğdu. Babası Dimitır Mihaylov bir zenaatkârdı. Makedonyalı olduğu için, o dönemde Bulgaristan'da hüküm süren ırkçı siyasetten alabildiğine etkileniyor, bir mültecinin karşılaştığı bütün sorunları kendisi ve ailesi üzerinde alabildiğine duyuyordu. Nitekim, Dimitrov'un doğumundan sonra Radomir'e, daha sonra da Sofya'ya yerleşen bu yoksul makedon ailesi üzerinde eksik olmayan polis baskısı, sonunda Dimitır Mihaylov'u kaçmak zorunda bıraktı. Çocuk yaştaki Dimitrov'un ilk anıları, sık sık polisler tarafından basılan ve didik didik aranan, kısmen tahrip edilen bir evdi.

Baba Mihaylov ölünce, anne Paraşkeva Doseva ve sekiz çocuğu için yoksulluğun kavurucu baskısı katlanılmaz oldu. Sekiz çocuğun en büyüğü Georgi Dimitrov, ortaokulu bıraktı ve Sofya'da bir matbaada, mürettip çıraklığına başladı.

Sekiz kardeştiler. Sekizi de devrimci, sekizi de kendisini Bulgar ve dünya emekçilerinin kurtuluşuna adamış ve bu adamışlıklarını, olanca «gerçekliği» ile yaşamış insanlardı. En büyükleri Dimitrov'du. Onun küçüğü Konstantin, ünlü bir sendikacı, Sofya Basım işçilerinin önderi idi. Balkan savaşı patlak verdiğinde (1912 - 1913) henüz çocuk denecek yaştaydı ve bu savaşta öldü.

Nikola, Bulgaristan'da, çar polisinin devamlı takibinden kurtulmak için ülkeyi terketti ve bir başka çar'ın ülkesine, Rusya'ya gitti. Orada, Lenin'in partisinin Odesa örgütüne katıldı. Çar polisi, onu Odesa'da yakaladı ve Sibirya'ya sürdü. Nikola 1916'da Sibirya'da sürgün boylarında öldü.

Lüben, Boris ve en küçük erkek kardeş Todor, BKP'nin aktif üyeleriydiler. Lüben ve Boris'in ne zaman ve nerede öldükleri bilinmiyor. Bilinen bu iki devrimciyi Bulgar Çarının polisinin öldürdüğüdür. Bir de faşizme karşı savaşırken öldürülmüş oldukları biliniyor. En küçük erkek kardeş Todor ise BKP Sofya örgütünün en yiğit militanlarından biriydi. 1925 yılında tutuklandı. Uzun ve yıkıcı işkencelere rağmen konuşmadı ve faşizmin zindanlarında kurşunlandı.

Magdelana ve Elena, ağabeylerinin izinde yürüyen iki yiğit devrim savaşçısıydılar.

Ve Paraşkeva Ana. Sekiz yiğit devrimcinin anası. 1933'te Leipzig'de,

azgın Alman faşizminin mahkemesinin en ön sırasında başında siyah başörtüsü ile mağrur oturan, gözleriyle oğlunu selâmlayan, kucaklayan, faşist köpeklerin küçük düşürücü alaylarına, sataşmalarına, oğlu kadar pervasızca karşı koyan Paraşkev Ana...

Böyle bir aileden geliyordu Georgi Dimitrov. 13 Yaşında aralarına katıldığı Sofya basın işçileri arasında, günde 12 saat mürettip kasası başında ter döktü. Dimitrov matbaa işçiliğinin daha ilk yılında hayatının «ilk örgütlü savaşına» katıldı. Sofya basın emekçileri grevinde Georgi Dimitrov «yeni bir okula başladığını» yazacaktır yıllar sonra. 16 Yaşında ilk makalesi yayınlandı : «Sendika, işçi sınıfının bir savaş örgütüdür». 1899 Yılında grevleri başarıya ulaşan basım işçileri, bir sendika çatısı altına örgütlendiler. Sendikanın kurucu ve örgütleyicilerinden biri Georgi Dimitrov'du ve 17 yaşındaydı.

Basın işçilerinin ilk sendikası «Merkez Basım İşçileri Sendikası» 1894 yılında kurulmuştu. Dimitrov'un sınıf savaşının içine ilk adımlarını attığı örgüt bu oldu. Bulgaristan İşçi Sosyal Demokrat Partisi (BİSDP) yönetimindeki bu sendika çatısı altında genç Dimitrov, Marksizm ile karşılaştı. Bulgaristan'da devrimci marksist partinin kurucusu Dimitır Blagoev, Georgi Kirkov, Gavril Georgiev gibi marksistlerden ilk dersleri aldı. Devrimci eserleri, kitapları, makaleleri okumaya başladı. Parti kulübündeki konferansların en sadık izleyicisi genç Dimitrov'du.

Yirminci yüzyılın ilk üç yılı Bulgaristan'da devrimci parti içindeki yoğun bir ideolojik çalkantının suyüzüne çıktığı yıllardır. Parti (BİSDP) içinde iki kanat vardı : «Dar Sosyalistler» ve «Geniş Sosyalistler».

Geniş Sosyalistler denen oportünist kanat, menşevizmin, hatta 2. Enternasyonal partilerinin siyasetini savunmaktaydı. Bunlar, daha sonra «Genel Dava» hareketi diye anılacak olan bir sürü küçük burjuva partisi ile birleşmeyi savunuyorlar, işçi sınıfının «bağımsız» siyasetini reddediyorlar ve «geniş parti» anlayışlarının sonucu olarak, Parti'nin kapılarını «her gelene açma» gereğinden dem vuruyorlardı.

Blagoev'in başını çektiği Marksist kanat ise, Parti'nin proleter karekterini vurguladı, Marksizmin devrimci içeriğini savundu.

BİSDP içinde bu çalkantıların en kızıştığı günlerde, Georgi Dimitrov, Parti'ye girdi. Yıl 1902 idi. O günden itibaren Parti Dimitrov'un kaderi, hayatının anlamı ve hayatının «tüm» içeriği oldu. Parti ve Dimitrov birbirinden ayrı düşünülemez iki varlık, bir organizma oldular. Bu, Bulgar İşçi Sosyal Demokrat Partisi (BİSDP) üyesi Dimitrov için de böyleydi, Dünya İşçi Sınıfı Partisi (Enternasyonal) Genel Sekreteri Georgi Dimitrov için de...

1903 Yılında BİSDP parçalandı. Parçalanma Dimitrov'un aktif bir militanı olduğu Sofya örgütüne de yansıdı. Georgi Dimitrov bu ayrılmada BİSDP (ds : Dar Sosyalistler) kanadında yeraldı. Dimitrov Basım İşçileri içindeki reformist görüşlerin savunucularına karşı kaleme aldığı sert bir polemikle dikkatleri daha da üstüne çekti. «Oportünizm ve Sendikalar» adlı makalesinde Dimitrov, Basım İşçileri Sendikası üyelerini, reformistlerin kışkırtmalarına ve entrikalarına karşı çıkmaya çağırdı ve «Proleter sosyalizminin bayrağı altında toplanalım» dedi. Dimitrov daha o makalesiyle, en karmaşık fikirleri, işçilere nasıl en duru, en kavranılır şekilde anlata-

bileceğini kanıtlıyordu. Bu özellikle daha sonraki yıllarda onun yazı karakterinin en önemli niteliği olacaktır. Seçilmiş, özenle seçilmiş cümleler, kelimeler; duru bir anlatım ve en küçük bir açık kapı bırakmayan devrimci bir içerik; olağanüstü zenginlikte bir ideolojik kavrayış..

Georgi Dimitrov BİSDP (ds) içinde kısa zamanda tırmanmaya başladı. Disiplinli, kararlı, fedakâr ve savaşçı parti üyesi Georgi Dimitrov, 1904 yılında yapılan II. BİSDP Kongresinde delegeydi. Kongrenin Basın Komisyonuna üye seçildi. Daha sonra toplanan Genel İşçi Sendikaları Birliği Kuruluş Kongresi, Dimitrov'u, Genel İşçi Konseyi üyeliğine seçti. Birliğin Sofya örgütü sekreterliği de ona verilmişti. 1905'te Dimitrov, BİSDP (ds) Sofya Örgütü Sekreterliğine getirildi. Aynı zamanda, Genel İşçi Sendikaları Birliği'nin (bir konfederasyondu bu) Yazmanı oldu.

Yoksul bir makedon emekçisinin oğlu Georgi Dimitrov, Bulgar işçi sınıfı içinde durup dinlenmek bilmeksizin «örgütleme» yapıyor, becerikli bir örgütçü, hünerli bir söz ustası, duru ve kavrayışlı bir yazar olarak sınıf savaşı içinde, daha sorumlu yerlere doğru tırmanıyordu.

O yıllarda, Bulgaristan'da kapitalizmin gelişmesi oldukça hızlı adımlar atıyordu. Sanayi, bankacılık ve dış ticaret gelişiyor, genişliyor ve uluslararası sermaye ile ürkek dirsek temaslarını aşıp, bütünleşmeye başlıyordu. Bu, sömürünün artması, sınıf savaşının keskinleşmesi ve özellikle sendikal mücadelenin «sertleşmesi» demekti.

1905 - 1906 Yıllarında bir başka ülkede, bir başka Çar'a karşı burjuva demokratik nitelikte bir devrim yaşanırken, Bulgaristan'da da kitlevi grevler patlak veriyordu. 1906 Temmuz'unda, Pernik maden işçileri greve başladılar. BİSDP (ds) Merkez Komitesinin önerisiyle Georgi Dimitrov ve Georgi Kirkov bu grevin yönetimini doğrudan üstlerine aldılar. Yıllar sonra, Bulgaristan'da faşizm yıkılıp, halkın iktidarı kurulurken, Pernik madencileri «Pernik'te kazmanın sesi "Dimitrovla ileri" der» diye bir türkü söyleyeceklerdir.

Hükümet, 1906 Pernik madencileri grevini kırmak için dalkavukluktan, teröre kadar her yolu denedi. Toplu tutuklamalar oldu. Dimitrov da tutuklananlar arasındaydı. Ancak grev dalgası durmadı, sertleşen sosyal muhalefet karşısında Dimitrov serbest bırakıldı. Hapisten çıkar çıkmaz Sofya'da, Pernik Madencileri ile dayanışma mitingleri düzenlemeye başladı. Pernik grevi için Bulgaristan'ın sanayi merkezlerinde büyük bir dayanışma örgütlendi. Grev 35 gün sürdü ve önemli demokratik - ekonomik haklar kazanıldı. Dimitrov gerçek bir okuldan, parlak bir diploma almıştı. 1909'da daha yüksek bir okula kabul edildi ve BİSDP (ds)'nin merkez komitesine seçildi. Aynı zamanda bir çok sendikal örgütün, demokratik işçi kuruluşlarının da yöneticisi idi : Genel İşçi Birliği Sekreteri, Meslek Birliği Örgütü Başkanı, Sendika Komitesi Sekreteri ve Saymanı, Madenciler Federasyonu Sekreteri, İşçi Basım Birliği Merkez Yönetim Kurulu Başkanı...

Bu dönemde Dimitrov'u, yoğun bir yayın faaliyetinin de ortasında ve yöneticiliğinde görüyoruz. Çeşitli işçi gazetelerinde makaleleri, broşürleri yayınlanıyordu.

Bulgaristan'da gittikçe keskinleşen ve çetinleşen grev kavgalarının «canı» durumundaki Dimitrov, 28 yaşında ilk enternasyonal «tecrübeyi»

yaşadı. 1910 Yılında Brüksel'de toplanan Maden İşçileri Enternasyonal Kongresi, Georgi Dimitrov'un şahsında Bulgaristan işçi sınıfını selâmladı ve Dimitrov, Enternasyonal Madenciler Federasyonu Merkez Bürosu üyeliğine seçildi.

1912 Yazında, sendikalara sızmış bir ajan provokatörü, bir dizi yazı ile teşhir etti ve hapse düştü. Hapiste yazdığı «Karacami'den Mektuplar» adlı makale/anılar Bulgaristan'da geniş yankılar uyandırdı. Bu yazılarda, Karacami adlı zindanda, Bulgar devrimcilerine, hükümetin uyguladığı aşağılık işkenceler çıplak bir dille anlatılıyordu.

Bir işçi lideri olarak Dimitrov, Bulgar işçi sınıfının kurtuluşu ile işçi sınıfının enternasyonal kurtuluşu arasındaki diyalektik bağı her zaman için kusursuz bir uslûpla ve ihtirasla savundu, sergiledi ve geniş işçi yığınlarına bu bilinci maletme kavgası verdi. 1909'da İsveç'te, 1910'da Almanya'da, 1911'de Belçika ve Romanyada grev yapan, 1911'de Norveç ve Sırbistan'da azgın bir lokavt saldırısına uğrayan işçiler için, Bulgaristan'da yardım toplama kampanyaları, dayanışma grevleri örgütledi. Proleter enternasyonalizmi Dimitrov için tutkuyla savunulması gereken ve halkların kurtuluşuna giden biricik yoldu. Bulgaristan'da sınıf savaşının bütün aşamalarında, şartlar ne kadar elverişsiz olursa olsun, o, daima olayları enternasyonal planda değerlendiriyor, yazdıklarında bu enternasyonal ruhu haykırıyor, Sofya emekçileri arasında bu bilinci kökleştirmenin kavgasını veriyordu.

Bu konuda sadece lâfla da yetinmedi tabii. Henüz dar olan enternasyonal ilişkileri, uluslararası işçi sınıfı içinde henüz gereğince duyulmamış adı, onu kendi kabuğuna çekilmeye değil, hiç olmazsa komşu ülkeler proletaryasıyla ortak eylemler örgütlemeye yöneltiyordu. 1909'da Belgrat'ta, 1. Balkan Sosyal Demokrat Partileri Kongresine katıldı. Bu kongrede, daha sonra Yugoslav devrimcilerinin, Romen devrimcilerinin tanıklık edeceği üzere, Dimitrov, Balkan halkları arasındaki düşmanlıkların çözümü üstüne yapıcı öneriler getirdi ve bunları titizlikle savunup kabul ettirdi. Daha o zamandan Dimitrov, ulusal sorunların, ulusal kurtuluş hareketlerinin, proletaryanın mücadelesinden bağımsız olamayacağını görmüş, hepsinin temelinde gene o yüce proleter enternasyonalizmi ülküsünün yattığını tüm delegasyona kanıtlamıştı. Belgrat Kongresi devrimci içerikli kararlar aldı. Nitekim Belgrat Kongresinin ilkeleri ışığında düzenlenen Bulgaristan Genel İşçi Birliği ve Sırbistan Meslek Birliği örgütlerinin ortak toplantısında (1911) Dimitrov'un çabalarıyla, her iki ülke proletaryasının kapitalist sömürüye karşı ortak mücadele vermesi konusunda, taktik inceliklerle bezenmiş bir anlaşma yapıldı.

1912'de Balkan ülkelerinin, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başlattığı savaş zaten güçsüz olan Balkan ülkeleri Sosyal Demokrat Partilerini hazırlıksız yakaladı. Ama Dimitrov'u değil... Savaş yüzünden iyice gerileyen parti çalışmalarını yeni baştan örgütledi. Bulgar işçi sınıfı hareketinin büyük önderleri Blagoev ve Georgi Kirkov, Vasil Kolarov ve Gavril Georgiev ile birlikte, BİSDP (ds) saflarındaki birliği perçinledi. Nitekim savaş şartlarının azdırdığı şoven dalgaya rağmen 1913 yılında yapılan seçimlerde, BİSDP (ds)'nin liderleri, «işçi sınıfı sosyalistlerinin parlamenter mücadele-

yi nasıl değerlendirdiklerinin» parlak bir örneğini verdiler. Bulgar Meşrutî Parlamentosunda BİSDP, Dimitır Blagoev önderliğinde, 18 iskemle elde etti. Parti'nin parlamento grup sekreterliğine Georgi Dimitrov seçildi.

Çar Ferdinant'a sadakat yemini etmek üzere ilk toplantısını yapan Bulgaristan parlamentosunda 18 işçi sınıfı sosyalisti (BİSDP - ds) gür bir sesle Çarı protesto ettiler. Balkan Savaşının getirdiği felâketlerin sorumlularının yargılanması, savaş süresince tutuklanan asker ve subaylar için af çıkarılmasını istediler.

Seçimlerden istediğini elde edemeyen hükümet parlamentoyu dağıttı ve yeniden seçimlere gitme kararı aldı. Yeni seçimlerin arifesinde burjuvazinin ve Çar'ın bütün baskısı BİSDP (ds)'nin üstüne oldu. Dimitrov tutuklandı. Ancak baskılara rağmen Bulgar halkı oylarını demokrasi için kullandı. Tutuklu Dimitrov gene milletvekili seçildi ve parlamentoya girmek üzere hapisten çıktı.

Kovaçevtsi köyünden çıkan genç makedon Georgi Dimitrov, Bulgar işçi sınıfı mücadelesinin en önde gelen liderlerinden biri olmuştu. 1914 Yılında büyük bir evren savaşının kara bulutları bütün Avrupa'nın üstüne çökmüşken, o, parlamento binasından, sendika merkezine, maden işçilerinin yatakhanelerinden Balkan işçi sendikalarının enternasyonal nitelik ve heyecandaki kongrelerine koşuyordu.

Denebilir ki Dimitrov gücünün son damlasına kadar proletaryanın mücadelesine adamıştı kendini. Ve bu büyük devrimci, henüz Leipzig kahramanı faşizme karşı halkların, demokrasi mücadelesinin önderlerinden biri olmadan, henüz adı - ünü, Bulgaristan emekçileri arasında bilinen bir sosyalizm savaşçısı iken dahi «örgütlü» olmak ve «örgütlü» mücadele etmek ilkelerini taa kemiğinde duymuştu. Bu, onun bütün yaşamı boyunca, ikinci bir tabiatı haline gelecektir. Gerçekten mücadelesinin her anında Dimitrov ya bir örgütün içinde yer almış, o örgütün ona yüklediği bir görevi yerine getirmek için çabalamaktadır; ya da örgüt yoktur ve Dimitrov onu yaratmaktadır. Ama Komintern'in Avrupa'daki irili ufaklı bürolarını, kongrelerini, toplantılarını, ama Bulgaristan'da bir işçi sendikasını, bir fabrika komitesini... Nerede ve hangi şartlarla olursa olsun Dünya halklarının ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin bu büyük savaşçısı mutlaka ve mutlaka **örgütlü** idi, **örgütçü** idi.

Nitekim 1. Emperyalist Bölüşüm Savaşı boyunca Georgi Dimitrov işçileri örgütlemek, köylüleri örgütlemek, ideolojik bütünlüğü örgütlemek, bölünmüş işçi sendikalarını örgütlemek, anti - militarist gösterileri örgütlemek, şovenizme karşı yurtseverliği, Bulgaristan'da gittikçe etkisini artıran emperyalizme karşı, anti - emperyalist cepheyi örgütlemek için didindi ve savaştı. Tutuklandı. Serbest bırakıldı. Tekrar tutuklandı. Yeniden serbest kaldı. Kaçtı. Takma adlarla, takma kimliklerle adım adım Bulgaristan'ı dolaştı, sonra gene tutuklandı.

En son tutuklanışında, 29 Ağustos 1918'de, Sofya Merkez Hapishanesine kondu. O dönemde Bulgar Çiftçi Halk Birliği Partisi, savaştan dönen askerlerle birlikte ayaklandı. Dimitrov'un bebekliğinin ve çocukluğunun geçtiği küçük Radomir kentinde Bulgaristan Cumhuriyeti ilân edildi. Ne var ki Bulgar Çiftçi Halk Birliği Partisi ve partinin önderleri Aleksandr

Stambcliyski ve Rayko Daskolov'un «cumhuriyetleri» ömürsüz oldu. Bulgaristan burjuvazisi ayaklanmayı bastırdı. Ancak yükselen sosyal muhalefet yüzünden «gönlünce zalim ve kıyıcı» olamadı. Genel af ilân edildi. Afla birlikte hapisten çıkanlar arasında Georgi Dimitrov da vardı. (16 Aralık 1918).

Mayıs 1917'de Bulgar İşçi Sosyal Demokrat Partisi (dar sosyalistler) 22. Kongresi toplandı. Bu kongrede Parti'nin adı Bulgaristan Komünist Partisi olarak değiştirildi. BKP, Büyük Ekim Devriminden sonra uluslararası işçi sınıfı hareketini merkezileştirme savaşına giren Lenin'in çağrısına uydu ve 3. Enternasyonal'e girişi belgeleyen bir deklarasyonu kabul etti.

1918 - 1923 Yılları Bulgaristan'da Lenin'in tanınması, ilkelerinin katkılarının kavranması dönemidir. Lenin'in 21 eseri çevrildi ve yayınlandı. En sadık okuyuculardan biri de Dimitrov'du. Nitekim, kuruluşundan beri yöneticileri arasında yeraldığı Genel İşçi Sendikaları Birliği'nin Mayıs 1919' daki kongresinde ana raporu bizzat Dimitrov hazırladı ve okudu. Rapor, leninizmin ilkelerini ortodoks bir titizlikle savunuyor ve Bulgaristan işçi sınıfı hareketi ile enternasyonal işçi sınıfı hareketi arasındaki diyalektik ve tarih bağları vurguluyordu. Kongre, Bulgaristan işçi sendikalarının 3. Enternasyonal ilkelerini tam olarak benimsediğini ilân etti.

Savaş sonrasının derin ekonomik bunalımları içinde, özellikle işçi kitleleri arasında kol gezen yoksulluk ve burjuvazinin baskısı sonunda, işçi sınıfının ekonomik örgütlenmesi büyük adımlar attı. Kitlevi grevler patlak vermeye başladı. Dimitrov bir kere daha bu grev dalgasının göbeğinde yeraldı ve bir kere daha Pernik Maden işçilerinin grevini yönetti. 20 Şubat 1919'da Pernik grevini kırmak isteyen hükümete bağlı birliklerce tutuklandı. Özel bir tren Dimitrov'u Sofya'ya getirdi. Sofya garında, on binlerce endüstri işçisi Dimitrov'u karşıladı. Bir tutuklu değil bir kahraman, bir önder, bir işçi sınıfı savaşçısı gelmişti Sofya garına. Gardan, ordu karargâhına kadar Dimitrov ile birlikte on binlerce işçi yürüdü. Hükümet, Dimitrov'un serbest bırakılması emrini verene kadar bu büyük kalabalık ordu karargâhının önünden bir adım bile kımıldamadı. Dimitrov serbest bırakıldı.

Ardında Georgi Dimitrov Demiryolu ve Telgraf - Posta işçilerinin büyük grevini örgütledi ve yönetti. Bu büyük grev 55 gün sürdü. Sonunda grev kırıldı. Dimitrov yenmeyi yenilgilerden öğrenen büyük işçi önderlerinin hamurundandı. İlkin yenilmiş proletaryaya umut, güven ve cesaret verdi. Ardından serinkanlı teşhislerle yenilginin sebeplerini araştırdı : Bulgar işçi sınıfı içinde gerekli birlik sağlanamamıştı ve yenilgi bu yüzden, sadece bu yüzden kaçınılmazdı.

Dimitrov'un yönetiminde BKP militanlarının sabırlı, kahırlı çalışmaları sonunda BKP çizgisindeki Genel İşçi Sendikaları Birliği ile reformistlerin (bugünkü anlamıyla), sosyal demokratların güdümündeki Genel Davacılar İşçi Birliği'nin birleşmesini sağladı. İdeolojik anlamda aralarında derin farklar bulunan, «eksik» bir birlikti bu. Halâ pek çok sendika oportünistlerin, reformistlerin kontrolünde idi. Ancak 1920 yılında işçi sınıfının ekonomik örgütlenmesi güçlü bir birliğe kavuşmuştu ve bunun mimarı Dimitrov'du.

1920 Mart'ında yeniden genel seçim yapıldı. Aleksandr Stamboliyski' nin Bulgar Çiftçi Halk Partisi çoğunluğu kazandı. BKP ise büyük bir sıçrama yapmış ve parlamentoda tam 50 iskemleye sahip olmuştu.

Milletvekili ve sendika yöneticisi Dimitrov 1920 Kasım'ında Balkan - Tuna Ülkeleri Sendikalar Konferansını örgütledi. Bu konferansa bağlı olarak Halklararası Meslek Birlikleri Konsey'i organı olarak çalışacak bir İşçi Sendikaları Birliği Sekretaryası oluşturdu. Sekretarya'nın başına Dimitrov seçildi. Böylece Dimitrov, bir işçi lideri olarak Bulgaristan sınırlarını «fiilen» geçiyor ve Balkan Ülkeleri Devrimci Meslek Birliklerinin başında enternasyonal karekterli bir işçi/emekçi örgütünün yöneticisi oluyordu.

1920'de Dimitrov ve omuzdaşı, arkadaşı, yoldaşı Vasil Kolarov Komintern'in 2. Kongresine BKP temsilcileri olarak gönderildiler. Ancak komşu ülkelerdeki özel koşullar yüzünden Kolarov ve Dimitrov, Varna'dan Odesa'ya iki sandalla gitmeye mecbur kaldılar. Varna'dan ayrıldılar. Ama Romen deniz polisi iki arkadaşı ele geçirdi ve hapsetti. Ancak Romen işçilerinin büyük kitle gösterileri, Sovyetler Birliği'nin diplomatik baskıları sonucu serbest kalabildiler. Dimitrov Avusturya'ya gitti. Orada, İtalyan Sosyalist Partisi'nin Livorno Kongresinden, Komintern'in 3. Kongresi delege seçimi toplantısına, Avusturya Sosyal Demokrat Partisi içindeki çeşitli büro çalışmalarından, sürgündeki Bulgar devrimcileri ve mültecileri arasında «Karas» takma adıyla devrimci ajitasyon - propaganda çalışmalarına kadar yoğun, yorucu ve fakat daha sonraki yıllarda başına geçeceği Komintern için mükemmel bir hazırlık, zengin bir enternasyonal görgü ve deney sağlayan çalışmalarda bulundu.

Ve 1921 Şubat'ında Georgi Dimitrov Moskova'ya vardı. Vladmir İlyiç Lenin ile karşılaştı. Tanıştılar. Dimitrov, proletaryanın bu eşsiz öncüsüne Bulgaristan'daki eylemlerini anlattı. Parti'sini, BKP'yi anlattı. Bulgaristan' da geniş emekçi kitlelerin görülmemiş bir hızla politize olduğunu, BKP'nin iktidarı almaya hazırlandığını söyledi.

Dimitrov sonrasını kendi anlatıyor: «Lenin güldü. Dostça, en küçük bir umut da vermeksizin güldü. "Benim öğüdüm şudur: Hevese kapılmayın. Ezileceksiniz. Gerici güçler halâ güçlü. Sizse henüz hazır değilsiniz. İktidarı almak karmaşık bir mücadeleyi ve bu mücadeleyi yürütecek çelikten bir parti'yi zorunlu kılar. Siz henüz hazır değilsiniz. Ezileceksiniz... Ardından bizi, henüz olgunlaşmayan amaçları gerçekleştirmeye çalışmamaya çağırdı. Uyarıyordu. Dostça, yapıcı bir üslupla ve fakat gerçekten kıl payı sapmadan. Genç işçi sınıfını örgütlememizi öğütledi. İşçi - köylü ittifakını gerçekleştirmemizin gereğinden ve zorunluluğundan sözetti.»

Bu görüşme Dimitrov'u çok etkiledi. Moskova'da bir dizi enternasyonal işçi örgütleri toplantısına katıldı. Sendika Birliklerinin Komintern Merkez Konseyine üye seçildi. Sendikalar Enternasyonalinin 19 Kasım'dan 2 Aralık'a (1922) kadar süren 2. Kongresinin çeşitli oturumlarında aktif görevler aldı. Bu kongre Dimitrov'u Sendikalar Enternasyonali Yürütme Kurulu üyeliğine seçti.

Dimitrov yeniden yurduna döndü. Seçim yenilgisinin şaşkınlığından sıyrılan Bulgar burjuvazisi silkinmiş ve Naroden Sgovor (Halk Birliği) adlı bir faşist cephe oluşturmuştu. Savaş tazminatlarının yükünü sırtından at-

mak ve emekçi halka yüklemek hesabındaydı. İktidardaki Bulgar Çiftçi Halk Birliği Partisi buna engel sayılıyordu. Üstelik BKP ile de ittifak halindeydi. BKP ise Dimitrov'un ideolojik önderliğinde Faşizme Karşı Birleşik Cephe taktiğinin yığınlara mololması için yoğun bir çaba içindeydi.

Ancak —kendileri farkında olmadan— derin bölünmelere uğramış olan iktidardaki Bulgar Çiftçi Halk Birliği Partisi (BÇHBP), yükselen faşist dalgayı görmüyor, iktidarını sağlam sanıyor ve iktidarları için yegane tehlikenin BKP olduğunu düşünüyordu. İki parti arasındaki ilişkiler gerginleşti. Faşizmin darbesi için objektif ve subjektif şartlar oluşuyordu. 9 Haziran 1923'te bir darbe ile BÇHBP iktidarı devirdi. Stamboliyski öldürüldü. Bütün emekçiler üzerinde yoğun bir terör başladı. İşte bu dönüm noktasında BKP Merkez Komitesi, daha sonra korkunç sonuçlara yolaçan tarihsel bir hata yaptı ve işçi sınıfını, faşizmin saldırısına karşı fiili savaşa çağıracağına anlamsız bir «tarafsızlık» siyasetini korudu.

Dimitrov, Merkez Komite üyesi olarak bölüştüğü yanılgıyı ve hatayı teşhis etti. Mükemmel bir özeleştiri yaptı ve özellikle işçi örgütleri arasında yeşeren yılgınlık tohumlarını temizlemeye koyuldu. Büyük kavga arkadaşı Vasil Kolarov'u yurtdışından yardıma çağırdı. Kolarov o sırada Komintern Genel Sekreteri idi. O da yurduna geldi. 5 - 7 Ağustos günlerinde toplanan BKP Merkez Komitesi, yanlış siyaseti mahkum etti ve faşizme karşı silâhlı ayaklanma kararı aldı.

Dimitrov «Faşizme Karşı Birleşik Cephe» üstüne zengin bir literatürün başlıca yaratıcısı oldu. BKP organında 1923 Ağustos ve Eylül aylarında yayınlanan bu seri yazılar, yalnız Bulgar halkının değil ve yalnız 1923 yılının değil bütün halkların ve bütün zamanların, faşizme karşı mücadelede el kitabı, temel kitabı oldular. Dimitrov üstün bir teorik yetkinlikle faşizmin, yalnızca sosyalizme ve sosyalistlere karşı değil, demokrasiye karşı ve halkın tümüne karşı burjuvazinin ve uluslararası monopollerin zorbaca saldırısı olduğunu kanıtladı. Özellikle işçi - köylü ittifakı üzerinde duruyor ve bu ittifak kurulmadıkça ne demokrasinin ne de sosyalist devrimin başarıya ulaşamayacağını ardarda vurguluyordu. Bu konuda şöyle yazdı :

«Emekçilerin Birleşik Cephesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bugün, bu cepheye karşı koyan, emekçi halkın çıkarına, hak ve yaşamına, güvenliğine karşı, o ülkenin özgürlük ve bağımsızlığına karşı, gericilerin, büyük halk yığınlarına karşı kapitalist azınlığın, faşizmin aciz bir maşasıdır».

BKP geniş halk yığınlarını faşizme karşı fiili ayaklanmaya çağırıyor, propaganda ve silâhlı hareket için örgütlenmeye hız veriyordu. Darbe ile iktidarı ele alan faşizm de boş durmuyordu. 12 Eylül 1923'de ülkedeki tüm sosyalistleri tutuklama harekâtı başladı. Dimitrov faşist çemberi yardı ve yakalanmadı. Anti - faşist silâhlı ayaklanmanın tarihi 22 Eylül'ü 23 Eylül'e bağlayan gece olarak tesbit edildi. Genel Devrimci Komite üç kişiden oluşmuştu : Georgi Dimitrov, Vasil Kolarov, Gavril Genov.

Dünyanın ilk silâhlı anti - faşist ayaklanması olan Eylül Harekâtı 23 Eylül 1923'te başladı. Kolarov'un sağladığı enternasyonal desteğe, Komintern'in değerli kılavuzluğuna ve özellikle Dimitrov'un kusursuz teorisine rağmen Faşizme Karşı Birleşik Cephe yenilgiye uğradı.

Bir yenilgi daha ve Dimitrov, bir yenilgiden daha tarihsel dersler ve sonuçlar çıkarmasını bildi. Eksik olan neydi? sorusuna net bir cevap verdi : BKP kadroları henüz leninist bir partinin iç bütünlüğüne, tutarlılığına ve disiplinine ulaşmamıştır. Yıllar sonra Leipzig Duruşmasında şöyle diyecektir :

«Ben, bu kahramanca ayaklanma ile kıvanç duyarım. Esef ettiğim birşey varsa, o da benim ve partimin o zamanlar henüz gerçek leninist parti olamayışımızdır. Bu yüzden biz, öncülüğünü proleterlerin yaptığı bu tarihsel halk ayaklanmasını iyi örgütleyip başaramadık.»

Ancak halk hareketi bastırılmış ve faşizm olanca ağırlığı ile Bulgar halkının başına çökmüştü. Kolarov ve Dimitrov ülkeyi terketmek zorunda kaldılar. Daha Yugoslavya sınırına varır varmaz ünlü ve tarihsel bir belge niteliği taşıyan ortak - açık mektuplarını yayınladılar. Bulgar proletaryasına şu çağrıyı yapıyorlardı :

«Yılmayınız. Egemenliklerinin elden gitme korkusuyla kanlı bir terör kuran, beyaz ordu artıklarından derilip çatılmış güruh, emekçiler ülkesi Bulgaristan'ın savaşçı ruhunu yerle bir etmekte başarı kazanamayacaktır. Yılmayınız. Yenilgi, bizlere yenmeyi öğretecektir.»

Bu çağrı Bulgaristan'da elden ele dolaştı. İki büyük devrimcinin sade fakat güçlü bir dille yazdıkları bir kılavuz oldu bu mektup. BKP bu ilkelere dayanarak, yıllar boyu sürecek illegal bir çalışmanın hazırlığına ve pratiğine başladı. Leninizmin sarsılmaz doğruları, leninci taktiklerin ve metodların BKP militanlarınca gitgide daha iyi sindirilmesi, benimsenmesi ve hayata geçirilmesi olumlu gelişmelerdi kuşkusuz. Ancak Dimitrov ve Kolarov gibi en seçkin iki önderinden yoksun kalan BKP içinde, «aşırı sol» unsurlar da sivrilmeye başlamışlardı.

Kolarov ve Dimitrov Yugoslavya'dan sonra Avusturya'ya geçtiler ve 1923 yılı 15 Temmuz'unda BKP'nin Dış Büro'sunu oluşturdular. Kısa süre sonra, aynı zamanda Komintern Genel Sekreteri olan Vasil Kolarov, Moskovaya gidince BKP Dışbüro'sunun yönetimi ve tüm sorumluluğu Dimitrov'un omuzlarına kaldı. Viyana'da geçen bir buçuk yılda Dimitrov, hem faşist Bulgaristan hükümetinin ajanlarının kendisini deşifre etmesinden hem de bizzat Avusturya polisinden korunarak, ağır bir illegal çalışma içindeydi. Viyana'da BKP Dışbüro'sunun organı olan İşçi Gazetesi'ni çıkardı. İşçi Gazetesi'nin başyazarı, yazarı, düzeltmeni, teknik sekreteri, dağıtımcısı, bir kişiydi hep : Georgi Dimitrov. Özellikle dağıtım ve dağıtımın örgütlenmesi, Bulgaristan'ın ücra kasabalarına kadar yayının iletilmesi, üstün yetenekleri gerektiriyordu. Parti kavramı ve anti - faşist mücadele üstüne yetkin makalelerin yeraldığı İşçi Gazetesi, Dimitrov'un kurduğu illegal kanallardan, parti kuryelerince dağıtıldı ve ücra kentlere, kasabalara kadar ulaştı. O günlerde BKP içinde Komintern ile bağların kesilmesini, ülkede süregelen faşizme karşı «ayaklanma» nın «maceracılık» ilân edilmesini isteyen likidatör bir gruba karşı Dimitrov, BKP Merkez Komitesinin yanında yeraldı ve onları üstün ideolojik silâhlarla donattı.

1923 Yazında Dimitrov, BKP'nin durumunu ele alan Komintern Yürütme Kurulu ile görüşmek üzere Moskova'ya geçti.

1924 Yılı Mayıs'ında ise BKP'nin «Vitoş Kongresi» diye anılan ilk ille-

gal kongresi toplandı, Dimitrov bu toplantıya katılmadı. Ancak kongre, Dimitrov ve Kolarov'u Merkez Komite üyeliğine seçti.

1924 Sonbaharında ise BKP içinde son derece tehlikeli, aşırı sol bir kanadın başını çektiği «silâhlı ayaklanma» önerisi yayılmağa başladı. Kolarov ve Dimitrov ülkedeki güçler dengesinin titiz birer tahlilini yaptılar ve silâhlı ayaklanmanın ertelenmesini önerdiler. Sorun gitgide ciddîleşti ve Komintern Yürütme Kurulu gündemine alındı. Komintern Dimitrov ve Kolarov'un tezlerini onayladı ve ayaklanmanın ertelenmesini istedi. Ancak BKP'nin özellikle askerî örgütünde yuvalanan aşırı solcu sapmanın «çılgınlığı» önlenemedi. 16 Nisan 1925'de Sofya Katedrali kundaklandı. Faşist hükümet için bulunmaz bir fırsattı bu. Faşizmin kanlı darbesi, tek cephe halinde birleşmeye çabalayan BKP ve Bulgar Çiftçi Halk Birliği'nin en seçkin kadrolarının üstüne indi. En iyi unsurlar «telef» oldu ve ülkedeki devrimci hareket ağır bir baskı dönemine girdi.

Dimitrov BKP'nin kalan kadrolarını toparlamaya girişti. Kolarov'la ortak mektuplarındaki tezler bir kere daha geçerlik kazandı : Yenilgiden ders alınacak ve yenmeyi, yenilerek öğrenecekti Bulgar işçi sınıfı.

BKP, faşist darbe sonrasında iç örgütlenmesini yeniden düzenleme savaşı verirken, Dimitrov da büyük ağırlığını enternasyonal işçi sınıfı hareketinin birliğine verdi. Balkan Komünist Prezidyumu'nun çekirdeğini oluşturdu. Ardından 1924 Nisan'ında Komintern Yürütme Kurulu temsilcisi olarak «Osvald» takma adıyla Avusturya Komünist Partisi'nin (AKP) Merkez Komitesi oturumlarına katıldı. AKP ile Komintern arasındaki ilişkileri ve tartışmaları yürüttü, yönetti.

Enternasyonal işçi sınıfı hareketi içinde güvenilir bir örgütçü, yetenekli bir yazar ve polemikçi, fedakâr bir militan olarak ünü gitgide yaygınlaşan Georgi Dimitrov 1924 yazında Komintern Merkez Komitesi yedek üyeliğine seçildi. 1925 Baharında ise Komintern Plenumunun (asil ve yedeklerle toplanan organ) oturumlarına katıldı. Plenumun sonunda Dimitrov artık bütün zamanını Komintern için harcayan, uluslararası bir sosyalist lider ve Komintern görevlisi idi. Komintern'in «lendersekreter» adı verilen daimî komisyonlarından, Polonya - Baltık ülkeleri Lendersekreterliğine Dimitrov getirildi. 1927'ye kadar Dimitrov'un Polonya, Finlandiya, Latviya, Litva, Estonya Komünist Partilerinin çeşitli sorunlarına çözüm ararken görüyoruz. Bu arada üyesi bulunduğu Balkan Lendersekreterliğinin çalışmalarına da katılıyordu. O yıllarda Sovyetler Birliği'nde, SBK içinde patlak veren Troçkist muhalefetin, çeşitli ülkelerdeki yandaşları ile birleşerek enternasyonal bir muhalefet, bir fraksiyon oluşturmasına karşı çıkan Dimitrov, bu fraksiyona karşı, enternasyonal planda mücadele edilmesi gerektiğini savundu ve bu çalışmayı örgütledi.

1927'nin ilk aylarından itibaren yıl sonuna kadar BKP'nin sorunları üstüne çalıştı. BKP'nin İkinci Kongresi 8 Aralık 1927 - 15 Ocak 1928 günleri arasında Berlin'de toplandı. Kongre'de aşırı sol ağır bastı. Dimitrov ve Kolarov'un başında bulunduğu leninist kanat, parti üstündeki kontrolü tam olarak kuramadı. Kongre sonrasında Dimitrov'u, taa 1933'e kadar sürecek olan ve Bela Kun'un deyimiyle «Sekiz kollu, dört beyinli, yüz gözlü bir canavarın üstesinden gelebileceği» çetrefil sorunlar, Komintern'in, BKP'

nin, AKP'nin çeşitli örgütsel meseleleri ile cebelleşirken görüyoruz. Özellikle BKP içindeki çalışmaları, BKP Merkez Komitesinde aşırı solculara karşı Kolarov'la birlikte azınlıkta kaldıkları için iyi yürümüyor, binbir sorunu birlikte getiriyordu. Aşırı solcu kanadın BKP üzerindeki hakimiyeti partiyi derinden derine etkiliyor ve çalışmalarını köstekliyordu. O yıllarda Dimitrov ısrarla soruyordu: «Baylar! Partimiz iktidara mı gidecektir, sol lafazanlığın batağına mı? Aidatları düzenli toplayıp tıkanmış illegal kanalları yeniden örgütleyecek miyiz, yoksa "Çocukluk Hastalığı" nın virüsleriyle yatalak mı olacağız?». Bu tarihsel uyarılar gerekli etkiyi yaratamadı. Hatta aşırı sol, Komintern içinde bile taraftarlar buluyordu. Bu arada Komintern, BKP Dışbürosu'nu, Avusturya'dan Moskova'ya taşıma talimatını verdi. Dışbüro yeniden oluıturuldu ve Vasil Kolarov, Petır İskrov ve Bella Kun (Komintern Yürütme Kurulu üyesi ve Macar Sosyalist Hareketi lideri) Dışbüro komitesine seçildiler.

Aynı günlerde Dimitrov, Avrupa'da sinsice ve hızla kabaran faşizm dalgasını görüyordu. Bu amaçla Komintern'in kanatları altında Amsterdam'da Savaşa Karşı Uluslararası Savaş Komitesi'ni oluşturdu. Kendisi de komitede görev aldı.

1932 Yılı sonunda Dimitrov, Savaş Komitesi toplantısına katılmak üzere Paris'e gitti ve 1933 Ocak'ında yeniden Berlin'e döndü. Aynı günlerde faşizm tehlikesi, tehlike olmaktan çıkıp fiili bir güç haline gelmişti. Nitekim 30 Ocak 1933 günü Çekoslavak Ordusunun eski onbaşısı Adolf Hitler hükümeti ele geçirdi. Alman Reich'ında artık Alman faşizminin kaz adımları yükseliyordu ve Almanya'nın bütün demokratik güçleri ve hele II. Enternasyonal'in ihanet çizgisinin sadık uşakları olan Alman Sosyal Demokrat Partisi yöneticileri Otto Braun ve Karl Severing halkın üstüne çullanan bu kara tehlikeyi budalaca bir «sırıtışla izlemekle» yetiniyorlardı.

Faşizmin son derece ağır koşulları altında Dimitrov Berlin'de çalışmasına devam etti. 1933 Şubat ortalarında bir ara Viyana'ya gitti ve Şubat sonuna doğru gene Berlin'e döndü. 27 Şubat'ı 28 Şubat'a bağlayan gece ise, Münich Garından kalkan bir tren Dimitrov'u Berlin'e getiriyordu. Berlin'de sabah gazeteleri, Reichstag'ın kundaklanarak yakıldığını yazıyorlardı. Alman Parlamento binası yakılmıştı ve yangının kızıl alevleri henüz yükselmeye başlarken Nazi haydut çetesinin ele başıları Adolf Hitler, Hermann Georing, Franz Von Papen ve Nazi propagandasının mimarı Dr. Josef Goebels uludular:

«Reichstag'ı komünistler yaktı. Şimdi artık onları demir bir yumrukla yok etmemize kimse engel olamaz. Bu tanrısal bir belirtidir.»

Bir sürek avıdır başladı. Sosyalist parlamenterler, sosyalist liderler, binlerce militan işçi, birçok işçi sınıfı sosyalisti, Alman devrimci hareketinin en yiğit çocukları faşizmin pençesine yakalandılar ve Gestapo zindanlarına tıkıldılar. Faşizmin en kanlı ve kara yüzüyle egemenliğini ilân etmişti.

Dimitrov daha sabah gazetelerini okurken yanılmaz bir durulukla teşhisini koydu: Bu bir provokasyondur! Reichstag'ın kundaklanmasından sadece ve sadece nazilerin çıkarı vardır. Bu bir provokasyondur». Bu sapsade yargı, daha sonra faşizmi yerden yere çalan Leipzig Savaşçısının savunmasının (ya da hücumunun) temelini oluşturacaktır.

Terör olanca azgınlığı ile sürdü. Van Der Zoupe adlı bir Hollanda Komünist Partisi üyesi daha yangın gecesi, Reichstag'dan, alevlerin arasından çıkarken yakalanmıştı (!) ve hemen itiraf etmişti : «Reichstag'ı ben yaktım.»

Ancak Van Der Loupe küçük bir araçtı. Hitler'in kanlı iştihası için daha büyük ve daha «inandırıcı» bir yeme ihtiyaç vardı.

Bu yem 9 Mayıs 1933 sabahı bulundu. Avusturya'ya geçmeğe hazırlanan Georgi Dimitrov ve BKP'nin sürgündeki iki üyesi Blagoy Popov ve Vasil Tanev, «Reichstag'ı kundaklama suçukla» tutuklandılar.

Georgi Dimitrov'un faşizme karşı mücadelesinin bir bölümü başlamıştı. Ve faşizm, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm savaşçılarından ilk tokadı yemeğe hazırlanıyordu. Üstelik bunu kendi aramıştı.

Bu açık bir savaştı. Bir yanda çok milyonlu Komintern ordusunun yiğit önderlerinden biri, karşısında faşizm. Bu eşitsiz bir savaştı. Dimitrov yapayalnızdı. Üstelik altı aydan uzun süredir faşizmin zindanında, bileklerinde kelepçe, ayaklarında pranga ile yaşamıştı.

Faşizmin karşısında bükülmeyen çelik iradesi ile Dimitrov, mücadelesine, kendi deyimiyle «savaşına» daha duruşma başlamadan, sorgu sırasında yön vermişti. O mahkemenin, dava safahatının gelişmelerine göre yön değiştiren değil, kendisini hapisten kurtarmaya yönelik değil, faşizmin karşısında, sosyalizmi savunan, dünya proletaryasını savunan, Bulgaristan devrimcilerini savunan, Alman Komünist Partisi'ni savunan bir yol izliyordu. En önemlisi Dimitrov sadece savunmuyordu, hatta belki de hiç savunmuyordu : Georgi Dimitrov saldırıyordu. Darbesini birbiri ardına, acımasız bir şekilde faşizmin bağrına indiriyor, her darbe faşizmin bağrında bir gedik açıyordu.

«Kömürün ve Demirin patronları» Prusya finans kapitali, Alman halkını bir manyağın ardına takabilmek için güçlü ve etkili bir propagandaya ihtiyaç duyuyorlardı. Alman halkı faşizmin kurtarıcılığını benliğinde duymalıdır! Bir leitmotiv aralıksız işliyordu : Düşman soldadır! Propagandanın temeli buydu : Düşman soldadır!..

Dimitrov ise «sol» un en yüce, en etkili temsilcilerinden biri değil miydi? İşte bu yüzden «kömürün ve demirin patronları» Dimitrov'un çevresinde bir şeytan çemberi oluşturdular.

O günlerin Almanya'sını bir Danimarkalı devrimci yazar Martin Andersen Neksau şöyle anlatıyor .

«Bugün (1933) açıkça alıp yürüyen herşey, daha 1914 Savaşından önce de vardı. Gizliden gizliye vardı... Gericilik başka yerlerde de vardı ama junkerlerin prusyası dünya gericiliğinin gerçek bir korunmuş bölgesiydi... Almanya görünüşte özenle işlenmiş bir toprağa benziyordu. Ama burada vahşet her an yeniden başgösterebilir ve herşeyi boğup yokedebilirdi...»

Nitekim öyle oldu. Alman tekellerinin, emperyalist özlemlerine cevap vermek üzere iktidara getirilmiş bir manyak ve katil ile ona köpekçe bağlı bir katiller, morfinmanlar, hırsızlar çetesi, halkın en temel özgürlüklerine hayasızca saldırmağa başladılar. Özgürlükleri yok etmenin sloganı ise aynı idi : Düşman soldadır.

«Soldaki düşman» Georgi Dimitrov büyük savaşına hazırlanırken, Almanya'nın bütün eyaletlerinde Sosyal Demokrat II. Enternasyonalci partiler de aynı hummaya tutulmuşlar ve propagandalarını aynı acınası tema üstüne oturtmaya çabalıyorlardı: «Düşman soldadır doğru. Ama bu düşmana karşı en güvenilir süpab, solu önleyebilecek en etkili çare biziz. Bizi iktidara getiriniz.» Oysa Prusya tekelleri, solu kimin «iyi» önleyeceğini iyi biliyorlardı. Hele bu iki cami arasında bi-namaz baylardan çok daha iyi. İktidar Hitler'in oldu. Hitler'in bu zaferi, sosyal demokrat liderlerin, Alman işçi sınıfını ve ülkenin diğer demokratik güçlerini, faşizme karşı eli kolu bağlı bırakıp susmaları yüzünden kolayca ve zahmetsiz kazanıldı. Demokrasi ağır bir yenilgiye uğramıştı. Avrupa'nın üstüne faşizm kara bir bulut gibi çökmüştü.

Faşizm durdurulamaz mıydı? Ona karşı duracak daha büyük bir güç yok muydu? Yolu kim gösterecekti? Halkların önünde demokrasinin özgürlüğün, barışın ve sosyalizmin bayrağını kim taşıyacaktı? Kim savunacaktı özgürlüğü ve demokrasiyi?

Alman faşizmi, sınıfsal körlüğü ile bu savaşçıyı kendi yarattı. Reichstag'ı kundakladığı iddiasıyla düzmece bir komünist çete bulması gerekiyordu. Buldu (!). Ama belâsını da buldu. Dimitrov başka bir hamurdandı. O Pernik madencilerinin grevlerinin içinde pişmiş, Sofya varoşlarında sınıf savaşını en uç noktalarına kadar yürütmüş ve daha da önemlisi Komintern'in o dönemlerde bütün Dünyadaki işçi sınıfı partilerini bayrağı altında toplayan «Partilerin partisinin» en önde gelen liderlerinden biri olmuştu.

Beş sanık vardı topu topu: Muhakemesiz, iradesiz ve üstelik sürekli yemeklerine karıştırılan Skolapmin zehiri ile bütün akli yetenekleri ve melekeleri imha edilmiş Hollandalı bir anarşist: Van Der Luebe. Korkak, yılışık bir Sosyal Demokrat Milletvekili: Torgler. Genç ve tecrübesiz ve bu yüzden de her an «çözülebilecek» iki Bulgar devrimcisi: Papov ve Tanev. Ve son sanık: Georgi Dimitrov.

Daha 20 Mart 1933'de verdiği polis ifadesinde, bütün dava boyunca izleyeceği yolu pırıl pırıl ortaya koyuyordu: Faşizme saldırılacaktır. Çünkü: Düşman Faşizm'dir. Slogan tersine döndürülüyor ve bu söz ustası, bu sosyalist savaşçının elinde faşistler kendi silâhları ile yenilginin ilk acısını tadıyorlardı: Düşman faşizmdir.

Polis ifadesinde Dimitrov, olay gecesi Münih - Berlin treninde olduğunu kolayca kanıtlayabilir ve kurtulabilirdi. Ama öyle yapmadı: «Bu cinayeti, bu kundakçılığı işlemedim. İşlemiş olamam, çünkü zaten Berlin'de bulunmuyordum». demedi. Dimitrov polis ifadesinde şunları yazıyordu:

«Ben bir sosyalist olarak, prensip itibariyle bireysel terörün ve bunun benzeri olan her türlü manasız kundakçıların aleyhindeyim. Çünkü bu gibi hareketler sosyalist prensipler ve eylem metodlarına uygun değildir.»

Dimitrov bir bireyci gibi kendini değil, faşizmin ezmek istediği sosyalizmi, işçi sınıfı hareketini, sosyalizmin ilkelerini ve bir ideolojiyi savunuyordu. Nitekim bu savunma hemen bir paragraf sonra amansız bir saldırıya dönüştü:

«Biz anarşist değil, sosyalistiz. Kesin kanaatime göre, Reichstag'ın

kundaklanması, yalnız delillerin veya bu olayla Alman işçi hareketini, Alman sosyalistlerini bozguna uğratmak için uygun bir ortam yaratmak isteyen en büyük sosyalizm düşmanlarının işi olabilir. Ben ne deli, ne de sosyalizm düşmanıyım».

İşte Dimitrov'un Leipzig savunmasının özü buydu. Soruyordu : Gerçek kundakçılar kimlerdir? Cevap veriyordu : Sosyalizm ve işçi sınıfının düşmanları ve belki onların hizmetindeki deliler. Çünkü ancak sosyalist düşmanlarının çıkarları ile böylesine bir kundakçılık uyuşabilir...

Oysa köpek ruhlu sorgu yargıcı Vogt için Dimitrov ne kadar da iyi bir ava benziyordu. Sahte kimlik, Alman Komünist Partisi saflarında etkinlik, Komintern'in Dünya bolşevik ihtilali «ajanı» ve bir barbar : üstün Alman ırkının karşısında bir Bulgar... Reichstag yangını çevresinde, bir «Dünya Bolşevik ihtilali» provası kurmak için ideal bütün şartlar vardı. Ama sorgunun daha ilk günlerinde Vogt, bu budalaca senaryonun, temellerinden sallandığını gördü : Bulgar, başka bir hamurdandı.

Dimitrov ve diğer sanıkların yargılanmalarına 21 Eylül 1933 günü başlandı. Leipzig'de İmparatorluk Mahkemesinin salonunda Nazi milisleri, SS liderleri, Hitler - Alman Derneği üyeleri, yerli ve yabancı gazeteciler yeralmışlardı. Dışarıda ise olağanüstü güvenlik tedbirleri. Amerikalı Gazeteci Werschell şöyle yazıyordu : «Bir adam için ve bir adama karşı bütün Leipzig silâhlandırılmıştı.»

Dimitrov salona alındığında, Paraşkeva Ana en ön sırada, siyah başörtüsü, Bulgar halk kadınlarının geleneksel elbiseleri içinde bir anıt gibi oturuyordu. Ana oğul gözleriyle selâmlaştılar, kucaklaştılar. Savaş başlıyordu.

İsviçreli Gazeteci Ferdinant Kutler şöyle yazıyordu :

«Yargıç ve savcılar girdiler. Kırmızı pelerinler giymiş bu dokuz adam ellerini uzatarak (nazi selâmı) dinleyicileri selâmladılar. Dinleyiciler de nazi usulü selâm durdular ve kollarını yargıç ve savcılara doğru uzattılar. Sanıklar ve sanık Dimitrov ortada. Kaldırılan eller sanki sanıkların başları üzerinde birleşiyor ölümle, nefret ve zulümle tehdit ediyordu. Önde düşman, arkada düşman vardı. Hitler Almanyası düşmanlarını ezmek istiyordu.

Leipzig duruşması üzerine çok şey yazılıp söylendi. Halâ da yazılıp söyleniyor. Romanlar, piyesler, belgesel filmler, röportajlar, makaleler... Hepsinin merkezinde bir şanlı adam yer alır : Georgi Dimitrov. Şu yiğit Bulgar, bu Komintern savaşçısı, orada, Leipzig İmparatorluk Mahkemesi karşısında, görülmemiş bir cesaret, hüner ve ideolojik donanmışlıkla tek başına —evet tek başına— Hitler faşizmini yargıladı, çökertti. Çevresinde örülmek istenen şeytan çemberini (bu deyim bizzat Dimitrov'undur) birer birer parçaladı ve teşhir etti.

İsviçreli gazeteci Kutler mahkemenin başlangıcını anlatırken şöyle devam ediyor :

«Georgi Dimitrov 1882'de Radomir'de doğmuş (aslında Pernik'te). Zaptedilmez ve gururlu bir Makedonyalı devrimci. Beşini prangada geçirdiği yedi aylık hapis, onun direncini, onun enerjisini zerre kadar eksiltmemiş. Bir zamanlar herhalde simsiyah olması gereken yer yer ağarmış kıvırcık

saçlı, uzun boylu bir adam. Kıvılcım saçan siyah gözler, yüksek ve geniş bir alın, onun altında da cesur bir kartal burnu...»

Sorgu başladı. Yargıç Buenger'in ilk sözleri bir tehditti. Dimitrov'a ilk tahkikat sırasındaki disiplinsiz tutumunu, mahkemede tekrarlamamasını ihtar ediyordu.

Sanık doğruldu. Sakin, yumuşak, olağanüstü inandırıcı ve fakat olağanüstü korkusuz bir sesle: «Eğer siz de benim gibi masum olsaydınız ve beni gece gündüz prangada olmak üzere sizi de yedi ay hapiste tutsalardı, insanın sabrını kaybedebileceğini anlayacaktınız bay Başkan...»

İlk şaşkınlık. Yargıçlarda ve salonda dolaştı bu şaşkınlık. Sorgu devam etti: «Adınız, soyadınız, nerede doğdunuz, mesleğiniz?»

Cevap hiç de sorular kadar sıradan değil. Dimitrov mahkemede usulen yapılan kimlik tesbitini dahi, bir büyük savaşın parçası haline getirmişti:

«Ben proletarya öncüsüyüm. Proleter kelimesine özellikle ve kuvvetle basıyorum. Çünkü bu karışık zamanda Alman prensleri bile kendini sosyalist ilân ediyor. Ben bu tür sosyalistlerden değilim. Ben iman etmiş bir devrimci, sorumlu ve yönetici bir sosyalistim. Ama özellikle bu nedenledir ki ben bir terörist, bir maceracı değilim. Darbeci, kundakçı değilim... Sosyalizm uğrunda mücadele hayatımın özüdür».

Şaşkın yargıç Buenger'in Dimitrov'un sözünü kesme çabalarını elini sallayarak susturdu:

«Ben sosyalizmi ve kendimi savunmak için buradayım».

Sonra davanın daha başında, davanın sonunu ilân etti:

«Reichstag'ın kundaklanmasiyle ne doğrudan doğruya, ne de dolayısiyle hiçbir ilkim yoktur. 28 şubat sabahı Münih - Berlin tireninde Reichstag yangını haberini gazetelerde okuduğum zaman, ilk anda bu cinayeti işliyenlerin ya alçak provoktörler, yahut ruhen ve siyaseten çılgın adamlar ve büyük ihtimalle Alman proletaryasına ve sosyalizme kasteden caniler olabilecekleri kanısındaydım.

Şimdi ise, Reichstag'ın kundaklanmasının —bu anti - sosyalist hareketin— provokasyon ile çılgınlığın çifte ittifakiyle yapıldığını kabul etmek üzereyim.

Rahatça söyliyebilirim ki Reichstag'ın kundaklanmasıyle, örneğin bu salondaki herhangi bir yabancı gazeteci yahut bay yargıçların kendileri kadar ilgim vardır. Ben soruşturma protokollerini imzalamadım, çünkü tam değillerdi ve bunlarla maksat güdülüyordu, aylarca devam eden ilk soruşturmanın —şimdi anladığıma göre— gerçek suçluları açıklamağa elvermediği gördükten sonra, hakkımda yapılan bütün ilk soruşturma, birbirine uymayan delillere rağmen, her ne pahasına olursa olsun, İmparatorluk Mahkemesi için benden bir Reichstag kundakçısı imal etmek gibi peşin bir şart ve kesin bir niyetle yürütülmüştü.»

Sosyalist Mücadele tarihinde ve özellikle anti - faşist mücadele tarihinde büyük bir yeri olan Leipzig Duruşmasının tümünü bu yazı içinde anlatmak mümkün değil. Ancak şunu söylemekle yetinebiliriz: Dimitrov aylarca süren mahkeme boyunca titiz bir çalışma, sarsılmaz bir irade ile Alman faşizminin bu oyununu yerle bir etti. Faşizmin mahkemelerini, bir

propaganda kürsüsü haline getirdi. Sözleri bütün Dünya'da yankılanıyordu.

Tanıkları, düzmece delilleri birer birer çürüttü. Sonunda Georing, bizzat Başbakan tanık olarak Dimitrov'un karşısına dikildi.

Ernst Fischer, Georing - Dimitrov çatışmasını şöyle anlatıyor :

Goering 4 Kasımda, Dimitrov'la mücadeleyi üzerine almak için, mahkeme önüne dikildi.

Kendinden emin, kibirli hitlerist partinin en kudretli adamı ve devlet egemenliği olan Prusya başkanı ve Reichstag başkanı Herman Goering uzun konçlu çizmeler giymiş, ayaklarını açmış ve elleri kalçalarında olarak, hücumcu üniforması içinde çatırdıyan bir et yığını halinde gergin bir pozla mahkeme salonunda dikiliyordu. Arkasında kendi SS muhafızları duruyordu. Her köşede silâh tıngırtıları vardı, bütün hükümet mahallesi askerî bir kampa döndürülmüştü. Salonda hazır bulunan maiyeti, sadakatin tatlı ihtiraslariyle ürpertiler geçiriyordu.

Goering yağlı kalçaları sarsılarak haykırıyordu : «Dostum Goebels'in bana Reichstag'ı yakmamız için bir plan telkin ettiği ve benim bu planı zevkle yerine getirdiğim iddia edildi. Bundan başka, zannedersem, mavi bir pelerine sarınmış olarak yangını seyrettiğim de iddia edildi. Artık yalnızca, Roma yangını karşısında Neron gibi lir çaldığımı iddia etmedikleri kaldı!»

Dimitrov içten içe : «Hey, ahmak serseri!». diyordu. «Arslan gibi gürlüyor, fakat kendini eşekçe savunuyor.»

«Yabancı memleketlerde ileri sürülen budalaca iddialarla genellikle meşgul olmamalıyız, çünkü aksi takdirde kendi hukuk anlayışımızı alçaltmış oluruz.»

Sonunda Dimitrov yerinden ağır ağır doğruldu ve Prusya faşizminin bu yağlı ve güçlü hayvanının taa gözlerinin içine bakarak soru bombardımanına başladı. Kendine güvenen Georging sarsılıyor, kızarıyor, titriyor, yalpalıyordu. Yalanlar, tuzaklar birer ikişer çırılçıplak ortaya atılıyordu. Yargılanan Dimitrov değildi artık. Sanık, yargıç olmuştu ve yargıçlar yargılıyordu. Georing dayanamadı, sosyalizmin yüce ülküsünü anlatan Dimitrov'u mahkemeye gürleyerek —emrederek— şikâyet etti :

«Susturulmalıdır bu adam. Burada komünizm propagandası yapıyor!»

Daha gür bir sesle cevapladı Dimitrov :

«Susturulmalıdır bu Georing. Burada nasyonal sosyalizmin propagandasını yapıyor.»

Evet, yargıç kim? Savcı kim? Suçlu kim? Kim kimi yargılıyor? Ne oldu üstün - ırk'ın üstün temsilcilerinin gururlarına? Kim bu adam? Bir barbar, bir Bulgar!

Cevap gene acımasız, tokat gene yıkıcı oldu :

«Benim yanım sıra halkım için de "barbar", benim için ayrıca "ne idüğü belirsiz bir dağlı", "yabani bulgar" deniyor. Ben bu iftiralar karşısında susamam. Bulgar faşizminin çok azgın ve barbar olduğu doğrudur. Ama Bulgar işçi sınıfı, köylüleri ve halk aydınları hiç de azgın ve barbar değillerdir... Beş yüz yıl yabancı esaretinde yaşadığı halde dilini ve millî niteliklerini kaybetmeyen bir halk barbar değildir. Bulgaristan'da barbar ve

vahşi olan yalnız faşizmdir. Ama sorarım size bay başkan, faşizm hangi memlekette barbar ve vahşi değildir?»

Buenger tuzağa düştü :

«Almanya'daki koşulları ima etmiş olmayasınız?»

Dimitrov ustaca güldü. Alayla...

«Elbette, hayır bay başkan...»

Georing'i, Goebels izledi, sonra sıra daha aşağılara geldi. Dimitrov çevresinde kurulmak istenen şeytan çemberinin unsurlarını şöyle sıralamış ve nitelemişti :

Tanıklar : Nazi milletvekilleri : Karwane ve Frei, Avusturyalı Nazi Kreuer, Nazi gazeteciler : Webersted, Job Tasimerman, Nazi Polis Ajanı : Garson Hermer, Nazi Dr. Schroder, Nazi Milletvekili Rupin, Alman Irkçısı ve milliyetçisi Willy Tasimerman, Lange, Pankin, Liberman (hırsız ve morfinman), Kuzach (hırsız), Krauze (hırsız), Wiele (kalpazan), Kempwer (hırsız), Wein Berger (rüşvet almaktan mahkum), Hintze (hırsız), Srote (psikopat).

Son tanık Liberman'ın ifadesi bittikten sonra Dimitrov söz aldı ve yargıca sordu : «Bu tanık kimin tanığıdır?». Budala Buenger gene tuzağa düştü : «İddia Makamının. Savcılığın yani.»

Dimitrov noktaladı :

«İddia makamının biz sosyalist tutuklular hakkındaki başlıca suçlama tanıkları, çemberi, bu gün bu tanıkla kapanmış oluyor. Çember, Nazi Partisinin Reichstag'daki milletvekilleri ile başladı, Georing ve Goebells'le devam etti ve bir hırsızla tamamlandı.»

Dimitrov çemberi pek güzel tanımlamış ve kilitlemişti. Nazi'lerin başbakanı ve bir hırsız, aynı çemberin içinde omuz omuza ve aynı ülkü için...

Dimitrov 31 Ekim günü duruşmada artık bütün dizginleri eline almış kükrüyordu :

«Ben burada borçlu değil, alacaklıyım».

28 Kasım'da arkasını getirdi :

«Biz siyasî bir davada bulunmaktayız. İşte bu nedenle meselenin siyasal ön nedenlerinin ve siyasal karakterinin araştırılmasını ve bu araştırmanın sonuna kadar götürülmesini istiyorum. Siz siyasî bir dava istediniz. Pekâla, ama o halde sonuna kadar! Savaş savaştır. Olmuşken tam olmalı. Ya hep ya hiç!»

Alman dilinin büyük şairi Geothe, «İkisinin arası yok. Ya örs olacaksın ya çekiç» demişti.

Dimitrov çekiç oldu. Örs olarak getirildiği faşizmin mahkemesinde çekiç oldu ve olanca gücüyle faşist örsüne indi, parçaladı.

16 Aralık 1933 günü savunmasını okudu. Bütün Dünya'da yankılanan bu savunmadan sonra 23 Aralık 1933 günü Buenger'in başkanlığındaki yargıçlar «beraat kararını» verdiler.

Ancak Georing'in emriyle hemen serbest bırakılmadı üç Bulgar tutuklu. Fakat Sovyetler Birliği üç Bulgarı yurttaşlığına kabul ettiğini açıkladı ve Hitler çetesi Dimitrov'u ve iki arkadaşını serbest bıraktı.

Faşizm, ilk yenilgisini tatmıştı.

Dimitrov, Sovyetler Birliği'nde büyük bir saygı ile karşılandı. Onun

Leipzig'de kazandığı zafer hiç kuşkusuz proletaryanın enternasyonal planda bir zaferiydi ve yeryüzünün ilk sosyalist toplumunda Dimitrov «bağra basılacak bir yüce kahraman» dı. Binlerce brigada, fabrika, kolhoz, sovhoz, askerî birlik, çocuk bahçesi, okul kendine «Dimitrov» adını almak için yarıştı. Binlercesi ve binlercesi bu adı gururla taşıdılar. 1934 Yılı Halk Sovyetleri seçiminde, Moskova ve Leningrad Sovyetleri başta olmak üzere birçok şehir ve köy sovyetinin halkvekili listelerinde, birinci sırada Georgi Dimitrov yeraldı. Sovyetler Birliği'nin mizah dergisi Krokodil bunu şöyle anlattı : Dimitrov bin defa halk vekili seçildi ve Sovyetler Birliği ülkesinde on binlerce çocuğu var. Gerçekten doğan bebeklere hemen herkes Georgi Dimitrov adını veriyordu.

Dimitrov 29 Nisan 1934'de, Komintern Yürütme Kurulu Siyasî Sekreterliğine getirildi ve Orta Avrupa Lendersekreterliği yönetmeni oldu. Bu arada 3. Enternasyonal'in Yedinci Kongresi için ana raporu hazırlamakla görevlendirildi. Sağlığı bozulan Dimitrov bu ağır işi Moskova yakınlarındaki bir sanatoryumda tamamlamağa çalışırken, Anayurdundan gelen haberler üzücüydü. Bulgaristan'da faşist bir darbe yapılmış ve varolan parlamenter faşizm, açık faşizme dönüşmüştü. Bütün partiler ve bu arada BKP de yasaklandı.

Komintern'in 7. Kongresi, Moskova'da, 25 Temmuz 1935 günü açıldı ve Dimitrov raporunu okudu. Leipzig'de «savaşçı» olarak alkışlanan Dimitrov, şimdi de bir «Sosyalizm önder» i olarak selâmlanıyordu.

Komintern Kongresinin özünü, Dimitrov'un 2 Ağustos günü okuduğu «Faşizmin işçi sınıfına karşı hücumu ve işçi sınıfının faşizme karşı yürüttüğü savaştaki birliği uğrunda Komintern'in görevleri» adlı rapor teşkil ediyordu. Dimitrov'un geliştirdiği ve teorik bütünlüğüne kavuşturduğu Faşizme Karşı Birleşik Halk Cephesi Komintern'in resmî görüşü olarak benimsendi.

Komintern, Dimitrov'u yeniden genel sekreter seçti. Dimitrov, Komintern'in dağılışına kadar bu görevde kalacak ve bütün dünya halklarına gerçek bir öncü, bir kılavuz olarak hummalı bir çalışma ve eylem sürdürecekti.

1 Eylül 1939'da başlayan Hitler saldırısı ile Komintern'in çalışmaları «imkânsızlaştı». 1943 İlkbaharında Dimitrov'un önerisi üzerine Komintern Merkez Yürütme Kurulu, Komintern'in feshedilmesi kararını aldı. Yeni bir kongre toplamak savaş şartlarında imkânsız olduğundan, bağlı partilere tek tek danışıldı ve 8 Haziran 1943'de Komintern feshedildi. Yerine Kominform (Enternasyonal bir danışma organı) kuruldu. Dimitrov Kominform'un başındaydı ve faşizmin saldırısı altında savaşan bütün halklara, radyolardan, gazetelerden mesajlar yolluyor ve umut kıvılcımları saçıyordu.

Savaş, Moskova, Leningrad ve Stalingrad önlerinde kırılan nazi saldırısı ile sosyalizme döndü. Sovyet birlikleri karşı saldırıya geçtikleri sırada Bulgaristan'da da Çar rejimi sallanmaya başlamıştı.

9 Eylül 1944'de Sovyet Birliklerinin kurtarıcı desteği ile, Bulgaristan'ın tüm demokratik güçleri Çar'ın faşist - monarşik diktatörlüğünü devirdiler ve ülkede sosyalizmin yolunu açtılar.

Bulgaristan'da yepyeni bir toplumu ve en önemlisi sosyalizmi kurma

görevi Dimitrov için ertelenmezlik kazanmıştı. Sovyetler Birliği Yüksek Prezidyumu, 21 Ağustos 1945'de halk vekilliği görevinden ve Sovyet uyrukluğundan ayrılabileceğini bildirdi. 4 Kasım 1945 günü Dimitrov Bulgaristan'a döndü.

Aynı yılın sonuna doğru Bulgaristan'da genel seçimler yapıldı ve BKP (ds) lideri Dimitrov 25 Aralık 1945'de Vatan Cephesi Parlamentosunda ilk demecini verdi. Ardından çarlık rejiminin tasfiyesi yolunda bir dizi referandumlar, kurucu meclis seçimleri geldi ve 21 Kasım 1946'da Bulgaristan Halk Meclisi, Georgi Dimitrov'u hükümeti kurmakla görevlendirdi. Ardından sosyalist bir toplumun inşaı için Dimitrov ve Vasil Kolarov elele omuz omuza savaşmaya başladılar.

1948 Yılı Aralık ayında Bulgaristan İşçi Partisi'nin Beşinci Kongresi toplandı. (Faşist 1934 darbesinden sonra bütün marksist - leninist partiler yasaklanınca, ülkede illegal eyleme devam edebilen iki parti kalmıştı : Bulgaristan İşçi Partisi ve Bulgaristan Komünist Partisi. Bir süre sonra bu iki parti birleştiler ve Bulgar İşçi Partisi adını aldılar). Halk Tiyatrosunda toplanan Kongrede Dimitrov, tarihi bir rapor okudu. Bir strateji olarak Dimitrov, Bulgaristan'da Halk Demokrasisinin ilkelerini saptıyor ve Halk Demokrasisinin kuruluşunun, yürüyüşünün, sosyalizme geçişinin yollarına ışık tutuyordu. Beşinci Kongre'de Dimitrov söze şöyle başladı :

«Bulgaristan İşçi Partisi Kongresi'nin, bugün partinin adını yeniden eski adına dönüştüreceğinden hiç şüphe etmiyorum...»

Beşinci Kongre, Bulgaristan İşçi Partisi'nin adını yeniden Bulgaristan Komünist Partisi olarak değiştirdi.

Dimitrov devam etti :

«Çok eski bir partidir. Sosyal Demokrat Partisi olarak 1891 yılında Buzluca Kongresinde kurulmuştur. Fakat ancak 1903 yılında, geniş sosyalistlerin ayrılmasından, yani sosyal reformist ve ortak eylemci kanadının parti dışında atılmasından sonradır ki, Dimitır Blagoef'le yakın iş arkadaşları Georgi Kirkof ve Gavril Georgief'in yönetimi altında, işçi sınıfının partisi halinde biçimlenmeye başlamıştır.

Partimiz, otuz yıl boyunca, özellikle 1923 yılı Eylül Ayaklanmasından sonra, Dar Sosyalistlik döneminin Bolşevikçe olmayan kalıntılarını ayıklıyarak, türlü türlü, (sağcı ve solcu) likidatörlük eğilimleriyle mücadele ederek, B. Partisi'nden ibret dersleri alarak ve gittikçe zenginleşen kendi tecrübelerini biriktirerek gelişti, yenileşti ve parti, işçi sınıfının örgütlü ve bilinçli öncü müfrezesi oldu, işçi sınıfını kesin savaşlar için örgütlemeye ve bu savaşlara sekvetmeye, işçi sınıfının köy ve şehirdeki diğer emekçi tabakalarıyle savaş ittifakını örgütleyip yönetmeye, faşist diktatörlüğünü yıkmaya ve memleketin kaderini kendi eline almaya yetenekli, (çok iyi hatırlıyorum ki, şunu da ilâve etmişti) ülkemizi sosyalizme götürmeye ve tam zaferine ulaştırmaya azimli bir parti haline geldi.»

«Yeni Bulgaristan'da her birimizin yeri, adımıza ve kökenimize, sözlerimize ve kendimiz hakkındaki kanılarımıza göre değil, yalnız ve yalnız emeğimize, halkımızın ekonomik, kültürel ve sosyal ilerlemesine yaptığımız katkıya göre belirlenecektir.»

Dimitrov raporunu bitirdiği zaman Halk Tiyatrosu çınlıyordu :

«Dimitrov'la birlikte ileri!..»

Dava arkadaşı Vasil Kolarov'la kürsünün merdivenlerinde kucaklaştılar. Gözlerinden yaşlar süzülerek bir daha, bir daha kucaklaştılr. Bir delege haykırdı :

«Dimitrov'la, Kolarov'la sosyalizm için ileri!..»

67 Yıllık bir hayat, büyük bir zafer, yüce bir mutlulukla taçlanmıştı.

67 Uzun yıl. Kimi zaman faşizmin zindanlarında, kimi zaman Viyana'nın sert kışında, işçi mahallelerinde ot minderler üstünde, kimi zaman Makedonya dağlarında, kimi zaman bir Sovyet kolhozunda, Paris'te bir salonda, İtalya'da bir fabrika yemekhanesinde geçen uzun mücadeleli yıpratıcı ama mutlu, proletaryanın öncülüğünde 67 yıl.

Sağlığı bozulmuştu. Siroz bütün karaciğeri kemiriyordu. Katlanılmaz acılar içindeydi.

Moskova'da bir sanatoryumda sosyalist ülkelerin en büyük tıp bilginleri çaresiz kaldılar. 2 Temmuz 1949 yılında Georgi Mihaylov Dimitrov öldü. 67 Yaşında.

Her saniyesinde proletaryanın enternasyonal zaferi için mücadele edilmiş 67 yıl...

DİSK, Türk İş ve CHP

Sinan Gölcüklü

Türkiye'de sendikal hareket gelip bir dönemece dayandı. Eskinin alışılagelmiş bütün uygulamaları, yargıları, yöntemleri, 1975 yazında temellerinden sallanıyor. 1971 Faşist döneminden sonra kitlelerde gözlenen politikleşme sendikaları da —ve en çok da sendikaları— etkiledi. İşçi sınıfı içinde siyasal bilincin gelişmesi, Türkiye'deki sınıf ayrışmasının hızlanması, kapitalist sistemi sarsan ekonomik bunalımın işçi - işveren ilişklerine getirdiği kaçınılmaz sertlik, hep bu dönemeci yaratan etkenler.

Kaba gazete gözlemleri dahi yeterli bu yargının gerçekliğini kanıtlamak için.

İşte Türk İş. Eski Türk İş mi bu? Genel Başkanına «lokavtlara karşı fabrikalara el koymaktan» söz ettiren Türk İş nereden, nereye gelmiştir? 1963'lerde gerici mitinglerden, (komünizmi tel'in mitinglerinden), işyerlerinde «çalışma barışının» oluşturulması, çalışmalarından kopup gelen Türk İş, bugün tabanından gelen aşırı itmeyi bütün benliğinde duymakta; «taban kayıyor» yargısı, Türk İş Sendikalarının başına **çöreklenmiş sendikacılar** saltanatının uykularını kaçırmaktadır.

Öte yandan «kayan tabanların» gidip buluştuğu DİSK var. 1967'lerin gür sesi, şimdi çok kısık çıkıyor. Sosyalizm, sınıf, işçi sınıfının bağımsız

siyaseti gibi temel kavramların elden gelse sözü bile ettirilmeyecek bazı DİSK sendikalarında. Dünün «devrimci» sendikacılarının bir kısmı, bugün CHP içindeki «demokratik sol» kanadın bile izlemeyeceği bir sağ siyasetin batağına sürüklenmişler ve arkaları sıra DİSK'i sürüklemek hesapları yapmaktadırlar.

Bunlar dönemeçteki çalkantının sendikalara yansıyan yanları. Bir de geniş işçi kitlesine yansıyan yanı var. İşçi sınıfı bugün «nitel» değişimler yaşıyor. Politikleşme oranı yüksek. Aynı şekilde işçi sınıfının içinden fışkıran militan kadrolar önemli bir güç olarak ortaya çıkmaktalar. Belki işçi sınıfı biliminin tüm bilgileri ile donatılmamışlardır. Keza işçi sınıfı biliminin klasiklerini (tümüyle) okuyup sindirmemişlerdir, ancak gerek «sınıf güdüleri» ile, gerekse işin kemiğini yani artı değer sömürüsü gerçeğini kavrayıp sindirmişlikleri ile, bu militan kadrolar işçi sınıfının bağımsız siyaseti üstüne doğru yargılarla silâhlanmaktadırlar. «Ağzı laf yapan» ların «sendikacılık» a sıvanabildiği günler gitgide geride kalmaktadır. Uzun favorili, lacivert kostümlü, nal büyüklüğünde şövalye yüzüklü, briyantinli saçlı, ayağını —sendikanın— otomobilinden yere deydirmeğe üşenen «sendikacı» ların hegemonyası kırılmaktadır.

Sosyalist hareketin bütün bölünmüşlüğüne rağmen sosyalist çizgiler, hiç olmazsa «ilke» olarak, işçi sınıfı içinde kökleşme gereğini ve doğru ilkesini benimsemişlerdir. Türkiye'de işçi sınıfı var mı, yok mu'ya kadar varan tartışmalardan buraya gelindiği gözönüne alınırsa, aşılan yolun önemi ve kapsamı çıkar ortaya.

İşte bir yıl önce Kimya İş Sendikasındaki gelişme, işte Maden İş'in son genel kurulundaki kısmî tasfiye, işte Petro Kimya İş'deki kadro değişikliği, işte Tekstil Sendikasındaki kıyasıya mücadele, işte Petrol İş'in son genel kurulundaki devrimci potansiyel, işte Pet-Kim İş'in tabanından gelişen sosyalist atılım, işte İsdemir'den ASYM - İŞ'in ve ajan yöneticilerinin başına gelenler...

Bütün bunlar gelişimin işçi sınıfı açısından olumlu yanları. Ancak bir de madalyonun tersi var. Sınıf düşmanları, sarı şebekeler, ajanlar, Amerikancı sendikacılığın sözcü ve liderleri, küçük burjuva sosyalistleri de boş durmuyorlar. Daha önemlisi sosyal demokrasi (CHP) gerçek bir saldırıya geçmiş durumda. Uzun erimli hesaplarını, birer birer sahneye koymakta.

İşte bu çalkantının göbeğinde, DİSK'in ve Türk İş'in son durumlarına kısaca bir göz atmakta, CHP'nin bu iki büyük kuruluş üzerindeki tasarılarını ele almakta ve bu şekilde elde edilecek bazı temel tesbitlere dayanarak sendikalar ve üst - sendikal kuruluşlarla ilgili işçi sınıfının siyaseti üzerinde bazı temel yargıları geliştirmekte yarar ve hatta zorunluk var.

Bu bir başka bakımdan da zorunlu. Açıkça itiraf etmeli ki işçi sınıfı sosyalistlerinin, sendikalardaki çalışmaları bugüne kadar önemli başarılara ulaşamamıştır. Çünkü kalıcı başarılar uzun ve sabırlı kitle çalışmalarını gerektirmektedir. Uzun vadeli taban çalışmalarının yanısıra bazı sendikaların merkez yönetimleri de sosyalisttir. Ama sendikalar ve üst kuruluşlarda çalışmanın ilkeleri ve yöntemi üstünde de ya yanlış görüşler kol gezmektedir ya da görüşsüzlükler, acemilikler, bocalamalar göze çarpmaktadır.

TÜRK - İŞ'in DURUMU NEDİR?

1975 Yazında Türk İş yaklaşık bir milyon üyeyi barındırmaktadır. Ama Türk - İş 1 milyon işçinin potansiyelini ve bilincini temsil etmekten çok uzaktır.

Nitekim tabandaki kaynaşma Türk İş içinde bir kaç defa «yapısal değişiklik» isteyen grupların hareketine yol açtı. 1971 Yazında ünlü Dörtler Raporu ile «Türk İş'in sosyal demokrat siyaset izlemesi» istendi. Kısa zamanda o günlerdeki gazetelerin kullandığı bir deyimle söyleyelim : 4'ler 12 ler oldu. Kısa süre sonra 12'ler 24'ler oldu.

Kuşkusuz Türk İş içindeki sosyal demokrat kanadın çıkışı izafi olarak «ileri» ve «demokratik» bir gelişime işaretti. Ama sosyal demokrasi bir BURJUVA İDEOLOJİSİ ve POLİTİK ÇİZGİSİ'dir. Bu nedenle Türk İş'deki sosyal demokratlar, tabandan gelen baskı ile ve işçilerin uyanışını önlemek için sosyal demokrasi maskesini takınmak zorunda kalmışlardır. Sosyal demokrasi işçi sınıfının gözünü boyamak için icad edilmiş sahte solculuktur. Nitekim Sosyal Demokrat Sendikacılık hareketinin çıkışından (1971) bu yana, bu sendikaların örgütlediği ciddî **hiçbir** direniş gözlenmemiştir. Keza bu sendikaların aldatıcı sloganlarına kanıp grevlere kalkışanlar, sonu hüsranla biten bir mücadeleye girdiklerini kısa süre içinde anlamışlardır. Üstelik CHP'nin sendikalar içinde etkin kodamanlarının akıldaneliği altında hazırlanan eğitim programları, içerdikleri temel yanlışlara, bilimsizliklere, saptırmalara rağmen «aşırı» bulunarak rafa kaldırılmış, uygulanmamıştır.

Ancak, işçi tabanının uyanıp sola açılmasıyla ve DİSK'in güçlenmesiyle Türk İş, yöneticiler kademesinde başlayan bu tartışma, Türk İş'e gene de bir canlılık, bir «yön tesbiti zorunluğu duygusu» aşılamış, Partiler üstü politika safsatasının terkedilmesini zorlamış, Türk İş tepesini **kısmen** demokratikleşmeğe itmiştir. Özellikle 1973 yılında yapılan Türk İş Genel Kurulunda birbirinden «ideolojik» çizgilerle ayrılmış iki kanat çarpışmıştır. Demirsoy - Tunç ekibinin liderliğini yaptığı ve Vahap Güvenç (Teksif) Kaya Özdemiroğlu (Metal İş Federasyonu), Sadık Şide (Şeker İş), Şevket Yılmaz (Teksif), İbrahim Denizciler (Tek Gıda İş), Hasan Türkay (Çimse İş) gibi AP güdümlü (Hatta Şide gibi MHP güdümlü) sendika ağalarının desteğinde oluşan sağ kanat, Abdullah Baştürk (Genel İş), Mukbil Zırtıloğlu (Oleyis), F. Şakir Öğünç (Deniz Ulaş İş), İsmail Topkar (Petrol İş), Şerafettin Akova (DYF İş) gibi sendika liderlerinden oluşan «sosyal demokrat» kanadı yenmiştir. Daha önce yönetimde temsil edilme olanağını bulan sosyal demokratlar bu defa tam anlamıyla tasfiye edilmişlerdir.

DİSK'in kuruluş günlerindeki (Türkler, Güzelce, Nebioğlu, Kuas) «ilerici sendika liderleri» nin tasfiyesini hatırlatan bu çatışmadan sonra Türk İş'in yönetim kademelerindeki çalkantı daha da sertleşmiştir.

Arada Seyfi Demirsoy ölmüş ve «mümkün olan tek çözüm» diye tanımlanan Halil Tunç'un liderliği başlamıştır. Tunç bu yazıda dahi kısaca da olsa değinilmesi gereken bir değişimin başlatıcısı olmuştur. Bugün —önem taşıyan— **nüanslar** değerlendirilirse Halil Tunç'un taktikleri Demirsoy - Tunç kliğinin siyasetinden farklıdır.

Ancak bu yeni dönemin değerlendirmesine geçmeden, işçi kitlelerin-

de geçici bir yaygınlık ve etkinlik kazanabilen sosyal demokrat ideoloji olgusu üzerinde durmak gerekiyor.

Önce zorunlu ve kaçınılmaz bir tespit yapalım : Ustalar bize, işçi sınıfının «kendiliğinden sınıf» olmaktan çıkıp «kendisi için» sınıf durumuna geçerken bazı «ara şekillenmeler» in mümkün olduğunu ve bu yüzden sosyal demokrat ideolojinin (orijinal çıkışıyla II. Enternasyonal çizgisinin) geniş işçi kitleler içinde geçici olarak etkinlik kazanabileceğini söylemektedirler.

Türkiye'de işçi kesimleri içinde sürdürülecek tutarlı bir gözlem bu yargının yer yer geçerliğini gösterecektir. Şubat 1974 - Nisan 1974 arasındaki altı aylık iktidar döneminde, sosyal demokrasi, işçiler önünde burjuva kimliğini bir ölçüde gizlemeğe çalışmış ve henüz uyanmakta olan işçi kitlelerinde «prestijini» koruyabilmiştir. CHP, sosyal demokrasisinin, maskesi gereğince düşmemiş, kitleler önünde yeterince teşhir olmamıştır. Sosyal demokrasinin kimliği gün geçtikçe daha da bilinçlenen, örgütlü mücadele bilincine yükselen işçi sınıfımızca henüz yeterince kavranmamıştır. Bugün, sosyalist örgütlenmenin en başarılı örneklerini vermiş Erdemir'de CHP'nin etkinliğinden söz ediliyorsa, Kocaeli'de 15 - 16 Haziran direnişine, sendika ağalarına rağmen katılmış fabrikalarda «Umudumuz Ecevit» sloganı işitilebiliyorsa, bunun nedeni yukarıda sözünü ettiğimiz ara şekillenmedir.

Yıllar boyu işçi sınıfı sosyalistlerinin ektiği tohumlar filiz vermiştir. CHP'nin sloganları işte bu temel yapı içinde revaç bulabilmekte, «Ne ezilen, ne ezen, insanca, hakça bir düzen» şiarındaki demagoji işte bu yüzden gereğince farkedilememektedir.

CHP bu etkinliğini iyi kullanmanın taktik hesaplarını iyi yapmıştır. Bunu teslim etmeliyiz. Sosyal demokrat sendikacılarının tabanlarında ciddiye alınır hiç bir etkenlikleri olmadığı başta Ecevit olmak üzere CHP'nin merkez yöneticilerince iyi kavranmıştır. Ecevit'in 1973 seçimlerinde, hiç bir sendikacıyı (Sakarya'da Harp İş Genel Başkanı hariç) kontenjandan listeye almaması, onları önseçim sınavına zorlamasının sebebi genelinde budur.

Buna karşılık CHP mitingler, açık hava toplantıları yoluyla geniş işçi kitlelerini, ekonomik örgütlerinin aracılığına başvurmaksızın, hatta bu örgütleri özellikle aradan çıkararak etkileme yolunu seçmiştir. Kıbrıs savaş harekâtı sırasında estirilen şoven dalganın da katkısıyla bu manevra yer yer başarı kazanmıştır.

Ecevit, sendikaların «örgütsel» desteğini daha üst planlarda aramaktadır. Bu yüzden 1973 Türk İş Kurultayı'ndaki küçük bir sürçmesi hariç, hiç bir zaman sosyal demokrat kanada «angaje» görünmemiştir. Bundan titizlikle kaçınmıştır. Hem de sosyal demokrat sendikacıların bütün aksi çabalarına rağmen...

CHP liderinin, karşı devrimci siyaseti ve Amerikancı sendikacılık anlayışı tescillenmiş olan Halil Tunç'la hiç bir zaman çatışmaya girmemiş olması bunun kanıtıdır.

Nitekim 1975 yılı içinde Ecevit bu siyasetini açığa vurmuştur. CHP lideri Almanya gezisi sırasında ilişki kurduğu SPD (Alman Sosyal Demokrat

Partisi) ile CHP arasında «karşılıklı işbirliği» görüşmelerine başlarken, Willy Brant'ın DGB'sine (Almanya'nın Sosyal Demokrat çizgideki en büyük sendikal örgütü) karşılık Türk İş'i çıkarmıştır. Siyasetinde, erbabı dışında farkedilmesi güç nüanslarla, CHP'ye yaklaşan Halil Tunç, bu öneriye hemen «evet» demiştir.

CHP - SPD ortak görüşmelerine DGB ve Türk İş temsilcileri de katılacaklardır. Bu açık bir tercihtir. DİSK olgusu üzerindeki CHP siyasetinin bir yansımasıdır. CHP'nin DİSK siyasetine ilişkin ipuçlarını en iyi elde edebileceğimiz olaydır.

Nedir Halil Tunç'un siyasetindeki nüanslar? Bir kere Tunç geleneksel AP yandaşlığını iyiden iyiye terketmiştir. Türk İş'i ve liderlerini iyi gözleyenler, Tunç'un, hiç bir «yeni hükümete» kuruluşu anında karşı çıkmadığını, hatta genellikle pek «hayırhah» davrandığını hatırlayacaklardır. Oysa Tunç, MC hükümetine kurulur kurulmaz karşı çıkmıştır. Ardından Tunç Türk İş Bölge Kurultayları adını taktığı bir dizi toplantıda, kendisine yaraşır bir titizlik ve sinsilikle «kamuoyu oluşturmakta» dır. Bu kurultaylarda (!) lokavt'a karşı fabrikalara el koyma gibisinden bazı «parsa toplayıcı blöf çıkışları» bir yana bırakılırsa Tunç, CHP programının sendikalar siyasetindeki ilkeleri savunmaktadır. İyi kötü yankı da bulmaktadır.

Bu gelişmenin yanısıra sosyal demokrat sendikacılar, Halil Tunç'a yönelttikleri alışılagelmiş saldırıların dozunu ciddi ölçüde hafifletmişlerdir. Hatta DYF İş gibi güçlü bir sendikanın liderleri Halil Tunç'un yanında saf tutmuşlardır.

Bu kısa yazı için yeterli sayılacak tespitlerden sonra özetlersek : Önce işçi sınıfının uyanışına sahip çıkarak onu gemlemek isteyen CHP, Türk İş'i «yeterince» «sola» çekmiştir. Çekmektedir. Türk İş'deki yönelimin belirleyici çizgisi bunu göstermektedir.

DİSK'TE OLUP BİTENLER

Şimdi madalyonun öbür yüzüne, DİSK'e bir göz atalım ve bu «önemli» konfederasyondaki gelişmeleri özetleyelim.

DİSK, 14 Ekim seçimleri öncesinde, yetkili organları aracılığıyla «CHP' yi destekleme kararı» almıştır. Ama işçi sınıfının bağımsız siyasi örgütünün oluşturulması döneminde olunduğu sürekli vurgulanarak. Bu elbette **o dönem için;** işçi sınıfının, bağımsız siyasi örgütünden yoksun olduğu dönem için «doğru» bir siyasettir. Nitekim böyle değerlendirilmiştir.

Ancak, İLKE'nin daha önceki sayılarında ayrıntılı olarak ele alındığı gibi, bu kararın alınışındaki etkenler sendika yöneticilerine göre değişmektedir. Bugün DİSK yönetimini ele geçirmiş olan kadrolar CHP'yi destekleme kararını, «CHP'lileşerek» almışlardır. Nitekim yol ayrımına gelindiğinde, gözlerini yumup gerçeği görmek istemeyen bir çok sosyaliste rağmen bu olanca açıklığı ile ortaya çıkmıştır. DİSK yöneticileri, CHP'yi desteklerken sosyalistler gibi değil, işçi sınıfının bağımsız politikasını koruyarak değil, yöneticilerinin kendi zümre çıkarları açısından hareket etmiştir.

Nitekim, 1973 sonrasında bir çok bağımsız sendika DİSK'e girmek üzere aşikâr bir yarışa kalkışmışlardır. Bu dönemde Tekstil, Petkim, Sosyal İş, Baysen İş gibi nicel gücü olan, Has İş, Yeni Haber İş, Devrimci

Toprak İş, Çapa İş, Bank İş, İlerici Yapı İş, Petro - Kimya İş, Tek İş gibi nicel gücü düşük de olsa etkinliği olan sendikalar DİSK'e katılmışlardır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu yeni katılan sendikaların siyasî çizgisidir. Bir kaç «sosyalist» sendika dışarıda bırakılırsa yeni katılanların tümü de «müseccel» sosyal demokrat sendikalardır.

Bu yeni katılmalarla DİSK'in geleneksel Maden İş - Lâstik İş - Kimya İş - Gıda İş - Basın İş beşgeni kırılmıştır. Maden İş yönetimine çöreklenmiş ve CHP'lileşmiş unsurlar kendilerini uzun süredir sıkan «sosyalist çember» i kırma umuduna kapılabilmişler, kendilerine yeni siyasî iklimler oluşturma çabasına açıkça girebilmişlerdir.

Katılan sendikalardan özellikle Tekstil'in delege sayısı ile elde ettiği ağırlık, CHP'li bilinen ve fakat delegasyonu sosyalistler safında oy kullanan Sosyal İş'i etkisizleştirmiştir. Kaldı ki, Lâstik İş gibi (Genel Başkan vekili Kocaeli CHP İl Başkanıdır), sosyalist bir birikimin temsilcisi, hatta kalesi sayılan bir sendika pervasızca ve tüm kadrosuyla saf değiştirmiş CHP siyasetinin kuyruğuna takılmıştır.

Birer ikişer delege ile temsil edilen sendikalar içinde de yuvalanabilmiş CHP'li unsurlar sonunda DİSK Genel Kurulu'na hakim olmuşlar ve 58 oy'luk sosyalist kanada karşı bir kaç oyla da olsa ağır basmayı başarabilmişlerdir. Buna DİSK'teki CHP'li unsurların pek hünerli oldukları «kongre taktik ve hatta hileleri» de eklenince DİSK yönetimi **bütünüyle** sosyal demokrasinin güdümüne geçmiştir.

Özetleyelim : CHP, DİSK'e yeni katılan sendikalar aracılığıyla ve DİSK te CHP'lileşmiş unsurların desteği ile DİSK'i yeterince «sağa» çekmeyi başarmıştır. Bu sağa çekme sürmektedir. Özellikle çok önemli bir sosyalist birikimi bağrında taşıyan Maden İş sendikası içinde sinsi bir şekilde, «sosyalist unsurların tasfiyesi» operasyonu başlamıştır. Haziran ayının ilk haftasında Erdemir'de temsilci seçimleri dolayısıyla patlak veren çatışma bunun kanıtıdır. Bu kongre, basit bir «sendika şubesi kongresi» olmaktan çıkmış ve bizzat Maden İş'dekilerin deyimiyle «bir kader kongresi» haline gelmiştir. Bu deyim elbette mübalağalıdır. Maden İş'deki sosyalist güç öyle bir iki kongre ile tasfiye edilemeyecek kadar eski ve köklüdür. Hele 4.500 işçinin örnek bir disiplinle şartellere basabildiği Erdemir'de bu mümkün değildir. Ama yukarıda özetlediğimiz «operasyonun» gerçekliğini de bu kongre kanıtlamıştır. Sosyalistlere karşı, Maden İş yönetici kliği «ajan ve muhbirci» ağızları kullanarak saldırmış ve anti - demokratik uygulama ve taktiklerle, CHP'li kanadı işbaşına getirmiştir. Üstelik bu tasfiye hareketinin süreceğini çığlık çığlığa ve pervasızca ilân ederek. Üstelik, «Bu iki başlılığa son vereceğiz. Ya biz ya onlar, (yani) sosyalistler» diyerek...

CHP'nin planlarının özeti kabaca budur işte : Yeteri kadar «sola» çekilmiş bir Türk İş ve yeteri kadar «sağa» çekilmiş bir DİSK «yönetimi».

Bir süre sonra CHP'li taktisyenler ikinci raundu oynamağa geçeceklerdir. Bu raund, beliren ipuçlarına göre tek ve güçlü bir «sosyal demokrat konfederasyon» dur. Gereğinde yıpranmış liderlerin kenara itileceği, gereğinde «aklı yatıp da gönlü yatmayan» inatçı unsurların kontenjan'dan liste başı yapılmalarıyla yola getirilecekleri bir raund'dur bu.

Bir CHP'li bu tasarıyı pek veciz özetlemiştir : «Büyük ve güçlü bir sos-

yal demokrat konfederasyon; onun solunda belki etkili ama mutlaka güçsüz bir başka konfederasyon ve galiba sağda da MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu)».

Kendi içinde ilk buluşta bayağı tutarlı bir tasarıdır bu. Tutarlılığı kadar da hayalci bir tasarı.

Ancak burada değindiğimiz «hayalcilik» in uzun vadede geçerli olduğunu, kısa vadede ciddi bir tehlike olarak karşımıza çıktığını da eklemeliyiz.

Sosyal Demokrat ideoloji, sosyal demokrat CHP'nin, kitleler önündeki mukadder sınavdan geçmesinden önce, bir dönem için işçi sınıfımızın bazı kesimlerinde etkinlik ve yaygınlık kazanabilir. Böyle bir şansa sahiptir.

Kuşkusuz, sosyal demokrasi gerek özünde sermaye alternatifi olmasıyla, gerek ideolojik soluksuzluğu ile, gerek teorik fukaralığı ile ve gerekse halk sektörü, köykent projeleri gibi «sosyal barış ve uzlaşma formülleri» ile ergeç kitleler gözünde açığa çıkacak ve işçi sınıfımız «sosyalizm» dışında hiç bir yolun demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm kavgasını başarıya ulaştıramayacağını iş, ekmek, hürriyet mücadelesinin nihai zafere (iktidar hedefine) ulaşamayacağını bilincine çıkaracaktır.

Ancak «ergeç» deyimi kaderci bir tutumu değil, canlı, tavizsiz, yakıcı zorlukta bir mücadeleyi içerir.

Bu mücadelenin işçi sınıfımızın sendikal mücadelesindeki **düğümü** DİSK'tir. Can ve kan pahasına oluşturulmuş bu birikimin korunması CHP' nin örgütsel, sosyal demokrasinin ise ideolojik tasallutundan kurtarılması ancak ve ancak işçi sınıfı sosyalistlerinin çabalarıyla sağlanacaktır.

Daha da özeti, DİSK konusunda sosyalistlerin önünde duran ödev, **bugünden** itibaren daha uzun vadeli planlarla ideolojik **mücadeleyi yoğunlaştırmaktır**. Gereğinde burjuvazinin (ve sosyal demokrasinin) kullandığı kongre, tüzük silâhlarını en az onlar kadar iyi kullanmayı **öğrenerek, gereğinde** sosyalist hareket içindeki bölünmüşlüğü, bu mücadelede «asgari» ölçülerde yansıtarak ve mutlaka temel çalışma birimlerini «fabrikalar» şeklinde tesbit ederek...

DİSK içindeki temel mücadelemiz sosyal demokrasiye ve CHP kuyrukçuluğuna karşı verilecek mücadeledir.

Sosyalizm ve Ulusal Kurtuluş Hareketi

Hikmet Alican

Anti - emperyalist ulusal kurtuluş hareketi son aylarda büyük zaferler kazandı. Afrika'da Portekiz sömürgelerindeki mücadeleler zafere ulaştı. Uzun yıllardır Hindi Çini'de başarıyla süren kurtuluş mücadelesi, Kamboçya ve Güney Vietnam'da kesin zafere vardı, Laos'da ise devrimci güçler hızla ilerlemekte, emperyalizmi ve işbirlikçilerini geriletmekte. Emperyalizme karşı verilen ulusal kurtuluş mücadeleşinin dünya çapında büyük önem taşıyan bu muazzam zaferleri, bütün dünya sosyalistleri ve ilericileri için büyük bir sevinç kaynağı olurken; ulusal kurtuluş hareketinin özü ve niteliği, gelişme perspektifleri ve biçimleri konularındaki çeşitli tartışmaları ve bu arada bazı yanlış görüşlerin yeniden yayılmaya başlatılmasını da birlikte getirdi.

Gerek İLKE'nin şimdiye kadar ulusal kurtuluş hareketi sorununa işçi sınıfı sosyalistlerinin teorik bakış açısını derli toplu bir şekilde getirmeye fırsat bulamamış olması, gerekse ülkemizde etkinliklerini sürdüren çeşitli küçük burjuva sosyalizmi çizgilerinin ve sosyalizm düşmanı bozguncuların bu konuyu sürekli saptırmaya çalışmaları yüzünden, bu konulara açıklık getirmeye çalışmak, gündemdeki bir görev olmaktadır. Bu yazıda ulu-

sal kurtuluş hareketinin sosyalistler tarafından nasıl ele alınması gerektiği konusundaki temel ilkeleri açıklamaya çalışacağız.

Ulusal Kurtuluş Hareketi Nedir?

Günümüzde, devrimci mücadelenin önemli bir unsuru olan **Ulusal Kurtuluş Hareketi, Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen halklarının, emperyalizmin ve sömürgeciliğin sömürüsüne, politik baskı ve tahakkümüne karşı, politik baskı ve tahakkümüne karşı, siyasî bağımsızlığın kazanılması, ekonomik bağımlılığa son verilmesi ve emekçi sınıf ve tabakaların temel sosyal çıkarlarının korunması için verdikleri her türlü anti - emperyalist ve demokratik mücadelenin bir bütünüdür.**

Ulusal Kurtuluş Hareketi, hâlâ emperyalizme sömürgecilik bağları ile bağlı olan ülkelerden, siyasî bağımsızlığını elde etmiş fakat emperyalizme yeni - sömürgecilik bağları ile bağlanmış ülkelere ve emperyalizmin doğrudan etki alanından çıkmış, kendi bağımsız devletini kurma mücadelesini vermekte olan ülkelere kadar çeşitli ve farklı durumlardaki mücadeleleri içinde barındırır.

Kimi yerde hâlâ sömürgecilik (kolonyalizm) ilişkileri hakimdir. İngiliz, Fransız, Hollandalı vb. emperyalistler bazı ülkeleri (sayıca az da olsa) hâlâ sömürge valileri ve silâh zoru ile yönetmekte ve sömürmektedirler. (Surinam, İngiliz Honduras, Fransız Somalisi, Pasifik'teki bir çok ada, İspanyol Sahrası, Hong Kong gibi). Afrika'daki Mozambik, Angola ve Gine Bissau da kısa süre öncesine kadar bu konumdaydı. Fakat buralarda Portekizli sömürgecilere karşı verilen uzun ve kararlı silâhlı mücadele, Portekiz faşizminin yıkılmasıyla başarılı bir şekilde sona erdi ve bu ülkeler bağımsızlıklarını kazandılar. Günümüz dünyasında sömürgecilik ilişkileri ile baskı ve tahakküm altında tutulan ülkelerin sayısı son derece azalmıştır. Sömürge durumunda olan ülkeler 1919'da dünya topraklarının % 72'sini ve dünya nüfusunun % 69'unu meydana getirirken, sömürge ülkeler günümüzde toprak olarak dünyanın % 4'ünü, nüfus olarak % 1.1'ini (bunlar Portekiz'in Afrika'ki sömürgeleri bağımsızlıklarını elde etmeden önceki rakamlardır) meydana getirmektedir.

Ulusal Kurtuluş Hareketinin sürdüğü birçok ülke ise, **siyasî** bağımsızlığına uzun mücadeleler sonucunda, emperyalizmin sömürgeler sisteminin çökmesiyle kavuşmuş olan, fakat emperyalizmin sömürü alanından çıkamamış ülkelerdir. Bu gibi ülkeleri, emperyalizm, yeni - sömürgecilik (Neokolonyalizm) yöntemleriyle sömürmeye ve bu amaçla baskı ve tahakküm altında tutmaya devam etmektedir. Bu yüzden, bu ülkelerin siyasî bağımsızlıkları da gerçek bir bağımsızlık olamamakta, emperyalizme bağımlılık çeşitli ölçülerde devam etmektedir. (Filipinler, Endonezya, çeşitli Latin Amerika ülkeleri, Pakistan, birçok Afrika ülkesi vb.) Bu ülkeler kendi aralarında sosyo - ekonomik durumları ve tarihsel gelişme süreçleri bakımından büyük farklılıklar göstermekte, emperyalizme bağımlılık dereceleri ve buna karşı mücadele biçimleri de aynı şekilde farklılıklar barındırmaktadır. Gene Türkiye ve İran gibi, geçmişlerinde emperyalizme sömürgecilik bağlarıyla bağlanmamış, siyasî bağımsızlığını korumuş, fakat emperyalizmin sömürü ağı içinde yer almış ve almakta olan bazı ülkeler de, bugün anti - emperyalist mücadelenin alanı içinde yer almaktadır.

Bazı ülkeler ise, emperyalizmin ekonomik sömürü, baskı ve tahakkümünden kurtulmuş olup, bağımsız bir devlet kurmayı başarmışlardır. Bu gibi ülkeler, bugün ekonomik kalkınmalarını, bağımsızlıklarını pekiştirme mücadelesi vermekte, emperyalizmin doğrudan sömürü ağına yeniden düşmemek için mücadele etmektedirler. (Somali, Birmanya, Tanzanya, Kongo, Güney Yemen, Gine vb. gibi.)

Bütün bu farklı konumda ve gelişme düzeyinde bulunan ülkelerde, ulusal kurtuluş hareketinin temel **ortak** özelliği, mücadelenin baş hedefinin emperyalizm olmasıdır. Emperyalizm bu ülkelerin hepsinde, emekçi yığınların çıkarlarını tehdit etmekte, ülkeyi kendine bağlı tutmak istemekte ve bu uğurda her türlü saldırganlığa girişmektedir. Emperyalizm, bu ülkeleri baskı ve tahakküm altında tutmak için, bu ülkelerdeki sömürücü sınıflarla işbirliği yapmakta ve böylece emperyalizmin sömürüsüne son verilebilmesi için yerli egemen sınıfların ve emperyalizmin işbirlikçilerinin ülke içindeki iktidarlarına da son verilmesi gerekli olmaktadır. Bu durum, ulusal kurtuluş hareketinin, ulusal bağımsızlıkla devrimci demokratik mücadeleyi birleştirmesi zorunluluğunu doğurmaktadır.

Dünya Devrimci Sürecinin Tamamlayıcı Bir Unsuru

Ulusal kurtuluş hareketinin temel niteliği anti - emperyalist bir mücadele olmasıdır. Fakat ulusal kurtuluş hareketini, yani Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen halklarının anti - emperyalist mücadelesinin bütününü, dünya çapındaki diğer anti - emperyalist mücadelelerden ayrı olarak ele almak imkânsızdır. **Günümüz dünyasında, anti - emperyalist mücadele üç ana devrimci unsurun birlikte yürüttüğü topyekün bir mücadeledir. Üç tamamlayıcı unsurdan meydana gelen bu güçlü birlik dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğidir.** Dünya devrimci süreci bu üç temel unsurun birlikte mücadelesinden meydana gelmektedir. Çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Çağımızı belirleyen temel mücadele emperyalizmle sosyalizm arasındaki uzlaşmaz mücadeledir. Bu mücadelede, emperyalizmin karşısındaki devrim güçlerinin başını dünya sosyalist sistemi çekmektedir. Kapitalist emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi ise, anti - emperyalist mücadelenin diğer iki temel unsurudur. Bu üçlü mücadele Ekim Devriminden beri başarı ile yürütülmekte ve her geçen gün daha da güçlenmektedir. Ulusal kurtuluş hareketini dünya devrimci sürecinin diğer iki tamamlayıcı unsurundan ayrı düşünmek ve kendi başına gelişen bir anti - emperyalist mücadele olarak ele almak imkânsızdır. Düşman tek ve aynıdır : Emperyalizm. Bunun karşısındaki güçler de bu yüzden birliktedir. Dünya devrimci sürecinin temel unsurlarını birbirinden ayrı düşünmek, bir diğeri olmadan ötekilerin başarıyla ilerliyebileceğini sanmak hem yanlıştır hem de dünya devrimci güçlerinin birliğini bozmaya çaba gösteren karşı devrimci güçlere fırsat tanıma tehlikesini birlikte getirir.

Demek ki, ulusal kurtuluş hareketi Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın ezilen halklarının, sosyalist sistem ve kapitalist ülkelerin işçi sınıfları ile dayanışma içinde yürüttükleri anti - emperyalist mücadelelerin bütünüdür.

Ulusal Kurtuluş Hareketinin Tarihsel Gelişimi

Ulusal kurtuluş hareketinin tarihi, sömürgecilik (kolonyalizm) ile birlikte başlar. Sömürgeci dönemde kapitalizmin hızla gelişmekte olduğu ülkeler, daha geri ülkeleri askerî güçle işgal etmiş ve kendilerine bağlamışlardı. Buraları gerek hammadde kaynağı gerekse kendi ürettikleri mallar için bir pazar olarak kullanıyorlardı. Kapitalist ülkeler fazla kârlar elde edebilmek için her türlü zor ve şiddet yönetimini uygulayarak bu ülkelerin halklarını baskı altında tutuyor ve sömürüyorlardı. Bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika, kapitalist ülkelerin sömürgesi durumundaydı.

Sömürgeciliğin gelişmesine paralel olarak Batı ülkelerinin saldırılarına hedef olan ülkelerde, ulusal bağımsızlık için güçlü direnişler de başladı. Bütün 18. ve 19. yüzyıllar, sömürge ülkelerdeki sayısız milliyetçi direnişler ve ayaklanmalarla doludur. Sömürge ülkelerdeki ilerici ve milliyetçi unsurlar, kapitalist ülkelerin baskısına karşı birçok örgütler kurmuş, ayaklanmalar ve savaşlar örgütlemişlerdir. Ama bunlar, her yerde birbirinden bağımsız gelişmiş ve hiçbir yerde başarıya ulaşamamıştır. Sömürgeci ülkelerin büyük maddî ve teknik güçleri karşısında, sömürge ülkelerin ilericileri ve yurtseverleri çaresiz kalmışlardır.

Marx ve Engels sömürgecilik ve sömürgelerdeki bağımsızlıkçı hareketlerle de ilgilenmişler, bu konularda araştırma ve çalışmalar yapmışlardır. Engels, «Başka ulusları ezmeye devam eden bir ulus özgür olamaz» diyordu. Marx ise ezilen halkların kurtuluşunun devrimci işçi sınıfının hareketinin mücadelesi ve zaferiyle yakından bağlantılı olduğunu daha o zamandan tespit ediyor ve bunu sık sık tekrarlıyordu.

Marx daha 1847'de şöyle diyordu : «Proletaryanın burjuvaziye karşı zaferi bugün halkların içine nefret tohumları eken bütün ulusal ve ekonomik çatışmalara bir son verecektir. Onun için bu sonuç, aynı zamanda bütün ezilen ulusların kurtuluşunun işaretidir.»

Marx'ın bu sözleri işçi sınıfı sosyalistlerine, ulusal kurtuluş hareketi konusunda nasıl bir tavır takınmaları gerektiğini gayet açık bir şekilde gösteriyor ve milletler ve sömürgeler sorunundaki temel sosyalist politikanın ana hatlarını gösteriyordu. Zaten bu döneme kadarki bütün kurtuluş mücadeleleri kesin başarısızlıkla sonuçlanmış ve şu gerçeği açıkça ortaya koymuştu : **Pproletaryanın sınıf mücadelesi ile birlik içinde olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesinin kesin bir zafere erişmesine imkân yoktur.**

Bu, altı defalarca çizilmesi gereken gerçek, ulusal meselesinin de doğrudan sınıflar arasındaki mücadeleden kaynaklanmasından gelmektedir.

Gerek sömürgeci gerekse emperyalist dönemde, ezen ve ezilen uluslararasındaki mücadele kapitalist dünyadaki burjuvazi proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin bir yan ürünü, onun bir uzantısı durumundadır. Kapitalist üretim tarzı bütün aşamalarında burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesi tarafından belirlenir. Bu mücadele ve bunun içinde geliştiği **üretim ve yeniden üretim süreci,** zorunlu olarak gelişmiş ülkelerin, diğer ülkeler ve halklar üzerinde baskı kurmasına ve onları sömürmesine yol açmıştır. Bu, tamamen, sınıf mücadelesinin başka bir planda, ulusal

planda tezahüründen başka birşey değildir. Tarih uluslararasındaki müdadeleden değil sınıflar arasındaki mücadeleden doğar. Bu yüzden de Marx, ancak proletaryanın burjuvaziye karşı zaferinin ezilen uluslara bir ışık yakacağını ve onların kurtuluşuna yol açacağını belirtiyordu.

Ezilen Halkların Kurtuluş Tarihinin Başlangıcı: Ekim Devrimi

Uluslararası işçi sınıfı hareketinin burjuvaziye karşı ilk zaferi Ekim Devrimi oldu. Ekim Devrimini dünyada ilk defa bir sosyalist ülkenin kurulması, sosyalizmin tek ülkede zafer kazanması izledi. Emek ve sermaye arasındaki kapitalizmin temel çelişkisi böylece yeni bir boyut kazanıyordu. Uluslararası burjuvazinin karşısında artık sadece tek tek kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfları değil, ayrıca sosyalist bir devlet de bulunuyordu. Ekim Devrimi dünyanın altıda birinin emperyalizmin sömürüsünden kurtulmasına yol açmış ve bu topraklar üzerinde proletaryanın iktidarı kurulmuştu. Bu durum, uluslararası işçi sınıfı hareketinde Sovyetler Birliğinin öncü duruma geçmesi sonucunu doğuruyordu.

Ekim Devrimi sadece uluslararası işçi sınıfı hareketine yeni bir güç vermekle kalmadı, aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketine, ezilen halkların anti - emperyalist mücadelesine de yeni boyutlar getirdi. Proletaryanın burjuvaziye karşı zaferi, sömürge halkların mücadelesine ışık tuttu. **Sosyalist Sovyetler Birliği ezilen halkların en büyük güç ve umut kaynağı oldu.**

İlk sosyalist devlet, bir yandan kendisini yok etmek isteyen emperyalizmin birleşmiş kuvvetlerine ve onların desteklediği içerdeki gericililerin silâhlı saldırılarına karşı Sovyet ülkesini büyük güçlüklerle savunurken; bir yandan da, anti - emperyalist mücadele veren ezilen halklara siyasî ve maddî yardımda bulunuyor, onlara yol gösteriyordu. Sovyetler Birliği, kuruluşunun daha ilk yıllarında Türkiye, Hindistan ve Çin'deki kurtuluş mücadelelerine destek oluyor ve bunlara her türlü yardımda bulunuyordu.

Sosyalizmin tek ülkedeki zaferinin gerek uluslararası işçi sınıfı hareketine gerekse ulusal kurtuluş hareketine getirdiği yeni boyutlar en açık ifadesini **III. Enternasyonal**'de buldu. SBKP öncülüğünde bütün dünyadaki işçi sınıfı partilerini bünyesinde toplayan III. Enternasyonal, hem işçi sınıfının burjuvaziye karşı verdiği mücadelenin zaferi için çalışıyor, hem de ezilen halkların kurtuluş mücadelesinin başarısına katkıda bulunuyordu. Bizzat III. Enternasyonal'in varlığı ve çalışmaları, sosyalist ülkenin, kapitalist ülkeler işçi sınıflarının ve ezilen halkların birliğinin, anti - emperyalist cephenin en somut ifadesiydi. Marx'ın öngörüşü, III. Enternasyonal'in mücadelesinde hayat kazanmıştı.

İşçi sınıfı hareketi ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki diyalektik bütünlük konusunda Lenin'in III. Enternasyonal çalışmaları ile ilgili kaleme aldığı eserler büyük önem taşır. Bunlar bu konuda bizler için baş vurulacak en temel eserler olma niteliğini sürdürmektedir. III. Enternasyonal Kongrelerinin ve Yürütme Kurulunun bu konu ile ilgili olarak aldığı birçok karar da gene son derece önemlidir.

Lenin, Enternasyonal'in II. Kongresi için hazırladığı «Milletler ve Sö-

mürgeler Sorunu Üzerine Rapor» da ve bunun ilk taslağında (her ikisi için bak : KİTLE, sayı 41 ve 42, sayfa 2) ulusal kurtuluş hareketi ile sosyalizm arasındaki diyalektik birliğe büyük bir açıklık getirir :

«Emperyalizmin karakteristik özelliği, bütün dünyanın, şimdi gördüğümüz gibi bir sürü ezilen milletle muazzam zenginliğe ve güçlü silâhlı kuvvetlere sahip bir avuç hakim millet arasında ikiye bölünmesidir.» diyen Lenin, bu durumda milletlerin, ezen ve ezilen milletler olarak ayrılmasının bu konudaki devrimci politikada bütün tezlere hakim olduğunu belirtir.

Lenin daha sonra şöyle der :

«Tezlerimizde ikinci temel fikir şudur : Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugünkü durumunda, halklarla dünya siyasî sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri, küçük bir emperyalist milletler grubunun Sovyet Rusya önderliğindeki şura hareketine ve şura devletlerine karşı yürüttüğü mücadele belirlemektedir. Bunu akılda tutmazsak, tek bir millî sorunu ya da sömürgeler sorununu, dünyanın en ücra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız.»

Bu tez bütün emperyalist dönem boyunca geçerliğini koruyacak olan son derece önemli bir olguyu ifade etmektedir. Ezilen halklarla emperyalist sistem arasındaki ilişkileri belirleyen unsur, emperyalist devletlerle sosyalist devlet arasındaki mücadeledir. Dünyanın en ücra köşesindeki ülke bile bu mücadeleden etkilenmekte ve ona bağlı olarak gelişmektedir. Lenin aynı tespiti taslak çalışmasında şöyle getirmektedir : «Dünyada siyasî gelişmeler zorunlu olarak tek bir odak noktasında toplanmaktadır : Dünya burjuvazisinin Sovyet Cumhuriyetine karşı mücadelesi. Bu mücadelede, bir yandan bütün ülkelerin ileri işçilerinin şura hareketleri, öte yandan kurtuluşlarının şura sisteminin (Sovyet sisteminin, sosyalist sistemin) dünya emperyalizmine karşı zafer kazanmasına bağlı olduğunu acı tecrübeler sonunda öğrenen sömürgelerdeki ve ezilen milliyetler arasındaki bütün millî kurtuluş hareketleri, zorunlu olarak Sovyet Rus Cumhuriyeti çevresinde toplanmaktadır.»

Sosyalizmin tek bir ülkede zafer kazanmasından sonra kapitalizmin temel çelişkisi olan emek - sermaye çelişkisi, kapitalist ülkelerde keskinleşerek sürerken, yeni ve çok daha önemli bir nitelik kazanıyor, sosyalizm - kapitalizm (sosyalist ülke - emperyalist ülkeler) arasındaki çelişki haline geliyordu. Bütün diğer çelişkileri tayin edecek olan çelişki, bütün diğer gelişmelerin ve mücadelelerin odak noktası budur artık : **Sosyalizm ve kapitalizm arasındaki mücadele.**

Bu mücadelede, kurtuluşlarının onun zaferine sıkı sıkıya bağlı olduğunu gören kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketi ile ezilen halklar zorunlu olarak sosyalist ülkenin yanında yer alıyorlardı.

Ezilen halkların temsilcilerinin kendi kurtuluşlarının sosyalizmin kapitalizme karşı mücadelesiyle yakından ilgili olduğunu görmeleri ve her iki mücadelesiyle yakından ilgili olduğunu görmeleri ve her iki mücadelenin de ortak düşmana, emperyalizme karşı verilmesi gerçeği, **«Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin»** sloganına da geçerlilik kazandırıyordu. Manifesto'nun «Bütün ülkelerin işçileri birleşin» sloganının bu şekilde de kullanılması ile ilgili olarak Lenin şöyle diyordu : «Bugün artık yalnız

bütün ülkelerin proleterlerinin değil, ezilen halkların da temsilcileri durumundayız. Geçenlerde Komünist Enternasyonal'in Narodi Vostoka başlıklı bir dergisi yayınlandı. Orada Enternasyonal'in Doğu halkları için ortaya attığı şu şiar yer alıyor: "Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin". Bir yoldaş bunun üzerine, "Merkez Komitesi şiarın değiştirilmesi için ne zaman emir verdi?" diye sordu. Doğrusu Merkez Komitesinin böyle bir emir verdiğini ben hiç hatırlıyamıyorum. Muhakkak ki Komünist Manifestosu açısından bu değişiklikler yanlıştır, ama Komünist Manifestosu çok değişik koşullarda yazılmıştır. Oysa günümüz siyaseti açısından, bu yapılan değişiklik doğrudur. İlişkiler gerginleşmiştir. Almanya baştan aşağı kaynıyor; bütün Asya'da öyle. Hindistan'da devrimci hareketin nasıl geliştiğini okudunuz. Çin'de Japonlara ve Amerikalılara karşı korkunç bir nefret var. Almanya'da İtilâf Devletlerine karşı duyulan nefretin derinliğini ancak Alman işçilerinin kendi kapitalistlerine karşı duydukları nefreti bilenler anlayabilir. Sonuç olarak bütün bunlar Rusya'yı dünyanın bütün ezilen halklarının baş temsilcisi yapmıştır.» (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 342).

46 Komünist ve İşçi Partisinin ortaklaşa çıkardıkları ve 24 ayrı dilde yayınlanan «Barış ve Sosyalizm Sorunları» adlı aylık derginin yazı kurulu başkanı Zaradov, ulusal kurtuluş hareketinin sorunları ile ilgili bir sempozyumda yaptığı konuşmada Lenin'in bu konuya nasıl yaklaştığını şöyle özetlemektedir: «Lenin, sömürge ve yarı sömürge halkların kurtuluş hareketini, dünya burjuvazisinin proletaryaya karşı sınıf çatışmasında ihtiyat olarak kullanamıyacağı bir sosyo - politik güç olarak tanımlamıştır.

«Lenin, değişken sosyal yapısı ve içinde taşıdığı bazı çelişkilere rağmen ulusal kurtuluş hareketinin müthiş bir devrimci potansiyele sahip olduğunu ve dünya çapındaki devrimci mücadelede aktif ve bağımsız bir güç olduğunu ispatlamıştır. Şu halde proletaryanın ve sosyalist güçlerin bu harekete karşı tavrı işbirliği ve ittifak yapmak olmalıdır.

«Lenin halkların emperyalizmden kurtuluş mücadelesinin, sadece özde millî ve eğilimde demokratik olmakla kalmadığını, zaman içinde "kapitalizme ve emperyalizme karşı geleceğini" göstermiştir. (Toplu Eserler, cilt 32, sayfa 482).

«Lenin sömürgelikten kurtulan halkların, yeni tarihî koşullarda kapitalist aşamayı atlayarak doğrudan doğruya sosyalizme geçme olasılıklarının da bilimsel açıklamasını yapmıştır.

«Lenin ulus ve sömürge sorununda, bir marksistin sadece ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımakla yetinmemesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Ulusal kurtuluş hareketindeki devrimci unsurları eylemle, maddi ve manevi açıdan en kesin şekilde desteklemek gerekir. (Toplu Eserler, cilt 22, sayfa 151 - 152)» (bak: İLKE sayı 14, sayfa 89).

Lenin sorunun teorik özünü bu şekilde, sonraki bütün sosyalist harekete ışık tutacak mükemmellikte koymakla kalmıyor, ulusal kurtuluş mücadelelerinin hangi şartlar altında destekleneceği konusuna da kesin açıklık getiriyordu:

«...Biz komünistler sömürgelerde burjuva kurtuluş hareketlerini ancak, bu hareketler gerçekten devrimci oldukları takdirde, bu hareketlerin

temsilcileri o ülkelerdeki köylülüğü ve sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz.» (Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine)

Lenin'in bu önemli ayırımı ulusal kurtuluş hareketinin sınıfsal özü meselesini de birlikte getirir. Ulusal kurtuluş hareketinin, bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki anti - emperyalist mücadelelerin bütünü olduğunu görmüştük. Fakat bu mücadelelerin her ülkede ve her dönemde bir ve aynı sınıfsal öze sahip olmayacağı açıktır. Çünkü emperyalizmin sömürüsü altında olan ülkelerde çıkarları emperyalizmin varlığı ile uyuşmayan **bir değil, birkaç sosyal sınıf ve tabaka vardır.** Şüphesiz ki, bütün emperyalist dönem boyunca ve bütün ülkelerde sonuna kadar tutarlı ve uzlaşmaz tek anti - emperyalist güç işçi sınıfıdır. Ama bunun yanında geniş küçük burjuva yığınları ve millî burjuvazi de anti - emperyalist nitelik taşır ve ulusal kurtuluş mücadelesinde yerini alır. Ulusal kurtuluş mücadeleleri büyük çoğunluğuyla işçi sınıfının nitelik ve nicelik olarak az gelişmiş olduğu ülkelerde sürdüğü için, bu mücadelede öncülük çoğu kez işçi sınıfının dışındaki milliyetçi sınıf ve tabakalarda olmuştur ve olmaktadır. Ulusal kurtuluş mücadelesi herşeyden önce bir cephe mücadelesidir, bütün anti - emperyalist sınıf ve tabakaların bağımsızlık mücadelesidir. Bu durumda, işçi sınıfının örgütlü gücü, anti - emperyalist mücadelede öncülüğü elde edemediği durumlarda, öncülük başka sınıf ve tabakalarda olabilir. İşçi sınıfının ilkesi örgütlü bir şekilde anti - emperyalist cephede yerini almak ve mücadelenin tutarlı bir çizgide ilerlemesi için çalışmaktır. İşçi sınıfı öncülüğü mücadele içinde ele geçirdiği durumlarda bağımsızlığın kazanılması ve sosyalist kuruluşa geçilmesi son derece çabuklaşır, emperyalizmle uzlaşma ihtimalleri kesinlikle ortadan kalkar. Çin, Vietnam, Kamboçya devrimlerinin pratiği buna en iyi örnektir. Tersi durumda bağımsızlığın kazanılması hem bir çok yalpalamalardan sonra başarılır (bu durumda yenilgi de mümkündür) hem de bağımsızlığın kazanılmasından sonra, işçi sınıfı sosyal devrim için güçlü bir sınıf mücadelesini sürdürmek ve emperyalizmin iktidardaki millî burjuva ya da küçük burjuva unsurlarla anlaşmasını önlemek zorundadır.

Burada önemli olan, ulusal kurtuluş mücadelesinin mutlaka işçi sınıfının fiilî ve örgütsel öncülüğünde olması gerekmediği, tersi durumlarda da başarının mümkün olduğu, fakat işçi sınıfının nihai hedefine en kısa yoldan ulaşmak için sürekli öncülük için mücadele etmesi gerektiğidir.

Ulusal kurtuluş hareketine işçi sınıfı dışındaki anti - emperyalist sınıf ve tabakaların da aynı cephe içinde katılması, hatta çoğu yerde tarihsel gelişme sürecinde ilk anti - emperyalist hareketi başlatan sınıfların bunlar olması, ulusal kurtuluş ve milliyetçilik meselesini gündeme getirir. «Ezilen halkların devrimci, anti - emperyalist mücadelesi milliyetçilik şeklinde başlamış ve milliyetçilikte somutlanmıştır. (Jukov - İskenderov, Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya. s. 276).

Milliyetçilik bir burjuva ideolojisi olmasına rağmen marksizm her zaman diğer ulusları ezen veya bir zamanlar ezmiş olan bir ulusun milliyetçiliği ile ezilen veya bir zamanlar ezilmiş olan bir ulusun milliyetçiliği arasında kesin bir ayırım yapar. Ulusal kurtuluşun amacı bağımsızlığın kaza-

nılmasıdır. Bağımsızlığın kazanılması millî meselenin çözümlenmesi için en elverişli şartları da hazırlar. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının savunulması bunun için önemli ve tarihsel gelişmeyi hızlandırıcı bir tavırdır.

Ezilen ulusun anti - emperyalist mücadelesinin, uluslaşma çabasının ve kapitalizm öncesi sömürüden kurtulma mücadelesinin bir ifadesi olduğu için, milliyetçilik demokratik bir öze sahiptir. Lenin şöyle diyordu : «Bütün burjuva milliyetçiliğinde genel demokratik bir öz vardır ve hiç çekinmeden üstüne üstüne gittiğimiz işte bu özdür.» (Toplu Eserler, cilt 20, s. 435).

Ama milliyetçilik sadece bu demokratik özden ibaret değildir. Sömürücü sınıfların ideolojisi olan milliyetçilik gerici bir öze de sahiptir.

«Ulusal kurtuluş devrimlerinin derinlik kazanması ve ülkenin sosyal dönüşümünün ivedilikle yerine getirilmesi gereken bir görev halini almasıyla birlikte, milliyetçiliğin gelişimindeki iki ana eğilim açıkça ortaya çıkar. Milliyetçilik artık sadece demokratik ilerici güçlerin bir silâhı olmaktan çıkıp yerli tutucu güçlerin de silâhı olmaya başlar...

«Milliyetçilik tutucu bir eğilimi de kapsar. Bu eğilimi temsil eden güçler, milliyetçiliğin genel demokratik kapsamını ortadan kaldırmaya ve onu kalkınma yolundaki ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısında köklü değişiklikleri gerçekleştirmek isteyen güçlerle mücadele halindeki siyasal grupların ve sınıfların çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar. Onlar için nihai hedef devletin bağımsızlık kazanmasıdır. Bu güçler, milliyetçi sloganlara sarılarak ve ulusların kinini alevlendirerek halkın dikkatini iç sorunların çözümünden uzak tutmaya çabalarlar. Emperyalizm ulusal kurtuluş devrimlerinin kutsal gelişimini köstekIemek arzusunu, özellikle bu güçlere dayanarak gerçekleştirmek peşindedir.

«Yeni toplumun kuruluşu boyunca, zorunlu olarak ortaya çıkan iç sorunlar ve güçlüklerden sıyrılmak isteği ve artık yeterince olgunlaşan sosyal ve ekonomik görevlerin çözümünden halk yığınlarını uzak tutma çabası, milliyetçiliğin bu eğiliminin diğer görüntüleri arasındadır...

«Ulusal kurtuluş hareketinin diyalektiği şudur : Siyasal bağımsızlık için verilen savaş döneminde, bir birleştirici unsur olan ezilen halkların milliyetçiliği, belli koşullar içinde anti - emperyalist birliğin zayıflatıcı bir etkeni haline de gelebilir.» (Jukov - İskenderov, a.g.e. sayfa 282).

Aynı eserde marksistlerin milliyetçilik karşısındaki tavırları şöyle özetleniyor :

«Marksistler, ezilen ulusların milliyetçiliklerinde gözlenen anti - emperyalist eğilimleri desteklerler. Fakat aynı zamanda, milliyetçiliğin yaygın hale gelmesini ve olumsuz yönlerinin gelişmesini eleştirerek, enternasyonalci fikirlerini yaymaktan da geri durmazlar. Marksizm, enternasyonalizmin yerine konmak istenen milliyetçilikle bağdaşmaz. Marksistlerin temel ilkesi, feodalizm tarafından ezilen emekçi kitlelerde bilinçlenmeyi uyandırmak ve millî mesele tartışmalarında demokratik bir tutumu bilinçli bir şekilde savunarak, her türlü ulusal baskıya karşı ulusal egemenlik adına verilen savaşları sonuna kadar desteklemektir. Fakat Lenin hemen şunu da ekliyor : "Proletarya, milliyetçi akımı desteklemede çok fazla ile-

riye gitmemek zorundadır, çünkü bu, milliyetçiliği güçlendirmeye çabalayan burjuvazinin etkinliğini desteklemek anlamına gelir. Açıkça belirlenmiş tarihî bir süreç içinde, titizlikle sınırlandırılmış ve konumu saptanmış bir çerçevenin dışında, burjuva milliyetçiliğine yardım etmek, proletaryaya ihanet edip burjuvazinin saflarında yer almak demektir." (Toplu Eserler, cilt 20, sayfa 28)» (a.g.e., sayfa 288).

İşte Ekim devriminden sonra değişen dünya şartları altında III. Enternasyonal'da, ulusal kurtuluş hareketi ve sosyalistlerin bu konudaki tavırları Lenin tarafından yukarda özetlemeye çalıştığımız şekilde konuluyordu. Bu görüşler canlılığını günümüzde hâlâ korumaktadır.

İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası

Emperyalistler arası eşitsiz gelişmenin yol açtığı, emperyalistler arası paylaşımı yeniden silâh zoruyla halletmeyi amaçlayan İkinci Dünya Savaşı, kısa sürede, kapitalizmin sosyalizme karşı savaşına, diğer emperyalist ülkelerin el altından desteklediği Alman faşizminin ve Japon militarizminin Sovyetler Birliği'ne saldırısı şekline dönüştü. Bu, **iki sosyal sistemin korkunç bir mücadelesi** oldu. Savaştan, geleceği ve kurtuluşu temsil eden sosyalizm zaferle çıktı. Sovyet orduları gerek Japon ordularını gerekse Alman ordularını bozguna uğratıyor, 20 milyon evlâdını şehit verme bahasına bütün ülkelerin ilerici ve emekçilerinin yardımıyla kapitalizme ve emperyalizme büyük bir darbe indiriyordu.

Sosyalizmin tarihsel gelişmeyi geri çevirmeye uğraşan kapitalizm karşısında kazandığı bu büyük zafer dünya devrimci sürecinin gelişmesine büyük bir hız kazandırdı. Sosyalizm artık tek bir ülke ile sınırlı olmaktan çıkıp bir dünya sistemi haline geldi, dünyanın üçte birinde sosyalist üretim tarzına geçiş başladı.

Sovyetler Birliği'nin savaşta kazandığı zafer sadece sosyalizmin yayılmasına değil, aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketinin de yeni başarılar kazanmasına yardımcı oldu. Çin, Vietnam, Kore bağımsızlıklarını kazanıp, hızla sosyalist kuruluşa geçtiler. Birçok Asya ve Afrika ülkesi siyasî bağımsızlıklarını kazandılar. Afrika'daki ülkelerin büyük bir bölümünün ulusal bağımsızlıklarını kazanmaları 15 yıl bile sürmedi.

Ulusal kurtuluş hareketinin savaş sonrasında kazandığı tarihî başarılar ve emperyalistlerin sömürgeler sisteminin çökmesi, sömürge durumundaki ülkelerin sayısının son derece azalması, sosyalizmin bir dünya sistemi haline gelmesinin ve güçlenmesinin bir sonucudur. Öte yandan ezilen halkların emperyalizme karşı kazandıkları zaferler geliştikçe, sosyalizmin dünyadaki yeri ve gücü daha pekişmektedir.

Emperyalizmin sömürgeler imparatorluğunun savaş sonrasında kesinlikle çökmesi, ve birçok ülkenin sömürge durumundan çıkarak siyasal bağımsızlığını kazanması, emperyalizmi bu ülkeleri sömürmeyi, ekonomik bağımlılıklarını sürdürmeyi devam ettirebilmek için yeni yöntemlere başvurmak zorunda bıraktı. Emperyalizm artık savunma durumuna geçmişti, elindekini korumak, yeni yeni kayıplar vermemek mücadelesindeydi. **Yeni - sömürgecilik** (Neokolonyalizm) diye adlandırılan emperyalist sömürü yöntem ve biçimleri işte bu ihtiyaçtan dolayı, ezilen halkların kurtuluş mücadelesine karşı son bir çare olarak getirildi. Yeni - sömürgecilik, emper-

yalizmin günümüzde ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerle, bağımlı ülkeleri sömürme ve baskı altında tutmada kullandığı farklı yöntem ve biçimlerin bütünüdür. Yeni sömürgeciliği belirleyen iki unsur, emperyalizmin kendisini sürekli sömürgeci yayılmaya zorlayan objektif sosyo - ekonomik kanunları ile dünya çapında devrim ve karşı devrim arasındaki karşılıklı güçler ilişkisinin sosyalizm lehine dönmüş olmasıdır. Kapitalizmin genel bunalımının üçüncü dönelmine girilmesiyle, sömürgeler sisteminin çökmüş olmasıyla, yaşanan dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının somut özellikleri altında emperyalist sömürgecilik politikası **yeni - sömürgecilik** şekline girmiştir.

Sosyalist sistemin sürekli artan gücü, ulusal kurtuluş hareketinin son derece hızlanması ve içlerinde bir kısmının kapitalist olmayan yola girdiği bir dizi genç ulusal devletlerin kurulması, emperyalist güçleri ve tekelleri genç ulusal devletler karşısında, geleneksel sömürgecilikten farklı yeni hedefler yöntem ve biçimler bulmak zorunda bırakmıştır. Amaç gene aynıdır : sömürü ve baskıyı sürdürmek. Yeni - sömürgecilikte, eski - sömürgeciliğin kanlı askerî müdahaleleri ve saldırganlığı bırakılmamış (çünkü bu emperyalizmin doğası gereğidir) fakat bunun yanında çeşitli ekonomik tedbirler ve özellikle ideolojik baskı uygulamaya koyulmuştur. Örneğin anti - komünizm yeni - sömürgeciliğin önde gelen niteliklerindendir. Yeni - sömürgeciliğin bütün tedbirleri, sömürge durumundan daha yeni çıkmış olan genç devletleri sömürmeye devam etmeye ve bunların siyasî bağımsızlıklarını pekiştirmelerini, ekonomik bağımsızlıklarını kurmalarını ve emperyalist dünya sisteminden kurtulmalarını engellemeye yöneliktir. Aynı zamanda sosyalist fikirlerin yayılması ve genç devletlerin sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler kurmaları da önlenmek istenmektedir.

Ekonomik yardım adı altında tanıtılan yeni tipte sermaye ihracı; politik amaçlarla ve kendine bağlamak için genç devletlere borç ve kredi vermek; genç devletlerin gıda maddeleri eksikliklerinden ve çeşitli ürünlerini ihraçta karşılaştıkları güçlüklerden faydalanmak; eşitliğe dayanmayan çeşitli anlaşmaları kabul ettirmek; hammadde ve benzeri maddelerde fiyat zorlamaları yapmak; ithalâtı kısıtlamak; genç devletleri ekonomik açmazlara sürüklemek; genç devletlerin yönetim ve planlama kadroları arasında kendi ajanlarını yerleştirmek; ideolojik şartlandırma amacına yönelik teknik «yardım» yapmak ve ülkenin eğitim mekanizmasını emperyalizmin çıkarları doğrultusunda kurmak; askerî «yardım» maskesi altında ülkedeki subay kadrolarını ve orduyu kendine bağlamak; askerî darbeler düzenliyerek kendi çıkarlarına uymayan iktidarları tasfiye etmek; anti - emperyalist güçleri bölmeye çalışmak; kapitalist yolu egemen kılma amacıyla burjuva iktisadını ve sözde kalkınma modellerini benimsetmeye çalışmak; yerli kapitalist sınıfı güçlendirmek —işte bütün bunlar yeni - sömürgeciliğin aldığı ve geliştirdiği tedbirlerdir. Emperyalistlerin bu tedbirleri giderek daha gizli ve maskelenmiş biçimlerde getirmeleri, aslında yeni - sömürgeciliğin ne kadar zayıf olduğunu ispat eder. Emperyalizm artık sömürgecilik döneminde olduğu gibi bir ülkede egemenliğini açıkça kuramamakta, tersine o ülkedeki emekçi halkın tepkisi ile mümkün olduğu kadar az karşılaşmak için türlü - çeşitli kılıklara girmektedir.

Yeni - sömürgeciliğin başka bir özelliği de, çeşitli emperyalist ül-

kelerin az gelişmiş ülkeleri sömürmeye devam edebilmek için, kollektif sömürgeci kurumlar içinde örgütlenmeleridir. Ezilen halklar karşısında emperyalistler sürekli olmasa bile geçici ittifaklara gitmektedirler. Dünya Bankası, Afrika ülkelerini AET'ye bağlama çabaları, Amerika Kalkınma Bankası, «Aid İndia Club», vb. gibi kurum ve çabalar yeni sömürgeciliğin araçlarıdır. Emperyalistler yeni - sömürgecilik amaçları için NATO, CENTO, SEATO gibi askerî örgütleri de kullanmaktadırlar.

Yeni - sömürgecilik, tarihî olarak emperyalizmin sömürgecilik politikasının son dönemidir ve kaçınılmaz olarak çöküşe mahkumdur.

Günümüz dünyasında, bütün gelişmelerin etrafında döndüğü temel mücadele olan sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadelede sosyalist ülkeler, az gelişmiş ülkelerle olan ilişkilerini ve onların ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleme görevini, emperyalizmin yeni - sömürgecilik yöntemlerini boşa çıkaracak ve tesirsiz hale getirecek şekilde ayarlamaktadır. Sosyalist ülkeler az gelişmiş ülkelere, bunların emperyalizme olan bağımlılıklarını azaltmak amacıyla, politik - moral, ekonomik ve askerî alanlarda yardım ve destekte bulunmaktadır.

Ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde, **artan bir ölçüde**, sadece emperyalizme ve feodal kalıntılara karşı olmakla kalmayıp, sosyal kuruluşa, sermayenin boyunduruğundan kurtulmaya yöneldiği görülmektedir.

«Kapsamı gereği ulusal kurtuluş devrimleri, başından beri birçok durumda sadece emperyalizme ve feodal rejimlere karşı değil, fakat belli bir ölçüde de kapitalizme, yani işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleştirilecek olan sosyalist devrimlerin düşmanına da yöneliktir. Kuşkusuz, özellikle genel demokratik görevleri yüklenen ulusal kurtuluş hareketinin günümüzdeki aşaması ile sosyalist aşamayı özleştirmek ve sosyal gelişmeyi yapay olarak zorlamak yanlıştır. Şu veya bu ülkede kurtuluş savaşının gelişme aşamasını ve düzeyini doğru değerlendirmek, objektif önşartları henüz yeterince olgunlaşmamış sorunları gündeme getirmek ve tarihî sürecin vazgeçilmez ara basamaklarıyla sınırlı kalmak tehlikesinden korur.

«Öte yandan, genellikle sosyalist devrim tarafından gerçekleştirilecek olan bazı görevlerin ulusal kurtuluş hareketi süreci içinde ortaya atılmasının hatta yerine getirilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmek yanlıştır. Günümüzde ulusal kurtuluş devrimleri ile sosyalist devrimlerin görevlerinin çok daha sıkı bir şekilde birbirine karıştığı görülmektedir, çünkü ulusal kurtuluş hareketinin mantığı göstermektedir ki, başlangıçta ulusal kurtuluşu hedefleyen mücadele, sonunda kesin olarak ulusal baskıyı doğuran sosyal sisteme, yani kapitalizme karşı yönelecektir.» (Jukov - İskenderov, a.g.e., sayfa 27).

İkinci Dünya Savaşı sonrası şartları ve kapitalizmin genel bunalımının üçüncü dönemine girmesi, devrim şartlarına büyük bir yenilik getirdi. **Artık bir dünya savaşına bağlı olmadan, emperyalizmin zinciri zayıf halkalarından tek tek kopabiliyordu.** Küba, Güney Vietnam ve Kamboçya'daki gelişmeler, Portekiz'deki ve Afrika'daki sömürgeleri Mozambik, Angola ve Gine - Bissau'daki kurtuluş mücadelelerinin zaferleri bu yeni dönemin kilometre taşları oldular. Emperyalizm artık o kadar zayıflamaktadır ki, mevzii savaşlarla bile geriletilebilmekte, hatta Portekiz ve Yunanistan da olduğu gibi faşizm uzun süreli silâhlı mücadele olmadan bile yıkılabilmek-

tedir. Bütün bunlar herşeyden önce dünya devrimci sürecinin üç temel tamamlayıcı unsurunun günümüzde erişmiş olduğu büyük gücün bir sonucudur. Şartlar, sürekli olarak emperyalizmin aleyhine devrim güçlerinin lehine gelişmektedir.

Bugün emperyalizmin jandarması durumunda olan ABD emperyalıstleri leri çok büyük sayıda askerî gücü sosyalizme ve kapitalist ülkeler proletaryasına karşı Batı Avrupa ve Japonya'da tutmakta, buralardaki askerî harcamaları için büyük kaynaklar ayırmak zorunda kalmaktadır. Bu durum Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki halkların mücadelesi için elverişli şartlar yaratmakta, emperyalizm ne tarafa güç yetiştireceğini şaşırmaktadır. Öte yandan ezilen halkların silâhlı kurtuluş mücadelesine karşı geleneksel sömürgecilik yöntemleriyle saldıran emperyalizm, burada da büyük yaralar almış ve ezilen ulusların uzun ve meşakkatli mücadelesi dünyanın en güçlü emperyalist ülkesini Vietnam ve Kamboçya'da kafasına vura vura yenmiş, ABD emperyalizmini tasını tarağını ve ajanlarını toplayıp Hindi Çinî'den koşa koşa kaçmak zorunda bırakmıştır.

Hindi Çinî halklarının mücadelesi başta Sovyetler Birliği olmak üzere bütün sosyalist ülkelerin aktif yardım ve destekleriyle, enternasyonalist dayanışmalarıyla ve kapitalist ülkeler proletaryası ile ilerici kamuoyunun önemli desteğiyle başarıya ulaşmıştır. Canını dişine takarak yıllarca çarpışan Vietnam halkı, dünyanın bütün ilerici ve devrimci güçlerinin yanında olduğunu gayet iyi biliyordu. ABD emperyalizmini Vietnam'a karşı topyekun bir imha savaşına girişmekten, Vietnam da nükleer silâhlar kullanmaktan alıkoyan en önemli faktör dünya sosyalist sisteminin varlığı ve gücüydü.

Üç devrimci gücün anti - emperyalist ve sosyal ilerlemeden yana ittifakının diğer somut bir örneği de, Portekiz meselesinde somutlandı. Dünya sosyalist sistemi ile son derece sıkı bir enternasyonalist ilişki içinde olan Portekiz işçi sınıfı, aynı zamanda faşist Portekiz'in sömürgelerindeki bütün kurtuluş hareketleriyle, anti - emperyalist örgütlerle, sıkı bir dayanışma içindeydi. Portekiz halkının anti - faşist mücadelesi ile sömürge halklarının anti - emperyalist mücadelesi Portekiz faşizmini ve sömürgeciliğini birlikte yıktılar. Bugün Portekiz demokratik ve sosyalizm yolunda bir ülke, sömürgeler ise bağımsızlıklarını kazanmış durumdalar. Sosyalist ülkeler Portekiz işçi sınıfına yardımcı olurken, sömürgelerdeki halkların mücadelesine de yardımcı oluyorlar ve enternasyonalizmin en büyük örneklerini veriyorlardı. Eski Portekiz'in sömürgelerdeki anti - emperyalist ulusal kurtuluşçu örgütlerin askerî ve maddî malzeme ihtiyaçları sosyalist ülkelerce sağlanıyor, kurtuluş örgütlerine her türlü yardım yapılıyordu. Bugün de bağımsız genç devlet olma yolunda olan bu ülkelere sosyalist ülkeler ekonomik bağımsızlıklarını sağlamak için her türlü yardım ve dayanışmayı sürdürüyorlar. **Sosyalist ülkelerin varlığı ve desteği ulusal kurtuluş hareketine güç katıyor, ezilen halkların zaferleri sosyalizmi emperyalizm karşısında daha güçlendiriyor. İşte anti - emperyalist mücadelede sosyalist mücadelede sosyalist sistem ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki birliğin diyalektiği.**

Üç Temel Gücün Birliği

Bu gerçekler bizlere şunu gösteriyor:

Eğer içinde yaşadığımız çağ emperyalizm ile başlayan ve kapitalizmden sosyalizme geçişi temsil eden bir çağsa ve eğer bu çağda emperyalizm, kapitalizmin temel çelişkisi olan emek sermaye çelişkisini keskinleştirerek üç ayrı biçimde dünyaya yaymışsa ve bunlar kapitalizm ile sosyalizm, kapitalist ülkeler işçi sınıfları ile burjuvazisi ve emperyalist ülkeler ile az gelişmiş ülkeler arasındaki çelişkiler şeklinde ortaya çıkıyorsa, o zaman uluslararası emperyalist - kapitalist burjuvazi karşısında ona karşı mücadele veren üç devrimci unsur var demektir. Bunların her üçü de bir arada ve birbirine bağlı olarak mevcuttur. Eğer bütün bu çelişkiler kapitalizmin bir dünya sistemi olarak emperyalizme dönüşmesi ile yani çöküş dönelmine girmesiyle gündeme gelmişse bir sistem olarak emperyalizmin varlığından kaynaklaşmışsa bunun tersi düşünülemez. Sosyalist sistem, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi bir ve ayni şeyin, dünya çapındaki anti - empearyalist mücadelenin, kapitalizme dünya çapında son verilmesi mücadelesinin farklı şartlardaki üç ayrı ve birlik içindeki birbirlerini tamamlayıcı unsurudur. Biri olmadan diğerleri olamaz. Bu diyalektik bütünlüğü görmeden dünya siyasetinde gelişen olayları anlamamız mümkün değildir.

İkinci olarak, eğer emperyalizmin toptan çöküşe doğru gittiği bir çağda yaşıyorsak ve bu çöküşün tarihteki başlangıç noktası Büyük Ekim Devrimi ise ve bu devrim emek ve sermaye arasındaki çelişkiden kaynaklanarak, sosyalizmin tek ülkedeki zaferini dünya kapitalizminin bütün çabalarına rağmen başarıya ulaştırmışsa ve eğer gene bu devrim ezilen halkların mücadelesine ışık tutmuş ve tutmakta ise, o zaman dünyadaki en önemli mücadele emperyalizm ile sosyalist sistem arasındaki mücadeledir. Üç temel devrimci unsurun en önemlisi ve devrim cephesinin tayin edici unsuru dünya sosyalist sistemidir. Bunu görmezsek gene hiç bir şeyi açıklayamayız.

Üçüncü olarak, eğer emperyalizmin sosyalistler olarak bir an evvel yıkılmasını ve insanlığın sömürü, baskı ve zulümden bir an evvel kurtulmasını istiyorsak ve bu uğurda kararlı bir mücadeleye girmişsek, o zaman kendi ülkemizdeki devrimci mücadelenin başarısı için çalışırken, aynı zamanda sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler proletaryasının ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin dünya çapındaki birliği ve dayanışması için vargücümüzle çalışmalı, milliyetçiliğe karşı enternasyonalizmi savunmalıyız. Ülkemiz halkının kurtuluşu ancak bu şekilde mümkündür. Dünyanın çeşitli yerlerindeki gelişmeler bu gerçeği açıkça gözler önüne sermektedir. Görevimiz dünya devrimci güçlerinin birliğinden ve dayanışmasından yana olmaktır. **Üç temel gücün birbirlerine bağlı oluşu, birlikte hareket etmeleri ve ortak eylemde bulunmaları emperyalizme karşı verilen savaşta başarının garantisidir.**

Ulusal Kurtuluş Hareketi Hakkında Bazı Yanlış Görüşler

Ulusal kurtuluş hareketi ve marksistlerin buna karşı tavırları konusunda «sosyalist» iddiasıyla ortaya çıkan yanlış görüşler genel olarak ikiye ayrılabilir: ulusal kurtuluş hareketinin devrimci rol ve önemini kümüse-

yenler ve bunu abartanlar. Her iki kategorideki yanlış görüşler son tahlilde daima dünya devrimci sürecindeki üç temel unsurun, sosyalist sistemin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğini bozmaya ve bölmeye hizmet etmektedir.

Ulusal kurtuluş hareketinin dünya devrimci sürecindeki önemini küçümseyen görüşe, genel olarak «dünya devrimi» ni beklemekle vakit geçiren ve bu «devrim» de tayin edici gücün kapitalist ülkeler proletaryası olduğuna iddia eden, proletaryanın gerek tek ülkede gerekse uluslararası planda her türlü ittifaka girmesine karşı çıkan IV. sahte Enternasyonal troçkistlerinde raslanmaktadır. Bunlara göre, dünya devrimci hareketinin merkezi gelişmiş kapitalist ülkelerdir. Troçkistlerin bu kesimi sadece ulusal kurtuluş hareketinin değil, sosyalist sistemin de «dünya devrimi» ne hiç bir katkısı olmadığını iddia ederler.

Fakat troçkizm, genel olarak gelişmiş kapitalist ülkelerdeki küçük burjuva aydınlar arasında rağbet gören bir sapma olma niteliğini sürdürmekte, bizim gibi ülkelerde doğrudan troçkist çizgiler pek güç kazanamamaktadır. Troçkist görüşler ülkemizdeki sol harekete ancak **dolaylı** şekilde yansımakta ve başka sapmalarla içiçe geçmektedir. Bu yüzden burada troçkist sapma üzerinde fazla durmayacağız.

Bizim gibi ülkeler sosylist hareketi içinde ulusal kurtuluş hareketi hakkındaki sapmalar özellikle ikinci kategoriye girmekte, bu hareketin önemini abartma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu görüşü savunanlar çeşitli akımlar ve sapmalar içinde yer almaktadırlar. Hepsinin ayırd edici niteliği proleter enternasyonalizmi karşısında milliyetçilikten kaynaklanan görüşleri savunmalarıdır. Örneğin ülkemizde, eski MDD çizgisinden gelen, bugün ayrı ayrı gruplar oluşturan çeşitli akımlar, aralarında ne kadar ayrılık olursa olsun bu konuda anlaşmaktadırlar. Bunlara göre «dünyadaki baş çelişki» emperyalizmle ezilen halklar arasındaki mücadele, en önemli devrimci güç ise ulusal kurtuluş mücadeleleridir.

Bu görüş çeşitli gruplar tarafından çeşitli şekillerde ifade edilebilmektedir, ama bize göre zaman geçtikçe bütün bu akımların bu konudaki görüşü netleşecek ve gerçekleri görmedikleri takdirde, günümüz Çin yöneticileri tarafından savunulan görüşlerle aynı olacaktır.

Bu görüşe göre dünyadaki ekonomik ve politik gelişmeyi belirleyen mücadele emperyalist ülkeler ile ezilen halklar arasındaki mücadeledir. Fakat bu görüş çoğu kez hiç de sınıfsal olmayan kategorilerle dile getirilmektedir. Mücadelenin iki karşıt unsuru sık sık «zengin ülkeler ile fakir ülkeler», «kuzey ülkeleri ile güney ülkeleri», «iki süper devlet ile diğer halklar», «dünyanın şehirleri ile kırları» şeklinde konmmaktadır.

Bu görüşün temel niteliklerini şöyle sıralayabiliriz :

1) Dünya sosyalist sisteminin varlığının ve önemini inkâr etmek. Bazılarına göre dünyada bugün ÇHC, Arnavutluk, Kuzey Vietnam ve Kuzey Kore dışında başka sosyalist ülke yoktur. Bunlar da aslında az gelişmiş halklardan sayılır ve emperyalizme karşı mücadele veren ezilen halkların bir parçasıdırlar. Kimileri ise sosyalist sistemin varlığını kabul etmekteyse de, Sovyetler Birliği'nin ve diğer Doğu Avrupa sosyalist ülkelerinin revizyonistler tarafından yönetildiğini iddia etmektedir. Böylece sosyalist sistem dünya devrimci sürecine katkıda bulunmamaktadır. Bize göre bu

iki görüş süreç içinde birleşecek ve karşı - devrim cephesinde yer alacaktır.

2) Kapitalist ülkeler proletaryasının önemini inkâr etmek. Bu görüşe göre emperyalist döneme geçilmesiyle birlikte, sömürge ülkeleri sömüren emperyalizm buralardan elde ettiği kârların bir kısmını metropol ülkeler proletaryasına sus payı olarak vermiş, maddî durumu düzelen proletarya sınıf mücadelesini bırakmış, emperyalist sömürüden pay alır hale gelmiş ve devrimci niteliğini kaybetmiştir. Bu ülkelerdeki proletaryanın maddî durumu az gelişmiş ülkeler halklarının durumundan çok daha iyidir, bu yüzden onların mücadelesine yardımcı olamazlar. Metropol işçi sınıfları, ancak az gelişmiş ülkelerin ulusal kurtuluş mücadelesi başarıya ulaşıp, emperyalistler bu ülkeleri sömüremez ve kendi işçi sınıflarına sömürüden pay veremez hale gelince tekrar devrimcileşebileceklerdir.

3) Gerek sosyalist ülkeler halklarının gerekse metropol ülkeler işçi sınıflarının ekonomik durumları iyi olduğu için, bunlar dünya devrimci sürecinde yoksulluk içinde olan, sömürülen ve ezilen «üçüncü» dünya halkları kadar önemli bir rol oynayamazlar. Bu yüzden en devrimci güç ezilen haklardır.

Bu yanlış ve devrimci güçlerin birliğini bölücü görüşün ana hatlarını bu şekilde özetledikten sonra, bu tezlerdeki yanlışları ve bu yanlışların needen kaynaklandığını açıklamaya çalışalım :

Çelişkilere yaklaşmada kullanılan yöntem, meselenin özüne inmek değil de dış görünüş ile yetinmektir. Çelişkilerin zengin ülkeler ile fakir ülkeler arasında olduğu, maddî durumu iyi olanın devrimci niteliği kalmadığı gibi fikirler çelişkilerin sosyal zenginliğin paylaşılmasından kaynaklandığı gibi yanlış bir görüşün sonucudur. Burada sosyal olaylara üretim açısından değil de dağıtım açısından yaklaşılmaktadır. Çelişkilerin üretim sürecinde ortaya çıktığını ve burada, tayin edici çelişkinin üretim araçlarının özel mülkiyetinden kaynaklandığı kabul edilmemekte, tersine toplumun sınıflara göre değil, zenginlik derecesine göre ayrıldığı ve en fakir olanın en devrimci olduğu gibi yanlış bir sonuca varılmaktadır. (Aynı görüş Türkiye gibi ülkelerde işçilerin maddî durumunun köylülerden daha iyi olduğunu, bu yüzden köylülerin işçilerden daha devrimci olduğunu savunmaktadır. Şehirler - kırlar ilişkisi, şehirlerin kırlardan kuşatılması teorisi bunun bir yansımasıdır.)

Bu görüşün savunucuları, sosyal olaylara üretim tarzı ve bu üretim tarzının tayin edici sınıfları ve bunlar arasındaki mücadele açısından yaklaşmamakta, ne içinde yaşadığımız çağın genel gidişini ne de bu çağın başlıca devrimci güçlerini yörememektedirler. Bunun en açık örneği emperyalizm meselesinde ortaya çıkmaktadır. Bu görüşün savunucuları, emperyalizmi hiçbir zaman kapitalist gelişmenin doğal bir sonucu ve son aşaması olarak görmemiş, emperyalizmi sadece güçlü ve zengin ülkelerin güçsüz ve geri ülkeleri sömürmesi ve ezmesinden ibaret kabul etmişlerdir. (Bu yanlış görüşün kökeninde ezilen ulus milliyetçiliğinin yattığı, dünyada sadece bu açıdan bakıldığı, herşeyin bunun etrafında döndüğünün sanılması burada açıktır.)

Örneğin «Halkın Sesi» adlı dergi şu satırları açıkça yazmakta ve emperyalizmden ne anladığını göstermektedir : «Emperyalistler, geçen yüz-

yıllarda Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın eskiden büyük uygarlıklar yaratmış olan halklarını köle ve yarı köle milletler haline getirmişlerdi.» (Sayı 2, sayfa 3).

Emperyalizmi sadece ezen ve ezilen uluslar arasındaki ilişki olarak görüldüğü ve bunun geçen yüzyıllara kadar geriye götürüldüğü bu satırlarda açıkça ortaya çıkmaktadır. Emperyalizmin 1890'larda başlayan bir dönem olduğu burada inkâr edilmektedir. Bu sebepsiz değildir. Maksat işin sınıfsal özünün kaybedilmesidir.

Günümüzde sol hareket içinde var olan çeşitli sapmaların turnusol kâğıdı Lenin'in empeiryalizm teorisidir. Bütün sapmaların ayırdedici niteliği leninist emperyalizm teorisinin reddedilmesidir. Bu, leninist parti ve devrim anlayışının reddedilmesine varmakta ve sonuçta sapmalar emperyalizmle birleşmektedir. Tarih bunu defalarca ispatlamıştır.

Lenin emperyalizmi nasıl tanımlar? Bu konu son derece önemlidir. Lenin'in içinde yaşadığımız çağın temel özelliklerini büyük bir açıklıkla koyduğu «Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması» kitabı bütün sosyalistler tarafından defalarca okunmalıdır. Emperyalizm demek tekeller demektir, finans kapital egemenliği demektir, sermaye ihracı ve yeniden paylaşım mücadelesi demektir. Emperyalizm bütün dünya kapitalist sisteminin 20. yüzyılda içinde yaşadığı sistemdir. Kapitalizmin son şeklidir.

Ulusal kurtuluş hareketi hakkında yanlış fikirler taşıyanlar, emperyalizmi bir dünya sistemi, kapitalizmin bir devamı olarak değil, sadece zengin ülkelerle fakir ülkeler arasındaki mücadele şeklinde görüyorlar. Hele bu görüşler özellikle az gelişmiş ülkeler solcuları tarafından savunulduğu için, bunlar sadece kendi vermeye çalıştıkları mücadeleyi en önemli şey gibi görmekte ve dünya çapındaki bazı mihrakların başka politik amaçlarla ortaya attıkları yanlış sloganları benimsemektedirler.

Emperyalizmin sadece bir yanı dikkate alındığı için, kapitalizmden ayrı birşeymiş gibi görüldüğü için, emek - sermaye çelişkisi ve bunun sosyalist sistem - kapitalist sistem ve metropol işçi sınıfları - emperyalist kapitalist burjuvazi mücadelesi şeklindeki yansımaları önemsememekte, dünyanın tarihsel gidişini ezilen halkların mücadelesinin belirlediği sonucuna varılmaktadır. O zaman içinde yaşadığımız çağ kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı (emperyalizmin kapitalizmin son aşaması olması gerçeği) olmamakta, ulusal kurtuluş çağı, uluslaşma çağı olmaktadır. Sosyalizme geçiş bilinmeyen bir geleceğe ertelenmektedir.

Tayin edici gücün ulusal kurtuluş hareketi olduğunu savunan görüş bununla birlikte «kendi gücüne güven» sloganını da yaymakta, böylece uluslararası dayanışmaya sekte vurmaktadır. Halbuki sorun kendine ya da «başkasına» güvenme değildir. Böyle bir ayırıma pratikte imkân yoktur. Üç temel devrimci gücün mücadelesi birbirinden ayrı değildir ve çelişkilerin keskinleşmesi, kurtuluş mücadelelerinin hız kazanması emperyalizme karşı çalışan üç unsurun kollektif çabalarıyla gelişmektedir. Aradaki bağ diyalektik bir bağdır. «Kendi gücüne güven» sloganı, «üç temel gücün birliği için çalışma» demekten, «Enternasyonalizme boş ver, kendi işine bak» demekten başka bir anlama gelmez. Bu son derece zararlı bir slogandır. Küçük burjuva kafalar ««Başkasının gücüne güven mi diyelim» diyecekler-dir. Bizim anlatmak istediğimiz şey böyle bir ikilemin olmadığıdır. Müca-

dele ortak yürümektedir. Bizim görevimiz bu birliği her yerde güçlendirmektir. Biz sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğine güveniriz. Bu durumda «kendi gücüne güven» sloganını yaymak, «bu birliğe güvenme, bu birliği böl» demektir.

İşçi sınıfı sosyalistlerinin şiarı devrimci hareketin ve güçlerin birliğidir. Bizim sloganlarımız bu birliği pekiştirecek sloganlar olmalıdır. Enternasyonalizm bunu gerektirir. Enternasyonalizmin düşmanı milliyetçiliktir. Milliyetçilik bir burjuva ideolojisidir ve ulusların ve halkların kardeşliğine düşmandır.

Mao Tse - Tung 1949'da şöyle diyordu : «"Bizce devrimin uluslararası yardım olmaksızın da gerçekleşmesi mümkndür" diyorlar. Bu yanlış bir kanıdır. Emperyalizm çağında, herhangi bir ülkedeki gerçek halk devrimi, uluslararası devrimci güçlerin yardımı olmadan başarıya ulaşamaz. Aynı şekilde, zaferi sağlamlaştırmak ta bu dayanışmayla mümkündür. Eğer Sovyetler Birliği var olmasaydı, 2. Dünya Savaşı, anti - faşist güçlerin zaferiyle sona ermeseydi, özellikle bizim için büyük önem taşıyan Japon emperyalizmi yenilmesiydi, Avrupa'da halk demokrasileri doğmasıydı, Doğunun ezilen ülkelerinin çizgisi, gitgide yükselen mücadeleleri olmasaydı; Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da, Japonya'da ve diğer kapitalist ülkelerde halk kitlelerinin mücadeleleri iktidardaki gerici güçlere yönelmesiydi ve bütün bu etkenler olmasaydı, uluslararası gerici güçlerin baskısı kesinlikle bugünkünden fazla olurdu. O koşullarda zafere erişebilir miydik? Şüphesiz ki hayır.» (Halk Demokrasisi Diktatörlüğü Üzerine).

Bugün bu doğru sözler Çin yöneticileri tarafından ne yazık ki unutuldu.

Sonuç

Ulusal kurtuluş hareketi emperyalizme karşı mücadele veren dünya devrimci güçlerinin önemli bir tamamlayıcı parçasıdır, diğer iki devrimci temel güçle birlikte emperyalizmi her geçen gün geriletmekte, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının emperyalizmin sömürü ve baskısından kurtuluşunu hızlandırmaktır.

İşçi sınıfı devrimcileri bu üç gücün birlikte mücadelesinden ve enternasyonalizmden yanadırlar, kendi ülkelerindeki sosyal kurtuluş için mücadele verirken, dünya devrimci güçlerinin birliği ve dayanışması için de mücadele verirler.

«Dünyanın bütün ülkelerinde ve milletlerinde proletarya ve onun ardındaki emekçi halkın büyük çoğunluğu gönüllü olarak ittifak ve birlik için çaba sarfetmedikçe kapitalizme karşı tam bir zafer elde edilemez.» (Lenin, Toplu Eserler, cilt 31, sayfa 151).

Köylü Meselesi : 1

Oya Baydar

Marx' Engels ve Lenin'de Köylülük Meselesi

Engels 1894'de, **Fransa ve Almanya'da Köylü Meselesi»** yazısına şöyle başlıyordu: **«Burjuva partileri ve gerici partiler, Sosyalistler arasında köylü sorununun, neden birden heryerde günün gündemine girdiğini sorup duruyorlar.»** (1)

Engels, **«Fransa ve Almanya'da Köylü Meselesi»ni,** Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin 1894 yılında Frankurt'ta yapılan Kongresinde, Vollmar ve diğer bazı oportünistlerin, partinin tarım programı taslağının tartışılmasını fırsat bilerek, programa sızdırmak istedikleri, zengin köylülüğün sosyalist dönüşümü ile ilgili, anti-marksist bir teoriyi mahkûm etmek amacıyla yazmıştı. Yine aynı sıralarda, Fransız sosyalistleri, 1892 Marsilya Kongresinde kabul edilen toprak programına 1894 Nantes kongresinde bazı maddeler ekletmek istiyorlardı. Köylü meselesinde oportünizme verilen tavizler ve marksizmden sapmalar, bu yazının yazılmasında etken olmuştu.

1894'lerde, Avrupa Partilerinin tarım prog ramlarında belirginleşmeye başlayan bu sapmalar, sonraları II. Enternasyonal partilerinin köylü meselesine revizyonist bakışlarını, bu temel soruna karşı ilgisizliklerini, olumsuz tavırlarını haber verir.

19. yüzyılın bir dizi burjuva demokratik devriminde, Avrupa'yı sarsan devrimci dalgada ve zaman zaman ortaya çıkan karşı devrim kabarmalarında köylülüğün yeri, küçümsenmeyecek ve gözden kaçırılamayacak bir önemdeydi. 19. yüzyılın sonlarına doğru, 1890'larda, Avrupa ülkelerinin bazılarında elde edilen veya genişleyen genel oy hakkı, Avrupa Sosyal Demokrat Partileri için geniş köylü kitlelerini mutlaka destekleri alınması

gereken bir toplum kesimi haline getiriyordu. Böylece 1890'larda, Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde, parlamanter mücadeleyi başlıca araç haline getirmekte olan Sosyal Demokrat Partiler için, köylü kitleleri devrimci bir müttefik olmaktan çok, «oy deposu» olarak değerlendirilecek bir kesim durumundaydılar. Partilerin köylülere yaklaşımları da, «popülist» (halk kuyrukçusu) bir yaklaşım oluyor, daha sonraki sapmaların, burjuvaziyle uzlaşma ihanetinin tohumlarını içinde taşıyordu.

Bir yandan «gerici» ilan edilen köylü kitlelerine popülist ve tavizci yaklaşımlarla gidilirken, bir yandan, köylülüğün büsbütün küçümsenmesine, köylülüğün veya köylülük içinde kapitalizmin gelişmesiyle hızlanan ve belirginleşen sınıflaşmanın adeta yok sayılmasına ve II. Enternasyonal çizgisine varıldı. Kısaca özetlenecek olursa, II. Enternasyonal «Bayları»na göre, köylülük burjuva demokratik devrimlerinde burjuvazinin yedek gücü olmuş ve artık devrimci barutunu tüketmişti; ilgilenmeye değmezdi. Kapitalizmin tabiî gelişmesi içinde, zaten büyük kapitalist mülkiyet gelişecek, köylülük meselesi diye bir şey de kalmayacaktı.

«Devrimden korkanlar, proleterleri iktidara götürmek istemeyenler, elbette ki devrimde proletaryanın müttefikleri meselesine ilgi duymazlar... II. Enternasyonal kahramanlarının köylü meselesine karşı alaycı tavırları, kendi aralarında olumlu bir işaret, «hakiki» marksizmin bir belirtisi olarak kabul edilir. Gerçekte, burada marksizmin zerresi yoktur. Çünkü, proletarya devriminin arifesinde köylü meselesi kadar önemli bir meseleye karşı ilgisizlik, proletarya iktidarının reddinin öteki yüzü, marksizme ihanetin şüphe götürmez bir delilidir.» (2)

1894'lerde, Engels Avrupa'da köylü meselesine bir kere daha eğilmek zorunluluğunu duyarken ve II. Enternasyonal uzlaşmacılığı ve ihaneti, tek tek partilerde, köylü meselesinde, tarım programlarında da filizlenmeye başlamışken, Rusya'da köylü meselesine bir başka açıdan yaklaşan «Narodnizm» (popülizm) akımı gücünü halâ koruyordu. Ancak, 1870'lerdeki devrimci özünü bütünüyle kaybetmiş ve özellikle köylü meselesinin yanlış değerlendirilmesinden kaynaklanan çeşitli sapmalara temel olmuştu. İşte Lenin'in ilk önemli eserleri, Rusya'da «Narodnizm» adını alan popülizm akımının; ve tabiî olarak bu akımın belkemiğini teşkil eden köylü konusundaki yanlış görüşlerin eleştirisine yönelmiştir. **«Halkın Dostları Kimlerdir? (1894)», «Halkçılığın İktisadi Muhtevası (1895», «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi (1897)», «Biz Hangi Fikir Mirasını Reddediyoruz?** (1897)» bu eserlerin başlıcalarıdır.

Demek ki, 1890'lar, köylülük meselesinin gerçekten de yeniden, daha doğrusu Sosyal Demokratlar (*) açısından, ilk defa bu boyutla da gündeme girdiği yıllardır. 1900, özellikle 1905 sonralarında ise, köylü meselesi, «işçi-köylü ittifakı» çerçevesi içinde, devrim sorunu nun ayrılmaz bir parçası olarak ve Lenin'in en şaşmaz ve en sağlam şekilde koyduğu leninist köylülük teorisiyle birlikte gündeme gelecek, daha da ötesi, proletarya devrimi bu temel ittifak üzerinde zafere ulaşıp yükselecektir. Öyle ki, **«Bazıları, köylü meselesinin leninizmin esasını teşkil ettiğini; leninizmin hareket noktasının köylü meselesi, köylülüğün rolü, önemi olduğunu düşünüyorlar... Leninizmin temel meselesi, köylü meselesi değil proletarya diktatörlüğü meselesi, proletarya diktatörlüğünün kuruluşu, pekiştirilmesi şartları meselesidir. Proletaryanın iktidar için mücadelesinde müttefiki meselesi olarak köylü meselesi, ana mesele sayılmamalıdır.»** (3) «... **Köylü meselesi, genel proletarya diktatörlüğü meselesinin bir parçasını teşkil eder ve bu yüzden leninizmin en hayati meselelerinden biridir.»** (4)

Bütün bunlardan çıkan sonuç, köylü meselesinin devrim sürecindeki önemidir.

İlgi çekici olan, Sosyal Demokrat ve benzeri partilerin, çevrelerin, kulüplerin, programlarına köylü meselesini 1890'lara kadar pek sokmamış olmalarıdır. Birinci Enternasyonal «ayrı ayrı ülkelerin işçi örgütleri arasında bir merkezî haberleşme ve işbirliği noktası» idi (5). İlk kongresinde köylü meselesine önsöz ve tüzüğünde değinmemiş olması doğaldı. Daha sonraki kongrelerinde,

---

(*) Sosyal Demokratlar, o dönemlerin marksistlerinin, sosyalistlerinin ve Partilerinin adıdır. İkinci Enternasyonalin yıkılışından sonra, işçi sınıfı partileri, «Sosyal demokrat» adını bıraktılar. Sosyal demokrasi burjuvazinin «barışçıl» alternatifi olarak kaldı.

işçi sınıfının köylülerin kurtuluşuna öncülük etmesi gerektiği karar olarak alınmıştır. Ama, Alman Sosyal Demokrasisinin çeşitli programlarında, örneğin Lassalle'cıların 1863 programında, Marksistlerin Eisenach 1869 programında, 1875 Gotha programında «köylü» sözü bile geçmez. 1891 Erfurt Programında da ayrı bir tarım programı yoktur. Ancak, tekelleşmeden söz edilen ilk bölümde, bu tekelleşme sonucunda «küçük burjuvalar ve köylüler gibi ara tabakalar için» hayatın gittikçe güvensizleştiğinden söz edilir. (6) Ve sanayi kesimi için geçerli taleplerin aynen tarım işçileri için de geçerli olacağı söylenir.

Görülen odur ki, Avrupa Sosyal Demokrasisi için, köylülük artık çoktan devrimci barutunu tüketmiş ve gelecekteki proletarya devriminde aktif yeri olmayan bir kesimdir. Marx, Gotha Programını eleştirirken bu noktaya değinir. İlerde II. Enternasyonal'in köylülük konusundaki uzlaşmacı, devrime niyetsiz, köylülük meselesini inkâr eden yanlış çizgilerinin kaynaklandığı görüş sayılabilecek Lassalle'cı görüşü eleştirirken Gotha programının dördüncü maddesine atıf yapar. Dördüncü maddede şöyle denmektedir: «**Emeğin kurtuluşu, işçi sınıfının eseri olmalıdır, işçi sınıfının karşısında bütün öteki sınıflar gerici bir kitleden başka şey değildir.**»

Marx, bu cümleciğin «bütün öteki sınıflar gerici bir kitleden başka şey değildir» bölümüne yönelttiği eleştiride «... **cümlecik, su katılmamış bir Lasselle'cı aktarmadır. Komünist Manifesto'da şöyle yazılıdır: 'Bu gün, burjuvazi karşısındaki bütün sınıflardan yalnız proletarya, gerçekten devrimci olan sınıftır. Öteki sınıflar modern sanayi karşısında çürümekte... dirler' Ama Manifesto, orta sınıfların proletarya saflarına geçmelerinin kaçınılmaz olması bakımından devrimci olduklarını da buna ekler. Bu bakımdan, orta sınıfları, burjuvaziyle birlikte ve hele feodalleri de buna katarak, işçi sınıfının karşısında 'tek bir gerici kitle' olarak görmek de bir saçmalıktır.**

Son seçimler sırasında, zanaatçılara, küçük sanayicilere vb. ve köylülere de 'siz bizim karşımızda, burjuvalar ve feodallerle birlikte tek bir gerici kitle teşkil ediyorsunuz' diye haykırıldı mı?» (7), diyor.

Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin programlarında ve eylemlerinde, köylü meselesinin böylesine dışında kalmaları, 1890'lardan sonra da bu meseleye eğilirken parlamentarist amaçların ağır basması, sadece Avrupa'da köylü meselesinin önemsiz oluşuna, köylülüğün çeşitli tabakalarının tasfiye sürecine girmiş olmasına ve burjuva devrimlerinde köylülüğün burjuvazinin müttefiki olarak artık devrimciliğini yitirdiği görüşüne bağlanamaz.

Daha doğrusu, bu görüşler, anti marksist yorum ve tavırlardan, oportünizmden, kısaca büyük ölçüde devrim kaçaklığından ve burjuvaziyle uzlaşma eğilimlerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim, Engels, yukarda sözünü ettiğimiz yazısında bu gerçeklere değinmiş, köylülük meselesinin önemini belirtmiştir:

«**İrlanda'dan Sicilya'ya, Andaluz'dan Rusya'ya Bulgaristan'a kadar, köylü, nüfusun, üretimin ve siyasetin çok temel bir unsurudur.**» (8)

Engels, bu gerçeğe rağmen, köylülüğün adeta unutulmuş olmasını onun «hareketsizliğine, uyuşukluğuna (apathi)» bağlar ve artık kapitalizmin gelişmesiyle ve küçük üretimin darbe yemesiyle bu hareketsizliğin sona erdiğini söyler. Sosyalist Parti'nin iktidarı alabilmesi için, şehirlerden kırlarada gitmesi gerektiğini, kırlarda bir güç olması gerektiğini belirtir. Ve ilerde göreceğimiz gibi, köylü meselesini, gerek teorik gerekse siyasal yönden bütünlüğü içinde kavratmaya çalışır.

1905'lerde, Lenin, emperyalist çağda burjuva demokratik devrimde öncülüğü kimin yapacağı sorusuna: «**işçi sınıfı**»; temel müttefikinin kim olacağı sorusuna: «**köylülük**» cevabını verirken Rusya'da devrimci süreç içinde. bu cevabın doğruluğu ve evrensel değeri her yeni adımda bir kere daha kanıtlanırken, II. Enternasyonal'in, köylü meselesine ilgisizliği ve yanlış çizgisi pekişerek sürüyordu. Öte yandan, emperyalizm olgusu artık kendini bütün açıklığıyla göstermişti ve büyük bir paylaşım savaşı ufukta görülüyordu. Emperyalizmin gelişmesi ve emperyalist zincirin en zayıf halkasının Rusya'da, 1917'de kopması, dünyanın yüzünü değiştirirken, Lenin'in devrim teorisini, devrimde öncülük meselesini, temel ittifakı ve **köylülük** meselesini pratiğin şaşmaz süzgecinden geçirdi. Daha 1905'te atılan «**işçi-köylü demokra**

tik diktatörlüğü» sloganı hayata uygulandı. Şubat devriminden sonra Ekim devrimi de, bu temel ittifaka dayanarak gerçekleşti. Emperyalizmin sömürü ağı içinde kalan ezilen, sömürülen ulusların kurtuluş hareketleri başladı ve gelişti. Bu ülkelerde «köylülük» en az Rusya kadar, hatta çok daha fazla önem taşıyor, nüfusun en büyük bir çoğunluğunu meydana getiriyordu. İşçi sınıfları henüz zayıf, gelişmemiş olan, kapitalizm öncesi sömürü ilişkilerinin sürüp gittiği, feodal yapıların varlıklarını korudukları bu ülkelerde, köylülük temel bir devrimci güç olarak ortaya çıkıyordu. Çin devrimi bir köylü devrimi oldu. Asya ve Afrika'da kurtuluş hareketleri büyük ölçüde köylülüğe dayandı. Bir yandan, teori ve pratikte köylülük meselesi ön plana çıkarken, öte yandan köylülüğü çağımızda tek devrimci güç sayan sapmalar da başgösterdi. Bunların en belirginlerinden birini, Cezayir Devrimini «Model» alan ve bir ölçüde yaygınlık da kazanan Frantz Fanon'un görüşünü küçük bir örnek olarak aktaralım: «... **Sömürge ülkelerde sadece köylülüğün devrimci olduğu açıktır. Sadece onun kaybedeceği hiçbirşey yok, buna karşılık kazanacağı herşey var. Köylü; bu aç, bu deklase kişi, sadece şiddetin bir işe yaradığını en çabuk kavrayan sömürülendir.**» (9)

Çin modelinin, kırlardan şehirleri kuşatma» modeli olarak evrenselleştirilmeye çalışılması; hatta emperyalist ülkelerde bile başveren Mao'cu çizgiler tarafından, bu ülkelerde de, köylü devrimi, kırlardan şehirleri kuşatma önerilmesi, köylülük meselesinin yanlış konulmasından kaynaklanan bir başka sapma oldu. Öte yandan, köylülük meselesini gündeme getirmeyen, görünüşte sol, özünde sağ sapma çizgileri de varlığını sürdürüyor. Köylülük meselesini parlamentarizm-popülizm sapmasının dayanağı haline getiren burjuva sosyalizmi yanında, geri ülkelerde sosyal demokrasinin orta sınıflar ve özellikle küçük ve orta köylülük temeli üzerine oturmaya çalıştığı da görülüyor. Aslında bu yanlış görüşlerin, sapmaların ve reformist çizgilerin belirtileri yukarda pek kısa da olsa gördüğümüz gibi, daha 1890'larda tohum halinde vardır.

Ulusal kurtuluş savaşlarının başarıdan başarıya ulaştığı, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi bütünlüğü içinde, emperyalist sistemin her geçen gün yeni yaralar aldığı ve çöküşe doğru gittiği; Lenin'in de görüp işaret ettiği gibi, köylü meselesi büyük ve hayatî önemini koruyor.

Nüfusunun yüzde 60'dan fazlasının kırlık bölgelerde yaşadığı, üreticilerin en büyük bölümünü köylülerin meydana getirdiği, tarım sektörünün halâ en büyük önemi taşıdığı Türkiye'de, devrimci hareketin «köylü» meselesini çözmeden, açık bir tarım programına sahip olmadan, kırsal kesimlerde çalışma ve köylülüğü örgütlemenin somut biçimlerini bulmadan ve köylülük konusundaki yanlış görüş ve çizgileri devrimci saflardan tasfiye etmeden başarıya ulaşması düşünülemez.

Teoride ve pratikte köylülük ve Türkiye'de köylülük konularına eğilmemizin, ve bu görevi yerine getirmekte bir ölçüde geç kalmış olmamızın nedeni, konunun bu hayatî önemi ve gerektirdiği dikkatli çalışmadır.

Bilimsel Teoride ve devrimci pratikte köylülük sorunu

I

MARKS VE ENGELS KONUYA NASIL BAKIYORLARDI?

Marx ve Engels dünyayı ve toplumu açıklayan büyük teorilerini Avrupa'nın burjuva demokratik devrim hamlesiyle sarsıldığı bir dönemde geliştirdiler. Komünist Manifesto, 1847'nin son ayı ve 1848'in ilk ayının ürünüdür. 1848 yılı Avrupa'da, özellikle Fransa'da, devrimci proletaryanın yeni atılımlarına sahne oldu. Ancak, burjuva de-

mokratik devrim süreci yürürlükteydi ve sonradan Marx ve Engels'in ortaya koyacakları ve **«ama tarih bizim de haksız olduğumuzu gösterdi»** (10) diyecekleri şekilde, şartlar kapitalist üretimin ortadan kalkmasına imkân verecek şekilde olgunlaşmış olmaktan çok uzaktı. Bir proleter devrimi henüz tarihin gündemine girmemişti. Buna rağmen, 1848'den itibaren Fransa'dan yeniden alevlenen devrimci atılım, Avusturya, Polonya, Macaristan'a yayıldı; taâ Rusya sınırına dayandı. Buna, Engels, kapitalizmin gelişmesi anlamında **«ekonomik devrim»** der. 1848 Haziran'ında Paris'te, 1848 Ekim'inde Viyana'da 1849 Mayıs'ında Dresden'de, barikatların önsaflarında işçi sınıfı yer alıyordu. Ama çağ burjuva demokratik devrimleri çağıydı, kapitalizm son sözünü söylememişti ve devrimin öncülüğü halâ, köylüyü peşinden sürükleyen burjuvazideydi.

Avrupa'da 1850'ler burjuva gericiliğinin şahlandığı yıllardır. Artık burjuvazi devrimci barutunu tüketmiş ve karşısında devrimci güç olarak beliren proletaryayı 1848-1849 devrimci atılımları içinde görerek, gericiliğini arttırmıştır. Bütün bu süreç içinde, Avrupa'nın geniş köylü yığınları, daha 1789 Fransız devriminde kendisini feodal bağlardan ve sömürüden «kurtaran», sözde toprak sahibi yapan burjuvazinin müttefiki durumundadırlar. Onlar **«koyun postuna bürünmüş kurdu»** görememekte ve genel olarak «tutucu» bir kitle meydana getirmektedirler.

Marx, köylü sorununa, Kapital'de ve diğer teorik eserlerinde, genel olarak toplumların, özel olarak kapitalizmin gelişmesi çerçevesinde, feodal veya genel olarak prekapitalist yapıların (ki tarım temeline dayanır) çözülmesi sürecini açıklamak üzere eğilmiştir. Buralarda mesele, ekonomi politiğin sınırları içinde yer alır. Gerçekten de, Marx'ın yaşadığı ve eserlerini verdiği dönem boyunca köylü meselesi, Avrupa'da feodalitenin çözülmesi ve burjuva demokratik devrimler boyunca da, köylü kitlesinin kendisini feodal bağlardan kurtaracak olan burjuvazinin müttefiki halinde yürümesi meselesidir.

Marx ve Engels, hemen hepsi 1850-1852 yıllarının ürünü olan üç eserde: **«Fransa'da sınıf mücadeleleri (1850)»**, **«Almanya'da Köylü Savaşı (1850)»**, **«Louis Bonaparte'ın Darbesi (1852)»**, köylü meselesine, tarihsel maddeci metodlarını güncel veya tarihteki olayların analizine uygularken değinirler.

1789 devrimi yeni bir köylü kitlesi yaratmıştır. Bu devrimle köylüler devrimci hareketin içine girmişlerdir. Fransa'da Napolyon'u kendi çıkar ve hayallerinin temsilcisi saymışlar, daha sonra Napolyonun amcasının oğlu Louis Napoleon Bonapart'ta yeni bir koruyucu ve kurtarıcı görmüşler ve her iki defasında da Napolyonların Cumhuriyeti yıkıp İmparator olarak başa geçmelerine, Avrupa'da gericiliğin yaygınlaşmasına ve burjuvazinin iktidarına yardımcı olmuşlardır. Yani Fransız köylüsünün «devrimci» atılımı ve devrimci hareketlenmesi bile, her defasında «kuzu postuna bürünmüş» burjuvaziye yem olmuştur.

Hatta, Marx'ın deyimiyle, örneğin Fransız köylüsü 10 Aralık 1848'deki Genel seçimlerde, kendi çapında bir «ayaklanma» gerçekleştirirken, yani «zenginlerin Cumhuriyeti»ne karşı Louis Napoleon'u önce Cumhurbaşkanı, aslında ise İmparator ilan ederken, bu «oyla ayaklanma» eninde sonunda burjuvazinin, Fransız malî oligarşisinin güçlenmesine yarıyordu. Köylüler, diğer ezilen kitlelerle ve başta işçi sınıfı ile birlikte, Burjuva Cumhuriyeti'ni yıkmak için oy sandıklarına gitmişler ve III. Napolyon'un İmparatorluğuna yol açmışlardı. Çünkü Napoleon, onlar için, «artık vergi yok» demekti. Oysa vergiler kısa zamanda geldi. Kısaca, Marx ve Engels, Fransız örneğini çözümleyerek, 1848-1850'lerde köylünün durumunu ve devrimci atılımdaki yerini tesbit ederken, özellikle şu nokta üzerinde dururlar: Köylüler neye karşı olduklarını biliyorlardı ama kiminle beraber olmaları gerektiğini bilmiyorlardı. Daha doğrusu henüz kapitalizmin üretici güçlerinin gelişmekte olduğu ve burjuvazinin bu gelişmenin motoru bulunduğu çağda, köylülüğün proletaryanın müttefiki olması, hele o küçük toprak mülkiyeti temeli üzerinde, mümkün değildi. Ve o, burjuvazinin peşinden gittiği her defasında, bir kere daha burjuvazinin ihanetine uğruyordu. Köprüyü köylü ile geçen (çeşitli kesimleriyle) burjuvazi, hemen ardından, köylüye sadece yeni vergi yükümlülükleri, yeni yoksulluklar yüklemekle kalmıyor, ona her türlü siyasal baskı da uyguluyordu. **«Fransa'da Sınıf Mücadeleleleri»** ve **«Fransa'da İç Savaş»**ta Marx, bir yandan bu gözlemleri getirirken, bir yandan da kapitalizmin geliş-

mesine paralel olarak köylülüğün nasıl yoksullaşmakta olduğu çözümler ve daha 1850'ler de «köylüyü, sadece sermayenin yıkılmasının yükseltebileceğini» (11) açıkça ortaya koyar:

«Fransa nüfusunun üçte ikisini aşan köy halkının büyük bir kısmı, sözde özgür toprak sahiplerinden meydana gelmiştir. 1789 Devrimi tarafından derebeylik yükümlülüklerinden bedava kurtarılan ilk kuşak, toprak için hiçbir bedel ödememişti. Ama, daha sonraki kuşaklar, yarı köle atalarının üretim faizi, aşar, angarya, vb. adı altında ödedikleri şeyi, toprak değeri **adı altında ödediler. Nüfus çoğaldıkça toprak gittikçe parçalanıyor ve parselin fiyatı gittikçe yükseliyordu, zira parsel küçüldükçe talep artıyordu. Ama, ister toprağı doğrudan doğruya satın alsın, ister toprak ortak mirasçılar tarafından sermaye gibi sayılsın, köylünün top rak parçası başına ödediği fiyat arttıkça,** köylünün borçlanması, **yani** ipotek **de, o oranda artıyordu... Her kuşak ötekini daha borçlu bırakır, her yeni kuşak daha kötü, daha elverişsiz şartlar altında işe başlar: ipotek ipoteği doğurur ve köylü,** yeni borçlara karşılık rehin olarak **toprağını gösteremeyince, yani yeni ipotekler** yüklenemeyince, **doğrudan doğruya tefeciliğin avı olur ve tefeci faizleri gittikçe artar. Ve sonunda, toprağa konan ipotekler için,** faizler **şekli altında, tefecilerin** ipoteksiz avanslar **şekli altında, Fransız köylüsünün, kapitaliste boyun eğdiyi an geldi, sadece bir arazi kirasını değil, sadece** sanayi **kazancını değil,** kısacası, **sadece** tüm safi kârı **değil, hatta,** ücretin bir kısmını **bile ona teslim etti, öyle ki** irlandalı yarıcı **derecesine düştü ve bütün bunlar** özel mülkiyet sahibi **olmak bahanesiyle başına geldi... Cumhuriyet eski yükümlülüklere yenilerini ekleyince, fransız köylüsünün durumunun ne olduğu anlaşılır. Görülüyor ki, Fransız köylüsünün sömürülmesi sanayi proletaryasının sömürülmesinden ancak** biçim bakımından ayrılmaktadır. Sömürücü aynıdır: sermaye. **Kapitalistler, teker teker** ipotek ve tefecilik **yoluyla köylüleri teker teker sömürmektedirler. Kapitalist sınıf, köylü sınıfı Devlet** vergisi **yoluyla sömürüyor. Köylünün mülkiyet hakkı, sermayenin onu şimdiye kadar büyülemek için bir tılsım, köylüyü sanayi proletaryasına karşı tahrik etmek için kullandığı bir bahanedir. Köylüyü sadece** sermayenin yıkılması **yükseltebilir,** sadece **anti-kapitalist, proleter bir hükümet onu ekonomik yoksulluğundan, onu toplumsal aşağılığından kurtarabilir.»** (12)

Benzeri düşünceler **«Louis Bonapart'ın 18. Brümer'i»**nde de dile getirilir.

«Feodal Fransız köylüsünü toprak sahibi, Napoleon'u da İmparator yapan, hep maddi koşullardır. İki kuşak yetmiştir şu kaçınılmaz sonucu meydana getirmeye: Tarım alanında durum gittikçe ciddileşmiş ve köylü gittikçe borca batmıştır. 19. Yüzyıl başlarında, Fransız köylü halkının özgürlük ve zenginliğinin zorunlu koşulu 'napolyonvari' mülkiyet düzeni, bu yüzyıl içinde, köleliğin ve görülmedik bir yoksulluğun nedeni olmuştur... Küçük toprak mülkiyeti düzeninin gelişmesi, köylü sınıfın toplumun öteki sınıfları ile ilişkilerini tepeden tırnağa yıkmıştır... Küçük arazi mülkiyeti düzeninin Fransız topraklarına saldığı kökler, derebeyliğin her türlü besinini çekip alıyordu. Bu düzenin koyduğu engeller, eski efendilerin saldırgan dönüşlerine karşı burjuvazinin doğal kalesi olmuştur. Fakat 19. yüzyılda, derebeylerin yerini şehir tefecileri; toprak üzerinde derebey intifa hakkının yerini ipotek sistemi, aristokratik arazi mülkiyetinin yerini bur juva sermayesi almıştır. Köylünün elindeki toprak parçası, artık kapitalistin, topraktan yarar ve gelir sağlamasına olanak veren bir vasıtadır... Köylülerin yararı artık, Napoleon zamanında olduğu gibi burjuvazinin yarar ları ile ve sermaye ile, uyuşma değil çatışma durumunda bulunuyor. Bu yüzden, köylüler, dost ve kılavuzlarını, amacı burjuva düzenini değiştirmek olan şehir proletaryası **içinde buluyorlar.»** (13)

Görüldüğü gibi, daha 1850'lerde, yani 1789'da, devrimini yaptıktan sonra gitgide iktidarını pekiştirdikçe gericileşen burjuvazinin egemenlik çağında, köylünün, (ki Marx köylü deyince, bu sıralarda Fransa'da en yaygın köylü kesimi olan küçük toprak mülkiyeti sahibi yoksul, küçük ve orta köylüyü kasdetmektedir) artık proletaryanın müttefiki olması gereği ortaya konmuştur.

Daha da ötesi ,Marx, **«Napoleon'un 18. Brümeri»**nde küçük toprak sahibi köylülerin tanımını yapar, özelliklerini anlatır ve bu özelliklere sahip bir toplum kesiminin «kendi kendisini temsil edemeyeceğini» ileri sürer.

«Küçük toprak sahibi köylüler, üyelerinin hepsi aynı durumda, fakat birbirlerine çeşitli ilişkilerle bağlı olmaksızın yaşayan büyük bir kitle teşkil ediyorlar. Üretim şekilleri, onları, karşılıklı ilişkiler kurmaya götürecek yerde birbirlerinden ayırıyor. Bu ayrılma, Fransa'daki ulaşım araçlarının kötü durumu ve köylülerin yoksulluğu yüzünden, daha da tehlikeli bir durum alıyor. Küçük toprağın işletilmesi, hiçbir işbölümüne, hiçbir bilimsel metodun uygulanmasına ve dolayısıyla, hiçbir gelişmeye, hiçbir yetenek değişikliğine, toplumsal ilişkilerde hiçbir artışa imkân vermiyor. Bu köylü ailelerden her biri, kendi kendine tamamen yetiyor; tükettiği şeylerin büyük kısmını doğrudan doğruya kendisi üretiyor ve böylece geçimini, toplumdan çok doğa ile yaptığı değiş tokuştan sağlıyor. Tarla, köylü ve ailesi, hemen onun dibinde, bir başka toprak parçası, bir başka köylü, bir başka aile. Bu ailelerden bir miktarı bir köy; bir miktar köy, bir idari bölüm teşkil ediyor. Demek oluyor ki, Fransız ulusunun büyük kitlesi aynı adı taşıyan birimlerin basit bir toplamı ile -hemen hemen patates dolu bir çuvalın, bir patates çuvalı olması gibi- meydana geliyor. Milyonlarca aile yaşayış tarzlarını, çıkarlarını ve kültürlerini, diğer sınıflarınkinden ayıran ve kendilerini diğer sınıflara düşmanca karşıtkılan ekonomik varlık koşulları içinde yaşadıkça bir sınıf meydana getirirler. Bu küçük toprak sahibi köylüler arasında sadece mahalli bir bağ bulundukça, ve çıkar aynılıkları, aralarında bir birleşme, bir ulusal bağ ve bir politik örgütlenme yaratamadıkça, bir sınıf meydana getiremezler. Şu halde sınıf çıkarlarını, bir Parlamento aracılığıyla veya bir sözleşme ile kendi adlarını pekiştiremezler. Kendi kendilerini temsil edemezler, temsil edilmeleri gerekir. Temsilcileri, aynı zamanda, onların efendileri olarak, kendi üstlerindeki bir otorite olarak ve onları öteki sınıflara karşı koruyan ve onlara yukarlardan yağmur ve güneş gönderen sınırsız bir hükümet gücü olarak görünmek zorundadırlar». (14)

Bu satırların, 1850 şartlarında, yani köylünün, burjuva demokratik devrimde feodal bağlardan kurtulmak üzere burjuvazinin müttefiki olduktan sonra, proletarya ile ittifaka girmediği ama bunun gerekliliğinin Marx tarafından görüldüğü bir dönemde yazıldığı hatırlanmalıdır. Söz konusu olan, küçük mülkiyetin bir yandan yoksullaştırırken bir yandan da büsbütün gericileştirdiği bir kitledir ve henüz çıkarlarının proletaryanın çıkarlarına bağlı olduğunun; aynı güç tarafından sömürülmekte olduğunun bilincinde de değildir. Bu yüzden, daha sonra, Lenin'in köylülük meselesi ve işçi-köylü ittifakını ele alışıyla, Marx'ın bu ele alışı arasında çelişki görmek yerinde olmaz. Aksine, Lenin, yeni ve farklı şartlarda Marx'ın daha 1850'lerde ortaya koyduğu, Engels'in 1870, özellikle de 1890'lardan sonra vurguladığı, köylülüğün işçi sınıfının müttefiki olma zorunluluğu ve imkânını hem teorileştirmiş, hem de eyleme uygulayarak Sovyet devrimini mümkün kılmıştır.

1870'lerde, Engels, işçi sınıfının müttefikleri arasında küçük köylüleri ve ziraat işçilerini de sayar.

Engels'e göre, ve özellikle Almanya'daki durumdan hareketle, proletaryanın en emin müttefikleri artık **küçük köylüler** ve **tarım işçileri** arasındadır.

Büyük köylülerin burjuvaziye katıldıklarını söyledikten sonra Engels, küçük köylüyü de: **derebeylik köylüleri, ortakçılar, kendi küçük topraklarını işleyen köylüler olarak ayırır.**

«Ya bunlar soylu efendileri hesabına halâ angarya işler gören derebeylik köylüleridir. Burjuvazi, bunları toprak köleliğinden kurtarmak görevini yerine getirmedikten sonra, bunları, kurtuluşlarını ancak işçi sınıfından bekleyebileceklerine inandırmak güç olmayacaktır.

Ya bunlar ortakçıdırlar. O takdirde, genellikle, münasebetleri İrlanda'dakinin aynı demektir. Toprak icarı o kadar yüksektir ki, mahsul orta seviyede olduğu zaman, köylü ve ailesi ancak geçinebilir ve yaşayabilir. Mahsul kötü gitmişse, köylü ile ailesi neredeyse ölecek hale gelir. Ortakçı toprak icarını verecek durumda değildir, toprak sahibinin ocağına düşer, boyunduruğu altına girer. Burjuvazi ancak mecbur olunca bu türlü kimseler için birşeyler yapar. Bu köylüler selameti işçilerden beklemeyip de kimlerden bekleyecek?

Geriye, kendi bir parçacık topraklarını işleyen köylüler kalıyor. Bunlar çoğu zaman ipotek borçları altında öylesine ezilmişlerdir ki, ortakçı nasıl toprak sahibinin boyundu-

ruğu altına girmişse, bunlar da yine öyle tefecinin boyunduruğu altına girmişlerdir... Öteki kategoriler gibi bunlar da burjuvaziden ne olursa olsun pek birşey bekleyemezler. Çünkü burjuvanın, tefeci kapitalistin en çok para sızdırdığı kimseler işte bu köylülerdir. Böyle olmakla beraber, bunlar topraklarına çoğu zaman pek bağlıdırlar; oysa aslında bu topraklar kendi malları olmaktan çıkmış, tefecinin malı haline gelmiştir. Yine de, öyle iken, halka dayanan bir hükümetin ipotek borçlarını bir tek devlet borcu haline getirip, faiz nisbetini böylelikle azaltarak kendilerini tefecinin elinden kurtaracağına bunları inandırmak mümkündür. Tabii böyle birşeyi, yalnız işçi sınıfı gerçekleştirebilir.» (15)

Yine, işçi sınıfının en yakın müttefiki olabilecek tarım işçilerini de Engels şöyle anlatır:

«Büyük ve küçük toprak mülkiyetinin hakim olduğu her yerde, ücretli ziraat işçileri, kırlarda ve köylerde en kalabalık sınıfı teşkil eder. Bütün Kuzey ve Doğu Almanya'da böyledir. Şehir sanayi işçileri, en tabiî ve en kalabalık müttefiklerini buralarda bulurlar. Büyük toprak sahibi yada büyük çiftlik sahibi ile ziraat işçisi arasındaki münasebetlerle, kapitalist ve sanayi işçisi arasındaki münasebetler aynıdır. Birine yardım eden tedbirler, ötekine de yardım edecektir... Tarlalarda çalışan emekçi sınıfı, ücretli ziraat işçileri büyük bir kitledir, hükümdarlar da ordularını bu kitleden topladıkları askerlerle kurarlar. Herkese tanınan seçim hakkı sayesinde, o derebey ve toprak ağası takımını şimdi Parlamentoya yollayan da bu sınıftır, ama şehir sanayi işçilerine en yakın olan, bu işçilerin yaşadıkları o korkunç sefalet içinde yaşayan da yine bu sınıftır. Bu sınıf güçsüzdür çünkü ufalanmıştır, çünkü dağınıktır. Ama hükümet de, aristokrasi de, bu sınıfın gizli kuvvetinin ne olduğunu bilir. Onun için, bu sınıfı cahil kalsın diye okulları mahsus ve bilerek atıl halde bırakır. Alman işçi hareketinin en acil görevi bu sınıfı canlandırmak ve yürüdüğü yolda peşinden götürmektir. Ziraat işçileri kitlesi, kendi menfaatini anladığı gün, Almanya»da gerici derebey, bürokrat yada burjuva bir hükümetin yaşaması tamamiyle imkânsız hale gelir.» (16)

Engelsin daha önce sözünü ettiğimiz 1894 yılında yazılmış olan «Fransa ve Almanya'da Köylü Meselesi» eseri, köylülük konusunda dönemin marksist ürünleri arasında en önemlisi sayılır. Burada Engels'in gerek ittifak meselesindek gerekse köylülüğün yapısı, katmanlaşması meselesindeki görüşleri daha da gelişip olgunlaşmış, pratik öneriler, eylem planları haline dönüşmeye başlamıştır. Öte yandan, daha ilerki dönemlerde köylülük konusunda çeşitli tartışmaların temelinde olan, küçük köylüyü topraklandırma ve korunmanın bir yandan kapitalizmin serpilip gelişmesini öte yandan proleter devrimini engellemeyecek şekilde nasıl mümkün olabileceği konusuna da, Fransız sosyalistlerinin Nantes Programı eleştirisi vesilesiyle yer verilmiştir. Burada küçük işletmeci veya küçük mülk sahibi köylü için, marksist bir tarım programının ve ajitasyon propaganda ilkelerinin temelini bulmak mümkündür.

Engels, bu yazıda, Avrupa'da köylünün uzun süreler için «uyuşuk» bir siyasal güç olarak göründüğünü, işçi sınıfı hareketinin doğup gelişmesinden sonra, burjuvazinin köylülüğü sürekli olarak sosyalistlere karşı kışkırtıp, köylüye sosyalistleri «topraklarında gözü olan adamlar» olarak tanıttığını, 1848 devrimci atılımı sırasında, devrimin sosyalist özlemlerinin Fransız köylüsünün «gerici oylarıyla» engellendiğini söyledikten sonra, o zamandan bu yana (yani 1850'lerden 1890' lara doğru) kapitalizmin gelişmesinin tarımda da küçük üreticinin hayat damarlarını kuruttuğunu temellendirir. (17) Aradan geçen bu dönem boyunca Batı Avrupa'da güçlü bir Sosyalist İşçi Partisi ortaya çıkmış ve iktidara aday olmuştur. «Siyasal iktidarı kazanmak için bu parti önce şehirlerden köylere gitmeli, köylük bölgelerde bir güç olmalıdır. Ekonomik nedenlerle politik sonuçlar arasındaki bağlantıyı açıkça görerek ve çok önceden beri koyunpostu altında gizlenen büyük toprak sahibi kurdunu teşhis ederek bütün diğer partilere göre avantajlı durumda olan bu Parti, sefalete sürüklenen köylüyü, sanayi işçilerinin pasif düşmanı olmaktan da çıkıp aktif düşmanı olana kadar, sahte koruyucularının elerine sakin sakin bırakacak mı? Bu soru bizi köylü sorununun can alıcı noktasına vardırır.» (18)

Engels'in burada ortaya attığı soru açıktır. Burjuvazinin müttefiki, daha doğrusu bilinçsiz destekleyicisi olan ve öyle tutulmak

istenen geniş köylü kitleleri (şüphesiz ki özellikle küçük köylü ve tarım işçileri) proletaryanın yani gerçek kurtarıcısının müttefiki haline nasıl gelebilir?

Engels bu amaçla Batı Avrupa'da köylülüğün içindeki tabakalaşmayı kısaca gözden geçirir. Genel kategoriler olarak: **Küçük köylüyü** (küçük işletmeci), **orta** ve **büyükçe köylüyü, büyük toprak sahiplerini** ve **tarım işçilerini** bulur.

Küçük tarım işletmecisi köylü, mülk sahibi veya kiracı olabilir. Orta ve büyükçe köylü de ya «hizmetkâr» yada ücretli işçi şeklinde işgücü kullanır. Büyük toprak sahipleri ise tarım işçisi çalıştırırlar. (19)

Böyle bir tablo içinde, köylünün hangi kesimleri proletaryanın müttefiki olabilecektir ve hangi şartlarla?

Engels'in yazısının, Fransız Partisinin Nantes kongresinde, tarım programına marksizmin özüne ters düşen gerici, oportünist bir maddenin eklenmesi talebine ve o sıralarda köylü konusunda Avrupa Partilerine egemen olmaya başlayan yanlış görüşlere karşı yazıldığını hatırlayalım. Daha sonra aynı kaynaktan kaynaklanan yanlış görüşlerin Rusya'da Narodnikler, Devrimci Sosyalistler (SR'ler), kısmen menşevikler tarafından, daha da sonra, gerek Avrupa'da gerekse emperyalizmin sömürü ağı içindeki ülkelerde sosyal demokrat çizgiler, küçük burjuva radikalleri tarafından da savunulduğunu unutmayalım.

Engels'in eleştirdiği anti-marksist çizgi, küçük, orta ve zengin köylüye mülkiyet «**garantisi**» vermek, kapitalizm öncesi ve geri bir üretim olan, küçük üretimi aynen korumak ve güçlendirmek, küçük mülk sahibi köylünün gericiliğinin temelinde bulunan mülkiyet tutkusunu pekiştirmek, küçük işletmeciye, kurtuluşunun kapitalizmin yıkılışında değil, küçük mülkiyetinin korunmasında olduğunun propagandasını yapmaktı. Engels, tıpkı Marx gibi, böyle bir çizgiyi işçi sınıfı devriminin önündeki engellerden biri ve işçi-köylü ittifakı yolunda bir engel olarak görüyordu. Yazıda, küçük köylü'ye ayrılan yerin önemi de bundandır.

«**Önce küçük köylü ile başlayalım. Küçük köylü, sadece Batı Avrupa'daki en önemli köylü kitlesi olmakla kalmaz, aynı zamanda, o bütün meselenin düğümünü çözmekte son sözü söyleyecek kritik noktayı meydana getirir. Küçük köylüye karşı tavrımızı bir kere aydınlığa kavuşturduk mu, kırsal nüfusun diğer tamamlayıcı bölümlerine karşı hareket noktamızı belirlemek için gerekli bütün verilere sahibiz demektir. Burada, küçük köylü derken, kural olarak kendisini ve ailesinin işleyebileceği kadar ve ailesini geçindirebilecekten daha büyük olmayan bir toprak parçasına sahip olan toprak sahibini veya kiracıyı (ama asıl birincisini) kastediyoruz... Vergiler, kötü mahsul, miras yoluyla toprak bölünmesi, bu köylüleri birbiri ardından tefecinin kollarına sürükler; Borçluluk durumu gittikçe genelleşir ve hızla büyür, kısaca, bizim küçük köylümüz, geçmiş bir üretim tarzının bütün diğer kalıntıları gibi, umutsuz bir şekilde iflasa mahkûmdur. O geleceğin bir proleteridir.**

Böyle olduğu için sosyalist propagandaya kulaklarını dört açması gerekir. Ama, toprak parçasını koruması güçleştikçe ona bundan alakoyar. Tehlikeye girmiş küçük topak parçasını koruması güçleştikçe ona daha umutsuzca sarılır ve toprak mülkiyetini toplumun tümünün mülkiyeti haline getirmekten söz eden Sosyal Demokratları, tefeci veya mülk sahibi kadar tehlikeli bir düşman olarak görür. Sosyal demokratlar bu ön yargıyı nasıl yenebilirler? Kendileriyle çelişkiye düşmeden perişan olan köylüye ne verebilirler?» (20)

«**Müstakbel bir proleter olarak değil de, mevcut durumuyla, yani mülk sahibi köylü olarak, genel sosyalist programın temellerine dokunmadan köylüye nasıl yardım etmek mümkündür?**» (21) Engels, «onları mülk sahibi yaparak, mülkiyetlerini koruyarak ve pekiştirerek yolunda cevap getirenleri şiddetle eleştirir. Bunun hiçbir şekilde sosyalistlerin görevi olmadığını söyler. Bunun kapitalizmin gelişmesiyle bir yandan imkânsız, öte yandan sömürüyü sürdürecek bir yol olduğunu söyler. Bütün bunlar, küçük köylüyü kazanmak için yapılıyorsa, yine yanlıştır, çünkü sosyal gerçekliğin ve kapitalizmin gelişmesinin, gerçekleşmesine imkân vermeyeceği vaadlerdir.

Üstelik de, köylünün izole hayat tarzı, ekonomik uğraşı, onda, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin bütün yolları kullanarak yaygınlaştırdıkları peşin hükümleri beslerken, küçük köylü kitlesini ancak yerine getirebileceğimiz vaadlerde bulunursak

kazanabiliriz. Şu halde küçük köylüye karşı tavrımız ne olacak?

«Küçük köylünün kaçınılmaz çöküşünü görüyoruz ama herhangi bir müdahale ile bu çöküşü hızlandırmak bize düşmez. İkincisi, iktidarı ele geçirdiğimiz zaman küçük köylüyü büyük toprak sahibine yapacağımız gibi zorla mülksüzleştirmeyi (tazminat ödeyerek veya tazminatsız) düşünmeyeceğimiz bile açıktır. Küçük köylüye karşı görevimiz, önce, özel işletmesinin ve özel mülkünün kooperatif işletme ve mülkiyete dönüşmesini sağlamak olacaktır. Bunu da zorla değil, örnekler göstererek ve bu amaca yönelik sosyal yardım sağlayarak yapacağız... Önemli olan bir ilerde de önemli olacak nokta, köylüye, evlerini ve tarlalarını, sadece ortaklaşa işlenen kooperatif (ortaklaşa) mülkiyete çevirerek kendilerine bırakacağımızı anlatmaktır... Böylece, köylülere büyük üretime kapitalistin hesabına değil kendi ortak çıkarları hesabına kendiliklerinden geçme fırsatını vermiş olacağız. Köylüye bunun çıkarlarına olduğunu, tek kurtuluş yolları olduğunu anlatmak gerçekten imkânsız mıdır?

Ne şimdi, nede gelecekte hiçbir zaman, küçük mülk sahibi köylüye, küçük işletmesini ve mülkiyetini, kapitalist üretimin ezici gücüne karşı koruyacağımızı vaad edemeyiz. Onlara sadece, onların mülkiyet ilişkilerine kendi iradeleri hilafına zorla müdahale etmeyeceğimizi vaad edebiliriz... Köylüye, tekrar tekrar kapitalizmin yaşadıkça küçük mülkiyetlerini olduğu gibi korumanın kesinlikle imkânsız olduğunu, büyük ölçekli kapitalist üretimin onların eskimiş işe yaramaz küçük üretim sistemlerini bir lokomotif gibi ezip geçeceğini açıklamak Partimizin görevidir.» (22)

Görüldüğü gibi, Engels, sonradan Lenin'in (hatta devrim sonrasında) tekrar tekrar vurgulayacağı küçük köylüye, küçük mülkiyete karşı tavrı ana çizgileriyle burada dile getirmektedir. Ancak bu şartlarda küçük köylü, kapitalizmin özünü ve kendisine neler getireceğini açıklayan bir propaganda ile ve burjuvazinin yarattığı ön yargılar adım adım yıkılarak kazanılabilir.

Engels, aynı yazıda «daha büyük» dediği, küçük köylü ile büyük toprak sahibi arasında kalan köylü kategorilerini de ele alır. Bu kategori aslında, çok büyük ölçüde «orta köylülük»ü içermekte yer yer de zengin köylü yerine kullanılmaktadır.

«Orta köylü, küçük işletmeci köylülerle birlikte yaşadığı zaman çıkarları ve görüşleri onlardan büyük ölçüde farklı değildir. Kendisi gibilerinin pekçoğunun küçük köylü katlarını nasıl düştüğünü görmüştür. Ama orta ve büyük köylülerin çoğunlukta olduğu ve çiftlik işlerinin kadın erkek hizmetkârlara ihtiyaç gösterdiği durumlarda işler değişir. Şüphesiz ki, bir işçi partisi, önce ücretli işçilerin, yani kadın veya erkek hizmetkârların veya gündelikçi işçilerin çıkarlarını savunur. Köylülere işçilerin ücret köleliğini sürdürecek herhangi bir vaadde bulunmak kesinlikle mümkün değildir.» (23)

Öte yandan orta ve büyük köylünün kapitalist üretimin rekabetine dayanamayarak çökeceği kesin olduğu halde, bu çöküşe karşı tedbir almak, İşçi Partisine düşmez. Tek tavsiye, ücretli işçiliğin yavaş yavaş ortadan kalkacağı kooperatif işletmeler kurmak ve bu yolla büyük üretime geçmektir. Eğer bu köylüler, kapitalizmin gelişmesinin eninde sonunda kendilerinin de çöküşü demek olduğunu kavrarlar ve işçi sınıfına yaklaşırlarsa, biz de onların yeni üretim biçimine sancısız geçişlerini sağlamak için elimizden geleni yaparız der Engels. **«Yoksa, onları kendi kaderlerine terkedip yakınlıklarını kazanmakta güçlük çekemeyeceğimiz ücretli işçilerine hitap etmeliyiz.»** (24)

Büyük toprak sahiplerine gelince, burada durum çok daha açıktır. Partinin yapacağı şey, iktidara geçince, büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirmektir. Burada «büyük toprak sahibi» derken, Engels'in, yukarda sözünü ettiği büyük köylüden (yani aslında Lenin'deki zengin köylü kategorisi) farklı olarak büyük kapitalist çiftlik sahiplerini, büyük toprak beylerini kastettiğini unutmayalım. Bu mülksüzleştirmenin nasıl olacağına gelince, Engels şöyle diyor:

«Bu mülksüzleştirmenin tazminat ödenerek mi yoksa tazminatsız mı yapılacağı büyük ölçüde, bize değil, iktidarı ele geçirdiğimiz şartlara, özellikle de bu sınıfın, büyük toprak sahiplerinin kendilerinin takınacakları tavra bağlıdır. Tazminatı, her durumda imkânsız saymayız. Marx bana (hem de kaç defa) bu toprakların hepsini satın alabilseydik çok daha ucuza kurtulabileceğimizi dü-

şündüğünü söylemiştir. Ama burada meselemiz bu değil. Topluluğa mal edilen bu büyük topraklar, bizim tarafımızdan bu toprakları zaten işletmekte olan ve kooperatiflerde örgütleyeceğimiz tarım işçilerine verilmelidir. Buralarda kapitalist işletmenin sosyalist dönüşmesi büyük ölçüde hazırlanmış durumdadır ve hemen uygulanmalıdır... Bu tarım kooperatifleri örnekleri halâ direnmekte olan küçük köylüler varsa onları da, hatta büyük köylüleri bile, büyük üretimin ve kooperatiflerin yararına inandıracaktır.» (25)

Engels'in bunları yazdığı ve köylülük konusunda küçük burjuva görüşleri eleştirdiği yıllarda, Avrupa İşçi Partilerinin bir kısmı köylü programlarını köylülüğe taviz vermek amacıyla ve kır burjuvazisiyle ve küçük burjuvaziyle uzlaşma çizgisi çerçevesinde, anti-marksist bir yönde değiştirmeye çabalıyorlardı. Rusya'da ise Narodnik çizgiden kaynaklanan küçük burjuva hayalciliği, yine aynı doğrultuda, yani küçük mülkiyeti koruma ve işçi sınıfı sosyalizmiyle taban tabana zıt «küçük burjuva, burjuva sosyalizmi»ni yerleştirme yolunda işçi sınıfı sosyalizmiyle mücadele ediyordu.

Lenin, köylülük konusuna bu noktadan girer ve günümüze kadar geçerliliğinden hiçbirşey kaybetmeyen, aksine her yeni muzaffer kurtuluş hareketinde veya sosyalist kuruluşta bir kere daha doğrulanan leninist köylülük teorisini kurar.

II

LENİN VE KÖYLÜ MESELESİ

Somut Durumun Somut Tahlili

Lenin'in, köylü meselesini çağın en büyük devriminin ve en büyük olayının gelişme, oluşma ve gerçekleşme dönemi olan 30 yıllık bir dönem boyunca (1894-1924) ele alışı, somut durumun somut tahlilinin, devrimci lâfazanlığa ve keskinliğe karşı çıkışın, en iyi örneklerinden biridir. Yine Lenin'in konuyu ele alışı, teori-pratik bütünlüğünün en parlak örneklerindendir.

1895-1905 arasındaki on yılda ve sonrasında, somut gerçeklik, Rusya'da köylü meselesini ön plana geçiriyordu. Somut durum, devrimin gerçekleşebilmesi için ittifaklar meselesini gündeme getiriyordu ve işçi sınıfının en yakın müttefiki, 1905'lerde **köylülük** olarak ortaya çıkıyordu. Çağ, artık emperyalizm çağıydı. Burjuvazi devrimci niteliğini yitirmiş, gericileşmiş, burjuva demokratik görevleri bile yerine getiremez olmuştu. Burjuva demokratik devrim görevleri ve demokratik devrimin öncülüğü artık işçi sınıfına düşerken, köylülük de, Fransız devriminde olduğu gibi burjuvazinin değil işçi sınıfının müttefiki haline geliyordu. Somut durumun dayattığı soru, köylülüğün proletaryanın müttefiki olabilmesi şartlarının bulunup bulunmadığıydı. Somut tahlil, bu soruya olumlu cevap verilmesini sağladı. Pratiğe başarıyla aktarılan teori, Sovyet devriminin gerçekleşmesinde ve başarısında temel direklerden oldu.

Burjuva Demokratik Devrim ve Köylülük

Çağımızda köylü meselesini ve Lenin'in köylü meselesine bakışını kavrayabilmek, burjuva demokratik devrim, emperyalizm çağında demokratik devrimde öncülük, işçi sınıfının ve köylülüğün yeri meselelerinden bağımsız değildir. Hatta meselenin pratikle içiçe olan yanının, belkemiğinin bu nokta olduğu söylenebilir. Lenin, 1907 sonlarında yazdığı «1905-1907 Birinci Rus Devriminde Sosyal Demokrasinin Toprak Programı» eserinde şöyle diyordu:

«Toprak sorunu, Rusya'da burjuva devriminin temelidir ve bu devrimin kendine özgü ulusal karakterini belirler. Bu sorunun özü, köylülüğün, Rusya'nın tarım sisteminden ve buna bağlı olarak bütün sosyal ve siyasal kurumlarından serflik kalıntılarını ve toprak beyliğini kaldırmak için verdiği mücadeledir.» (26)

Marx ve Engels'de de gördüğümüz gibi, kapitalizmin gelişmekte olduğu bir dönemde, köylünün, özellikle yoksul ve küçük köy-

lünün, kurtuluşunun proletarya ile ittifakından ve kapitalizmin yıkılışından geçtiği düşüncesine, Lenin daha 1900'lerde varmıştı. O zamanlar köylü meselesiyle, Narodniklere karşı mücadele ederken, enine boyuna uğraşmış ve köylülüğün Rusya'nın şartlarında devrimci bir kitle meydana getirdiği gerçeğine varmıştır. Daha 1894'de yazdığı **«Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Mücadele Ederler?»** eserinde, Lenin çarlığı, büyük toprak sahipliğini ve burjuvaziyi yıkmanın temel aracı olarak devrimci bir işçi-köylü ittifakı görüşünü ortaya attı. 1901'de yazdığı **«İşçi Partisi ve Köylülük»** yazısında, **«Küçük köylülük kendisini sermayenin boyunduruğundan sadece işçi sınıfı hareketi ile bağlantı kurarak, işçilere sosyalist sistem için mücadelelerinde yardım ederek, toprağı ve diğer üretim araçlarını (Fabrikalar, atölyeler, makinalar, vb.) sosyal mülkiyete dönüştürerek kurtarabilir.»**, (27) der. Diğer birçok yazıları arasında, «Kır Yoksullarına» adlı broşürde (1903), köylülüğü, özellikle yoksul köylüyü, ancak proletaryanın mücadelesinin kurtarabileceği daha bir vurgu ile işlenir. 1905'te ise, Leninizmin temel direklerinden sayılabilecek **«Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki taktiği»** yayınlanır.

Birinci Rus devrimi (1905 devrimi) Petersburg'da 22 Ocak 1905 olayları ile patlak verdi. O gün «kanlı Pazar» da denir. Çarın kendisinden yardım istemeye gelen binlerce işçinin üzerine ateş açtırması, bardağı taşıran damla oldu. Kanlı Pazar'ı izleyen bir ay içinde, Rusya'da grevcilerin sayısı 440 bine ulaştı. Devrim başladı. Haziran ortalarında Rusya'nın birçok büyük şehrine yayıldı. Ardından köylüler toprak beylerine, büyük toprak sahiplerine karşı ayaklandılar. Ve köylü hareketi yaygınlaştı. Daha önce 1902'lerde de köylü ayaklanmaları olmuştu. Haziran 1905'de ünlü Potemkin ayaklanması oldu, devrim ordu birliklerine sıçradı. Kitleler silahlı harekete hazırdı. Liberal burjuvazi devrimi önlemek için Çarı devrimle tehdit ederek kitleleri yatıştırabilecek önemsiz, sözde reformlar istedi. Aslında, işçi sınıfına ve köylülere karşı, iktidarı çarla paylaşmayı amaçlıyordu. Çar, Devlet Duması biçiminde bir «temsili kurum» toplamayı vaad etti. Bolşevikler bu halk meclisi karikatürü Duma'yı boykot ettiler. Menşevikler ise Duma'ya katılma kararı aldılar. Devrim kapıya dayanmıştı, yürüyordu. Kapitalizmin gelişmeye başladığı, ancak feodalizm kalıntılarının varlıklarını son derece güçlü şekilde sürdürdükleri Rusya'da, söz konusu devrim bir **burjuva demokratik devrimdi.** İşte bu devrimde, Sosyal Demokratların taktiklerini saptamaları gerekiyordu. Devrime kim öncülük edecek ,kimlerle ittifak halinde yürüyecek, hangi taktikleri kullanacak? Partinin Bolşevik ve Menşevik kanatlarının demokratik devrimin taktikleri konusundaki görüşleri tümüyle farklıydı. Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Üçüncü Kongresi, 1905 Nisan'ında Londra'da toplandı. Menşevikler bu kongreye katılmadılar ve kendileri ayrı bir konferans topladılar. Taktik konusunda Kongrenin ve Konferansın tamamen farklı kararları, aradaki farkı iyice açığa vurdu.

Lenin, Kongreye hakim olan görüşü ve saptanan taktiği **«İki Taktik»** kitabında geliştirdi. Kongrenin, yani Bolşeviklerin taktiği, demokratik devrimde öncülüğün artık proletaryaya geçmiş olması, burjuva devriminde proletarya hegemonyası olarak özetlenebilir.

O zaman kadar, burjuva demokratik devrimde öncülüğü burjuvazi yapmış köylülük de burjuvazinin yedeği olmuştu. Şimdi bu durum ve marksist partinin taktiği temelinden değişiyordu. Neden?

«Burjuva **devrimi,** proletarya için büyük yararlar sağlar... **Burjuva devrimine kadar kesin ve tam olursa, ne kadar tutarlı olursa, proletaryanın burjuvaziye karşı sosyalizm için mücadele etme imkânları da o kadar artacaktır. Bu sonuç, sadece bilimsel sosyalizmin ABC'sini bilmeyenlere, yeni, garip veya paradoksal gelebilir. Bu sonuçtan,** burjuva devriminin bir anlamda **proletaryaya, burjuvaziye olduğundan** daha yararlı **olduğu çıkıyor. Bu iddianın hangi anlamda tartışılmaz olduğunu görelim: Burjuvazi için, proletaryaya karşı geçmişin bazı kalıntılarına, örneğin monarşiye, sürekli orduya, vb. yaslanmak yararlıdır. Burjuvazi için, burjuvazi devriminin geçmişin bütün kalıntılarını çok kararlı bir şekilde tasfiye etmemesi, bazılarını koruması, başka bir deyişle, devrimin sonuna kadar tutarlı olmaması, sonuna kadar gitmemesi, kararlı ve tavizsiz olmaması yararlıdır... Burjuvazi için, burjuva demokrasisi yönündeki gerekli dönüşümlerin daha ağır, daha kademeli, daha**

tedbirli, daha az kararlı bir şekilde, bir devrimle değil reformlarla gerçekleşmesi daha yararlıdır. Bu dönüşümlerin feodalitenin «saygıdeğer» kurumlarına örneğin monarşiye karşı) mümkün olduğunca saygılı olması; bu dönüşümlerin plebin yani köylülüğün ve özellikle işçilerin enerjisini ve devrimci inisiyatifini mümkün olduğu kadar az harekete geçirmesi esastır... Aksine, işçi sınıfı için, burjuva demokrasisi yönündeki dönüşümlerin reformlar yoluyla değil devrimci yolla kazanılması daha yararlıdır... Marksizm proletaryaya burjuva devriminden kaçınmayı, ona ilgisiz kalmayı, onun yönetimini burjuvaziye terketmeyi değil, aksine, devrime en enerjik şekilde katılmayı, tutarlı proleter demokrasisi için, devrimin tamamlanması için en kararlı bir mücadeleyi sürdürmeyi öğretir.» (28)

«Burjuvazi her zaman tutarsız olacaktır... Sadece proletarya demokrasi için sonuna kadar mücadele edebilir. Ama bu mücadelede, köylü kitleler devrim mücadelesine katılmazlarsa muzaffer olamaz. Eğer bunu başarmak için, proletaryanın gücü yetmezse, burjuvazi demokratik devrimin başına geçecek ve bu devrime tutarsız ve egoist bir nitelik kazandıracaktır. Bu sonucu proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü dışında hiçbirşey engelleyemez.» (29)

«Burjuvazinin önemli kitlesi, kaçınılmaz olarak gericiliğin, otokrasinin, saflarında, devrime, halka karşı yer alacak. Kendi miskin ve egoist çıkarları sağlanır sağlanmaz, tutarlı demokratizmden 'yüz çevirir çevirmez' (şimdiden yüz çevirdi bile) geriye 'halk' yani proletarya ve köylülük kalıyor; sadece proletarya sonuna kadar kararlı bir şekilde yürüyebilir. Çünkü o demokratik devrimin çok ötesine gitmektedir.» (30)

«Proletarya, otokrasinin direncini güç yoluyla kırmak ve burjuvazinin kararsızlığını felce uğratmak için, köylü kitlesiyle birleşerek, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, burjuvazinin direncini güç yoluyla kırmak köylülüğün ve küçük burjuvazinin kararsızlığını felce uğratmak için, nüfusun yarı proleter unsurlarıyla birleşerek sosyalist devrimi yapmalıdır.» (31)

İki taktik, Lenin'in ağzından çok basit olarak böyle özetlenebilir.

1905 Rusya'sında demokratik devrim sorununu Lenin, böylece yepyeni ama sonuna kadar doğru ve evrensel bir şekilde ortaya koymaktadır: 1789 devriminin devrimci burjuvazisinden artık eser yoktur. Burjuvazi burjuva demokratik devrimi bile sonuna kadar götürme gücünden artık yoksundur. Gericileşmiştir ve demokratik görevlerini sonuna kadar vardırmaktan korkmaktadır. Çünkü proletarya iktidara aday güçlü bir sınıf olarak karşısında belirmiştir. Böyle bir durumda, burjuva demokratik devrimin gerçekleşmediği veya sonuna kadar gidip tamamlanmadığı yerlerde, bu devrimi sonuçlandırma görevi de proletaryaya, yani burjuva demokrasisinin sonuna kadar varmasında çıkarı olan öncü sınıfa düşmektedir. Öte yandan, toprak beyliğinin, büyük toprak sahipliğinin, gerek ekonomide gerekse siyasal ve sosyal kurumlarda feodalite kalıntılarının, kapitalizmin gelişmesini engelleyen kalıntıların tam tasfiyesinden proletarya dışında çıkarı olan diğer toplum kesimi çeşitli tabakalarıyla köylüdür. Burjuva demokratik devrimin tam zaferi için mücadele ederken, proletarya, bu yüzden yanında köylülüğü bulacaktır. Ancak, proletarya devrimin öncüsü olarak köylülükle sağlam bir ittifak kurarsa ve devrim korkusundan monarşiyle anlaşmaya çalışan liberal burjuvaziyi tercit ederse, devrim başarıya ulaşabilir. Böylece klasik burjuva devrimlerinde burjuvazinin yedeği olmuş olan, onun tarafından toprak bağımlılıklarından serflikten kurtarılmış olan köylülük, artık proletaryanın müttefiki haline gelir.

«İki Taktik'in çıkışından iki ay sonra, Lenin, demokratik devrim-sosyalist devrim ilişkisini ve bütünlüğünü açığa çıkarmak için **«Sosyal Demokratların Köylü Hareketine Karşı Tutumu»** başlıklı bir makale yazdı. Bunda şu açıklamayı yapıyordu:

«Demokratik devrimden, derhal ve gücümüze, sınıf bilincine varmış ve örgütlenmiş proletaryanın güç derecesine tam uygun bir şekilde, sosyalist devrime geçmeye koyulacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız. Bu burjuva devrimi ile sosyalist devrim arasındaki ilişki meselesinde yeni bir çizgi, burjuva devriminin sonuna doğru, doğrudan doğruya sosyalist devrime geçiş için güçleri proletarya et-

rafına toplamaya ilişkin yeni bir teori Sosyalist devrime geçişte burjuva demokratik devrim teorisiydi... Bu teoriye göre, proletaryanın köylülükle ittifakıyla gerçekleşen burjuva devrimindeki hegemonyası, sosyalist devrimde proletaryanın diğer emekçi ve sömürülen kitlelerle ittifakıyla gerçekleşen hegemonyası yönünde ilerleyecektir. Proletarya ile köylülüğün demokratik diktatörlüğü, proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün zeminini hazırlayacaktır.» (32)

Burjuva Demokratik Devrimin Bir Biçimi Olarak Köylü Devrimi

Lenin, «**İki Taktik**»te, emperyalizm çağında burjuva demokratik devrimin esaslarını, ve burjuva demokratik devrimi kesintisiz olarak, «araya Çin setleri koymadan» proletarya devrimine vardıracak iktidar biçimini, «**proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatoryasını,**» ortaya koymuştu.

Bu yeni taktiğin kaynaklandığı, temel, bir yandan emperyalizm çağında, burjuvazinin artık devrimci barutunu çoktan tüketmiş olması ve burjuvazinin artık demokratik devrim görevlerini yerine getirmekten, devrimi sonuna kadar vardırmaktan korktuğu, devrimi sonuna kadar vardırmakta asıl işçi sınıfının yararı olduğuydu. Öte yandan, proletaryanın ve köylülüğün burjuva demokratik devrimdeki ittifakı, köylülüğün ağırlığından ve geniş köylü kitlelerinin serflik ve benzeri kapitalizm öncesi bağımlılıklardan kurtulamamış olmalarından, kendilerini bu bağımlılıklardan ancak proletaryanın kurtarabileceği, ancak proletaryanın burjuva demokratik devrimi sonuna kadar götürebileceği ve en geniş bir demokratik ortam yaratabileceği gerçeğinden kaynaklanıyordu. Yani, artık demokratik devrim (proletarya öncülüğünde olmakla birlikte) bir **«köylü devrimi»ydi.**

Lenin Rusya'da burjuva demokratik devrime **«köylü devrimi»** adını 1907 başlarında yazdığı ve ancak çok sonraları geniş olarak yayınlanabilmiş olan **«Birinci Rus devriminde Sosyal Demokrasinin Programı»** adlı önemli kitabında verir ve köylü devrimini bütün boyutlarıyla açıklar. Bu bakımdan, kitabı, İki Taktik'i tamamlayan bir eser saymak mümkündür. (*)

Lenin, bu kitabında, kapitalizmin zorunlu gelişmesi sürecinde, bütün serflik kalıntılarının, bütün siyasal ve sosyal kurumlarıyla birlikte, kapitalizm öncesinden kalma üretim biçimleri kalıntılarının tasfiye olacağını, ancak tarım alanında böyle bir burjuva demokratik devrimin iki farklı yoldan mümkün olabileceğini ortaya koyar.

«Ama, bu gelişmenin (yani kapitalist gelişmenin, burjuva demokratik gelişmenin. Çevirenin notu) **iki biçimi olabilir. Serfliğin kalıntıları, ya toprak beyliği (landlord) ekonomisinin dönüşümü sonucunda veya toprak beyinin büyük topraklarının (latifundia) elinden alınması sonucunda; ya reformla yada devrimle tasfiye edilebilir... Objektif olarak mümkün olan burjuva gelişmesinin bu iki yolunu sırasıyla Prusya yolu ve Amerika yolu olarak adlandırabiliriz. Birinci durumda, feodal toprak beyliği ekonomisi, yavaş yavaş burjuva ekonomisine, Junkers toprak beyliği ekonomisine dönüşür. Junkers (tipi) toprak beyliği ekonomisi köylüleri en ağır bir mülksüzleşme ve bağımlılık durumuna düşürürken 'küçük bir büyük köylüler' azınlığı ortaya çıkar. İkinci durumda, artık toprak beyliği ekonomisi yoktur, yada, feodal malikânelere el koyan ve toprakları dağıtan bir devrimle yıkılmıştır. Bu durumda, köylü üstünlük elde eder, tarımın tek unsuru haline gelir ve kapitalist çiftçi olur. Birinci durumda, evrimin ana çizgisi feodal bağımlılığın kulluğa, feodal toprak beyininjunkers'in toprakları üzerinde kapitalist sömürüye dönüşmesidir. İkinci durumda, ana temel, eski köylünün bir burjuva çiftçi haline gelmesidir.»** (33)

Lenin, Rusya'nın içine girdiği devrim sürecinde, her iki tip dönüşümün de mümkün olabileceğini, ancak Sosyal Demokratların, bu iki kapitalist dönüşüm tipinden ikincisini, «devrimci yolu» desteklemeleri de devrimin bu yolda gerçekleşmesi için çalışmaları gerektiğini söyler.

«Üretici güçlerin gelişmesini (bu sosyal gelişmenin en üstü kriteridir) kolaylaştır-

---

(*) Türkçeye Toprak Meseleleri derlemesinde çevrilmiş olan bölüm, kitabın çok küçük bir kaç bölümünden ibarettir.

mak için, toprak beyliği tipi burjuva dönüşümü değil, köylü tipi burjuva dönüşümünü desteklemeliyiz.... İkincisi üretici güçlerin en hızlı gelişmesine ve (meta üretimi sistemi altında) köylü kitleleri için mümkün olan en iyi varlık şartlarını içerir. Rus Burjuva devriminde Sosyal demokrasinin taktikleri, oportünistlerin düşündüğü gibi liberal burjuvaziyi desteklemek değil, mücadele veren köylülüğü desteklemektir.» (34)

«Rus Sosyal Demokrasisinin tarım programı, serfliğin kalıntılarına, tarım sistemimizde orta çağdan kalma ne varsa hepsine karşı mücadele eden bir köylü devriminin proleter programıdır... Orta çağ yapılarına karşı yönelen her köylü devrimi, sosyal ekonominin bütünü kapitalist yapıdaysa, bir burjuva devrimidir. Ama her burjuva devrimi bir köylü devrimi değildir. Eğer, tarımın bütünüyle kapitalistleşmiş olduğu bir ülkede, kapitalist çiftçiler kiralık işçilerin yardımıyla, toprağın özel mülkiyetini ortadan kaldırarak bir toprak devrimi gerçekleştirirlerse, bu bir burjuva devrimi olur ama, bir köylü devrimi olmaz. Yada, devrim, toprak sisteminin genel olarak kapitalist ekonomi ile içiçe olduğu, bu sistemin kapitalizm yıkılmadan yıkılamayacağı ve devrimin sanayi burjuvazisini, otokratik bürokrasinin yerine iktidara getireceği bir ülkede br devrim gerçekleşirse, bu da bir burjuva devrimi olur ama, hiçbir şekilde bir köylü devrimi olmaz... Köylü nüfusun önem taşıdığı bir ülkede de köylü devrimi olmayan bir burjuva devrimi olabilir. Yani, bu, toprak ilişkilerini devrimcileştirmeyen bir devrimdir. Köylülüğü etkileyen toprak ilişkilerini devrimcileştirmez ve köylülüğü devrimi yaratabilecek bir sosyal güç olarak sahneye çıkarmaz...» (35)

Köylü devriminde, köylülük, devrimci bir sosyal güç olarak sahneye çıkar, Köylü devrimi, burjuva devrimlerinin bir türüdür. Bir yandan köylülüğün kapitalist bütünlük içinde serflik ve feodalite kalıntılarının tarımda yaşamaya devam ettiği bir sosyal yapıda, köylülüğün bütün üstyapı yansımalarıyla bu kalıntıları temizlemek, toprak ve özgürlük elde etmek için devrimci bir atılım içine girmesi, öte yandan da; başarısının ancak «proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatoryası» ile mümkün olmasıyla belirlenir. Burada, özellikle köylü devriminde, burjuva demokratik devrimde küçük burjuvazinin ve proletaryanın metodları ve bakış açıları arasındaki fark son derece önemlidir. Devrimin, burjuva demokratik görevleri sonuna kadar yerine getirirken proletarya devrimine bir an önce dönüşmesinin anahtarlarından biri de buradadır.

«Küçük burjuva, hatta en radikal olanları bile, burjuva devriminden sonra sınıf mücadelesi olmayacağını, evrensel refah ve barış olacağını ileri sürer... Küçük burjuva metodu, en fazla sosyal barış için ilişkiler geliştirmektir. Proleter metodu ise, bütün ortaçağ kalıntılarını yoldan temizlemek, yolu sınıf mücadelesi için temizlemektir... Burjuva devriminde, biz, küçük burjuva reformizmi ile, gelecekteki sakinleştirilmiş küçük çiftçiler «yuvası» ile değil, burjuva bir temel üzerinde, bütün küçük burjuva sükûnetine karşı proleter mücadelesinin şartlarıyla ilgileniriz.» (36)

Kısaca, Rusya'da burjuva demokratik gelişmenin genel olarak ve kırlarda devrimci yoldan gerçekleşmesinin temel şartı olan köylü devrimi, proletaryanın öncülüğünde ve asgarî programı çerçevesinde, kapitalizmin gelişmesini engelleyecek ne kadar ortaçağ kalıntısı, ne kadar geri ilişki ve bağımlılık, ne kadar siyasal-sosyal kurum varsa, bunların tasfiyesi, demokratik devrimin sonuna kadar götürülmesi ve buradan, kesintisiz olarak sosyalist devrime ve sosyalist kuruluşa geçilmesidir.

Proletarya ve Köylülüğün Devrimci - Demokratik İktidarı

Demokratik devrimde, burjuvazi, eninde sonunda, devrimin sonuna kadar gitmesinden korkarak, asgari taleplerini elde eder etmez, karşı devrim saflarına geçecek, halkın karşısında yer alacaktır. Emperyalizm çağında burjuva demokratik devrimi sonuna kadar götürecek hangi güçler kalıyor? **Halk.** Halk, Lenin'in deyimiyle, **işçi sınıfı ve köylülüktür.**

İşçi sınıfının demokratik devrimdeki öncülüğü yeteri kadar açıktır ve yeteri kadar üzerinde durulmuştur. Köylülüğü devrimci kılan ve proletaryanın müttefiki haline getiren, «işçi-köylü temel ittifakını» mümkün kılan nedir?

Köylülük, Lenin'in sık sık belirttiği ve ilerde, köylülük tahlillerinde göreceğimiz gibi, kendi içinde homojen bir bütün değildir. Yarı proleter köylüler, küçük, yoksul köylüler, orta köylüler, zengin köylüler, kapitalizm geliştikçe gitgide daha fazla ayrımlaşırlar. Köylülük içindeki sınıf farklılaşmaları gitgide daha fazla gelişir. Ama kitle olarak, yarı proleter unsurlar yanında, köylülük içinde kır küçük burjuvazisi adını verebileceğimiz kesimler çoğunluktadır.

«Bu durum, onu da kararsız hale getirir. Ve proleteryayı sınırları kesinlikle belirlenmiş bir sınıf partisi halinde örgütlenmek mecburiyetinde bırakır. Ama köylülüğün kararsızlığı burjuvazinin kararsızlığından kökten farklıdır, çünkü, bugün, köylülük, özel mülkiyetin mutlaka korunmasından çok, özel mülkiyetin bir türü olan toprak beylerinin topraklarının el konulmasıyla ilgilenmektedir. Bu yüzden sosyalist olacak değildir, küçük burjuva olmaktan çıkmış değildir, ama köylülük demokratik devrimin en radikal ve kararlı yandaşlarından biri olabilir...

... Köylülüğü devrime bağlayan, sadece radikal toprak reformu değil sürekli genel çıkarlarının bütünüdür. Hatta proletaryaya karşı mücadelede bile, köylülüğün demokrasiye ihtiyacı vardır, çünkü sadece demokratik rejim çıkarlarını olduğu gibi yansıtabilir ve çoğunluğu, kitleyi meydana getiren köylülüğe, üstünlük sağlayabilir.» (37)

Köylülük, demokratik devrimde Rusya şartlarında bir yandan feodal bağımlılığı, öte yandan kapitalizme karşı mücadelede, işçi sınıfının doğal müttefikidir. Ama her devrim gibi demokratik devrim de bir **iktidar** meselesidir. İşte iktidarı, işçi-köylü ittifakı sağlarken, iktidarın korunmasını ancak işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sağlayabilir.

Burada, Lenin'e zamanında yöneltilen eleştirilerin başlıcası, menşeviklerle görüş ayrılığının düğüm noktalarından biri, işçi sınıfı ile köylülük arasında «irade birliği» olmadığı, hedeflerinin farklı olduğudur. Lenin, bu itirazı «metafizik» olarak niteler.

«Sosyalizm ve sosyalizm için mücadele konularındaki farklılıkları, demokrasi sorununda ve Cumhuriyet için mücadelede irade birliğini engellemez. Bunu unutmak demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki mantıki ve tarihsel farkı unutmak olur. Bunu unutmak, demokratik devrimin halkçı karakterini unutmak olur: «halkçı» karakter, demokratik devrim tüm halkın ihtiyaç ve taleplerine cevap verdiği ölçüde «irade birliği»ni içerir. Demokrasi sınırları ötesinde, proletarya ile köylü burjuvazisi arasında irade birliğinden söz edilemez. Aralarında sınıf mücadelesi kaçınılmazdır, ama Demokratik Cumhuriyet alanında, sosyalizm için en geniş ve en derin bir halk mücadelesi söz konusu olacaktır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü dünyadaki herşey gibi bir geçmişe ve bir geleceğe sahiptir. Geçmişi, otokrasi, serflik düzeni, monarşi ve imtiyazlardır. Bu geçmişe karşı mücadelede, karşı devrime karşı savaşta, proletaryanın ve köylülüğün «irade birliği» mümkündür, çünkü aralarında çıkar birliği vardır.

Geleceği ise, özel mülkiyete karşı mücadeledir, ücretli işçinin patrona karşı mücadelesidir, sosyalizm için mücadeledir. Burada, irade birliği artık imkânsızdır. Burada artık otokrasiden cumhuriyete doğru giden yol üzerinde değil, küçük burjuva demokratik Cumhuriyetinden sosyalizme doğru giden yol üzerindeyiz... Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sosyalistler için, tartışmasız bir şekilde, geçici ve anlık bir görevden ibaretir, ama demokratik devrim döneminde bu görevi redetmek sadece karşı devrimcilik olur.» (38)

Proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı, devrimde işçiköylü ittifakı, proletaryanın sosyalist devriminin ve sosyalist iktidarının zemini oluyordu. Burjuva demokratik devrimde proletarya hegemonyası, «... **proletaryanın köylülükle ittifakıyla gerçekleşen burjuva devrimindeki hegemonyası sosyalist devrimde proletaryanın diğer emekçi ve sömürülen kitlelerle ittifakıyla gerçekleşen hegemonyası yönünde ilerleyecektir. Proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün zeminini hazırlayacaktır.»** (39)

İktidar aracı olarak Proletarya ve köylülüğün Devrimci Demokratik iktidarında somutlanan bu teori aynı zamanda, Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin, II. Enternasyonal çizgisinin köylülüğün devrimci gücünü inkâr eden, yarı proleterleri hesaba katmayan, «bir yanda burjuvazi bir yanda proletarya vardır» diyerek, sosyalist devrim i-

çin toplumda hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşemeyecek olan iki kutuplu net bir kamplaşmayı, bütün emekçi kitlelerin, küçük burjuvazinin proleterleşmesini bekleyen, aslında devrime niyetsiz olan görüşlerini kesinlikle yıkıyordu.

Bu çizgi «burjuva devriminden sonra, yoksul köylüler dahil, köylü kitlelerin zorunlu olarak devrimden yüz çevireceklerini, bunun sonucu olarak burjuva devrimini, daha uzun sürmezse, elli, yüz yıl süren bir aranın, uzun bir sükûnet'in izleyeceğini ve bu sırada yeni bir devrimin, sosyalist devrimin sırası gelinceye kadar, proletaryanın 'barışçı bir şekilde' sömürüleceğini ve burjuvazinin 'meşru olarak' kendini zenginleştireceğini varsayan Batı Avrupa Sosyal demokrat partilerinin taktik tutumlarını yıktı» (40)

LENİN, 4 FARKLI DÖNEMDE KÖYLÜLÜK SORUNUNU NASIL ELE ALDI?

Lenin'in devrim ve köylülük sorununu ele aldığı en geniş çerçeveyi yukardaki gibi özetledikten sonra, şimdi onun, dört farklı dönemde, bir ölçüde farklı somut şartlarda köylülük sorununu nasıl ele aldığını, vurgu noktalarının neler olduğunu, köylülük tahlillerini görmeye çalışalım.

Bu dört dönemi 1905 Birinci Rus Devrimi'ne kadar geçen dönem; 1905-1917 Şubat devrimini de içeren burjuva demokratik devrim dönemi; 1917 Ekim devrimi dönemi ve sosyalist kuruluş dönemi olarak ayırabiliriz. Bu dönemlerin her birinde köylülükle ilgili olarak sorunun bir başka yönü ağırlık kazanmış ama dört dönem boyunca hep aynı sorun: proleter devrimini zafere ulaştırma sorunu temel nokta olmuştur.

1905 Devrimine Kadarki Dönem

Bu dönem, köylü meselesi konusunda, Lenin'in bir yandan Narodniklere ve sonra onların uzantısı SR'lere (Devrimci Sosyalistler) karşı mücadele verdiği öte yandan burjuva demokratik devrimde köylülüğün rolü ve temel ittifak teorisini kurduğu dönemdir. Köylü meselesinin leninist anlayışının bütün temelleri bu dönemde bulunabilir. Dönemi noktalayan 1905 devrimi, Rus Sosyal demokrasisinin köylülük konusundaki program ve tavrının sınanmasına imkân vermiş, yanılgıları göstermiş, doğruları vurgulamıştır.

Kapitalist gelişme yoluna diğer Avrupa ülkelerinden daha sonra giren Çarlık Rusya'sında, serfliği kaldıran toprak kanunu 1861'de çıktı. Ama böylelikle ne kırlarda feodalitenin kökünü kazımak ne de otokrasiye son verip burjuva demokratik devrimi gerçekleştirmek mümkün olmadı. Serfliğin kaldırılmasından sonra da büyük toprak sahiplerinin, beylerin, asillerin baskısı sürdü. Sözde «azat etme» işlemleri sırasında, büyük toprak sahipleri köylülerin işledikleri toprakların büyük kısmına el koymanın, gaspetmenin, köylüleri soymaya devam etmenin ve köylüleri kendilerine bağımlı tutmanın yollarını buldular. Toprakları küçük parçalara böldüler (otrezkiler) ve köylüleri bu küçük topraklar karşılığında, azat bedeli olarak büyük paralar ödeme zorunda bıraktılar. Serflik kalıntıları sürdü gitti. Bu süreç boyunca, feodal ilişkilerden temizlenememiş bir temel üzerinde Rusya'da kapitalizm gelişiyordu. İşçi sayısı hızla artıyor, kırsal bölgelerde, eskiden tek bir serfler sınıfı halinde olan köylülüğün içindeki farklılaşma, sınıflaşma hızlanıyordu. Hali vakti köylüler arasından, köy burjuvazisi olarak niteleyebileceğimiz bir zengin köylü tabakası doğarken, köylülüğün büyük bir bölümü gitgide yoksullaşıyor, yoksul köylülerin, köy proleterlerinin yarı proleterlerin sayısı hızla artıyordu. Daha 1895'lere gelindiğinde köylülük içindeki farklılaşma belirgin bir hal almıştı.

Marksizmin gelişip yaygınlaşmasından önce, devrimci akım Narodnizm (halkçılık) tarafından temsil ediliyordu. İlk Rus marksist grubu 1883'de ortaya çıktı. Ama Narodnizm halâ güçlüydü. Narodnikler, Rusya'da kapitalizmin gelişmesini iyi değerlendiremiyorlar, kapitalizmi geçici, arızî, önlenmesi gereken bir gelişme olarak görüyorlardı. Böylece, işçi sınıfının öncülüğünü kabul etmiyor, esas devrimci gücün köylülerde ol-

duğunu, Çar istibdadının ve toprak ağalığının köylü ayaklanmasıyla yıkılacağını ileri sürüyorlardı. Genç devrimci aydınlar bu amaçla, köylü kılıklarına bürünerek «halka doğru» gittiler. Ama köylülerden destek göremediler. Bu durum giderek, onların kitlelerden, köylüden kopuk bireyci terör eylemlerine yol açtı.

Narodnikler, Rusya'da sosyalizmin geleneksel Rus Köylü komünü yoluyla gerçekleşeceğini iddia ediyorlar, küçük köylünün kapitalizmin gelişmesine karşı savunulması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Görüşleri bütünüyle anti marksisti. Lenin, **«Halkın Dostları Kimlerdir?»** adlı kitabından, (1894) Narodniklerin görüşlerini eleştirdi. Daha sonra, **«Halkçılığın İktisadi Muhtevası»** (1895) **«Biz Hangi Fikir Mirasını reddediyoruz?»** (1897), **«Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi»** (1897) kitaplarında ve bu dönemin pek çok yazısında Narodnik görüşleri mahkûm etti. Narodnizme karşı polemik, gündeme hemen köylü sorununu getiriyordu. Bu eserlerin tümünde, Lenin, Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin arızi ve «kötü» bir olay olmadığını, bunun kaçınılmaz olduğunu ortaya koydu. Şehirlerde olduğu gibi, kırlık bölgelerde de, Ortaçağ kalıntıları varlıklarını sürdürmekle birlikte, kapitalist gelişmenin hızlandığını gösterdi. 1897 istatistiklerine göre yaptığı araştırmadan çıkan sonuç, köylülüğün hızla farklılaşmakta, kırlarda kapitalizmin hızla gelişmekte olduğuydu. Ama bu kapitalist gelişme feodal, serflik ilişkilerinin ve üstyapılarının tam bir tasfiyesi ile olamıyordu.

1905'e kadar giden bu dönemde, Lenin'in ana meselesi, köylülüğün proletarya partisinin öncülüğünde devrime katılmasıydı. Bu yüzden, ittifaklar meselesi büyük önem taşıyordu. Bir yandan, köylülüğün, kapitalizmin gelişmesiyle kendi içinden nasıl farklılaştığının gösterilmesi, öte yandan bu farklılaşmada, proletaryanın hangi aşamada hangi köylü kesimleriyle birlikte yürüyebileceğinin, hangilerini kendi davasına kazanabileceğinin, hangilerine karşı mücadele edeceğinin ortaya konması gerekiyordu. Bu sorunun cevabını 1905 devrimine, yani burjuva demokratik devrime doğru giderken, Lenin kısaca şöyle verdi: **Demokratik devrimde büyük toprak sahiplerine karşı bütün köylülükle birlikte; sosyalizm için tarım proleteleri ve yarı proleterlerle birlikte...** z

Yine bu dönemde Lenin Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin çeşitli tarım programlarını hazırlamakla, eleştirmekle, düzeltmekle uğraştı.

Burjuva Demokratik Devrim Sırasında Köylülük

1905 devrimi yenilgiye uğradı. Karşı devrim azgınlaştı. Yenilginin temel sebepleri, arasında: işçilerle köylülerin henüz çarlığa karşı sağlam bir ittifak kuramamış olmaları, köylülerin bir kısmının halâ Çar'dan umutlu olması, bir kısmının Bolşevikler yerine Devrimci Sosyalist Parti ile ilişkili olmaları, kısaca köylülerin büyük toprak sahiplerine, ağalara karşı yürüttükleri mücadelenin yeterince örgütlenememiş olması da vardı.

Devrim yenilgiye uğramıştı ama, Çarlık hükümeti ve gerici burjuvazi, devrimin sadece şiddetle bastırılamayacağını biliyordu. Özellikle köylülerin Çar'a bağlanmış umutlarının gün geçtikçe kaybolduğu görülüyordu. Çarlık hükümeti kırlık alanda, büyük köy burjuvazisi «kulaklar» arasında kendisine sağlam bir destek yaratmayı, kırlarda kapitalistleşmenin gelişmesini bu yönde teşvik etmeyi kararlaştırdı. Çıkarılan toprak kanunu toprağın ortak kullanımı sistemini, köy komünü sistemini yıktı, köy topluluklarından, komünlerden ayrılıp, bağımsız çiftlikler kurmaya imkân verdi. Bu yeni kanun zengin köylülerin fakir köylülerin topraklarını yok bahasına ellerinden alıp kendi küçük çiftliklerini kurmalarına imkân veriyordu. Kısa zamanda pek çok küçük köylü mülksüzleşti. Köylülük içinde farklılaşma daha da derinleşti.

Bu dönemde köylülük, liberal burjuvazinin etkisinden kurtuldu, bir bölümüyle Bolşevik partisine yaklaştı. Köylülük liberal burjuvazinin ve ardındaki Çar'ın kendisine ne toprak ne de özgürlük veremeyeceğini kendi deneyleriyle, zaman zaman ağır yenilgiler bahasına anladı. Birinci Dünya savaşı, bu süreci noktaladı. Böylece Lenin'in 1900'lerden beri teorisini kurduğu işçi-köylü ittifakı gerçekleşebildi. Proletaryanın örgütlü öncülüğündeki bu ittifak, 1917 Şubat devrimine dönüştü. **İki Taktik**'teki teorik ilke, pratikte başarıyla denendi. O zamana kadar burjuvazinin yedeği olmuş bulunan köylülük,

artık proletaryanın yedeği durumuna gelmişti. İşçi köylü ittifakında proletarya hegemonyası, devrimin aylarla ölçülen kısa bir zaman aralığı içinde proletarya devrimine dönüşmesini sağladı.

Bu dönem Lenin'in köylülük ve tarım programının bütün esaslarını ayrıntılarıyla koyduğu dönemdir. İşçi-Köylü iktidarının İşçi ve Köylü Sovyetleri biçiminde ortaya çıktığı dönemdir.

1917 Ekim Devrimi

1917 Şubatından 1917 Ekimine kadar giden kısa bir dönemdir bu. Ama devrim içinde geçen kısa bir dönem...

Önceki dönemde devrimin temel meselesi otokrasinin yıkılması, büyük toprak sahiplerinin iktidarının sona erdirilmesiydi. **«Şimdi, Şubat devriminden sonraki dönemde, Çarın artık bulunmadığı, sonu gelmeyen savaşın, köylüyü kesin iflasa sürükledikten sonra ülkenin ekonomisini tam hercümerce soktuğu dönemde, savaşın tasfiyesi devrimin temel meselesi oluyordu... Savaş bitmeli, «Savaştan kopup ayrılmalı. Yorgun ülkenin ve herkesten çok köylünün haykırışı buydu.»** (46)

Savaştan çıkmanın tek çaresi burjuvaziyi devirmek oluyordu artık. Öte yandan İşçi ve Köylü Sovyetleri yerleşmiş, Sovyetler iktidarının; yani, yeni tip devletin temelleri kurulmuştu. Süren savaş asker ve köylü kitlelerini proletaryanın etrafında birleştiriyordu. Bu dönemde işçi-yoksul köylü ittifakı pekişti.

1917 Şubat 1917 Ekim dönemi, Lenin'in teorilerinin pratikle tam anlamda sınandığı ve doğrulandığı dönem sayılabilir.

Lenin, 1917 Eylülünde şöyle diyordu:

«... Yalnız proletarya, en yoksul köylüleri (programımızın ifade ettiği gibi yarı köylüleri) yönlendirerek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir; savaşın sebep olduğu yaraları sarabilir ve sosyalizme doğru, mutlak surette zorunlu olan, acil bir hale gelen ilk adımları atabilir. Şimdi, sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur» (47)

Bu dönemde, proletaryanın sosyalist devrimde müttefikleri, kır proleterleri ve yarı proleterler olarak ortaya konmakla birlikte, çeşitli somut şartlar, özellikle savaşın devamı ve «köylüye toprak» sloganının henüz geçerliliğini koruması, kısaca demokratik görevlerin sona ermemiş olması; ittifaka katılan köylülerin daha da geniş olmasına, küçük köylülerin, ücretli emek kullanmayan küçük işletmecilerin de devrim güçleri arasında bulunmasına yol açtı.

Sosyalist Kuruluş Dönemi

Devrimden sonra, sosyalist kuruluş döneminde, tarım ve köylü sorunu yine ön planda kaldı. Bütün köy ekonomisini yeniden kurmak, canlandırmak, sosyalist kuruluşu kırlarda başlatmak ve güçlendirmek gerekiyordu. Öte yandan, zengin köylülükle mücadele, orta köylülüğü yeniden kazanmak, kuşkularını dağıtmak kendini dayatıyordu. Bu dönemde İktidarı alan Bolşevikler ve Lenin, böyle geri bir tarım temeli üzerine sosyalizm inşa edilemeyeceğini ileri süren görüşlerle ve bu işin ortaya çıkardığı güçlüklerle mücadele ettiler.

Devrimden sonra, çözümü en güç sorunlardan biri de köy ve tarım sorunu oldu. Lenin'in belki de sosyalist kuruluş açısından en önemli, en somut ve acımasız gerçekleri en açık biçimde ortaya seren yazıları ve fikirleri bu döneme aittir.

Özellikle kooperatifçilik, kooperatifler yoluyla kollektif mülkiyete geçme, kollektifleştirmeyi tarımda ağır ağır gerçekleştiren bu dönemin başlıca adımları oldu.

Köylülüğün Farklılaşması

Rusya'da kapitalizmin gelişmesinde, 1890'ların sonlarında Rusya'da köylülüğün farklılaşmasını Lenin şöyle ortaya koyuyordu:

«Rus köylülüğü, eski pederşahi köylü sınıfından, yeni köy halkı tiplerine doğru evrimleşiyor. Rusya'da köylü sınıfı artık kendi içinde ayrımlaşmıştır, hızla dağılmaktadır... Bu tipler, köy burjuvazisi (en çok da köy küçük burjuvazisi) ile köy emekçileri...» dir. (41)

Köylü sınıfının farklılaşması ve kendi içinde katmanlaşması «iki uçtaki grupları, orta halli 'köylüler' aleyhine geliştirerek, iki yeni tip köy halkı yaratmaktadır... Birinci yeni tip, köy burjuvazisi, yada hali vakti yerinde köylülerdir... Başka bir yeni tip de, tarım işçileridir, verilmiş toprak parçasına tasarruf eden ücretli işçiler sınıfıdır. Bu tip hiçbir toprağı olmayanlar da dahil olmak

üzere, mülk sahibi olmayan köylüleri ihtiva eder. Ama Rus ziraat emekçisini en iyi temsil eden tip, ücretli ziraat işçisi, gündelikçi, ırgat, yapı işçisi, yada verilmiş bir parçacık toprağı olan her işçidir... Köylü ailelerin en az yarısını köy tarım emekçileri arasında saymak uygun olur. (42)

«Toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra ortaya çıkan bu iki «köylü» tipini birbirinden ayıran halka orta halli köylülerdir... **Mahsulün iiy gitiği yıllarda, ve iyi şartlar içinde, ancak ziraat çalışması bu köylülerin geçinmesine yetebilir: onun için bu köylülerin durumu pek istikrarsızdır... Kötü giden mahsul yılı, orta halli köylü kitlelerini işçı sınıfı saflarına atar. Bu grup, sosyal münasebetlerinde, yüksek grup ile aşağı grup arasında sallanır durur»** (43)

1897-1898'lerde oldukça geniş hatlar içinde ortaya konan köylülüğün farklılaşması 1902-1903'lerde daha bir billurlaşmıştır.

«Rusya'da kır halkı üç esaslı kısımdan ibaretir: Büyük toprak sahipleri, ücretli ziraat işçileri ve 'köylüler'.» (44) ... **«Köylüler kelimesini kasten iki tırnak arasına alıyoruz: Bunu, hiç şüpheye yer bırakmayan bir zıtlığın var olduğunu göstermek için yapıyoruz. Modern toplumda köylüler, tabii ki, artık birleşmiş bir sınıf değildir... Toprak köleliği üzerine kurulu toplum, kırlarımızda ve köylerimizde, «modern» (burjuva) toplum tarafından yıkıldıkça, köylüler bir sınıf olmaktan çıkıyor, ve kır proleteryası ve (büyük, orta, küçük ve çok küçük) kır burjuvazisi olmak üzere ayrılıyor. Serflik ilişkileri var oldukça, «köylülük» bir sınıf olmaya devam ediyor, ama burjuva toplumunun değil, serflik ilişkileri toplumunun bir sınıfı olarak...»** (45)

1903'de yazdığı, Kır yoksullarına» adlı broşürde, Kır kesimlerinin sınıf yapısını Lenin, daha da netleştiriyor:

Bir yanda büyük toprak sahipleri vardır. Bunlar geleneksel feodal toprak sahipleridir. Sözde toprak devriminden sonra güçleri azalmak bir yana daha da artmıştır. Bunların elinde çok büyük topraklar bulunmaktadır. Meselâ bin kadar büyük toprak sahibi ailenin elinde 2 milyon köylü ailesinin elindeki toprak kadar toprak vardır. Bunlar köylüler üzerinde baskı ve zulüm uygulamasını sürdürmektedirler.

Büyük toprak sahipleri, yani feodal-aristokrat sınıfa dahil olmayan, kırsal bölgelerde kapitalist ilişkilerin pazar ilişkilerinin gelişmesiyle ortaya çıkıp palazlanan zengin köylüler kırsal bölgelerin bir başka kategorisini meydana getirirler. Bunlar sürekli olarak toprak satın almaya çalışmakta, bazan da, bazan da icarla, kiracı olarak toprak tutmaktadırlar. Bunlar ihtiyaçlarından fazla üretirler, pazar için üretim yaparlar.

Orta köylü, zengin köylü ile proleterin arasında yer alır. Yaşama seviyesi de ortadır. İyi ürün alırsa iki yakası bir araya gelebilir. Ama yoksulluk sık sık kapısını çalar. Çok az, yada hemen hemen hiç denecek tasarruf imkânına sahiptir. Bu yüzden borçlanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bir kere borçlandı mı da kolay kolay kurtulamaz. Ek bir işe ihtiyacı olur, çoğunlukla da büyük toprak sahibine hizmet sunar, uzağa giderse toprağı büsbütün bakımsız kalacağından, toprak sahibi için çalışmayı tercih eder. **«O ne balık ne de kuştur».** Hepsi, birer büyük işletmeci, birer efendi olmak için çabalarlar ama pek azı bu amaca ulaşabilir. Zenginle yoksulun mücadelesi başladığında, o hep arada kalır, hangi tarafı tutacağını bilemez.

Yoksul köylü ise, Rusya'daki köylü ailelerin üçte ikisini meydana getirmektedir. (1903'lerde) Geniş yoksul köylü kategorisi içinde, tarım işçileri, yani toprakları (Lenin'in Rusya için kullandığı ölçü ile tek bir atı) olmayan, işgücünü satarak geçinen köy proletaryası vardır. Yine küçücük yetersiz bir toprağı işleyen (tek beygiri olan), toprakları kendisini besleyemeyen, kısmen de olsa işgücünü satmaya mecbur olan yarı-proleterler vardır. Çiftliklerde gündelikle çalışanlar, inşat işçileri, geçici demiryolu işçileri, mevsimlik işçiler, şehirlerde kalifiye olmayan işlerde çalışanlar bunlardır.

1900'lerden 1917'e doğru, genel çizgileri aynı kalan bu farklılaşma tablosunda Lenin, devrimden sonra 1920'de kırlarda sınıfların durumunun tahlilini yeniden yaparken bazı değişiklikler getirmiştir. Komünist Enternasyonalin II. Kongresine hazırladığı **«Toprak Meselesi Üzerine Tezlerin ilk Taslağı»**nda Lenin, bütün kapitalist ülkelerde şehir proletaryasının mücadeleye katacağı hiç değilse kendi davasına kazanacağı kır kesimlerini şöyle sıralar: **Tarım proletaryası, yarı proleterler** veya yarı köylüler (yani bir yan-

dan kendi küçücük toprak parçalarını işleyerek bir yandan da kapitalist tarım veya sanayi işletmelerinde çalışarak geçinenler)... **Küçük köylü** (ancak köylü ailesini kıt kanaat geçindirebilecek toprağa sahip ücretli emek kullanmayan küçük tarımcılar)... **Orta köylülük** (iyi mahsul yıllarında küçük bir sermaye birikimine imkân veren, çoğunlukla hiç değilse zaman zaman işçi çalıştıran işletmeler)... **Büyük köylülük** (önemli sayıda ücretli işçi çalıştıran, köylülüğün diğer kısımlarıyla düşük kültür seviyesi, hayat tarzı, işletmede zaman zaman kendilerinin de fiilen çalışması dışında hiçbir ortak yanı olmayan kapitalist işletmeci köylüler, gerçek anlamda köy burjuvazisi)...

Bu son tablonun daha ayrıntılı olduğu, «Kır yoksullarına» broşüründe **Orta köylülük** kategorisinden, **küçük köylü**'nün ayrıldığı ve durumun daha netleştiği görülür.

Proletaryanın Kır Kesimlerindeki Müttefikleri Kimlerdir? Kimlere Karşı? Kimlerle Beraber?

Kırsal kesimlerin bu ayrıntılı sınıf tahlillerini Lenin akademik bir uğraş olarak ele almamıştır şüphesiz. Onun asıl çabası proletaryanın devrimin hangi somut anında, hangi somut durumda, köylülüğün hangi kesimleriyle ittifak yapabileceğini araştırmaktır.

Lenin'de köylülük sorununun pratiğe en fazla ışık tutan yanının bu olduğu söylenebilir.

Bu sorunun en kısa ama en açık cevabı, Lenin'in şu satırlarındadır:

«... **İşte bunun için bütün Rusya işçileri ve bütün yoksul köylüler**, iki yandan ve iki cephe **mücadele etmek zorundadırlar: Bir yandan**, bütün burjuvaziye karşı, **bütün işçilerle birlikte**; öte **yandan** kır bölgelerindeki memurlara, feodal toprakbeylerine karşı **bütün köylülerle birlikte...»** (48)

Yine ittifaklar meselesinin, devrimin saflarının genişletilmesi meselesinin en iyi özeti de şu satırlarda bulunabilir.

«Evet, Halk **devrimi. Sosyal demokrasi, burjuva demokrasisinin halk** kelimesini **istismar** etmesine **karşı haklı olarak mücadele etti ve edecek. Bu kelimenin halkın içindeki sınıf karşıtlıklarını gizlemeye alet edilmesine karşı çıktı. Proletarya partisinin tam bir sınıfsal bağımsızlığı üzerinde ısrarla durdu. Ama, eğer, sosyal demokrasi «halkı», «sınıflara» ayırıyorsa, bu, öncü sınıf kendi içine kapansın, dar bir çerçeveye hapsolsun, dünyanın iktisadî efendileri (devrimden) yüz çevirecek diye eylemini kısıtlasın diye değildir. Öncü sınıf, ara sınıfların kararsızlığından, tutarsızlığından, yalpalamasından kurtulmuş olarak, bütün halkın hakları için, bütün halka öncülük ederek, daha fazla enerji ve daha fazla şevkle mücadele edebilsin diyedir.»** (49)

Demokratik devrim aşamasında, proletarya bu mücadeleyi, bütün köylülükle birlikte verecektir. Devrimin, bu aşamasında bir «köylü devrimi» olması da bundan ileri gelir.

«Bütün halkın, özelikle de köylülüğün öncüsü olarak, tam özgürlük, tutarlı bir demokratik devrim, Cumhuriyet için! Bütün çalışanların ve bütün sömürülenlerin öncüsü olarak, sosyalizm için.» (50)

Bu, herşeyden önce, Rusya'nın, burjuva demokratik devrimini yapmamış bir ülke olmasından, kırsal bölgelerde feodal toprak ilişkilerinin halâ ağırlıklı şekilde yaşamasından ileri geliyordu. Rusya'nın somut şartlarının tahlilinden çıkmış bir sonuçtu; ancak, emperyalizm çağında, bu somut şartlar, özellikle de burjuva demokratik devrimin ilk adımlarının atıldığı yerlerde bile, asalaklaşmış burjuvazinin burjuva demokratik devrimini tutarlı bir sonuca vardıracak yapıda artık olmaması, Lenin'in demokratik devrim teorisini evrenselleştiriyordu. Lenin, neden yukardaki şekilde bir ittifak önerdiğini, yani, burjuva demokratik devrimin bütün köylülükle birlikte gerçekleştirilecek bir aşama olduğunu Rusya şartlarında şöyle açıklar:

«Rusya'da köylü sorunu Batı'da köylü sorunundan temelde farklıdır. Büyük fark, Batı'da, sorunun burjuva kapitalist toplumda köylü sorunu olmasına karşılık, Rusya'da, pre-kapitalist **kurumların ve ilişkilerin,** serflik kalıntılarının **da, o derece, (hatta daha** fazla) **etkisini duyan köylünün sorunu sorunu olmasıdır.»** (51)

Bu durumda,

«...Neden Bugünkü köylü hareketi, burju

va demokratik bir harekettir. Çünkü bürokrasinin ve büyük toprak sahiplerinin egemenliğini yıktıktan sonra, demokratik bir toplum sistemi kuracaktır. Ama, bu demokratik toplumun burjuva temellerini değiştirmeyecek, sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmayacaktır. Sınıf bilincine varmış olan işçi, sosyalist, bugünkü köylü hareketini nasıl değerlendirmelidir? O, bu hareketi desteklemeli, köylülere en enerjik bir biçimde yardımcı olmalı, onlara, bürokrasinin ve toprak sahiplerinin egemenliğine tam olarak son vermek için yardım etmelidir? Ama aynı zamanda, bürokratların ve toprak sahiplerinin egemenliğine son vermenin yeterli olmadığını köylülere izah etmelidir.... Demokratik mücadele, işçiler tarafından, burjuvazinin bir kesimiyle, özellikle küçük burjuvaziyle birlikte yürütülür. Oysa, sosyalist mücadele, işçiler tarafından burjuvazinin tümüne karşı yapılır. Bürokratlara ve büyük toprak sahiplerine karşı mücadele, zengin ve orta köylü dahil bütün köylülerle birlikte yürütülebilir ve yürütülmelidir. Oysa, burjuvaziye, dolayısıyla da zengin köylüye karşı mücadele doğru bir şekilde ancak köy proletaryası ile birlikte yürütülebilir.» (52)

Bu temel ittifakı gördükten sonra, «Kimlere karşı? Kimlerle beraber? Ne zamana kadar?» sorularına daha ayrıntılı ve 1900'lerden 1920'lere doğru bazı noktalarda farklılaşan cevapları görelim.

1903'de, 1902 yılının bastırılan köylü ayaklanmalarından sonra yazılan «Kır Yoksullarına» broşüründe, Lenin ilk defa, köylülüğün çeşitli kesimlerine karşı sosyal demokrasinin tavrını, ve kırlarda hangi köylü tabakalarıyla kimlere karşı mücadele edileceğini ayrıntısıyla ortaya koymuştur.

Şehirlerin proletaryasıyla birlikte, bütün tarım işçilerinin, bütün yoksul köylülerin, hatta orta ve zengin köylülerin ortaklaşa mücadele edecekleri güç, kırlarda, **büyük toprak sahipleridir.** Aslında yoksul köylüyü her an kandırmaya, soymaya, mülksüzleştirmeye hazır olan zengin köylüler ve hep iki cami arasında kalan« ne kuş ne balık» durumundaki orta köylüler de, büyük toprak sahiplerinden şikâyetçidirler. Ama, «... **Rusya'daki zengin ve yoksul köylülerin hepsi, birçok bakımlardan eskiden olduğu gibi, hala kul köle durumundadırlar:** aşağı, pis haraç alınan bir kast **teşkil ederler... Zengin mujik, efendiye borçlu olduğu çalışmadan, ara sıra parayı verip kurtulur, ama toprak sahipleri çoğu zaman zengin köylüyü de ezerler. Demek ki, yoksul köylüler köleliğe karşı, bütün angaryalara karşı, bütün çalışma mükellefliklerine karşı, zengin köylülerle ittifak ederek mücadele etmek zorundadırlar..»** (53)

«Yoksul köylüler darbeyi önce toprak sahibine indirmeli, efendi tarafından zorla kabul ettirilen en ağır, en kötü ve zararlı köleliği hiç olmazsa silkip atmalıdırlar. Zengin köylülerin çoğu ve burjuvazi taraftarları da bunda yoksul köylülerden yana olacaklardır...» (54)

Görüldüğü gibi, Lenin'in zengin köylülüğün de işçi sınıfı ve yoksul köylülükle birlikte mücadele edeceği, birlikte adım atacağı aşama, henüz zengin köylünün bile, feodal bağımlılık ilişkilerinin kalıntılarından tam anlamıyla kurtulamadığı bir yapıda söz konusudur. Zaten Lenin, her defasında, zengin köylünün çok kaypak, çok geçici, yoksul köylüye oyun oynamaya her an hazır olduğunu tekrarlamaktan kaçınmaz. (Ancak geçerken hatırlatalım ki, anti-feodal görevleri yerine getirmek üzere bütün köylü ile birlikte değil de toprak meselesini çözümlemek te adım atmak üzere yoksul ve orta köylülükle birlikte girişilen devrim adımı, yine de burjuva demokratik devrim olarak kalır. Lenin bunu çeşitli yerlerde defalarca belirtir.)

Kır kesimlerinde, proletaryanın (köy ve kır proletaryasının) başlıca düşmanı, bu adımda büyük toprak sahipleri, feodal kalıntılar ve bunların siyasal-sosyal kurumlarıdır.

1903'ün ürünü olan «Kır Yoksullar»nda, işçi köylü ittifakının **temeli**, -mücadele bütün köylülüğün mücadelesi olduğu, zengin köylülükle birlikte atılacak adımlar da bulunduğu ittifakın mutlaka genişletilmesi gerektiği halde, yine de **işçi-yoksul köylü**'dür. Yani, şehir işçilerinin tarım işçiler (tarım proletaryası) ve yarı işçilerle ittifakı.

«Emekçi halkı kurtarabilecek gerçek «işbirliği» kır yoksulunun, bütün burjuvaziye karşı mücadele etmek üzere şehirlerdeki işçilerle kuracağı ittifaktır. Bu ittifak ne kadar çabuk kurulup güçlenirse orta köylünün burjuvazinin bütün vaadlerinin yalan olduğunu anlaması ve bizim saflarımıza gelmesi o kadar erken olur» (55)

Aslında, Lenin'in **«temel ittifak»** konusundaki görüşleri değişmemiştir. Temel ittifak, her zaman, hattâ 1917 devrimi sırasında ve sonrasında da, işçi sınıfı-yoksul köylü ittifaki, yani şehir proleteryası ile tarım proleteryası ve kırların yarı proleter, en yoksul unsurları olmuştur. Ancak, temel ittifak farklı birşeydir, bu ittifak çerçevesinde gelişecek halklar, ittifakın günün şartlarına göre genişlemesi farklı birşeydir. Hatta yukar daki alıntıdan da gördüğümüz gibi, küçük işletmecilerin, orta köylülüğün kazanılması da bu temel ittifakın güçlenmesine bağlıdır.

Demokratik devrim aşamasında zen. köylünün durumu nedir? Lenin, bu aşamada zengin köylünün, işçi sınıfı ve yoksul köy lüyle birlikte toprak beylerine karşı atıla cak bir adımı olduğunu söyler. Ancak zengin köylü, her zaman için kır yoksulunun güvenmemesi gereken bir unsur olarak kalır. Pazar için üretim yapan, toprak kiralayan, para biriktirebilen ve biriktirdiği paraları toprak alımına yatırabilen zengin köylü, tarım işçisi de kullanır.

«Mülk sahibi olanlar sınıfı ile varlıklı olmayanlar sınıfı arasında, patronlarla işçiler arasında, burjuvazi ile işçi sınıfı arasında girişilen büyük savaşta, zengin köylüler, işçi sınıfına karşı, mülk sahiplerinin yanında yer alacaklardır.» (56)

«Ama, toprak sahiplerinin gücü kırılır kırılmaz,. zengin köylü hemen kendisini beli edecek, pençelerini, daha şimdiden birçok şeyi toparlayıp götüren çengele benzer pençelerini gösterecektir. Onun için dikkat etmeli, şehir işçileriyle sağlam, sarsılmaz bir ittifak kurmalıdır. Şehir işçileri, toprak sahibinin eski derebeylik alışkanlıklarını yok etmeye, zengin köylüyü yola getirmeye yardım edeceklerdir...» (57)

«Bütün emekçi halkı kurtarabilmek için, yoksul köylüler şehir işçileriyle ittifak edip, zengin köylünün de dahil olduğu bütün burjuvaziye karşı mücadeleye girişmek zorundadırlar.

Ancak, demokratik devrim aşamasında, gerçek durum yukarda söylendiği gibi olmakla birlikte, zengin köylülerin bile feodal baskılar altında bulunmaları, birlikte yürünebilecek bir yolun olduğunu gösterir.

«Her kırda ve köyde oturan, etrafına dik katle bakmalı. Zengin köylülerin pek çoğu, efendilerine karşı, toprak sahiplerine karşı, sık sık seslerini yükseltmektedirler. Halka edilen zulümden, efendilere ait toprakların boşu boşuna yüzüstü bırakılmasından nasıl da yakınmaktadırlar! Mujiklerin toprakları ele geçirme zorunluluğu üstüne (kendi aralarında) çene çalmaktan nasıl hoşlanıyorlar!

Zenginlerin bu söylediklerine inanılabilir mi? Hayır, inanılmaz. Bunlar toprakları halk hesabına değil, kendileri hesabına elde etmek istiyorlar. Bu toprakların bir kısmını daha şimdiden satın almışlar, çoğunu icarla tutmuşlardır ama bu kadarı ile doymazlar. Bundan şu sonuç çıkar: yoksul köylüler, toprak sahiplerine karşı, uzun zaman zenginlerle birlikte yürüyemeyeceklerdir. **Bunlarla birlikte ancak bir adım atabiliriz. Ondan sonra her ikisinin de kendi yolunda yürümesi lazım gelecektir.**

İşte bunun içindir ki, bu ilk adımı öteki adımlardan ve bizim en son atacağımız asıl adımdan gayet aydınlık bir şekilde ayırmak gerekir... **İlk adımla son adımı birbirine karıştırmak, bu mücadeleye zarar vermek, farkında olmadan, yoksul köylüleri yanlış yola sürüklemek olur... Yoksul köylüler ilk adımı bütün köylülerle birlikte atacaklardır; yalnız arkada kalan bazı kulaklar, ya da kölelikten hiç bıkmmış olan mujiklerin yüzde biri müstesna... Son adıma gelince köylüler bu adımı hiçbir zaman hep birlikte atamazlar. Zengin köylüler bunda, tek bir vücut halinde ırgatların karşısına dikileceklerdir. O zaman yoksul köylü ile** sosyal demokrat şehir işçileri arasında **sağlam bir ittifaka ihtiyacımız var işte...»** (59)

«... Köleliğin en beteri budanıp sınırlanınca, zengin köylüler ve birçok okumuş kim seler, hemen yarından tezi yok, toprak sahipleriyle birleşebilirler. O zaman bütün kır burjuvazisi bütün tarım işçilerinin karşısına dikiliverir... O takdirde, yalnız toprak sahiplerine karşı mücadele etmek gülünç olur. Öyleyse, hem bütün burjuvaziye karşı mücadele etmek, hem de işçinin mücadelesini kolaylaştırmak düşüncesiyle, bu mücadele için herşeyden önce daha fazla hürriyet ve imkân, işçiye daha iyi hayat şartları sağlanmasını istemek zorunda kalacağız.

Ne olursa olsun, işler nasıl gelişirse gelişsin, ilk, başlıca ve acil ödevimiz, kırsal bölgelerin proleterleri ve yarı proleterler-

leriyle, şehir proleterlerinin ittifakını sağlamlaştırmaktır.» (60)

Böylece, temel ittifak ve zengin köylülüğün yeri meselesi oldukça açıktır. Temel ittifak, işçi-yoksul köylü (tarım işçisi, yarıköylü yarı işçiler) ittifakıdır. Zengin köylü, ancak anti feodal görevlerin ağırlıklı olduğu dönem ve yerlerde temel ittifaka kazanılabilecek ve ne kadar yürünebilirse o kadar birlikte yürünebilecek, ancak sonunda yol arkadaşlarından mutlaka yüz çevirecek bir unsurdur.

Peki, orta köylünün durumu nedir?

Lenin'in «Kır Yoksullarına» broşüründe verdiği orta köylü tanımı, aslında sonradan küçük köylü olarak adlandıracağı kategoriye uymaktadır. Mahsulün iyi gittiği yıllarda, ancak iki yakasını bir araya getirebilen, çoğunlukla borçlanan, yakınlardaki toprak sahibinin toprakları üzerinde ücretli tarım işçisi olarak da çalışmak mecburiyetinde kalan «ne kuş ne balık» olan bu köylü tabakası, mülk sahibi olmak için çabalar; ama pek azı bunu başarabilir, çoğu borçlanarak, toprağını ekip biçemez hale gelerek yarı proleterleşir. Ama ortada kalan durumuyla, işçi-yoksul köylü ittifakının tam içinde yer alamaz. Aslında onu kurtaracak tek şey, tek çare, kapitalist düzenin yıkılması olduğu halde, bunu kolay kolay anlayamaz.

«Zenginlerle yoksulların, mülk sahipleriyle işçilerin mücadele ettikleri her yerde, orta köylü ikisi arasında kalır, hangi tarafı tutacağını bilemez. Zenginler onu kendi taraflarına çağırırlar. 'Sen de bir efendisin, bir mülk sahibisin, meteliksiz işçilerin arasında işin yok' derler. İşçilerse, zenginler seni yine aldatıp soyacaklar, bütün zenginlere karşı sürdürdüğümüz mücadelede bizi desteklemekten başka çaren yok' derler...» (61)

Bütün mülk sahipleri, bütün burjuvazi orta halli köylülüğe hep çeşitli vaadlerde bulunurlar. Onu yalanlarla, boş vaadlerle kendi taraflarına çekmeye çalışırlar. Bütün mesele orta köylünün, küçük köylünün işçilerle ve yoksul köylülerle ittifak kurmasını engellemektir. Burjuvazi ve toprak sahipleri, orta köylünün mülkiyet duygularını sürekli okşar, her birinin yakında bir küçük çiftlik sahibi olacağı kandırmacasını yayarlar. Öte yandan, orta köylüyü etkilemek, kendilerine bağımlı bir kitle olarak tutmak için sosyal demokratlara (sosyalistlere) karşı kışkırtırlar. Sosyal demokratların köylünün malını mülkünü ellerinden almak istediklerini, orta köylünün küçük tarlasına göz diktiklerini yayarlar. Bütün mesele, içinde bulunduğu durum ve gelişme çizgisi gereği, temel ittifak çerçevesinde yer alması gereken orta köylüyü kazanabilmekte, toprak sahiplerinin ve burjuvazinin propagandalarını boşa çıkarabilmektedir.

Burada önemli olan nokta, orta köylüye hiç boş vaadlerde bulunmadan gerçekleri bıkmadan usanmadan anlatmak, bu sömürü düzeninin onun ızdıraplarını, güçlüklerini artıracağını göstermek, içlerinden biri rahata kavuşurken doksan dokuzunun giderek yoksullaşmakta ve mülksüzleşmekte olduğunu kavratabilmektir.

Yine önemli nokta, orta köylünün, ittifaka tutarlı şekilde kazanılmasının ancak işçi-yoksul köylü temel ittifakının güçlüce kurulmasıyla mümkün olduğudur. **«Bu ittifak kurulup kuvvetlendikçe, orta halli köylü, bütün burjuva vaatlerinin yalan olduğunu daha çabuk anlayacak ve bizim saflarımızda daha çabuk yer alacaktır.»** (62)

1905 devriminde, bu temel itifakın henüz gerçekleşememiş olması ve proletaryanın gerçek öncülük için yeterli güçte ve örgütlenme seviyesinde bulunmayışı Birinci Rus Devrimi'nin yenilgi nedenlerinden biri oldu. 1917 Şubatında, iktidar burjuvaziye geçti. Nisan tezlerinde Lenin, **«proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletaryaya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan ikinci aşamaya geçilmekte»** olduğunu belirtir. Ve tarım programının ağırlığının tarım işçileri Sovyetlerine iktarılmasını ister.

Yine Şubat devriminden sonra, 1917 yazında, «iktidarın bir sınıftan ötekine geçişinin **devrimin** birinci, başlıca ve esas belirtisi» olduğunu ortaya koyarak, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarının artık gerçekleşmiş bulunduğunu, yeni bir aşamaya, sosyalist devrime geçilmekte olduğunu belirtir.

Lenin, bütün bu gelişmelerin **«pek orjinal»** somut biçimler kazandığını da ekler. Çünkü işçi-köylü ittifakı üzerine kurulu, pro-

letaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü bir «**kurum**» olarak vücut bulmamıştır. «Ama der Lenin, «**Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı Rus devriminde belli bir şekilde ve belli bir yere kadar çok önceden gerçekleşmiş bulunuyor, çünkü bu formül,** sadece sınıflar arasındaki ilişkiyi **öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren** somut bir siyasi kurumu **değil. Hayatın gerçekleştirdiği 'işçi** ve asker **vekilleri Sovyetleri', işte 'proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı.**» (63)

Lenin proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarının zaten ve «pek orjinal» biçimde gerçekleştiğin kabul ederek, gündemdeki yeni hedefi, proleter unsurlarla, burjuva unsurlar küçük mülk sahibi, ya da küçük burjuva unsurlar arasında ayrılma olarak koyar.

Sovyet devriminin iktidar ve ittifaklar sorunlarının can alıcı noktalarından biri buradadır. Çünkü, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı kurumsal olarak gerçekleşmediği gibi, köylülük kitle olarak, iktidarı alan burjuvazinin müttefiki olmaktan çıkmış da değildir. Üstelik de «köylü devrimi», daha önce öngörüldüğü gibi gerçekleşmemiştir.

Özetle, o kısacık Kerenski döneminde, köylülük kitle olarak burjuvaziyle anlaşmıştır. Ama bütün bunlar, işçilerin, köylülerin ve askerlerin serbestçe seçilen vekillerinin Sovyetlerinin meydana gelmesine ve bir yanda burjuvazinin iktidarı varken, öte yanda işçi ve asker sovyetlerinin bulunmasına engel olmamaktadır. Lenin'in çok orjinal» dediği iktidar yapısı da, bu «**ikili iktidar**»dır zaten. Ve artık «köylü kitlesi, burjuvaziden demokratik devrim süreci içinde ayrılacaktır.»

Gerçekler bunu doğrulamıştır. Bu dönem de, temel ittifak yine **işçi-yoksul köylü ittifakı**dır. Orta köylülüğün burjuvaziden ayrılması ise bir süreç işi olacaktır. Lenin'in bu dönemde, bütün köylü örgütlenmelerinde, komitelerde tarım işçilerinin ayrılmaları, kendi bağımsız komitelerini, sovyetlerini kurmaları üzerinde israrla durduğu görülür. Ve yine, ittifakın temel unsurunun tarım işçileri ve yarı işçiler olduğu tekrar tekrar vurgulanmakta, köylülük içindeki bölünmenin kaçınılmazlığı, ortaya tekrar tekrar konmaktadır.

Ekim devrimi arifesinde, Lenin, partilerin hangi toplum sınıf ve tabakalarını temsil ettiklerini ortaya koyarken yaptığı şemada: Kadetlerin sağındakilerin serfliğin devamında çıkarı olan büyük toprak sahiplerini; Kadetlerin, bütün burjuvaziyi ve kapitalistleşmiş toprak sahiplerini; Sosyalist-Devrimcilerin (SR'lerin) küçük mülk sahiplerini, küçük ve orta köylüyü; Bolşeviklerinse, bilinçli proleterlerle birlikte kır ve şehir ücretli işçilerini, onlarla ittifak halindeki en yoksul köylüleri (yarı proleterleri) temsil ettiklerini söyler.

Ekim devrimi arifesinde, çeşitli küçük burjuva partilerinin, özellikle SR'lerin etkisi altında bulunan geniş köylü kitlelerini, özellikle küçük ve orta köylüyü, şu veya şu şekilde burjuvazinin destekçisi haline getiren her türlü engeli aşabilmek gerekmektedir. Köylülerin, (artık küçük, orta köylü kitlelerini anlamak gerekir) işçi sınıfıyla ittifakının mutlaka güçlendirilmesi gerekmektedir. Burada, siyasal güç olarak, Bolşeviklerin karşısında, köylülüğü eninde sonunda kapitalistlerin kuyruğuna takmış olan Sosyalist-Devrimciler (SR'ler) vardır. Lenin, bu noktada, Engels'in, son günlerinde köylü meselesi üzerinde söylediklerini yeniden hatırlatır. (Bak Marx ve Engels'de köylülük sorunu)

«O sosyalistlerin, küçük çiftçileri mülksüzleştirmeyi düşünmediklerini ve onlara ancak örnek göstererek **makineleşmiş sosyalist büyük tarımın üstünlüğünü ispat edeceklerini** belirtiyordu. **Savaş, bu cinsten bir meseleyi şimdi pratik olarak önümüze koydu..» (64)**

Görüldüğü gibi, Sovyetlerin (şuralar) ortaya çıkmasıyla, Şubat 1917'den Ekim 1917'e doğru-eğer bir adlandırma yapmak gerekirse-devrimde iktidar meselesi esas olduğuna göre, burjuvazinin iktidarından artık sosyalist devrime doğru, proletarya iktidarına doğru gidilmektedir. Lenin Nisan tezlerinde bunu açıkça ortaya koyar. «Bu formül (proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı formülü) artık eskidi... Bu yüzden gündemde artık yeni bir hedef vardır: bu iktidarın **bağrında** proleter unsurlarla, küçük mülk sahibi, yada küçük burjuva unsurlar arasında bölünme, ayrılma... Her kim ki **bugün** proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarında başka söz et-

mez hayatın gerisinde kalır. Bu aşamada, proletaryanın müttefiki kır proletaryası ve yarı proleterler olmakla birlikte, temel ittifak böyle kalmakla birlikte, (s. 21) «Rusya'nın o dönemdeki şartları, 'özellikle savaş ve burjuva devriminin köylüye toprak görevini yerine getirememiş olması' küçük köylülerin, ücretli emek çalıştırmayan kesimlerin de fiilen ittifakta yer almalarına yol açmıştır. 1919 Martında, Bolşevik Partisi 8. Kongresine sunulan **«Köylerde çalışma üzerine Rapor»**da Lenin şöyle diyor.

«1917 Ekiminde biz iktidarı bütün köylülerle birlikte ele geçirdik. Sınıf mücadelesinin henüz gelişmemiş olması ölçüsünde, bu, bir burjuva devrimiydi. Daha önce söylediğim gibi, gerçek proletarya devrimi köylerde ancak 1918 yazında başladı. Eğer bu sonuncu devrimi başlatmasaydık, yaptığımız iş eksik kalacaktı. İlk aşama kentte iktidarı ele almaktan, iktidarın Sovyet biçimi örgütlenmesinden ibaretti. İkinci aşama bütün sosyalistlerin esas saydıkları, bu olmayınca sosyalistlerin artık sosyalist olamayacağı şeydi: Köylerde proleterlerle yarı proleterlerin (köylülüğün diğer kesimlerinden) ayrılması, bunların köylerde burjuvaziye karşı mücadele için kent proletaryasıyla ittifakı..» (65)

Bütün bu satırların ve gelişmelerin değerlendirilmesinin başlıca önemi, köylülük meselesinin giriftliğini; kısa yollardan ele alınabilecek ve mekanik şekilde, kalıplarla çözümlenebilecek bir sorun olmadığını; kısır, «demokratik devrim» - «sosyalist devrim» tartışmalarının ve araya Çin setleri koyan adlandırmaların yanlışını göstermesinde olduğu kadar, işçi-yoksul köylü temel ittifakının asıl siyasal iktidarın alınmasından sonra yaygınlığa ve sağlamlığa ulaşabileceğini göstermesindedir.

Yine köylülük konusunda ittifaklar meselesinde tekrar tekrar vurgulamamız gereken nokta, otokrasiye, feodaliteye karşı, feodal yapının ve anti feodal görevlerin ağırlıkta olduğu yerlerde, bütün köylülerle (zengin köylü dahil) yürütülecek mücadelede yine de zengin köylünün hiçbir zaman ittifakın temel unsuru olarak alınmadığı; temel ittifaka dahil edilmediği; ağırlık tanınmadığı; zengin köylüye, köylünün kapitalistleşen bölümlerine karşı her zaman proletaryanın ve yoksul köylülüğün uyanık tutulmaya çalışıldığı; bundan sonraki bölümde göreceğimiz gibi, belli bir aşamada ortak komiteler önerildiği durumda bile hemen aynı zamanda ayrı yoksul köylü komitelerinin önerildiğidir. Devrim Rusyası gibi, kırlarda feodal yapının, serflik ilişkilerinin, bağımlılıkların, hâlâ hatta zengin köylüler üzerinde bile etkili olduğu bir yapıda, devrimi ve yoksul köylüyü zengin köylünün ellerine teslim etmenin hiçbir zaman önerilmediği, Leninin geçici bir ittifakı sadece «köylü devrimi»nin yani özünde demokratik devrimin görevlerinin yapılıp, kırlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişebilmesi için önerdiğidir.

Yine ittifaklar konusunda, üzerinde durmamız gereken bir diğer konu, orta köylüye karşı tavır, ve orta köylünün mutlaka kazanılması, kazanılabileceği gerçeğidir.

Lenin'in, Üçüncü Enternasyonal'in II. Kongresine sunduğu «Tarım sorunu üzerine tezlerin birinci taslağı» 1920'lerde, Üç Rus devriminin muazzam deneylerinden da çıkarılan derslerle, Lenin'in köylülük, köylü programı ve ittifaklar sorununu en iyi özetlemesi sayılabilir. Bu tezlerin özeti şudur: (66)

Sadece Parti tarafından yönetilen şehir ve endüstri proletaryası kırların emekçi kitlelerini, sermayenin ve büyük toprak mülkiyetinin boyunduruğundan, kapitalist rejim yaşadıkça varlıklarını sürdürecek olan emperyalist savaşlardan ve iflastan kurtarabilir. Kır kesimlerinin emekçi kitlelerinin kurtuluşu, devrimci proletarya ile ittifaktan geçer.

Kırların sömürülen emekçi kitleleri, bütün kapitalist ülkelerde (ki Lenin burada Rusya dahil, genel olarak, egemen üretim biçiminin kapitalizm olduğu tüm ülkeleri kastediyor) şu kesimlerden meydana gelir: Kapitalist işletmelerde çalışan **tarım işçileri,** geçici veya mevsimlik, gündelikçi işçiler. Bir yandan kendi verimsiz küçük topraklarını işlerken, yaşamak için bir yandan da ücretli işçilik yapmaya mecbur kalan **yarı proleterler.** Ücretli işgücü kullanmayan, ortakçı ve diğer şekillerdeki **küçük köylüler.** İyi hasat yıllarında bir miktar sermaye birikimi de sağlayabilen, genellikle az sayıda ve zaman zaman da olsa ücretli emek kullanan, kötü mahsul yıllarında ancak geçinen, küçük toprak sahibi veya kiracı **orta**

köylüler. Kapitalist tarım işletmecilerinden meydana gelen, ücretli işçi çalıştıran ama kendileri de işe fiilen katılabilen **büyük köylüler**, (zengin köylüler). Ve kapitalist ülkelerde, meselâ Fransa'da, Almanya'da bile varlıklarını halâ sürdüren, eski feodal mülkiyet ilişkilerinin devamı olan; ücretli emek kullanan veya çevredeki küçük köylüleri çalıştıran; kendileri işe hiç katılmayan, bazan da büyük para babalarından, malî sermayenin kodamanlarından (67) olan **büyük toprak sahipleri**, toprak beyleri...

Gerçekten de, kırlardaki sınıfsal yapıyı en ayrıntılı ortaya koyan bu tahlilden sonra, sosyalistlerin bu kategorilerin her birine karşı tavırlarının ne olması gerektiğini, ve bunların her birinin işçi sınıfına ve işçi sınıfı iktidarına karşı tavrının ne olacağını Lenin şöyle belirtir:

Bütün ülkelerin işçi sınıfı Partilerinin görevi, geçici, mevcimlik veya sürekli tarım işçilerinin, diğer kırsal kesimlerden ayrı, bağımsız örgütlenmesinin (sendikal, siyasal, askerî, kültürel, kooperatif örgütlenme) sağlanması, ajitasyon ve propagandanın bu kesimde özellikle yoğunlaştırılması, Sovyetler iktidarına mutlaka katılmalarının sağlanmasıdır.

Yarı proleterler, II. Enternasyonalcilerin yaptıkları gibi genel olarak köylülük içinde sayılıp geçiştirilemezler. Bu kategorinin işçi sınıfından ayrılma çabaları ancak burjuvaziye yaramıştır. Yarı işçilerin mevcut düzen içindeki durumları son derece güçtür. Bu yüzden, proletaryanın güvenilir bir müttefikidirler. Parti yanlışlar yapmazsa bu güvenilir müttefik aynı zamanda doğal bir müttefiktir de.

Küçük köylüye gelince, bugünkü durumuyla proletaryanın zaferinden onun kazanacağı çok şey vardır. Çünkü proletarya iktidarı, onun, ortakçılık veya benzeri biçimlerde ürünün bir bölümünü toprak sahibine vermesini, benzeri angaryaları ve yükümlülükleri kaldırır, ona yardım eder. Ancak kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinde, burjuva demagojilerinin de etkisiyle ve kendi küçük mülkiyet sahipliğinden gelen etkilerle, bu kategori bir tereddüt geçirebilir. Eğer, proletarya tutarlı bir politikayla, vakit geçirmeden büyük toprak sahiplerini, beylerini, mülksüzleştirir ve büyük köylüleri etkisizleştirirse, bu kategori de, **genellikle**, önemli bir bölümüyle proletaryanın saflarındadır.

Bu üç kategori, yani **yoksul köylülük**, gerek burjuvazi gerekse II. Enternasyonalciler tarafından hep zengin ve orta köylülükle bir tutulmak istenmiş, kırlardaki sömürü ve farklılaşma gözden gizlenmiştir. Özellikle de şu gerçek örtülmek istenmiştir: Ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan sosyalizmin zaferinden büyük çıkarları bulunan kır kesimlerinin bu üç kategorisi, devrimci proletaryayı kararlı bir şekilde, ancak proletarya siyasal iktidarı aldığı, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin hesabını gördüğü zaman, kendilerine doğru yolu gösterebilecek, kendilerini yönetebilecek gerçekten güçlü ve örgütlü bir rehbere sahip olduklarını gördükleri zaman destekleyeceklerdir.

Orta köylü ile durum, daha da güçtür. İktidarın ilk dönemlerinde, proletarya orta köylü kategorisinin kendi müttefiki olmasını hemen beklememelidir. Bir zaman için orta köylülüğü **nötr** hale getirmek, yani burjuvaziyle proletaryanın mücadelesinde «tarafsızlaştırmak» tek doğru ve mümkün çözümdür. Orta köylü bu iki güç arasında tereddüt geçirecek ve kapitalist bir ülkede önceleri burjuvaziden yana olabilecektir. Bu arada proletarya **hiçbir ülkede** orta ve küçük mülkiyetin tasfiyesine yönelmemelidir. Proleter devlet, kollektifleştirilmiş tarıma, ancak ağır ve aşamalı olarak orta köylü üzerinde hiçbir baskı uygulamadan geçmelidir. (68)

Devrimci proletaryaya gerçekten ve açıkça düşmanlık edecek burjuva kesimlerinin en kalabalıklarından biri, zengin (büyük) köylüdür. Bu unsura karşı, onun yoksul köylü kitleleri üzerindeki nüfuzuna karşı mücadele en önemli görevlerdendir. Bu kategori proletaryanın iktidarı almasından sonra her türlü sabotajı yapacaktır. Bu kategoriye karşı proletarya gerek ideolojik gerekse örgütsel alanlarda, bunları tamamen silahsızlandırmak üzere her türlü hazırlığı yapmalı, ilk direnme teşebbüsünde en kararlı bir şekilde üzerine varmalıdır.

İçinde sömürücülerin hiç birinin yer almayacağı ve proleterlerle yarı proleterlerin ağırlıkta olacağı köy Sovyetleri, bu noktada büyük önem kazanır. Yine de, **büyük köylülerin** mülksüzleştirilmeleri bile, proletaryanın ilk işi değildir. Çünkü, bu işletmelerin

kollektifleştirilmesinin maddî, teknik, sosyal şartları ilk ağızda hazır olmayabilir. (69) Bazı durumlarda, çevrede toprak ihtiyacı olan küçük köylüler varsa, büyük köylünün kiraladıkları, ortakçıya verdikleri topraklarından bir kısmına el konabilir. Ama kural olarak bu topraklar, direnme veya benzeri durumlar olmadıkça, şimdilik sahiplerinde bırakılmalıdır. Rus devrimi örneği, bu kategorinin, proletaryanın gücünü ve kararlılığını gördükleri zaman proleter devletin kendilerine verdiği görevleri yerine getirmeye çalışabileceklerini de göstermiştir. Rus devriminde, çeşitli şartlar yüzünden, büyük köylülüğün direncinin kırılması ve topraksızlaştırılarak kollektif tarım çerçevesine sokulması güç olmuştur. Ama proletaryanın nicel olarak daha güçlü olduğu, tarımda feodal kalıntıların bulunmadığı vb. yerlerde, bu kategoriye karşı daha hızlı ve daha kararlı mücadele verilebilir.

Büyük toprak sahiplerine gelince, devrimci proletarya bu topraklara hemen el koyar.

Sovyet devriminin bütün deneyleri, 1917 Ekiminden sonra meydana gelen olaylar, Lenin'in bu satırlarına büyük bir gerçeklik vermekte, kırlarda, proletaryanın çeşitli köylü kategorilerine ve toprak sahiplerine karşı tavrını açıkça ortaya koymaktadır.

Devrimden Önce ve Devrimden Sonra Köylünün ve Tarımın Örgütlenmesi

Yukardaki ittifaklar nasıl kurulacak? Kırsal kesimlerde iktidar nasıl sağlanacak? Demokratik devrimde ve sosyalist kuruluş sırasında köylünün çeşitli kesimlerinin ve tarımın örgütlenmesi nasıl olacak?

Bu örgütlenmeyi ekonomik ve siyasal örgütlenme olarak ayırmak mümkündür. Ancak biz burada, her iki örgütlenmeyi içiçe ele almayı, sorunların içiçeliği bakımından daha uygun görüyoruz.

1901 başlarındaki **«İşçi Partisi ve köylülük»** yazısında, Sosyal Demokrat Partinin tarım ve köylü programının ana hatları verilirken köylülüğün örgütlenmesi için temel öneri, «Köylü komiteleri» ve köylülerin de yer aldığı kırsal mahkemelerdi. Köylü Komiteleri, Çarlığın kurdurmuş olduğu Asiller Komiteleri yerini alacak ve kırsal kesimlerde, sözde bağımlılıklardan azat edilmiş köylüler üzerinde sürüp giden alçakça baskılara, Asiller Komitelerinin keyfî tasarruflarına karşı kurulacaktı. Bu köylü komiteleri «Kır Yoksullarına» broşüründe, çok daha etraflı şekilde ele alınmıştır. Rus Sosyal demokrasisinin Toprak programı incelenirken köylü komiteleri şöyle açıklanmıştır:

Programdaki, **«Bu nokta, doğrudan doğruya toprak köleliğinin artıklarından doğan toprak münasebetlerini, temelinden tekrar teşkilatlandırmakla görevli komitelerin kurulmasını ısrarla istemektedir. «Köylü komiteleri» deyimi, bu yeni teşkilatın, soylular komiteleriyle yapılan 1861 'ıslahatı'nın aksine, toprak sahiplerinin değil, köylülerin ellerinde bulunacağını** açıkça **göstermek için seçilmiştir. Yani, derebeylik münasebetlerinin kesin olarak ortadan kaldırılması ezenlere ve zulüm edenlere değil, halkın bu münasebetlerden zulüm gören kısmına düşer; bu münasebetleri ortadan kaldırmak, bir azınlığı değil, bunların ortadan kalkmasında menfaati olan kişilerin çoğunluğuna düşer.... Köylü komitelerine toprak sahiplerinin topraklarını istimlak etmek ve tekrar satınalmak yetkisi tanınmıştır... 4 b. noktası, köylü komitelerine memleketin bazı mıntıkalarında halâ yaşamakta olan toprak köleliği kalıntılarını ortadan kaldırmak yetkisini tanımaktadır.»** (70)

1903'deki «Kır Yoksullarına» broşüründe, Köylü komiteleri daha etraflı anlatılır. Burada Lenin, bir yandan Narodniklerin ve ardıllarının Köy komünü (Mir) üzerine kurulu köylü örgütlenmesi önerilerine karşı çıkarken, komünün bütün sömürücülere bütün zenginlere karşı, başkasının emeği ile geçinenlere karşı köylülerin kuracakları birlikte bir ilişkisi olmadığını ortaya koyar. Her köyde, her komünde hem tarım işçileri, yoksul köylüler vardır, hem de sürekli olarak emek sömüren, zenginleşen köy zenginleri vardır:

«Bize zenginlere karşı kurulmuş bir mücadele birliği lazım. Demek ki MİR birliği bizim hiçbir işimize yaramaz... Hayır, bize bambaşka bir birlik, başkalarının emeği ile geçinenlerin hepsine karşı mücadele etmek için emekçilerin ve yoksul köylülerin kendi istekleriyle kuracakları bir birlik lazımdır.» (71) **«Para sahibi olan köylüler kendi köylü arkadaşlarını bazan toprak beylerinden daha fazla ezip soyuyorlar. Bugün bize lazım olan**

mir birliği değil, paranın gücüne karşı, sermayenin hakimiyetine karşı bir birlik, farklı farklı komünlerin bütün kır emekçilerinin ve bütün yoksul köylülerinin, hem toprak beylerine hem de zengin köylüye karşı mücadele etmesi için, şehir işçileriyle birlikte kurdukları birliktir. (72) «... Onun için, yoksul köylüler -evvelce de söylemiştik, yine tekrar edeceğiz- zengin köylülerden ayrı olarak kendi birliklerini kurmalıdırlar.»

Köylü meselesini çarpıtmak isteyenlerin çeşitli tahrifatlarını göz önünde bulundurarak, bu noktaya dikkat çekelim. Lenin'in köylü örgütlenmesinin temeli saydığı birlik, daha 1903'te, yani proletarya ile birlikte, toprak beylerine karşı bütün köylülüğün (zengin köylü dahil) mücadelesi aşamasında bile, yukardaki türden bir birliktir. Lenin bu gerçeği şöyle ifade eder:»

«Eğer yoksul köylü, zengin köylüden bağımsız olarak kendi birliğini örgütlemezse, zengin köylü onu aldadır, kandırır, kendisi toprak beyi kesilirken yoksul köylü hep yoksul ve topraksız kalır, hata örgütlenme özgürlüğüne bile kavuşamaz. Eğer yoksul köylü, feodal bağımlılıklara karşı zengin köy lü ile yanyana mücadele etmezse, hep aynı yere bağlanmış, mahkûm olmuş kalır ve şehir işçileriyle birlikte örgütlenme özgürlüğünü bile elde edemez» (74)

Diyebiliriz ki mesele, (tahrifat meraklılarının tahrifatlarına ve diyalektik düşünceden yoksun mekanik kafalıların sekterliklerine rağmen) hiçbir yerde bu kadar kısa ve açık konmamıştır: **Feodal bağımlılıklara karşı zengin köylüyle birlikte mücadele,** ama tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin mutlaka bağımsız örgütlenmesi...

İşte bu temel örgütlenme, kırlarda tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin bağımsız örgütlenmesi, aynı dönemlerde, anti-feodal görevleri yerine getirmek için önerilen mahallî **köylü komiteleri** ile karıştırılmamalıdır. Köylü komiteleri defalarca belirtildiği gibi, kırlardaki bağımlılıkları kaldırmak için, «derhal ve acilen» kaldırmak için önerilen örgütlenme modelleridir. Bu bağımlılık ların hemen kaldırılması amacına varmak için, «**Sosyal demokrat İşçi Partisi köylülere iki çare gösteriyor. Ama yine bir daha söyleyelim ki, yoksul köylüleri bütün köleliklerden yalnız sosyalizm kurtaracaktır. Çünkü, zenginler güçlü oldukları sürece, köylüleri her zaman şu yada bu şekilde ezeceklerdir. Bütün bağımlılıkları bir hamlede ortadan kaldırmak imkânsızdır, ama hem yoksul, hem orta, hatta hem zengin köylülerin sırtına bütün ağırlığı ile yüklenen bağımlılıkların en dayanılmaz ve iğrenci olan serflik bağımlılığı kısıtlanabilir ve köylülere hemen bir refahlama sağlanabilir. Bunun iki çaresi vardır:**

Birinci çare, hem kır emekçilerinden, hem de yoksul köylülerden ve hatta zengin köylülerden ve toprak beyleri temsilcilerinden meydana gelen arasından serbestçe seçilmiş mahkemeler.

İkinci çare: serbestçe seçilmiş köylü komiteleri.

... **Serbestçe seçilmiş mahkemeler, köylülerin bağımlılıklara karşı bütün şikâyetlerini inceleyecektir... Tabii ki bu mahkeme, memurlardan değil serbestçe seçilmiş delegelerden kurulu olmalı, tarım emekçileri ve yoksul köylüler de mutlaka kendi temsilcilerini seçmeli ve bu temsilcilerin sayısı hiçbir şekilde toprak beyleri ve zengin köylülerin temsilcilerininkinden aşağı olmamalıdır...**

... **Diğer çare daha da önemlidir. Bu, her bölgede (uyezd) (yada köylüler daha uygun görürlerse her bölgede birkaç komite veya her büyücek köyde ayrı ayrı komiteler) çiftlik işçilerinin, yoksul, orta, zengin köylülerin delegelerinden kurulu hür** köylü komiteleridir.» (74)

Ama bütün bunlar olup biterken, kırsal bölgelerde köylü örgütlenmesi toprak beylerinden olduğu kadar zengin köylüden de bağımsız sürdürülmezse, köylü kitlelerinin işçi sınıfıyla ittifakı güç olarak ve zengin köylü onları hemen hükmü altına alıp kandırabilecektir. Yani, Köylü komiteleri ve toprak beylerinden , temsilcilerin bile bulunduğu mahkemeler önerisi, devrimin belli bir anında belli görevler için mahallî örgütlenme birimlerinden ibarettir. Buna karşılık bu dönemlerde, Lenin'in, yoksul köylülere seslenirken kullandığı, zengin köylüler dışında, **çiftlik işçilerinin ve yoksul köylülerinin bağımsız birliği**'nin nasıl bir örgütlenme biçimi olduğu konusunda ayrıntı yoktur.

1905'de, «Küçük burjuva sosyalizmi ve Proleter sosyalizmi»nde, Lenin şöyle yazmaktadır:

«**Bugünkü yarı feodal ve toprak sahipleri**

ekonomisi içinde, kapitalist unsurlar ne kadar kuvvetlenirse, köy proletaryasını ayrı olarak örgütlemek işine girişmek de o kadar zorunlu olur, çünkü bu tamamen kapitalist ya da tamamen proleter zıtlıkların daha erken, topraklara el konur konmaz ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır... Hem şehir, hem de köy proletaryasını tamamen bağımsız bir Sosyal-Demokrat Parti içinde örgütleme zorunluluğunu asla unutmamalıyız.» (75)

Bu pratik örgütlenme önerileri yanında, yine 1905'de «İki Taktik»te, daha önce de değindiğimiz gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı üzerinde durulur. Ancak, bunun somut biçimi, **işçi, asker ve köylü sovyetleri** olmuştur. Burjuva demokratik gelişmenin devrimci yolu olan «köylü devrimi»nde iktidarı korunmanın yolu, Lenin'e göre böyle bir devlet yapısıdır. Sonraları, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün hiç bir zazan kurulmamış olduğu eleştirisine karşı Lenin, Nisan tezlerinde şunları söyleyecektir:

«Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı, Rus devriminde daha önceden gerçekleşmiş bulunuyor, çünkü bu formül sadece sınıflar arasında ilişkiyi öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren somut siyasi kurumu değil. Hayatın gerçekleştirdiği 'işçi ve asker vekilleri Sovyetleri'. İşte 'proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı.» (76)

Lenin, 1905-1907 Birinci Rus Devriminde Sosyal Demokrasinin Toprak Programında, devrimde toprak meselelerini, bu meselelerde Partinin toprak programının ve köylü meselesine bakışının doğrularını ve yanlışlarını ele alırken, «Devrimci Köylü Komiteleri» meselesini, Menşeviklerle bir polemik şeklinde yeniden vurgular. Menşeviklerin, toprakların **«belediyeleştirilmesi»** (municipalisation) önerilerine ve devrimci köylü komitelerine bu aşamada «sınıfsal temele dayanmayan kurumlar» gerekli diyerek karşı çıkmalarına karşılık, «sınıfsal özde olmayan mahallî yönetimler kurabilmek için, önce sınıf ayrıcalıklarını yıkmış olmak gerekir» der. (77)

«1905-1906'da meydana gelen 'devrimci köylü eylemlerini' hatırlayalım... Bu türden eylemler sadece mücadele alanında örgütlenebilir, bu örgütlenme, sadece mücadeleye doğrudan doğruya katılan kitleler tarafından yaratılabilir, bu örgütlenme köylü komiteleri tipi olabilir ancak.» (78)

Köylü komitelerinde tarım işçileri ve yoksul köylü ağırlığı meselesi, 1917'a doğru yaklaştıkça ön plana çıkmaya başlar. 1917 Şubat devrimi bu bakımdan son derece öğreticidir. Lenin Nisan tezlerinde, **«tarım programının ağırlık merkezinin tarım işçileri Sovyetlerine aktarılması»** önerir.

1917 Nisan'ında ikili iktidarın bir parçası Sovyetler iktidarıdır. Halk Sovyetler (şuralar) halinde teşkilatlanmakta ve böylece fiilen iktidarı ele almaktadır. Daha önce genel olarak köylü sovyetleri olarak görülen yapı, artık **tarım ücretlileri sovyetleri, yoksul köylü delegeleri sovyetleri** olarak farklılaşmaktadır. 1917 baharında, Lenin şöyle yazmaktadır:

«Proletarya partisi, köylü vekilleri sovyetlerinde, derhal ve zorunlu bir bölme meydana getirmeksizin, tarım ücretlileri vekillerinin ve yoksul köylüler vekillerinin ötekilerden başka, ayrı ayrı Sovyetler olması, ya da hiç değilse, bu sosyal kategorilere ait vekillerin daimi komisyonlarının, yani köylü vekillerinin ortak sovyetleri için ayrı fraksiyonlar ya da bölükler biçiminde örgütlendirilecek olan komisyonların zorunluluğunu göstermelidir. Bu yapılmadığı takdirde, popülistlerin, genel olarak köylülük hakkındaki tatlı dilli küçük burjuva sözleri, mülk sahibi olmayan yığınların, kapitalistlerin, bir çeşidi olan varlıklı köylüler tarafından kandırılmasını gözlerden saklamaktan başka işe yaramayacaktır.» (79)

«Zengin köylüler, kendileri de, her zaman gündelikçileri, çiftlik hizmetkârlarını ve en yoksul köylüleri aldatmaya, onlara zarar vermeye hevesli kapitalistler olduklarından, yalnız Köylü Vekileri Sovyetleri ile yetinmek imkânsızdır. Kır nüfusunun bu son kategorisinin kendine özgü örgütlerinin, Köylü Vekilleri Sovyetlerinin içinde olduğu kadar Tarım İşçileri Vekillerinin özel Sovyetleri biçiminde de hemen kurulması zorunluluğu kendini kabul ettirmektedir.» (80)

Bu noktada durmamız gerekecektir. Kırlık bölgelerdeki 10 yıllık kapitalist gelişme (çok da hızlı olmayan) dışında, kırlarda büyük toprak beyliği, serflik ilişkileri kalıntıları halâ yaşamaktadır. 1905 devriminin yenilgisinden sonra, «köylü devrimi» henüz gerçekleşmemiştir. Ancak köylülük 1917 Şuba-

tında halâ kitle halinde Bolşeviklerin, yani şehir proletaryasının değil burjuvazinin müttefiki durumundadır. 1917 Şubat-Ekim arası bu ittifakı çözen devre olmuştur.

Özetle, 1917 baharında burjuva demokratik devrim görevleri kırsal bölgelerde 1905'lerden çok daha farklı değildir. Ancak, işçi, asker, köylü sovyetleri yepyeni, önceden hesaplanamayan bir iktidar yapısı olmuş ve 1917 Şubatından sonra Kerenski'nin SR'lerin ve diğerlerinin burjuva özlü, küçük burjuva müttefikli iktidarı yanında **Sovyetler iktidarı** da doğmuştur. İktidarın, işçi-asker-köylü Sovyetlerine -kısmen geçmesi, daha önce aktardığımız alıntıda da görüldüğü gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarının gerçekleşmesinin bir biçimidir. O zaman, Lenin, artık sosyalist devrime, yani şehir proletaryasının, kır proletaryası ve yoksul köylülükle birlikte bütün sömürenlere karşı mücadele aşamasının ve proletaryanın iktidarı alma adımının geldiğini doğru tesbit ederek, köylülüğün Sovyetlerinden tarım işçileri ve yoksul köylülük sovyetlerinin ayrılmasını istemektedir. Yani antifeodal demokratik görevler halâ tam yerine getirilmediği halde iktidarın yapısı değiştiğinden (ki kırlık bölgelerde sosyalist devrime geçiş ancak 1918'lerde mümkün olabilmiştir) bu görevler proleter devrimine devredilerek, köylünün örgütlenmesinde de temel ittifakın unsuru olan tarım işçileri ve yoksul köylülerin bağımsız örgütlenmeleri zorunlu görülmektedir. Lenin'nin daha 1903'te belirtmiş olduğu bu zorunluluk, artık kendilerini köylü sovyetleri olarak göstermiş olan köylü komiteleri için de doğrudur. (81)

Ekim devriminden sonra, köylülüğün örgütlenmesi meselesi, yine hemen hemen en önemli meselelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Devrimin karşısına dikilen karşı-devrim güçleri, en iyi yuvalanma alanını köylülüğün üst kesimleri, zengin köylüler, kulaklar içinde bulmuşlardır. Meselenin çözümü gerçekten güç olmuş, zaman zaman geri çekilmeler gerekmiş, Parti içindeki en büyük görüş ayrılıkları tarım politikası konusunda çıkmış, Lenin bu konuda hayatının son yıllarında çetin bir mücadele sürdürmek zorunda kalmıştır.

Tarım proletaryası ve en yoksul köylüler hariç, «mülkiyeti» ortadan kaldıracak olan bolşeviklerin iktidarına karşı diğer köylü kesimlerinin, meselâ orta köylülerin güven besleyebilmeleri uzun yıllar almıştır. Lenin'in daha önce alıntı verdiğimiz 1920 yılındaki **«Tarım Sorunu Üzerine Tezlerin Taslağında»**, şehir proletaryası ile ittifak kurabilecek, kazanılabilecek köylülük kesimlerini daraltmış olmasına dikakt edelim. 1920'de Lenin, orta köylüyü bile artık bir süre için nötralize edilmesi gereken ancak zamanla proletaryanın davasına kazanılabilecek güç olarak görmektedir.

1917 Ekiminden sonra, sosyalist kuruluş döneminde, tarım ve köylülük sorununun köylü örgütlenmesi bakımından can alıcı noktası, tarımın örgütlenmesi, özetle kooperatifleşme sorunudur. Günümüzde de çok tartışılan bir sorun olan «kooperatifleşme» ve küçük üretimin, küçük işletmeciliğin hakim olduğu geri bir tarım ülkesinde tarımın kooperatif örgütlenmesi, Lenin döneminde de en çok tartışılan sorunlardan biriydi. Aktüel önemini göze alarak, işçi sınıfının tarım programının bir parçası olarak «kooperatif örgütlenme» meselesini biraz daha ayrıntılı ele alalım.

Sosyalist Kuruluşta Tarımın Örgütlenmesi ve Kooperatifler

Rus sosyal demokrasisinin tarım programının can alıcı noktalarından biri, böyle bir tarım ülkesinde üretimin örgütlenmesi meselesiydi. 1902'lerden itibaren en önemli tartışmalar, küçük mülkiyeti gerici bir biçim olarak korumadan köylüye nasıl toprak dağıtılacağı, büyük toprakların nasıl tasarruf edileceği noktalarında toplanır. Bu konuyu bundan sonraki bölümde göreceğiz.

Burada, devrim sonrasında, sosyalist kuruluş sırasında meselenin nasıl çözümlendiğine bakalım. Bu çözüm kooperatifti ve pek çok eleştirilere, tartışmalara, kapitalizme geri dönüldüğü görüşlerine yol açtı.

Kooperatifçilik ve kooperatif örgütlenme meselesini sadece bir ekonomik örgütlenme olarak görmemek gerekir. Sovyetler ve Parti örgütleri, sosyalist kuruluş döneminin esas politik örgütlenmeleri olmakla birlikte, kooperatif örgütlenme bu politik örgütlenmelerin etkinliğini de sağlıyordu. Ve küçük üretimin geriliğini ve verimsizliğini, geri bir ta-

rım ekonomisi temeli üzerinde aşmanın tek çıkar yolu gibi görünüyordu. 1920'lerde bile Rus kırlarında tarımsal yapı öylesine geri ve imkânlar öylesine dardı ki, önceki bölümde gördüğümüz gibi, Lenin bir dönem zengin köylünün topraklarına dokunulmaması gerektiğini, daha doğrusu dokunulamayacağını ileri sürerken, teknik, ekonomik, kültürel imkânsızlıkları ve sınırlılıkları gerekçe olarak gösteriyor, yeni bir biçimlenmenin maddî temellerinin henüz hazır olmadığını bildiriyordu.

Büyük toprak beylerinin, müsadere edilen toprakları Sovyetleştirilemediği yerlerde (yine teknolojik, ekonomik imkânların sınırlılığı yüzünden) köylülere dağıtılınca, meydana çıkacak olan küçük köylü işletmeleri, sosyalist üretime nasıl dönüştürülecekti? Zaten bu türden işletmeler son derece yaygındı. Lenin bu sorunun cevabını genel çizgileriyle: **«kooperatifleşme yoluyla»** diye verdi.

Bir yandan tarımsal yapının geriliği, küçük üretim temeline dayanması, tarımda kapitalistleşmenin devrimci yolunu açacak «köylü devrimi»nin gerçekleşmeyip büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirme, feodal kalıntıları tasfiye işinin de proletaryaya düşmüş ve proletarya iktidarı sonrasına kalmış olması; öte yandan devrimden sonra zengin köylünün, «kulak»ların artan direnci ve orta köylünün kolay kolay kazanılamaması (1920'deki Toprak meselesi üzerine tezlerin birinci taslağında da açıkça görülür); kısaca objektif ve sübjektif şartlar, tarımda kollektivizasyonu geciktiriyordu. **«Köylü işletmelerinin büyük çoğunluğu dikkate alınırsa, köylü ekonomisi bir küçük meta üretimi ekonomisidir. Küçük köylü meta üretimi nedir? Biri kapitalizme, öteki sosyalizme götüren iki yolun kavşağında bulunan bir ekonomidir. Bu ekonomi şimdi, kapitalist ülkelerde olduğu gibi kapitalizm doğrultusunda da evrime uğrayabilir, ve bizim ülkemizde olduğu gibi, sosyalizm doğrultusunda da evrime uğrayabilir. Bunun açıklaması, köylü işletmelerinin dağınıklığında, örgütsüzlüğünde, şehire, sanayie, kredi sistemine ve ülkedeki iktidarın karakterine bağlılığındadır, ve nihayet herkesçe bilinen, köyün hem maddi hem kültürel bakımdan şehri izlediği ve izlemek zorunda olduğu gerçeğiyle açıklanabilir... Özellikle şehir köyü yönettiği için, ve bizde şehirde ulusal ekonominin bütün kumanda mevkilerini elinde tutan proletarya hüküm sürdüğü için, özellikle bu sebepten dolayı, köylü işletmeleri bir başka gelişme yolunu, sosyalist kuruluş yolunu izlemek zorundadır.**

Bu nasıl bir yoldur?

Milyonlarca köylü işletmesinin, kitle halinde bütün şekilleriyle kooperatiflere bağlanması yoludur; dağınık köylü işletmelerinin sosyalist sanayi etrafında toplanması yoludur; kollektifçi ilkelerin önce tarım ürünlerinin satışı ve köylü işletmelerinin şehir ürünlerine olan ihtiyaçlarının sağlanması alanında ve sonra tarımsal üretim alanında olmak üzere köylülük içinde kök salması yoludur.» (82)

Partinin 14. kongresi de şu kararı almıştır:

«Köyle sosyalizmin kuruluşunun esas yolu - sosyalist devlet sanayii gittikçe artan ölçüde iktisadi kılavuzluk yaptığına, devlet kredi kurumları ve diğer kumanda mevkileri proletaryanın elinde bulunduğuna göre - köylülüğün temel kitlesini kooperatif örgütlenmeey sevk etmek ve kapitalist unsurlarından faydalanarak, onların üstesinden gelerek ve onları safdışı ederek, bu örgütlere sosyalist bir gelişme sağlamaktır»

Bütün bunlara rağmen kooperatif örgütlenme kapitalizmin ve çoğunlukla da küçük burjuva hayalciliğinin bir kategorisi olarak biliniyordu. Eleştiriler bu yönden geliyordu. Lenin 1923'de yazdığ **«Kooperatif Üzerine»** yazısında eski kooperatifçilerin hayallerinin gerçekten de tutarsız olduğunu söyler. Ama iktidarın proletaryada olduğu Sovyetlerde, bütün bu «ham hayaller» gerçek olmuştur. Lenin şöyle der:

«Başlıca üretim araçları üzerinde Devlet Mülkiyeti, devlet gücünün proletaryanın elinde olması, bu proletaryanın milyonlarca küçük ve çok küçük köylü ile ittifakı, bu proletaryaya güvenen köylülüğün proletarya tarafından yönetilmesi, v.b., eskiden bezirgânca bulduğumuz ve bugün de NEP altında bazı istisnalarla ve bazı noktalarda bezirgânca bulmakta haklı olduğumuz kooperatifçilikten gerçek bir sosyalist toplum kurmak üzere yararlanmak için yeterli değil mi? Bu henüz sosyalist toplumun kuruluşu değildir.

Ama bu amaç için gerekli ve zorunlu olan herşeydir.» (83)

Lenin'in özellikle üzerinde durduğu konu, üretim araçlarının topluma ait olduğu yerde kooperatifin kapitalizmin değil sosyalizmin kategorisi olduğudur.

«Kapitalist bir Devlette, kooperatifler kollektif kapitalist kurumlardır... Bizim şimdiki rejimimizde, kooperatifler kapitalist özel teşebbüslerden kollektif işletmeler olarak ayrılırlar. Ama sosyalist işletmelerden ayrılmazlar, çünkü üzerinde kuruldukları topraklar ve üretim araçları Devlete, yani işçi sınıfına aittir.» (84)

Proletarya iktidarı altında, kooperatif örgütlenme de kökünden değişir, ve sosyalizmin gelişmesinin bir parçası olur.

Gerçekten de kollektivizasyona geçiş, büyük çiftliklerin doğrudan Sovyetleştirilemediği, yani kollektif çiftlik ilan edilemediği yerlerde, NEP öncesinde ve sonrasında, tarımda kollektivizasyon, kooperatif işletmeler yoluyla tedrici şekilde geliştirilmiştir.

Böylece, bütün meselenin, iktidarın kimin, hangi sınıfın elinde olduğu sorusunda toplandığı, iktidar proletaryanın elindeyse kooperatifçiliğin de sosyalizmin kategorisi olacağı bir kere daha ortaya çıkar.

Rus Sosyal Demokrasisinin Tarım Programları ve Bazı Can Alıcı Noktaları

Partinin toprak programı, belki şimdiye kadar özetlediklerimizden farklı birşey değildir, ama biraz daha fazla birşeydir. Yani, bu genel çerçeveler dışında, kırsal kesimlerin çeşitli sınıf ve tabakaları için belli somut istekleri ve uygulamaları da içermektedir.

Daha 1899'larda, Lenin Partinin program taslağını yazdığı sorularda, en önemli sorunlardan ve tartışma konularından biri, topraksız köylüyü topraklandırma meselesidir. Rusya gibi topraksız köylülerin çoğunlukta oldukları, sözde serfliği ortadan kaldıran 1861 yasalarıyla, beylerin topraklarında çalışan köylülerin ya büsbütün topraksızlaşıp, proleterleştikleri, yada büyük paralarla toprak satınalmaya mecbur tutuldukları ve dolaylı olarak büyük toprak sahiplerine bağımlılaştıkları, toprak açlığı çekilen bir ülkede, «toprak talebi» köylülüğün, bütün devrim boyunca en başta gelen talebi olmuştur.

1899'larda bu konuda Lenin'in, küçük burjuva kuyrukçuluğu ile, topraksız köylünün toprak taleplerinin yerine getirilmesinin karıştırılmaması konusu üzerinde durduğu görülür. Parti, öyle bir tarım programına sahip olmalıdır ki, toprak talepleri, kapitalist toplumda küçük mülk sahiplerinin desteklenmesi anlamına gelmemelidir. Dönemin sorunu, 1861'den sonra, sözde özgürleştirme bahanesiyle köylülerin elinden alınmış olan ve eğer ekip biçmeye devam etmek isterlerse kendilerine büyük fiyatlarla satılan toprakların köylüye geri verilmesi sorunudur.

Bunun ilerici bir istek olduğu açıktır. Ancak öte yandan, küçük mülkiyeti, küçük mülk sahipliğini güçlendirecek bir istektir. Bu gerici bir tedbir, gerici bir uygulama olmayacak mıdır? Ama 1899'da Rus sosyal demokrasisinin, Lenin'in taslak halinde hazırladığı tarım programı, aslında kırlarda feodal ilişkilerin tasfiyesine yöneldiği ve toprak dağıtımını da bu yüzden öngördüğü için gerici değildir. Toprak dağıtımı, bir yandan toprak beyliğine, feodal bağımlılıkların kaynağı, soyluların iktidarının kaynağı büyük toprak mülkiyetine son verirken aynı zamanda da (niteliği gereği burjuva demokratik bir gelişme olduğundan, kapitalizmi geliştireceğinden) kırlarda sınıf mücadelesinin hızlanmasına yol açacaktır. (85)

1899'daki bu program taslağında, Rus sosyal demokrasisinin talepleri, başlıca, köylünün yükümlülüklerinin kaldırılması; hükümetin veya toprak beylerinin köylüden yağmaladıkları toprağı yeniden satın alma bedellerinin halka geri verilmesi; köylüyü toprağını serbestçe tasarruftan engelleyen her türlü kollektif bağımlılığın kaldırılması; köylüye mahkemelerde bütün suistimalleri kovuşturma hakkı.

Bu taslaktan sonra, ilk toprak programının eleştirisini Lenin 1902'de, «Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak Programı» yazısında yapar. Özellikle köylülüğün ağırlık taşıdığı Rusya'da, toprak programının önemini belirtir.

Bu, ilk sayılabilecek programın toprakla ilgili bölümü şöyledir:

«Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, eski toprak beyliği düzeninin kalıntılarını ortadan

kaldırmak ve kırlarda ve köylerdeki sınıf mücadelesinin serbest gelişmesini sağlamak maksadıyla;

1 — Hem köylünün toprak satmalması ve toprağa bağlı mükellefliklerden kurtulması için para ödenmesinin, hem de bugünkü vergi mükellefi olarak köylülere yüklenen mükellefliklerin ortadan kaldırılması uğrunda;

2 — Müteselsil kefaletin ve köylünün toprağına serbestçe tasarruf etmesini engelleyen bütün kanunların kaldırılması uğrunda;

3 — Toprak satmalmak ve toprağa bağlı mükellefliklerden kurtulmak için para ödeme şekli altında halktan alınan paraların bunlara geri verilmesi, bu maksatla hem manastırlara ve hanedana ait malların müsadere edilmesi, hem de toprak satın almak için verilmiş kredilerden faydalanan büyük toprak beylerinin topraklarından özel bir vergi alınması, bu suretle toplanmış paraların, tarım komünlerinin kültür ve hayır ihtiyaçlarını korumak üzere özel milli bir fonda toplanması uğrunda;

4 — Köylü komiteleri kurulması uğrunda mücadele edecektir.» (86)

Bu ilk programda, Lenin'in de dikkat çektiği önemli noktalardan biri, ziraat işçileri konusunda ayrı bir istek olmaması, tarım işçilerinin sınıfı şehir işçileri için işçi sınıfı için ileri sürülen taleplere uymalarıdır.

Asgari ve azami program meselelerine de bu noktada girilir.

«Ücretli işçiler lehinde, 'kendilerini maddi ve manevi bozulmadan koruyacak ve mücadele kabiliyetlerini artıracak' bir takım islahat yapılmasını istediğimiz halde, buna karşılık köylüler lehinde, yalnız, 'derebeylik rejimi kalıntılarının ortadan kalkmasına ve kırlardaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesine yardım edecek birtakım ıslahat yapılmasını istiyoruz. Görülüyor ki, köylü lehindeki isteklerimiz, çok daha sınırlıdır, ve bu istekler, çok daha mütavazı şartlar, daha dar çerçeveler içine yerleştirilmiştir. Ücretli işçiler karşısında, bugünün toplumundaki bir sınıf olarak, bunların menfaatlerini savunmak görevini üstümüze alıyoruz. Bunu, bunların sınıf hareketi gerçekten inkılapçı bir harekettir diye yapıyoruz... Ve özellikle bu hareketi teşkilatlandırmaya, buna yön vermeye, üzerine sosyalist şuurun ışığını saçmaya çalışıyoruz. Buna karşılık köylüler karşısında, bugünün toplumundaki küçük toprak sahipleri ve rençber sınıfı olarak bunların menfaatlarını savunmak görevini hiç te üstümüze almıyoruz. Böyle birşeyi hiç düşündüğümüz de yok.» (87)

Burada, endişenin, özellikle küçük mülkiyeti savunmamak, narodniklerin ve ardıllarının yanlış çizgisine düşmemek, kapitalizmin gelişmesini (proletaryanın sınıf mücadelesi unutulmadan) kırlarda çabuklaştırmak olduğu görülüyor.

Toprak programında yer alan «zaptedilen toprak parçalarının geri verilmesi» bu açıdan tartışma konusu olmuştur. 1902'de Lenin, bunun kırlarda bağımlılıklara, toprak köleliğine, büyük toprak beyliğine karşı anti feodal demokratik bir talep olduğunu, bu yüzden haklı ve ilerici olduğunu söyler.

Ancak bu tarım programında toprağın millileştirilmesine karşı çıkılır. (*)

«Toprağın millileştirilmesi ise başka iştir. Bu istek (bunu sosyalist manasında değil de burjuva manasında anlamak gerekirse), gerçekten zaptedilmiş toprakların geri alınması isteğinden 'daha ileri' gider. Bu isteğe prensip bakımından tamamen katılıyoruz. Bu isteği, belli bir inkılâpçı anda dile getirmeyi, elbette ki istememezlik edecek değiliz. Ama bugün programımızı, yalnız inkılâpçı ayaklanma için değil de, aynı zamanda siyasi kölelik devresi için de siyasi hürriyetten önceki devre için de hazırlamaktayız. Oysa, toprağın millileştirilmesi isteği, halkçı hareketin toprak köleliğine karşı mücadele yönündeki bugünkü görevlerini, bu devrede çok daha zayıf bir şekilde ifade etmektedir. Köylü komiteleri kurmak ve zaptedilmiş toprakları geri almak isteği, sınıf mücadelesini kırlarda doğrudan doğruya alevlendirir ve işte bunun içindir ki, bir devlet sosyalizmi yönünde girişilecek hiçbir tecrübeye yer vermez. Aksine toprağı millileştirme ile, istek, dikkati, toprak köleliğinin en göze batan görünüşlerinden ve bu kuvvetli artıklarından, bir dereceye kadar başka yere çevirmiş olur... Millileştirme isteğini,

---

(*) Göreceğimiz gibi, 1907'lerde Lenin bu programda millileştirmeye karşı çıkılmasını eleştirir ve o zaman yanlış yapılmış olduğunu söyler.

yalnız çarlık rejiminde değil, hatta Anayasaya yarı bağlı krallık rejiminde bile ortaya atmak düpedüz yanlış olur... Demek oluyor ki, modern toplum temeline dayanan toprak programımızın en çok isteği, köylü islahatını halkçı bir anlayışla tekrar gözden geçirmekten öteye geçmemelidir. Prensip bakımından tamamiyle doğru ve bazı anlarda uygulanması tamamiyle mümkün olan toprağın millileştirilmesi siyasi bakımdan şimdilik mevsimsizdir.» (88)

Bu toprak programının başlıca amacı, 1902'de şöyle özetlenmiştir:

«Bizim başlıca ve en yakın amacımız, kırlarda ve köylerde sınıf mücadelesinin evrensel sosyal demokrasinin son amacına ulaşmaya, siyasi iktidarı işçi sınıfı tarafından ele geçirmeye ve sosyalist toplumun temellerini kurmayı çalışan proleter sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesine yol açmaktır.» (89)

1905-1907 Birinci Rus Devriminin dersleri üzerine, **«Rus Sosyal Demokrasisinin, Birinci Rus devrimindeki toprak programı»** eserini yazdı.

Partinin tarım programının yeniden ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştı. 1885 ve 1903 programlarının (aşağı yukarı benzer programlar) hatalarını Lenin bu eserde ortaya koydu ve pekçok önemli konu yanında, «millileştirme meselesinin de bilimsel kaynaklarına inerek tam bir açıklamasını yaptı. Ve Stockholm kongresinde kabul edilen yeni tarım programının ana hatlarını bütün ayrıntılarıyla açıkladı.

Bu programda, 'toprak beylerinin geniş malikânelerine el konması; şartlar elverişli olduğu takdirde el konulan toprakların kamu mülkiyetine dönüşmesi (ormanların suların, iskân edilecek toprakların **millileştirilmesi)** kabul ediliyordu. Şüphesiz ki bu, ancak köylü devrimi başarıya ulaşırsa mümkün olabilecekti. Şartlar elverişli olmazla, büyük toprak sahiplerinin topraklarının köylüler arasında özel mülk olarak dağıtlması geçerli olacaktı. Her iki durumda da, köylülerin ve küçük mülk sahiplerinin özel mülkiyetleri tanınıyordu.

Görüldüğü gibi, ikili bir yapı söz konusuydu ve bu ikili yapı, bizzat köylülüğün isteklerinden ve köylülüğün isteklerinden ve köylülüğün proletaryadan uzaklaşacağı endişesinden kaynaklanıyordu. (90)

Lenin'in de parmak bastığı, programdaki fgörünürdeki çelişme (ve aynı durumda bütün tarım programlarında yer alacak çelişme) şuydu: Bir yandan büyük toprakların millileştirilmesi, öte yanda köylüye toprak dağıtılması...

Lenin çok parlak bir şekilde, aslında arada çelişki olmadığını, gerek millileştirmenin gerekse köylüyü topraklandırmanın, kırlarda sınıf çelişkilerinin güçlenmesine hizmet edeceğini, millileştirmeyi sosyalist bir tedbir sayan küçük burjuva görüşlerinin yanlışlığını bilimsel olarak ortaya koyar. (konuyu millileştirme bölümünde daha etraflı olarak ele alacağız)

«Günümüzde (1907'ler Rusya'sı) temel sorun kırlarda sınıf mücadelesinin gelişmesi ve burjuva demokratik devrimin görevlerinin yerine getirilmesi olduğuna göre, millileştirme bunu en fazla hızlandıracak olan, kırlarda kapitalist gelişmeyi en güçlü şekilde geliştirecek olan tedbirdir. Üstelik de, özel mülkiyetin bir biçimine feodal biçimen indirilen bir darbedir de. Bu bakımdan Prolepler arasında yer almalıdır.
letaryanın tarım programında, asgari ta-
Bu devrimci bir taleptir. Çünkü:

«Toprak beyinin çiftliğinin yüzlerce bağla, sadece bürokrasiye değil burjuvaziye de ra el konması, büyük burjuvazinin pek çok bağlı olduğundan şüphe yoktur. Toprakla- çıkarını da sarsacaktır... Köylü devrimi ise, devletin iflasına yol açacak, sadece Rus burjuvazisini değil bütün uluslararası burjuvazinin çıkarların sarsacaktır.» (91)

Böyle bir durumda başarıya ulaşan sadece köylü devrimi değildir, sadece küçük burjuvazi değildir. Köylülük de büyük bir devrimci atılım devrimci bilinç kazanmış olur. Ve böyle bir devrim ancak proletaryanın öncülüğünde mümkündür.

İşçi sınıfı, burjuva devriminin öncülüğünü alınca onu, taâ toprakların millileştirilmesine kadar, yani burjuva devriminin, dünyada pek az burjuvazinin (Avusturalya ve Amerika örneği) cesaret edebildiği ve objektif şartlarını bulabildiği sonucuna kadar götürmelidir. Buradan proletarya devrimine geçiş çok daha kolay ve çabuk olacaktır.

1907 Stockholm kongresinde kabul edilen

toprak programı, öz olarak yine kırlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini, öte yandan da bağımlılıkların çözülmesini ve köylülüğün, yoksul köylüler başta olmak üzere geniş kesimlerinin sosyal demokrat davaya kazanılmasını öngören bir programdır. Daha önceki (1903 programı) programlardan farkı, özellikle **«millileştirmenin tek doğru çözüm»** olduğunu ilan etmesinde toplanır. Ve bu millîleştirme, kırsal kesimlerde topraksız köylüye toprak verilmesiyle de sonuçlanabilir. Lenin, bundan korkulmaması, küçük burjuva çözümü olarak damgalanmaması gerektiğini, devrimin bu aşamasında, millîleştirilmiş toprakların dağıtımının devrimci bir yol, kırlarda sınıf mücadelesini hızla geliştirecek bir yol ve köylülüğü proletaryanın müttefiki haline getirebilecek, onun şehir işçilerine güven duymasını sağlayabilecek bir yol olduğunu söyler.

1917 Şubat devrimine kadar, program ana hatlarıyla ve özüyle değişmez. 1917 Şubat devriminden sonra, Lenin, Sosyal Demokrasinin tarım programına yazdığı bir önsözde: **«Bu yeni şartlarda, toprakların millîleştirilmesi sorunu, tarım programında yeni bir şekilde ortaya konmalıdır. Artık, toprağın millîleştirilmesi burjuva devriminin 'son sözü' değil, aynı zamanda** sosyalizme doğru bir adımdır. **Proletarya, köylülüğün en yoksul kesimlerine öncülük ederek, bir yandan, ağırlığı köylü vekilleri Sovyetlerinden Tarım işçileri vekilleri Sovyetlerine kaydırmalı, öte yandan toprak beylerinin malikâne topraklarının millîleştirilmesini, bu millîleştirilen toprakların tarım işçileri Sovyetlerinin kontrolu altında örnek çiftliklere dönüştürülmesini istemelidir.»** (92)

1917 Şubat devriminden sonra, Ekim devrimine doğru giderken, Bolşeviklerin tarım programının özeti bu satırlardadır denilebilir.

1917 Nisan'ında, Nisan konferansı tarafından kabul edilen, toprak meseleleri ile ilgili karar ana hatlarıyla şöyledir:

«Hem tahsis edilmiş toprak (homestead ve komünal), hem özel toprak (kiralanan veya satın alınan) bakımından, Rusya'daki köylü toprak mülkiyeti, baştan aşağıya ve çepeçevre, eski, yarı-feodal bağlar ve ilişkiler, köylülerin serflik zamanından miras kalan kategorilere bölünmesi, toprakların dağınıklığı, vs. ile örgütüdür. Bu eskimiş ve zararlı parçalanmayı ortadan kaldırmak, toprağın 'kuşatmadan kurtarılması' ve toprak mülkiyeti ve tarım ilişkilerinin Rusya'nın ve dünya ekonomisinin yeni şartlarına uyacak şekilde tamamen yeniden kurulması, köylülerin bütün toprakların devlet tarafından millîleştirilmesi bir burjuva tedbir olduğu halde, sınıf mücadelesi için en geniş özgürlüğü ve toprak tasarrufunun burjuva olmayan unsurlardan kapitalist toplumda mümkün ve düşünülebilir olan en geniş muafiyetini sağlar. Üstelik, toprağın millîleştirilmesi, yani toprakta özel mülkiyetin kaldırılması, genel olarak üretim araçları mülkiyetine, pratikte öyle büyük bir darbe vuracaktır ki, proletarya partisi böyle bir reforma mümkün olan her yoldan destek olmalıdır... Büyük toprak mülkiyetinin yıkılması ve tasfiyesi ne kadar kararlı ve tutarlı olursa ve Rusya'da genel olarak burjuva demokratik toprak reformu ne kadar kararlı ve tutarlı olursa, köy proletaryasının zengin köylülere (köy burjuvazisine) karşı sınıf mücadelesinin gelişmesi de o kadar şiddetli ve hızlı olacaktır...

Bu sınıfsal durum ve kuvvet münasebetleri açısından, konferans şu kararı vermiştir:

1 — Proletarya partisi, Rusya'daki bütün büyük toprak mülkiyetine (ve prenslerin topraklarına, kilise topraklarına, çarlık topraklarına vs.) el konması için mücadele edecektir.

2 — Parti, bütün toprakların, derhal Köylü Temsilcileri Sovyetleri ya da gerçekten demokratik bir şekilde seçilmiş ve büyük toprak sahiplerinden ve memurlardan tamamen bağımsız olan diğer mahalli idare organları içinde örgütlenmiş köylülere devredilmesini şiddetle savunacaktır.

3 — Proletarya partisi bütün toprağın devlet tarafından millîleştirilmesini talep eder.

4 — Parti, bir yandan... Geçici hükümete karşı kararlı bir mücadele yürütmelidir. Öte yandan Parti, köylülere Kurucu Meclisin toplantıya çağrılmasından önce toprağı almamayı öğütleyen Narodnikler ve Menşevik sosyal demokratlar çoğunluğunun küçük burjuva bocalamalarına karşı kararlı bir mücadele yürütmelidir.

5 — Parti köylülere, en ufak bir zarara izin vermeden, toprakları örgütlü bir şekilde devralmalarını ve üretimi arttıracak tedbirler almalarını öğütler.

6 — Bir toprak reformu, ancak bütün ülkenin demokratlaşmasıyla başarılı ve sürekli olabilir.

7 — Tarım proletaryasının ayrı ve bağımsız örgütlenmesi, hem Tarım İşçileri Sovyetleri şeklinde (ve ayrıca yarı proleter köylülerin temsilcileri Sovyetleri) hem de genel köylü temsilcileri Sovyetleri, bütün mahalli ve belediye idareleri v., vs, içinde proleter grupları ve fraksiyonları şeklinde derhal ve genel olarak sağlanmalıdır.

8 — Parti bütün toprağın işlenmesinde, sosyal olarak düzenlenmiş istihdamları amacıyla, Rusya'nın bazı yerlerinde büyük toprak sahiplerinin hayvanlarını ve aletlerini bu komiteler içinde örgütlenmiş olan köylülere devreden, köylü komitelerinin inisiyatifini desteklemelidir.

9 — Parti köy proleterlerine ve yarı proleterlerine bütün malikâneler üzerinde tarım uzmanlarının yönetimi altında ve en iyi tekniğin uygulanmasıyla Tarım İşçileri Sovyetleri tarafından kanun hesabına yürütülecek olan orta büyüklükte örnek çiftlikler örgütlemeye çalışmalarını öğütlemektedir.» (93)

Yine Nisan 1917'de kaleme alınan **«Proletaryanın Devrimimizdeki Görevleri»** broşüründe, Lenin: **«şimdilik bize gereken, devrimin arifesinde bir tarım programı sunmak değil pratik tedbirler öne sürmektedir»** der ve şu pratik tedbirleri öne sürer:

Ülkedeki bütün toprakların millîleştirilmesi; göç fonunun öneminin belirlenmesi, ormanların korunması, toprağın islahı için kanunlar; toprağın sahibi olan devlet ile onun kiracıları olan çiftçiler arasında her türlü aracılığın yasaklanması; toprağı istediği gibi kullanıp, istediği gibi yönetecek merciin, yani tarımı örgütleyecek merciin asla bürokrasi, memurlar değil, Köylü Vekilleri Sovyetleri olması; buğday üretimi tekniğini islah etmek ve üretimi artırmak için, rasyonel büyük işletmeyi geliştirmek için, millîleştirilecek büyük toprakların denetiminin Tarım İşçileri Sovyetleri'ne verilmesi ve onlar tarafından bir örnek büyük işletme haline getirilmesinin sağlanması ve başlıca Köylü Sovyetlerinin mahallî büyük malikâne topraklarını derhal müsadere etmeleri... (94)

Bu kararlarda ve tavsiyelerde, toprakların tasarruf biçimi büyük ölçüde Köylü Sovyetleri'ne bırakılmış olmakla birlikte, Lenin'in daha önce işaret ettiği, millîleştirilen toprakların küçük köylü mülkiyeti olarak dağıtılabileceği konusuna artık değinilmemektedir. Çünkü millîleştirme, proletaryanın iktidara yürüdüğü bir dönemde artık kollektifleştirmenin, sosyalist mülkiyete geçişin bir parçası olmaktadır.

Ancak, Ekim devriminden sonra, ve bizzat devrim sırasında, bazı bölgelerde kır halkını proletaryanın davasına kazanmak (1907)'de işaret edildiği gibi) küçük ve orta köylünün devrimden yüz çevirmesini engellemek için, bu oranda bir kollektifleştirmeye gidilememiştir. Teknolojik ve maddî imkânsızlıklar, savaşın doğurduğu sonuçlar da bunda büyük etken olmuştur. NEP politikası ile (yeniden ileri atılmak için geri çekilme sayılır) orta ve küçük köylü yanında, zengin köylüye bile tavizler verilmiş, ticaret ekonomisi, prim sistemleri yeniden, bir süre için konulmuştur. Lenin, bütün bunların, içinde bulunulan aşamada bir zorunluluk olduğunu söyler.

1920'de, devrimden üç yıl sonra, Lenin tarım ve köylü meselesini yeniden gözden geçirip, kapitalist ülkeler için genel bir tarım programı taslağı sunarken bu konuya değinir:

«El konan toprakların işletilme biçimine gelince, Rusya'da geri ekonomik durum sonucu, ağırlık kazanan, toprakların köylüler arasında bölünmesi oldu. Sadece istisnaî durumlarda, bu topraklar «Sovyetler işletmeleri» ne dönüşebildiler ve proleter devlet hesabına, eski ücretli işçilerin Devlet işçisi haline gelmesi ve aynı zamanda Sovyet üyesi olmalarıyla işletilebildiler. İlerlemiş kapitalist ülkelerde, büyük tarım işletmelerini tercihen **oldukları gibi bırakıp, Rusya'daki «sovyetler işletmeleri» şeklinde yönetmekte yarar vardır.**

Ama, bu kuralı mutlak saymak ve genelleştirmek ve mülksüzleştirilen mülksüzleştiricilerin topraklarının bir kısmının **küçük köylüye, hatta bazan bölgenin orta köylülerine bedelsiz olarak verilmesini asla kabul etmemek büyük bir hata olur.»** (95)

Lenin, buna karşı, küçük mülkiyetin verimsizliğinin öne sürüldüğünü söyler, ama devrimin başarıya ulaşması için, kısa bir süre verimin düşmesinin bile göze alınabileceğini ekler. Proletaryanın asıl ve birinci görevi, proleter zaferinin kalıcılığını sağlamaktır. **«Oysa, orta köylülük nötralize edilmeden ve küçük köylülerin önemli bir kısmı, hatta tamamı proleter iktidarını desteklemeden bu iktidarın sağlamlaşması mümkün değildir.»** (96)

Öte yandan ,en ileri kapitalist ülkelerde bile, yani kapitalizmin egemen üretim biçimi olduğu tüm ülkelerde, mutlaka orta çağ kalıntıları, yarı feodal kalıntılar, küçük köylülerin civardaki toprak beyleri tarafından şu veya bu şekilde sömürülmesi olayı vardır. Bunlara Almanya'da, Fransa'da, hatta Amerika'da bile, «ortakçı,» «küçük çiftçi» vs. biçimlerinde rastlanır. Bu durumlarda, proleter devlet, bu toprakları, bunları eskiden ortakçılıkla işleyen, yada kiralayan küçük köylülere, bedelsiz olarak vermelidir. Zaten hemen bir anda bir başka ekonomik ve teknik örgütlenme temeli yaratmak da mümkün değildir.

Büyük toprakların bütün tarımsal araç ve gereçleri Proleter devlet tarafından alınır ve bu araçlardan çevredeki küçük köylüler de, denetim altında yararlanırlar.

Kırların binyıllar sürmüş uykusundan uyandırılmasını, Lenin, İşçi Partilerinin kırlardaki en önemli görevlerinden sayar. Bu nedenle, devrime giderken, şehir proletaryasının kırlardaki kitle hareketlerini desteklemesi, yönetmesi gerekmektedir. Tarım işçilerinin ve yarı işçilerin grevleri, hareketleri, özellikle desteklenmelidir. Köylerde önce ücretli tarım işçilerinden ve yarı işçilerden meydana gelen Köylü Sovyetleri kurmak da Partilerin başlıca görevleri arasındadır. (97)

Görüldüğü gibi, toprak programının belkemiği köylülüğü mümkün olduğu oranda ve genişlikte işçi sınıfının davasına kazanmak, işçi-köylü ittifakını sağlamca kurmaktır. Devrimin zaferi ve sağlamlaşması söz konusu olduğunda, siyasal amaçların ekonomik amaçların üzerine çıktığını Lenin açıkça belirtir. Yukarda gördüğümüz gibi «verim» meselesini herşeyin üstüne koyanları suçlar ve İkinci Enternasyonalcilerin köylü meselesindeki en büyük yanılgılarından birinin de bu noktada olduğunu bunun onların devrim niyetsizliklerinden ileri geldiğini vurgular.

Aslında, özetle, Tarım programı, Toprak programı, köylülüğün, özellikle tarım işçileri ve yoksul köylülüğün devrime kazanılması programıdır denilebilir.

Bu yüzden de İşçi Partilerinin toprak programları temel ilkeler dışında, ülkenin ve dönemin somut şartları ile belirlenir.

Millileştirme Konusu Üzerine Bir Açıklama

Toprakların millileştirilmesi konusu, hemen her yerde çok önemli tartışmalara yol açmış olan bir konudur. Rus Sosyal Demokrasisinin 1903 programında bu konunun yanlış ele alındığını, Lenin sonradan uzun bir şekilde temellendirmiş ve toprağın millîleştirilmesini bütün boyutlarıyla incelemiştir. Bu konuda Türkiye'de de çeşitli tartışmalar olduğundan ve özellikle konu «toprak reformu» meselesiyle sıkısıkıya bağlı bulunduğundan biraz daha ayrıntılı inceleyelim.

Millîleştirmeye karşı soldan gelen itiraz bunun köylüye toprak dağıtımıyla sonuçlandığında küçük mülkiyeti sürdürmeyi amaçlayan bir küçük burjuva tedbiri olduğudur. Sağdan gelen itiraz ise, millîleştirmenin devrimin bir ilerki aşamasının uygulaması olabileceğidir. Lenin bu iki görüşün de yanlışlığını ortaya koyar.

Birinci görüş yanlıştır. Çünkü asıl mesele köylülüğü proletaryanın safına kazanmak olunca, toprak dağıtımı da söz konusudur. Burada devrimin zaferi kaygısı ön plana geçer. Öte yandan, kapitalist ülkelerde bile, çeşitli oranda prekapitalist kalıntılar varlıklarını sürdürdüklerine göre, millîleştirmeden sonra, toprak dağıtımı kırlarda sınıf mücadelesini güçlendirecek, feodal kalıntıları kökünden tasfiye edecektir. Ayrıca millîleştirmenin devlet proleter devleti olduktan sonra bir burjuva dönüşümü, kapitalizme bir geri dönüş olduğunu söylemek, devlet ve iktidar meselesini anlamamak demektir.

Millîleştirme sonucunda ve henüz millîleştirilen bütün toprakları kapsayabilecek yeni bir örgütlenmenin maddî şartlarının olmadığı durumlarda, toprağın dağıtılması tek gerçekçi çaredir.

Devrimden sonra dağıtılan bu toprakla-

rın kooperatif işletmelerde birleştirilmesi yoluna gidilmiş, böyle kollektif çiftliklere, kollektivizasyona geçiş adımı sağlanmıştır.

Millîleştirmenin demokratik devrim aşamasının işi olmadığı görüşü ise tamamen yanlıştır ve Marx'daki toprağın millîleştirilmesi, «mutlak rant» ve «diferansiyel rant» meselelerinin karıştırılmasıdır.

«Toprağın millileştirilmesi kavramı, ekonomik gerçekler alanına aktarıldığında, meta toplumunun kapitalist toplumun bir kategorisidir... Kapitalist ilişkiler içinde toprağın millîleştirilmesi rantın devlete aktarılmasından başka birşey değildir... Marx, iki rant biçimini biribirinden ayırır: Diferansiyel rant ve mutlak rant. Diferansiyel rant toprağın sınırlı oluşundan, toprağın mülkiyetine sahip olup olmadığına, yada mülkiyet biçimine bakılmaksızın toprağın kapitalist çiftlikler tarafından kaplanmış olmasından doğar. Çeşitli çiftlikler arasında, toprağın verimliliğindeki farklardan, pazarla olan uzaklık farklarından ve toprağa yatırılan ek sermaye yatırımlarının üretkenliğindeki farklardan doğan, kaçınılmaz farklar vardır. Kısaca söylemek gerekirse, bu farklar (bunların farklı kaynaklardan doğdukları unutulmaksızın), iyi ve kötü topraklar arasındaki farklar olarak özetlenebilir. Devam edelim. Tarım ürünlerinin üretim fiyatı, ortalama topraktaki üretim şartları tarafından değil, en kötü topraktaki üretim şartları tarafından belirlenir; çünkü en iyi topraktan elde edilen ürünler, tek başına bütün talebi karşılamaya yetmez. Belirli bir üretim fiyatı ile en yüksek üretim fiyatı arasındaki fark, diransiyel rant, kapitalist tarımda kaçınılmaz kiyet tamamen ortadan kaldırılsa bile, diferansiyel ranst, kapitalist tarımda kaçınılmaz olarak doğar. Toprağın özel mülkiyette olması halinde rant toprak sahibine gider, çünkü sermaye ile arasındaki rekabet, kiracı çiftçiyi, sermayenin ortalama kâr oranı ile yetinmeye zorlar. Toprakta özel mülkiyet kaldırıldığı zaman rant devlete gider. Mutlak rant, toprağın özel mülkiyetinden doğar... Diferansiyel rant, kapitalist tarımının herhangi bir şeklinin kaçınılmaz ürünüdür. Mutlak rant, kapitalist tarımın herhangi bir şeklinin ürünü değil, sadece toprağın özel mülkiyeti halinde tarımın tarihî olarak meydana gelmiş geriliği -tekel tarafından perçinlenen bir gerilik- altında doğar... Kapitalist toplumda toprağın millîleştirilmesi meselesi, maddeten farklı iki kısma bölünmüştür: diferansiyel rant meselesi ve mutlak rant meselesi. Millîleştirme diferansiyel rantın sahibini değiştirir ve mutlak rantı ortadan kaldırır. Demek ki millîleştirme, kapitalizm sınırları içinde kısmî bir reformdur.» (98)

Toprakta özel mülkiyetin reddi, popülistin düşündüğü gibi (bizde tarım ve toprak reformu tartışmalarını hatırlayalım.) kapitalizmin reddi asla değildir. Aksine, mutlak rantı ortadan kaldırdığı ve kapitalist kârı -tekeli ortadan kaldırarak- artırdığı için, katışıksız bir kapitalist gelişmeye yönelen bir taleptir. Aslında, topraktan özel mülkiyetin kaldırılması, sermayenin serbestçe yatırılmasının, bir üretim dalından diğerine serbestçe akışının bütün engellerini ortadan kaldırır ve bir burjuva toplumunda yapılabileceklerin azamisidir. Bu yolla, tarımı az gelir getiren bir üretim kolu halinde tutan bütün aracılar ortadan kaldırılmış en saf bir kapitalist gelişme sağlanmış olur. Ama burjuvazi, böyle bir tedbiri ancak çok genç, devrimci çağındayken gerçekleştirebilir. Burjuvaziyle proletarya arasında sınıf mücadelesinin geliştiği bir dönemde, burjuvazi böyle bir tedbire baş vuramaz. Marx'ın dediği gibi, «**teoride, toprakta özel mülkiyetin reddine varan radikal burjuvanın pratikte buna cesareti yoktur.**» (99) Çünkü bu mülkiyetin bir biçimine yapılan saldırıdır ve burjuva mülkiyetinin «kutsallığının» artık geçerli olmadığı, proletaryanın mülksüzleştiricileri mülksüzleştirmek istediği bir dönemde mülkiyetin diğer biçimlerine saldırıyı hazırlamak gibi bir tehlikesi de vardır. Nitekim daha sonraki çeşitli gelişmelerde, Sovyet devrimi ve sonrasında, bunun tamamen doğru olduğu birçok defalar görülmüştür. Sosyalist devrim tehlikesinden dolayı radikal burjuvazinin toprak mülkiyetine saldırma cesareti yoktur. Bu, aslında kapitalizmin gelişmesine dönük bir tedbir olsa bile... Üstelik de burjuvazi kendisini de topraklandırmıştır artık. Toprakta özel mülkiyet feodal olmaktan çıkmış burjuva mülkiyeti haline gelmeye başlamıştır veya birçok yerde tamamen burjuva mülkiyetine dönüşmüştür.

Millîleştirmenin proletarya devrimi çağında asıl önemi, burjuvazinin yerine getireme-

diği bir mülkiyet müsaderesini, proletaryanın yerine getirebileceğinin görülmesi ve özel mülkiyete bir darbe olmasıdır.

Hem toprakta, eski kapitalizm öncesi üretim ilişkilerine bir darbe olduğu için, hem mülkiyetin bir biçimine indirilmiş bir darbe olduğu için, burjuvazi artık millîleştirmeyi aldatmacaların, göz boyamaların ötesine, tutarlı olarak götüremez. Bunu yapmak proletaryaya düşecektir ve proletaryanın programında bütün köhnemiş üretim ilişkilerinin tasfiyesi yer aldığından, proletarya bu köhnemiş ilişkilere karşı her mücadeleyi destekler, sonuna kadar götürür. Şu halde, millîleştirme proletaryanın toprak programında yer alacaktır.

Kapitalist düzen içinde doğru olan bu görüşler, proletarya iktidarı aldıktan sonra büsbütün geçerlidir. Çünkü artık, iktidar işçi sınıfında olduğuna göre, millîleştirmenin bir kapitalist uygulama olduğu da düşünülemez, millîleştirme, şu veya bu şekilde kollektivizasyona ve sosyalist üretime geçişin parçası olur. (100)

....

Bilimsel teoride toprak ve köylü sorunu bazı yönleriyle yukardaki gibi özetlenebilir. Bu sorunun, belki Marx ve Engels'in içinde yaşadıkları ortam ve çağda bu derece olmayan önemi, Sovyet devriminde ve Lenin'de bütün boyutlarıyla ortaya çıkar. Sovyet devrimini izleyen yıllarda, dünyanın çeşitli ülkelerinde meydana gelen devrimci hareketler, Çin devrimi, ulusal kurtuluş savaşları, Asya, Latin Amerika ve Afrika'daki gelişmeler, köylü meselesini yine ön plana geçirdi.

Çağımızda köylü meselesini ve Türkiyede'de konuya nasıl bakıldığını yukardaki temel teorik ve eylemsel doğruların ışığında İLKE' nin gelecek sayısında ele alacağız.

---

(1) Engels: *The Peasant Question in France and Germany (Almanya ve Fransa'da Köylü Meselesi), «Marx-Engels Selected Works, 3. Basım, Lawrence and Wishart London» sf: 623*

(2) Stalin: *Leninizmin ilkeleri, sol yay. sf: 55-56*

(3) *Aynı yer: sf: 54*

(4) *Aynı yer: sf: 55*

(5) *1. Enternasyonal Tüzüğü, madde 1, «Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi» Sol yay. sf: 157*

(6) *Erfurt Programı, aynı kitap, sf: 165*

(7) *Erfurt Programının eleştirisi, aynı kitap, sf: 35*

(8) Engels: *The Peasant Question... «Marx-Engels Selected...» sf: 623*

(9) Frantz Fanon: *Les Damnés de la Terre (Dünyanın lanetlileri)*

(10) *Engels'in, Fransa'da Sınıf Mücadelesi'ne 1895'deki önsözü, «Fransa'da Sınıf Mücadelesi», sol yay. sf: 13*

(11) Marx: *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, sol yay. sf: 139*

(12) *Aynı yer*

(13) *Aynı yer*

(14) Marx: *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte, (Louis Bonaparte'ın 18. brümeri) «Marx-Engels Selected» sf: 170-171*

(15) Engels: *Almanya'da Köylü Savaşı'na önsöz, «Almanya'da Köylü Savaşı» Payel yay. sf: 12-13*

(16) *Aynı yer: sf: 13-14-15*

(17) *«Marx-Engels Selected» sf: 623-624*

(18) *Aynı yer: sf: 624*

(19) *Aynı yer: sf: 624-625*

(20) *Aynı yer: sf: 625-626*

(21) *Aynı yer: sf: 627*

(22) *Aynı yer: sf: 634-635-636-637*

(23) *Aynı yer: sf: 627*

(25) *Aynı yer: sf: 639*

(26) Lenin: *The Agrarian Programma of Social Democracy, «Lenin, Collected, cilt 13» sf: 421*

(27) Lenin: *The Workers Party and the Peasantry, «Collected, cilt, 4» sf: 422*

(28) Lenin: *İki Taktik, «Fransızca seçme eserler, I ciltte» sf: 71-72*

(29) Lenin: *Aynı yer, sf: 79*

(30) *Aynı yer: sf: 110*

(31) *Aynı yer: sf: 112*

(32) *Sovyet Bolşevik Partisi tarihi, sf: 98-99-100*

(33) Lenin: *Agrarian Programme... «Collected, cilt 13» sf: 239*

(34) *Aynı yer: sf: 243-244*

(35) *Aynı yer: sf: 351*

(36) *Aynı yer: sf: 361-362*

(37) *İki taktik «Seçme eserler 1 ciltte, Fransızca,» sf: 110-111*

(38) *Aynı yer: sf: 99-100*

(39) *Parti tarihi, sf: 100*

(40) *Aynı yer: sf: 99*

(41) *Rusya'da kapitalizmin gelişimi, Payel yay. sf: 204*

(42) *Aynı yer: sf: 207-208*

(42) *Ayrı yer: sf: 212*

(44) *Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak programı, «Köylü meseleleri ve Sosyalizm» Payel yay. sf: 8*

(45) *The Agrarian Programme «Lenin Collected, cilt 6,» sf: 114*

(46) Stalin: *Leninizmin İlkeleri, sf: 61*

(47) Lenin: Köylüler ve işçiler, «İşçi ve Köylü İttifakı» Sol yay. sf: 47

(48) *Fo The Rural Poor, (Kır yoksullarına), «Lenin Collected, vol 6,» sf: 409*

(49) *İki Taktik, «Lenin Fransızca seçme eserler 1 ciltte,» sf: 120*

(50) *Aynı yer: sf: 122*

(51) Lenin: *«Collected, cilt 4» sf: 241-242*

(52) Lenin: *Küçük burjuva sosyalizmi ve Proletèr Sosyalizmi, «Toprak Meseleleri» sol yay ,sf: 32*

(53) *Yoksul Köylüye, «Köylü Meseleleri» Payel yay. sf: 103*

(54) Lenin: *To The Rural Poor, «Collected 6,» sf: 397*

(56) Lenin: *Yoksul Köylüye, «Köylü Meseleleri» Payel yay. sf: 77*

(57) *Aynı yer: sf: 104*

(58) *To The Rural Poor, «Collected 6,» sf: 409 Türkçesi, Payel yay. sf: 102*

(59) *Aynı, sf: 114-115*

(60) *Aynı, sf: 423 (Türkçesi sf: 118-119)*

(61) *Aynı, sf: 390 (Türkçesi, sf: 82)*

(62) *Aynı, sf: 90*

(63) Lenin: *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, sol yay. sf: 20-21*

(64) *Aynı, sf: 136*

(65) Lenin: *«İşçi ve Köylü İttifakı», sf: 87*

(66) Lenin: *Tarım Sorunu Üzerine Tezler'in İlk Taslağı, III. Enternasyonalin II. Kongresine verilen rapor'dan özet. «Fransızca Seçme eserler, 1 cilt» sf: 610-620*

(67) *Özellikle önemli olduğu için ayrıca sayfa belirtiyoruz, aynı yer, sf: 616*

(68) *Aynı, sf: 614*

(69) *Aynı, sf: 615*

(70) *Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak Programı, 1902, «Köylü Meseleleri ve Sosyalizm» Payel yay. sf: 24-25*

(71) *To The Rural Poor, «Collected, cilt 6,» sf: 381*

(72) *Aynı, sf: 381*

(73) *Aynı, sf: 408*

(74) *Aynı, sf: 416-417*

(75) *Küçük burjuva ve Proleter sosyalizmi, «Toprak Meseleleri» sf: 35-36*

(76) Lenin: *Taktik Üzerine Mektuplar, «Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi» Sol yay. sf: 21*

(77) *The Agrarian Parogramma... «Collected, cilt 13», sf: 356*

(78) *Aynı, yer: sf: 357*

(79) *Nisan tezleri: sf: 53-54*

(80) *Aynı, yer: sf: 85*

(81) *Ayrıntı için ve iktidarın yapısı meselesi için bk. Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi..*

(82) Stalin: *Leninizmin İlkeleri, sf: 177-178-179*

(83) Lenin: *De La Cooperation (Kooperatifçilik üzerine) «Fransızca Seçme eserler,» sf: 713*

(84) *Aynı, yer: sf: 716*

(85) Lenin: *A Draft Programme of Our Party, «Collected, cilt 4», sf: 250-51*

(86) *Rus Sosyal Demokrasisinin Toprak Programı, «Köylü Meseleleri ve Sosyalizm» sf: 8*

(87) *Aynı yer: sf: 10*

(88) *Aynı yer: sf: 39-40*

(89) *Aynı yer: sf: 49*

(90) *Agrarian Programme... «Collected 13» sf: 259*

(91) *Aynı yer: sf: 345*

(93) *Toprak Meselesi ile İlgili Karar, «Toprak Meseleleri», sf: 136-139*

(94) *Nisan Tezleri, sf: 53-54*

(95) *Toprak Sorunu Üzerine Tezlerin ilk Taslağı «Fransızca Seçme eserleri 1 ciltte,» sf: 616*

(96) *Aynı yer: sf: 617*

(97) *Aynı yer: sf: 610-620*

(98) *Rus Sosyal Demokrasisinin Tarım Programı, «Toprak Meseleleri» sf: 40-45*

(99) *Aynı yer:*

(100) *Millileştirme için bak: Lenin, Collected, cilt 13, «Rus Sosyal Demokrasisinin Birinci Rus devriminde Toprak Programı», sf: 219-431*
Aynı kitabın birkaç bölümü «Toprak Meseleleri» sf: 37-68 arasında da vardır.

ilke
10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ
FAŞİZM
ABD
ÖLDÜR
PATR